

Kıymetli dostlar, Enderun Eğitim Yazıları dergimizin 18. sayısının dosya konusunu "EĞİTİM, SOSYALLEŞME VE TOPLUMSALLAŞMA" olarak belirledik ve hakkını vermeye çalıştık.

İnancımız odur ki; insanın dünya gelmesi bir muhabbet bir ülfet kaynaklıdır. Ayetin naif betimlemesiyle (Araf 189) İki insanın birbirine duyduğu sevgi ve iştıyakın sonucudur.

Ulusal sınırların öneminin azaldığı, teknolojinin önemli faydalarının yanında insanları bireyselleştirdiği, görünür olmanın baskısı ve iştıyakı ile kıyas ve rekabetin yaygınlaştığı, yüzyüze ilişkilerin azalıp insanların daha çok bencilleştiği dünyada; bizler tüm hasbiliğimizle bir kez daha "**insan insanın yurdudur.**" iddiamızı sürdürüyoruz. Çünkü insan insanın aynasıdır. İnsan kendini başka yüzlerde ve gözlerde bulur. Biz atamız Âdem'den beri biliriz ki insan sadece biyolojik bir mecburiyet olarak değil duygusal ve zihinsel olarak kendini tamamlayabilmesi için bir aileye, bir topluluğa ve toplumsal ilişkilere ihtiyacı bulunmaktadır.

İnsanlar bireysel başarıları için bireysel çaba göstermek zorundadır. İnsanların başarmak istedikleri bireysel yeteneklerinin üzerinde ise aynı isteği duyan insanlarla ortak çaba ve organizasyon içerisinde olması gereklidir. Sokağımızdaki bir problem için komşularınızla, işyerinizdeki bir problem için mesai arkadaşlarınızla, dayanışma ve örgütlenme içerisinde olmak zorundasınızdır. Var olan problemin etkileri ne kadar genişse problemin çözümü için; problemde etkilenen geniş kitlenin öncü, aktif yada pasif olarak desteğinin sağlanması (oluşturulması) gerekmektedir. Hayatın içerisinde tecrit halinde yaşama imkânımız yoktur. Bu kaçınılmaz toplumsallık hali zorunlu olarak etkileşim içerisinde olacağımız anlamına gelir.

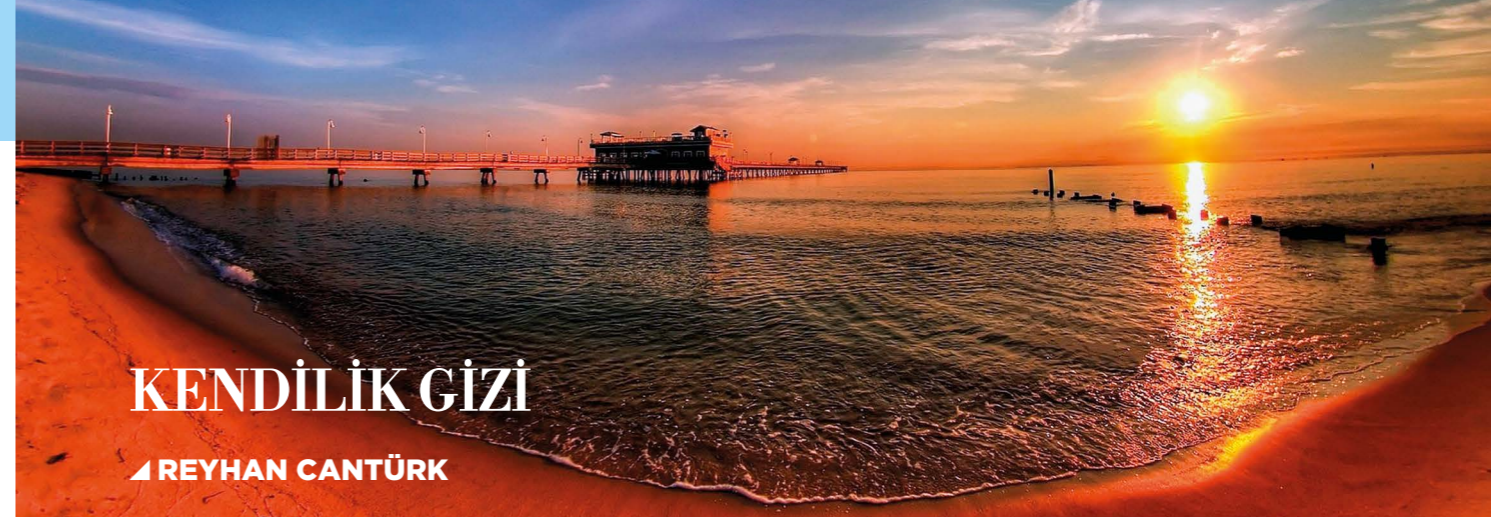
Bizim toplum yapımızda "örgüt" "örgütlenme" kelimelerinin çağrışımları maalesef genelde olumsuzdur. Toplum, her zaman etki gücü yüksek odaklarca A-politizasyon sürecine sokulmuştur. A-politizasyon süreci toplumun sorumluluk ve başkaları için fedakârlıkta bulunma hissiyatının ortadan kaldırılmaya çalışıldığı bir süreçtir. Bu süreç; "**Siyasete ve topluma meselelere kayıtsız bir kuşak hiçbir toplumsal erk için sıkıntı oluşturmaz.**" tespitine dayanmaktadır.

İstenen: kişiler bencil olacak, kendi refah ve mutluluklarını düşünecek, haz ve zevk kültürü yüceltilecek, "hayata mutlu olmak için geldiğini unutma (kola reklamından)" denilecek, mutlu olmanın yolları da kapitalistlerce gösterilecektir. Toplum üretmeden tüketmeye, vermeden almaya alıştırlılacak, sürekli beklenti içinde olmak üzere eğitilip yönlendirilecekti. Bu kurguda kimse kimsenin derdi ile dertlenmemesi, insanların birbirinden uzaklaşarak yabancılaşması istenmekteydi. Toplumda yabancılaşma arttıkça da insanın en basit sohbet etme, öğüt/destek alma, başkalarının tecrübesinden faydalanma gibi sosyal ihtiyaçları bile ticaretin konusu olmaktadır.

Bize düşen ise tüm bu yalnızlaşma ve yabancılaşma süreçlerine itiraz etmektir. Ömür sermayesini tükettiğimiz yolculuğa biz bilinci ile çıkmak, yoldaşlığın değerini takdir etmek, aile, komşu, arkadaş, yoldaş, toplum, millet ve ümmet olarak insanlık ailesinin saygın üyesi olabilmektir vesselam...

- 03**
KENDİLİK GİZİ
REYHAN CANTÜRK
- 04**
AŞK İLE
SALIHA ÜLEV
- 06**
BAŞLIĞINDAN KORKULAN BİR YAZI
PROF. DR. AHMET AKIN
- 10**
DEDESİZ TERBİYE MODELİ(!)
NABİ KÜÇÜK
- 12**
ÇOCUKLUĞUMUN HAZİNESİ
TUBA NUR KAR
- 14**
BİR NEFES SİHHAT
ALPASLAN ARSLAN
- 16**
"ZİYA ÖĞRETMEN" NEYİ BAŞARAMADI?
İDRİS ŞEKERCİ
- 20**
TÜRKİYE'NİN ULUSAL YAPAY ZEKÂ
STRATEJİSİ
MUSA DEMİRKESEN
- 24**
EĞİTİM VE SOSYALLEŞME
KEREM ÜNLÜ
- 32**
HESABIM, KARAKTERLERİM ve BEN!
MEHMET HAMZA
- 35**
SOSYAL MEDYA VE SOSYALLEŞME
ÜZERİNE BİR DERKENAR
DOÇ. DR. MURAT KIRIŞCI
- 38**
SOSYAL MEDYA KURBANLARI
İLKAY CAN

- 41**
GENÇLİK MERKEZLERİ GENÇLİK
ÇALIŞMALARI
ALİ KARA
- 46**
SPOR, SOSYALLEŞME VE TOPLUM
OĞUZ YAVUZ OLCAY
- 50**
CAMİLERİMİZ VE SOSYAL
FONKSİYONLARI
MEHMET TEMEL
- 54**
BİR SOSYALLEŞME HİKÂYESİ
HASAN UYAR
- 56**
İNSAN VE İNSANI OKUMA ÜZERİNE
MÜCAHİT SÜLEYMAN AYDEMİR
- 60**
TOPLUMSAL DEĞİŞİMDE EĞİTİMİN ROLÜ
BAYRAM YILMAZ
- 66**
GÖÇLER, MÜLTECİLER VE
TOPLUMSALLAŞMA
MUZAFFER EYÜPLER
- 70**
SOSYAL STATÜ OLARAK VATANDAŞLIK
VE EĞİTİMİ
KÜBRA GENÇ
- 80**
SİVİL TOPLUMUN DOĞASINA DAİR
KAMİL ERGENÇ
- 84**
YENİ BİR SOSYAL SÖZLEŞMENİN, İMKÂNI
VE MÜMKÜNLÜĞÜ'NE DAİR
ABDÜLAZİZ TANTİK
- 94**
VEFA, GELENEK VE TANTUNİ...
BAYRAM YILMAZ

KENDİLİK GİZİ

▲ REYHAN CANTÜRK

İnsan mahrumeler diyarında bir zayıf nefestir. Yalın ve yalnızlık dolu kabını dolduran ruh her an bir nöbetçi gibi bekler zamanını. Hürmetine cihanın verildiği ve serili desenlerle donatıldığı âlem insanın yanına ve yanına Rahmandan bittabi yoldaştır. Lakin nazarı istikbale müteakip bir âlemdir ki kendi kendinin dostu düşmanı, sevgisi öfkesi, kavgası devası ve dahi hakkı ve batılı...

İnsan kendi başına 'olmak' kavramına bulaşmadan ne kul ne yar olabilir. İçindeki Bir'i keşfeden ruh varlık safında veli, Vakkas'ın indinde yitirmiş bulur kendini. Dönüş ilk orada başlar. Şuurun Hakk'ına koştuğu o anlarda koyu bir yalnızlık oynar sokaklarda. Anlam bütün geceleri ve gündüzleri biraraya toparlar. Mekân mananın ötesinde simalara karışır. Nefsin dünya isteği naif bir yokoluşa meftun kalır. Şimdi ayaklarının altından kaymıştır dünya. İnsan kaynayan meydanlardan, içeride olanlardan habersiz bir kahkaha kopar. Umutsuz ve karanlık o sıfatın ise ardında saflara sıkışmış vekiller ve bir mahkeme, her an yargı merkezini yöneten hâkimler ve yine sorgu mahfelinde insan.

Yalın ve yalnızdır insan arayışın devamında olacağı gibi. Varış ise sade bir kendilik hali. Öyle ki yaratandan bir parça vuslat, bir parça sevda. Anlamsızlığın kol gezdiği dışarıda ise ya nice anlamsızlar yükü ya da vakte kırbaç birkaç iş büyüü. Kendinden yüce bir madde arayışında koca koca kayboluşlar. Farkına varacaklar, bir durup nefes alsalar. Akarsu üzerinde yola çelme takmaya çalışmak, beton kantarlardan kendine cevap almayı ummak. Veyahut kayıp bir sendelik halinin nedensiz sendeleyişlerine doktor raporu sunmak. 'Bir kayıp zatı hâlim vardır, bulana benden iki cihan ciranesi...'

Şirazenin dikiş tutmadığı bu dünya hali yarının bekleyişleri içinde tüketir ömrünü. Fıtratıdır, umar her güneşin doğumunda yeniden varoluşun ikna-i mütebessimini. Bundandır ki bir yanı yar bir yanı yaradır insanın. Nice nice kederler dolandır boğazına. Her nefeste bir derin içlenir, içeriden bir teselli istenir. Sanmak ile muttaki kılınmış yâdına sunulan hikmetler neticesi gelen bir hesap dolandır ortalarda;

"Sandım ki var idim gönül hanende,
Yangınların yarımında sandım ki Sen vardın.
Sarıldım bir nefes ile hissime,
Sandım ki Senden bir seda vardı."

İnsan kalabalıklara yalnızlığını veyahut yalınlığına karışmış Rabbini bulmak için konulmasa ne toplumların ne toplumlar arasında varlığın bir anlamı olabilirdi. İmtihanın zırhlı olduğu madde, ardında ya kederlere bulanmış simaları ya da kaybolmuş insanı buldu. Bir sokak dönemecinde ya kaldı insan ya çıkmazlara dolan sefirler oldu. Lakin yine de en başta doldu insan. Dolandı ve bulandı âlemin rengine, dengi ile hemhal olmadan kendine kavuşamayacağı düzlüklerde bir bir çoğaldı. Tekrarın takat bırakmadığı yerde durdu. Ve Revan'ın izinde yoldaki sırrı murada yeltendi.

Asayı kuluna yoldaş eden Rabbin, huzuru temyiz edip telkini keseceği gün için debelenen ruhun sayacı bedene işaretler verirken, meramı merakı düvele sürdüren beden de kımlıdar yerinden. Bulduğunda şahit tutacağı mahlûktan habersiz çıkmışken bir şehrin girdabından, her bulvarın sonunda soğuk soluklarla karşılaşır insan. O dahi memnuniyetsiz haline garip bir sitem ile dolaşır etrafından. Henüz fark edilmesi gerekene ulaşamadığından olacak ki şakaklarında sancır aklından kaçıp kbine sığınan nisbet-i selam.

Yol uzun, adımlar hızlı. Zihnün kuytularında sorular sancılı. Hızlandıkça dile dolanan kelimeler yerini sualini sonsuz rahmetine bırakır. Hesap, kendini bulacak kıyametin vahim vaktine teslim nefsin nazarında sıkıntılarla beklenir. Bir diğeri ile yan yana olan insan bu mahlukat hazinesini etrafında bin bir telaş ile dönen cümle cihandan sakınır. Sanrılardan, şeytanlardan, sefiher varlıktan yüksekte tutarak koruduğu ruha kıyafet beden, kifayetsiz uzanır semaya. İşte insan varoluşa yalın bir bakışla devirir kendini salım bir bilek ile. Kendin olmak sardı mı etrafını, letafetiyle bağlar bütün bedenini. Şimdi vakit tekrar toparlayıp bütün âlemi mahşere yalın ve yalnız dönme vakti.

AŞK İLE

▲ SALİHA ÜLEV

Su tesisatçısı, "Su saatleri iş görsün yeter" dememiş hiç olmayacak gibi ama neredeyse küçük bir sanat eseri çıkarmıştı ortaya. Su saatlerini üst üste dizmiş, boruları estetik bir şekilde sıralamıştı fotoğrafta. Zannedersem "Ne yaparsan yap, aşk ile yap" yazısıyla paylaşılmıştı.

Bu iç açıcı fotoğraf güzel ülkemizin en büyük eksikliklerinden birinin fotoğrafı aslında.

Yıllarca gerek aile gerek okul ortamında meslek seçiminin önemini anlattılar durdular. İnsan sevdiği işi yapmalıydı. Yanlış bir tercih hayat boyu mutsuzluk ve tatminsizlik demektir. Mutlaka ve mutlaka insan istediği şeyi yapmalıydı. Toplumun, ailenin, öğretmenlerin yönlendirmesi bile kişinin isteklerinin önüne geçmemeliydi. Fakat ne oldu? Hiçbir zaman rayına oturmayan eğitim sistemi, kendilerini parçalarcasına çalışan öğrenciler dışında kimsenin sevdiği işi yapmasına olanak sağlamadı. Bugün sevdiği işi yapma şansına sahip olanların çoğunluğu arkalarında kocaman boşluklar ve yaşanmamışlıklar bıraktı. Anlamaya değil ezberlemeye yönelmek zorunda kaldılar. Gelecek endişesiyle boğularak şimdilerini yitirdiler. Sosyal yaşamlarından feragat ettiler. Yüksek ortalama derdiyle eğitim hayatının oluşturduğu ortamlardan faydalanamadılar. Ezberlediler, aktaramadılar. Her şey sınav kâğıtlarıyla sınırlı kaldı. Müfredatlar birbirinden aklı başlıklarla doluydu. Her şey mükemmel görünüyordu. Tüm incelemeler, kontroller eğitimciler tarafından yapılıyordu. Kurullar, raporlar, denetimler, imzalar yerli yerindeydi, ama kâğıt üzerinde. Sürekli olarak "mış gibi" yapılıyordu. Toplanılmış gibi, öğretilmiş gibi, derslerden geçilmiş gibi, biliyormuş gibi, sınav kâğıdı okunuyormuş gibi... Bütün öğrenilenler sınav gününe kadardı. Mezuniyet sonrası akılda birkaç küçük bilgi ve gelecek kaygısından başka bir şey kalmadı. Bunların yanında sanal dünya ilgi dağıtmak, gerçeklerden koparmak, hedefleri saptırmak, zihinleri sömürmek için hep oradaydı. Orada hayaller gerçek oluyor, arzu edilen karakterlere bürünüyor, sahte ve uyuşuk bir hayat cazibeli gösteriliyordu. Böylece iyi bir eğitim tabiri caizse büyük bir mücadeleye dönüşü.

Bu mücadeleden galip çıkanlar için sıradaki savaş yetersizlik hissiydi. Çünkü hiçbir şey okul sıralarından görüldüğü gibi değildi.

Kimileri ideallerine hiç yaklaşamadı bile. Belki aileler, belki şehirler, belki şartlar, belki matematiğin, belki tarihin yeterince iyi olmaması büyük çoğunluğun hedeflerinden vazgeçmesine neden oldu. Hayallerdeki parlak yıldız git gide uzaklaştı. Hevesler kursaklarda kaldı. Yeni güzergâhlar oluşturuldu fakat yürümeye mecal de istek de kalmadı. Yıllarca verilen emeklerin havaya savrulması, akıllarda ikinci ihtimale yer verilmeden arzulanın işlerin yapılamayacak olması hazmedilemedi. Kırgınlık, kızgınlık sorumlu olan olmayan herkese yansıdı. Neticede, çocuklara tahammül edemeyen öğretmenler, insafsız doktorlar, işini kötüye kullanan polisler, insanları anlamayan psikologlar, tüccardan farkı kalmayan eczacılar, merhametsiz hemşireler, suratsız sekreterler türedi. Tablo buydu. İşini sevmeyen, istemeden yapan bezgin suratların elbette böyle haklı sebepleri vardı. Vardı ama öyle ya da böyle bu onlara hiçbir zaman işlerini hakkıyla yapmama lüksünü vermezdi. Vermeyecekti de.

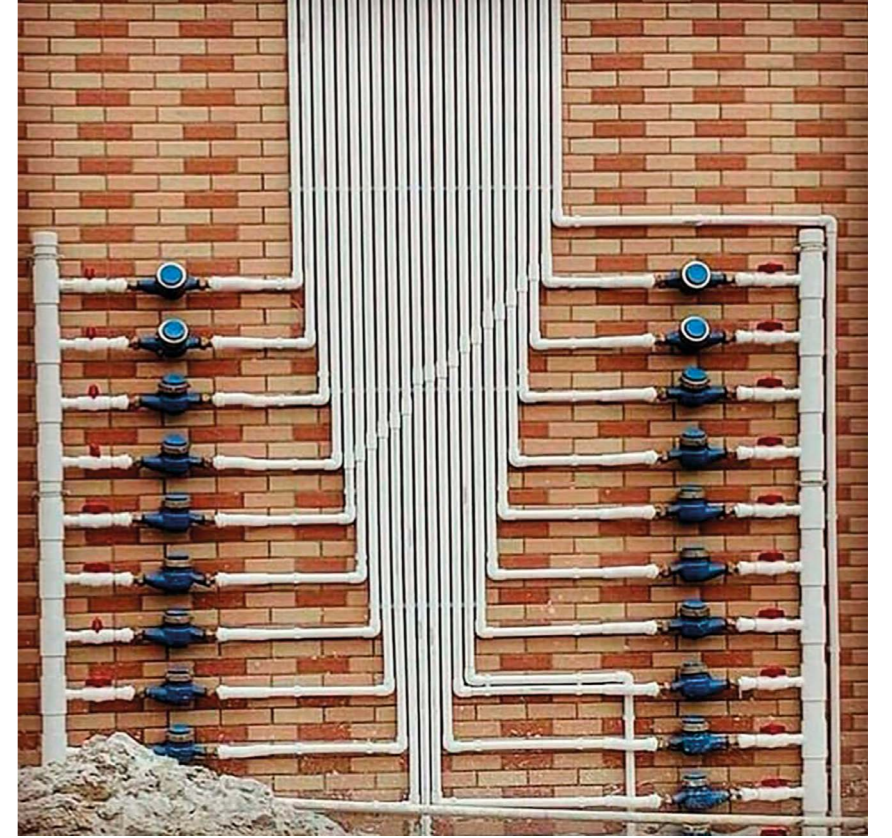
Bahsettiğim fotoğraftaki su tesisatçısının "Büyüyünce su tesisatçısı olmak istiyorum" deyip demediğini bilmiyoruz. Muhtemel ki farklı istekleri vardı. Fakat mevcut işini zevkli hale getirmeyi başarmış ve işini en iyi şekilde yaptığından her zaman emin olmuş bir insan olmalıydı ki bu basit ama anlamlı kare ortaya çıktı.

Şimdi bahsettiğimiz ya da bahsetmediğimiz nedenlerden dolayı işini sevmeyen, filmlerdeki gibi "Birden bire ne istediğinin farkına vardı ve işinden istifa edip fotoğrafçı oldu, tekrar üniversite sınavına girdi, her şeyi bırakıp şarkı söylemeyi seçti." "Vesaire vesaire sözlerine muhatap olamayacaklara pırl pırl bir seçenektir! bahsedelim. Mevcut işinizi sevmeye çalışın. Şartlar size bırakıp gitme lüksünü çoğu zaman vermeyecektir. Ya da daha iyimser olursak belki bir süre daha devam etmek zorundasınız. Madem bu işler yapılacak, madem burası temizlenecek, madem burada kalınacak, madem bu insanlarla muhatap olunacak, hikâyenizi bulduğunuz yerde noktalamayın da "Burada da masal bitmiş"

demeyin de yeni bir başlangıç, yani yeni yeni bakış açısına tutunun. Bu aslında düşündüğünüz kadar zor bir değişiklik değil. Öncelikle sürekli şikâyet ettiğiniz ve zihinsel olarak sürekli reddettiğiniz durumunuzu ön plana alın. Bu durumu başrolü öldüğünde devam etmesi imkânsız diye düşündüğünüz ama yan karakterin efsane çıkışıyla devleştiği kaliteli yapımlar gibi görebilirsiniz. Yani macera yeni başlıyor olabilir. Sonra şunu göz ardı etmeyin olmak istemediğiniz bir yerde bulunurken, neyi nereye bağladığınızı, nasıl bir kilit noktasında olduğunuzu, kimlere ne denli faydalı olacağınızı bilmezseniz. Her zaman resmin sadece küçük bir parçası olduğunuzu hatırlayın. Etrafta sizinle anlam kazanan başka küçük kareler ve nihayetinde büyük ve anlamlı bir resim var. **Karamsarlıklarını, 'yapamam'ları, kendi kendinize koyduğunuz engelleri sadece fark etmek bile değişimi başlatmanız için büyük**

bir adım olabilir. Belki elleriniz sandığınızdan daha maharetli, belki tahammülünüz düşündüğünüzden fazla, belki size ihtiyacı olanlar, fikirlerinizle ya da emeğinizle giderilecek olan noksanlar tam da sizin bulduğunuz yerdedir. **Aklınızda tutun ki tamamladıkça tamamlanırsınız.**

Nasibinizi, kaderinizi, sebeplerinizi, şansınızı ya da her neye inanıyorsanız onu sorgulamaktan vazgeçip zorlanmayı seçin. Gerekirse rengârenk gözlükler edinin ve her sabah çalışmak için girdiğiniz yere farklı renklerle bakın. Gün içinde size sunulan farklı fırsatları göreceksiniz, daha önce fark etmediğiniz kapılar, pencereler açıldığını şahit olacaksınız. Her zaman oturduğunuz yerde oturmayın, hep aynı bardakla çay içmeyin, Karmakarışık ortamlarda düzenli iş yapmayı beklemeyin işe masanızın çekmecesinden ya da bozuk kalemlerle dolu kalemliğinizden başlayabilirsiniz. Çalıştığınız yere sonsuza dek aynı kıyafeti ya da aynı rengi giyme yemini etmiş gibi gitmeyin. Her gün farklı olacağım kaygısına da yenik düşmeyin. Orta yol diye hepimizin kaçtığı bir seçenektir. İş arkadaşınızla hep aynı rutin konuşmayı yapmayın, müşterinizi, danışmanınızı, hastanızı, işvereninizi, çalışanınızla ezber ilişkiler kurmayın, bir

telesekreterden farkınız olsun. Nezaketi ne kadar zorlanırsanız zorlanın elden bırakmayın ona sınırsız sarılın çünkü literatürden silinmek üzere. Özellikle içsel sorunlarınızı, düşüncelerinizi, ideolojilerinizi bir kenara bırakıp her daim muhatabınıza biricik bir insan olduğunuzu hatırlayarak muamele edin. Kendi sınırlarınızı muhafaza etmeyi de sakın unutmayın zira siz de biricik bir insansınız. Belki bu sayede başlı başına kaotik bir yapıya dönüşen iş hayatınızı daha çekilir hale getirmek mümkün olur. Hatta iyiyi arzulamakta sınır yok. Belki daha verimli, belki daha insancıl, belki daha erdemli, belki daha ahlaki bir iş yaşamından bahsetmemiz de mümkün olur.

Velhasıl yapılan iş her ne olursa olsun kişi en iyisini yapma derdini taşımalı. Hem de her zaman. Kıymetinin bilinmemesi, fark edilmemesi, tasvip edilmemesi, takdir edilmemesi kuvvetle muhtemel olsa da kişiyi vicdanıyla karşı karşıya getirmeyecek tek seçenektir budur. İşiniz bittikten sonra arkanızda kalan duvar bile işinizi layıkıyla yaptığınızdan emin olsun. İşte tam da bundan sonra hep birlikte daha güzel bir ülke hayali kurabiliriz.

BAŞLIĞINDAN KORKULAN BİR YAZI

▲ PROF. DR. AHMET AKIN

9-10 Ağustos tarihlerinde haber kanallarında İstanbul Hadımköy'de **üç kız çocuğumuzun birlikte evden çıktıklarını ve kayıp ihbarı ile arandıkları basına yansıdı.** Çok şükür ki "Hadımköy Mahallesi'nde önceki gün saat 17.30 sıralarında annelerine, piknik yapacaklarını söyleyerek evlerinden ayrılan 15 ve 13 yaşındaki kız kardeşler ile 11 yaşındaki kız çocuğu polis ekiplerince oluşturulan özel ekip tarafından yapılan geniş çaplı araştırma sonucu dün 22.00 sıralarında Avcılar'da bir parkta bulundu."

Kaybolan E. T. Y., E. Y. ve N.M. **ailelerine teslim edildi.** N. M.'in babası Özay Memiş, "Kızlar bütün gece gezmişler. En son sahilde bir yerde uyumuşlar. Çevrelerinde yabancılar olduğu için bizi aramaya çekinmişler" dedi. Öte yandan Memiş, çocukların Kore'ye gitmek için evden kaçtıkları iddiasının doğru olmadığını belirterek, şöyle devam etti:

"Kızım 'Kore'ye meraklıyız ama gidemeyeceğimizi biliyoruz.' diyor. Sadece Kore müziklerini dinlemesini seviyorlar. Evden ayrılmalardaki amaç piknik, Kore'ye gitmek değil. Burada piknik yapmaktan sıkılan çocuklar, farklı bir yerde piknik yapalım düşüncesiyle ilk gelen Avcılar dolmuşuna binmişler. 'Hava kararmaya başladı, gideriz, döneriz diye çıktık. Hava kararınca dönemedik.' diyor. Kore falan değil yani. 'Zaten oraya gidemeyeceğimizi, uzak bir yer olduğunu, çocuk olduğumu biliyorum.' diyor. Kore'ye gitme iddiası tamamen yalan."

Burada duralım, babayı ve hassasiyetini anladığımız ifade edelim ve biz yazımıza toplumsal hassasiyetlerimiz ve sorumluluğumuzun farkında olarak devam edelim.

Bu aralar herkes aynı şeyi söylüyor dost meclislerinde, toplantılarda. Geçen bir imam arkadaş kızını anlattı bu dertten muzdarip. İki anne bir araya gelince fiskos yaparken bu dertten söz ediyor ama ne bir enstitü ne de anlı şanlı akademisyenler bu konuya girmiyor, giremiyor.

Hani bir söz var ya "söylesem tesiri yok sussam gönül razı değil"; biraz bu modda işin farkında olanlar. Ama

bildiğini söylemeyen dilsiz şeytandır düsturu bizim için önemli. Onun için birkaç TV'de konuştuktan sonra bir de yazayım dedim mevzuu. Neticede hiçbir şey yapmayan hata da yapmaz.

Konuyu Manşet yapan gazete linç ediliyor, konuşan akademisyen itibar suikastına uğruyor, iki kelime eden yazar ve araştırmacı ailesine kadar tehdit ediliyor. Kimler yapıyor bunu diye sorarsanız ortada organize bir grup veya suç örgütü yok gibi görünse de sistem bu şekilde çalışıyor. Kısacası dokunan yanıyor.

Bir zamanlar hey on beşli veya sarı gelin türküleri dinleyen, 70-90'lı yıllarda Orhan ve Müslüm Baba takılan, iki binli yıllarda pop dinleyen gencimiz şu anda popun başına küçük bir harf eklemiş vaziyette: K.

Asla isim vermeyeceğim ama sizlere birçok ipucu vererek tıpkısının aynısını tarif edeceğim. Sonra da sizlerden dua bekleyeceğim. Yine de başıma bir şeyler geleceği kesin.

Aslında olay; yeni bir insan tanımı yapmak, fitratı değiştirmek ve aileyi bitirmek. Queer, tuhaf biçimsiz bir cinsiyet, ara bir form, üçüncü cinsiyet ve cinsiyetsiz-akışkan bir cinsel kimlik şeması oluşturmak. Böylece nesli ve nefsi ifsad etmek. Bundan kimse muaf değil herkesin evinde veya sülalesinde varlar. Veya her an olabilirler.

Bir sapık tarikat usulüyle çalışıyor sistem. Ezoterik bir yapı, girdin mi çıkamazsın, ailen de, vatanın da, milletin de bu yapı olur, müzik bahane. Bu yüzden belli bir süre sonra ulusal güvenlik meselesi olacaklarını düşünüyorum.

Ne diyor siyonizmin babalarından Emanuel Karasu: "ERKEK BOZULURSA AİLE, KADIN BOZULURSA ULUS DAĞILIR". Bu sözü hepimiz başkışeye asmalıyız. Plan yine genç kızların üzerine.

Müziği dinleyenlerin büyük çoğunluğu 10-20 yaş arasındaki kızlar. Özellikle ilerleyen yaşlardaki taraftarlar artık evliliğe sıcak bakmadıklarını ve bu grupların yaşadıkları ülkeye gitmek ve orada yaşamak istediklerini söylüyor."

Bir gurup(lar) var Türkçesi; sahnenin ötesinde demek. Üç harften oluşuyor, peki o zaman soru şu: sahne neresi? ötesi neresi?

Mevcut taraftarlar asla dönmezler yollarından, boşa uğraşmayın! Sadece yeni çocukları kaptırmayın. Kendilerine de tapılası sevimli karakterler denmesini tercih ediyorlar. Ülkemizde tahminen 50bin civarında fanları var ama kendilerine fan demiyorlar ne hikmetse başka bir terim bulmuşlar: Ordu diyorlar. Fan yetersiz kalıyor onların hayranlıklarını ifade etmek için.

Milyonlarca kişiye aynı anda on-line konser verebiliyorlar ama konser bahane çünkü müzikal kalitenin olmadığını ve sadece sahne şovu olduğunu ve bu şovun da çoğunlukla eşcinsel figürler içerdiğini söylüyor müzik otoriteleri. Ama yine de en ünlü dünya müzik ödülleri alıyorlar.

Hayran kitlesi neden ergen biliyor musunuz? Çünkü bu yaşlar "CİNSEL KİMLİK SORGULAMASININ" YAPILDIĞI YAŞLAR... Ergenlik bireylerin duygusal, zihinsel, sosyal ve ontolojik bunalımlar yaşadığı ve yoğun karmaşa ve komplekslerle geçen bir dönemdir. Beden memnuniyetsizliği, fikri gelgitler, duygusal iniş çıkışlar ve toplumsal uyum çabalarının yanına bu çağda bir de kadın erkek rollerinin belirsizleşmesi ve üçüncü cinsiyet veya cinsiyetsizlik içeren rol modellerin artması eklendi. İşler giderek zorlaşıyor.

Dünya Sağlık Örgütü neden bir müzik grubuna teşekkür

eder, Neden Times dergisi geleceğin liderleri diye kapak yapar bunları, UNICEF neden destekler?

Ama asıl soru şu: Neden başkaları için yaşar bir grup, çok hayırsever ve hümanist olduğu için mi. Taraftarlarına sorarsanız doğru cevap bu. Yani taraftarları için kendilerini feda ediyorlar.

Çok hayvansever, yardımsever ve sempatikler evet doğru. Ama bir ergenin ailesini bile terk ederek bir gruba bağlanabilmesi için ön koşul zaten benimsemesidir. Bunu da onun gönlüne girerek yaparsınız.

Neden malum ülkeden seçilir bu gruplar? sorusuna çok ilginç cevabım var ama gizli bu cevap belki de benimle beraber kalır. Bu gruplar sistemin kölesi her anları kontratlarla belirlenmiş. Aslında onlara da yazık. Sistemin kölesi olan müzisyenler kendilerine ne denirse yapmak zorunda olan ağır ve sözleşmelerin altında ezilmiş gençler. İntihar edenleri çok, bu intiharların altında sektörün acımasızlığı yatıyor. Çocukları küçük yaştan itibaren çok güçlü lobilerin ele alıp bir kukla haline getirip, üzerlerinden gençlere, çocuklara belirli şeyleri dikte etmeye çalıştığı gibi söylemler söz konusu.

Adeta bir dini inanç grubu gibi hareket ediyorlar, bu grup üyelerinin aşık olmaları, madde kullanmaları yasak, taraftarları için devamlı kusursuz bir vücutları olmalı, mesela fazla yemeleri ve aileleri ile görüşmeleri çok zor ve evlilik yasak.

Tüm üyeler bazen pembe bazen siyah giyerek renklerin cinsiyetle ilişkisini ortadan kaldırmaya özel çaba gösteriyorlar. Diğer bir amaç; giyim tarzlarıyla, tavırlarıyla gençlerin bilinçaltında cinsiyetsizlik kavramının hoş ve iyi olduğunu yerleştirmek.

Erkek olduklarını iddia etseler de aşırı renkli ve parlak giyimleri, aşırı makyajlı ve kusursuz yüzleri ile arada bir cinsiyet gibi görünüyorlar. Grupların üyeleri birbirlerine karşı son derece müstehcen hareketlerde bulunuyor ve bunlar gençleri etkiliyor. Birbirlerinin mahrem bölgelerini tuttukları ve okşadıkları çok sayıda videoları var internette.

Birçok büyük örgütlerin yapamayacağı şekilde kendi aralarında yardım toplama faaliyetleri de yürütüyorlar. Siyahilere karşı haksızlık oluşumlarına 1 milyon dolar bağışlamışlar. Arkasından fanları kendi arasında 1 milyon dolar toplamış, bağışlamış. Taraftarlar bir arada sürü şeklinde yaşayarak ve sürekli platformlarda birbirlerine destek olarak kendilerini güçlü hissediyorlar ancak tek başlarına kaldıklarında son derece çaresiz ve aciz hissediyorlar kendilerini.

Grupların üyeleri taraftarlarına cinsiyetsizlik öneriyor ve kendilerine ciddi bir sadakat istiyorlar. Gençlerdeki idealist duyguları bu dayanışma duygusu içinde etkiliyorlar. Kesinlikle gençlerde aile ve toplumundan

bağımsız bir alt kültür oluşturmayı başarmış durumdadır.

Taraftarlarına sürekli narsisizm pompalıyorlar, onlara çoğunun ailesinde duyamadığı "siz değerlisiniz, kendinizi sevin, insanların size bir şeyler dikte etmesine müsaade etmeyin" gibi mottolar öneriyorlar. Böylece taraftarlar, kendi hayatlarına müdahale edilmesine şiddetle karşı çıkıyorlar. Gerekirse ailelerini terk eder ama bu grupları terk etmez bu çocuklar.

Hayranların ağızlarında ortak bir ifade var: Bu müziği bizden alırsanız hayatlarımıza son veririz. İlk başta yapay bir sosyal medya kabarcığı ile taraftarlar genişlemiş olsa da şu anda ciddi bir oranı organik bu taraftarların. Gençler din, kültür ve medeniyeti, aileyi bir kenara bırakmış ve bizi ayakta tutan şey bu müzik grupları diyebiliyorlar.

Kendi ülkelerinden beş on şehir sayamayan bu taraftarlar, müzik gruplarının ülkelerindeki tüm şehirleri ezber biliyorlar. Gençler bilinçsiz, sadece kendilerine empoze edilen şeyleri dinledikleri ve yaptıkları için değişime son derece kapalıdır. Özellikle taraftarlar cinsiyet rolleri konusunda bu müzik gruplarını son derece ilham verici buluyorlar: Taraftarlara göre bu müzik grupları kadın erkek arasındaki farkı kapatıyor ve bu çok önemli bir şey hümanizm açısından...?

Hepsi aynı şeyi düşünüyor, sosyal medya hesaplarında profilleri benzer, aynı şeye inanıyor, son derece homojen bir sosyal grup haline gelmişler. Kör bir bağlılık ve itaat var bu son derece hümanist ve hayvansever-hayırsever grupların taraftarlarında. Aynen grup üyeleri gibi.

Grup üyeleri taraftarlarını çok seviyorlar, onları korumak için sosyal medyada örgütleniyorlar. Bu tür bir bağlılığın nasıl sağlandığı ise ayrı bir soru işareti.

Herhalde tek bağ müzik değil bu bağlılığı sağlayan. Bu grupları, diğerlerinden ayıran nokta hayranlarla kurulan ilişkinin sadece müzik üzerinden olmaması. Hayranlarına sürekli mektuplar, elektronik postalar gönderiyorlar, online olarak bunları yayınlıyorlar. Sürekli yardım kampanyaları ile bu bağı canlı tutuyorlar.

Bir yanda otoriter, ilgisiz veya aşırı koruyucu ebeveynler öte yanda hayvansever, kültürsüz, dinsiz, değersiz ve global medeniyeti, evrensel ilkeleri öneren gruplar.

Kim kazanır sizce bu savaşı? Ne demiş İbn Haldun: "Çocuk beyni değirmen taşı gibidir, içine ne koyarsanız onu öğretir, hiç bir şey koymazsanız kendi kendini." Bu söz bu çağda her şeyi açıklıyor. Ateş herkesin evinde kimse kendini beri' kılmasın.

Gerekli sosyal ve yasal önlemler alınmazsa gelecek 10 yılın sorusu "Baba ben kız olmak istiyorum" veya "Anne ben erkek olmak istiyorum" olabilecektir.

Eskiden silah ve toplarla coğrafyalar işgal edilirdi şimdi ise müzik ve modayla beyinler. Bizlerin dolduramadığı beyinleri başka kültürler dolduruyor. Evren boşluk kabul etmiyor. Kapitalist ve emperyalist Beyaz Adam her zaman ve her yerde başa bela. Milyonlarca kızıl derili kendilerine hibe edilen tifo virüslü milyonlarca battaniye ile bir kaç yılda yok edildi. Siyah derili Afrikalıların yer altı ve yer üstü kaynakları sömürüldü, zenginlik içinde yokluk yaşadılar. Kenya'nın kurucusu Kenyatta şöyle der: "Beyazlar geldiğinde onların elinde İncil, bizimse topraklarımız vardı. Zamanla bize gözlerimizi kapatarak dua etmesini öğrettiler. Bir süre sonra gözlerimi açtığımızda baktık ki; İncil bizim elimizdeydi. Topraklarımızı beyazların almıştı." Bizim gibi bronz derili Ortadoğu ve Uzak Doğulu toplumların payına ise kültürel hegemonya düştü. Müzik, moda, medya ve materyalizm ile zihinler kirletiliyor.

Bunu yapan beyaz adam ve üst akıl. Şimdi bazıları üst akıl mı var global güç mü var diye sorabilir. Soruyu soranları bilmem ama bende yeterince kanıt var. Dünyayı yönetilmekten uzak ve güçlü aileyi kendileri

için tehdit olarak gören; medeniyet, din ve kültür düşmanı üst akılın yöneticileri kendileri binlerce yıldır aynı dine, aynı dile ve giyim kuşam ve yaşam tarzına sahip olmasına rağmen bunu korumaya çalışır, çok çocuk sahibi olur ve aile bağlarını sıkı sıkıya korur, kendi ürettiği sosyal medyayı asla kullanmaz başka kültürler ve toplumların ahlak ve kültürünü bozmak için bir silah olarak kullanır. Kuralları, ritüelleri hiç değişmez, dilini değiştirme ihtiyacı hissetmez, dilini gelişmenin bir engeli olarak görmez, yozlaşmış ve tahrif edilmiş de olsa dinini en iyi biçimde yaşar.

Cinsiyetsiz insan evlenmez, kültürünü umursamaz, din zaten yaşamında yer almaz. Böylece üst akıl kendi dinini, kültürünü ve medeniyetini yaşarken, kendi dışındaki toplumları ürettiği sanal din üzerinden kontrol eder. Hepsine aynı kelimeleri, zevkleri, hobileri, yaşam tarzını, dünya görüşünü, dini, giyim kuşam tarzını moda, medya, materyalizm ve mantalite ile zerk eder. Adeta kendi toplumunu oluşturur. İstedığı gibi yönetir, hepsine kendi istediğini söyler, kendi istediğini giydirir, yedirir ve kendi istediğini düşündürür. Tıpkı FETÖ'nün yaptığı gibi. Bu nedenle bu basit görünen müzik ile doğası itibarıyla hiçbir farkı yoktur. Biri dini kullanarak diğeri de müziği kullanarak insan tipolojisi oluşturur.

Bu nedenle bu tür akımlar bir milli güvenlik meselesidir. Her ne kadar beni linç etmeye ve yok etmeye çabalasalar da hakikat budur.

Selamle.

DEDESİZ TERBİYE MODELİ(!)

▲ NABİ KÜÇÜK

Mevsim kış, Anadolu'nun ücra bir köyü, çatısız, toprak damlı, erkeği gurbette bir ev... Kar, diz boyu... Beş yaşında bir çocuğum. Damdan ayak sesleri geliyor. Dedem, kar sürgüsünü kaptığı gibi gelmiş, bizden habersiz dama çıkmış, karları küriyor. Ruhu şad olsun. Sonra ilçeye taşındık, ben okula başladım ama tatillerde hep yanlarındaydım. Babaannem bana annelik, dedemse babalık yaptı. Ömürler çok kısa. İnsanlar evlat sevmeyi öğrenmeden yaşlanıyor, o yüzden torun evlattan tatlı oluyor. Evlattan esirgenen sevgi, ilgi, şefkat; toruna karşı gösteriliyor. Aylarca yanlarında kalmama rağmen bir gün bile bana kızdıklarını hatırlamıyorum.

Toplumumuz, apartman hayatı ile 19. yüzyılın ortalarında tanıştı. Bu tanışma ile konak hayatı yavaş yavaş son buldu. Geniş aile yapısı, çekirdek aileye dönüştü. Onlarca odası bulunan, onlarca kişiye hayat sunan mekanlar yerlerini iki odalı, dört nüfuslu mekanlara bıraktı. O yıllarda başlayan bireyselleşmemiz artarak devam ediyor. Artık, hayatlar dört kişilik de değil tek kişilik... Sosyal medyanın bu denli geliştiği günümüzde, mağara hayatına geri döndük. Aynı evde, herkes bir odada, herkes kendi mağarasında dertleri ile başbaşa... Bunun adına da özgürlük deniyor, ne kadar yalnızsan o kadar özgürsün, yürü be kim tutar seni!

Cumhuriyet döneminin ilk nüfus sayımı 1927 yılında yapılmıştır. Bu sayıma göre İstanbul nüfusu 680.857 kişidir. 1935 yılında 741.148'e, 1940'ta 793.949'a, 1945'te 860.558'e ve 1950'de ise 983.041'e yükselmiştir. 1930'lardan sonra yavaş yavaş tarım toplumundan sanayi toplumuna dönüşmeye başladık. Köyden şehre göçler hızlandı. 1930'lu yıllarda, yazın tarlasında çalışan insanlarımız, sonbaharda eline valizini alıp büyük şehirlerin yolunu tutuyor; ilkbahar ortalarında göçmen kuşlarla birlikte yuvasına dönüyordu. 1950'lere gelindiğinde ise insanımız, artık bir yol ayrımındadır, "git-gel"lerden yorulmuştur. Büyük şehirlerin gecekondu mahalleleri hızla büyümektedir. Özellikle genç aileler, düğün sonrası, büyüklerin ellerini öpüp soluğu şehirde almaktadır. Şehirlere akın eden genç nüfus, yaşlı anne-babayı arkada bırakmaktadır. Köyden ilk gidenler hangi

gecekondu semtine yerleşmişse sonrakilere de o semt zorunlu ikametgah oluyordu. Önden gidenler hangi işte çalışıyorsa arkadan gelenleri de o iş bekliyordu. Zaman aktı. Gecekondu arsaları müteahhide verildi, kat karşılığı daireler alındı. Ekonomik durumlar iyileşti. Yazın gidip kışın gelme sırası, yaşlı anne-babalara geldi. Yazı, köyde; kışı, şehirde apartman dairesinde geçiren yaşlılar için apartmanlar, kafes hükmüne geçti. Kışı geçirmek için büyük şehirdeki evladının yanına gelen yaşlılar, son cemrenin düşmesini sabırsızlıkla bekler oldu.

Apartment hayatını çok sevdik. Arsa sorununun olmadığı güzelim köylerimize bile apartment yapmaktan gurur duyar olduk. Fıtratı zorladık, toprakla bağımızı kestik. Ciğerlerimize köyümüzün temiz havasını çekmektense depresyon hapları yutmayı tercih ettik. Köylerde bile kimse anne-babasıyla oturmuyor. "Bir arada oturacağız" şartıyla dünür gidenlere kimse kız vermiyor. Bireyselleşmemiz, yalnızlaşmamız tam gaz sürüyor. Bu koca metropolde anne-babası-kardeşi ile aynı şehirde yaşayıp da onları yılda bir kez bile evine davet etmeyen insanların sayısı hiç de az değil.

Hayatım; dedelerimle ninelerimle iç içe geçti. Onlardan çok şey öğrendim. Hiçbiri hayatta değil şimdi, ruhları şad olsun. **Şimdiki nesiller; insana hayatı** öğretmede, hayat **tecrübelerini aktarmada en etkili hoca olan dedelerden ve ninelerden mahrum**. Torununu camiye götüreren, ona Kur'an öğreten, abdest almayı öğreten, ona tahtadan oyuncaklar yapan, kuşların ve çiçeklerin adlarını öğreten dedeler nerede? Ah nerede ah nerede! Uzun kış gecelerinde torunlarını etrafında toplayıp onlara Hz. Ali cenkleri, Keloğlan masalları, Kerem ile Aslı hikayeleri anlatan, anlatırken de konuşma ve dinleme adabını öğreten, adabı muaşeret kurallarını öğreten nineler nerede?

Köprünün altından çok sular aktı. Güneş battı, gün dolandı, leylekler bile terk etti köylerimizi. Cihan kargalara kaldı. Hoyrat esen değişim rüzgarları, torunlarla dedelerin, ninelerin arasına ayrılık tohumları ekti. Aynı şehirde yaşanan dedeler, nineler bile bayramdan bayrama

ziyaret edilir oldu. Nedeni malum... Çok işimiz var, zamanımız yok, çocuklar sınava hazırlanıyor...

Yaklaşık yüz elli yıldır yaşadığımız hızlı toplumsal değişimde, eli öpülesi nur yüzlü dedelerimizin, babaannelerimizin, anneannelerimizin; öğreticilik ve eğiticilik rollerinden azledilmelerinin çok büyük etkisi var. Büyüklerimizin saf dışı edildiği günümüz eğitim yaklaşımı, maalesef eğitimde başarısız olma nedenlerimizden birisi. Dedesiz terbiye modelinde başarısız olduk. **Kültürel yapımızdaki bu değişim üzerine ciddi araştırmalar yapmalıyız.** Bu konuda yüksek lisans-doktora tezleri hazırlanmalı.

Çocuk, anne-babasına karşı zaman zaman gardını alabiliyor. Onlarla sürekli beraber olduğu için süregelen çatışmalar yaşayabiliyor. Aynı çocuk, dedesi-anneanesi-babaanesi ile karşılaştığında ilişkilerinde daha toleranslı davranıyor. Onlarla sürekli beraber yaşamadığı için yüz göz olma durumları olmuyor. Yaşlarından dolayı onlara hürmet etmesinin de bunda etkisi var. Anne-babanın söylediği bir cümleye itiraz eden çocuk, aynı cümleyi dedesi kurduğunda, sesini çıkarmıyor, alttan alıyor.

Günümüzde çocukları bakıcılar büyütüyor. Zavallı çocuklar; kendileriyle hiçbir kan bağı bulunmayan, sadece maddi kazanç için kendileriyle ilgilenen insanlarla vakit geçirmek zorundalar. Merhametli

bakıcılar vardır mutlaka ama bir annenin sıcaklığını, bir anneannenin şefkatini hangi bakıcı verebilir. Elinden tuttuğu torununu camiye götüreren, onun küçücük elini merhametle tutan dedenin sevgisini hangi kreş verebilir. Dedelerin ve babaannelerin-anneannelerin merhametine, şefkatine her zamankinden daha fazla muhtacız.

Bir feryat nidasıyla günümüz anne babalarına sesleniyorum: Evinizin bereketi için, yaşlıların hayır duası için, çocuklarınızın erdemli, ahlaklı nesiller olarak yetişebilmeleri için çocuklarınızı, dedelerinin ve büyükannelerinin ilgisinden, şefkatinden mahrum etmeyin. Onları sık sık ziyaret edin, ihtiyaçlarını görün, hayır dualarını alın. Çocuklarınızla kendi anne-babalarınızın düzenli olarak görüşebileceği kaynaşabileceği ortamlar hazırlayın. Bu işler nöbetleşe... Unutmayın ki sizler de yakın zamanda dede, babaanne, anneanne olacaksınız. Çocuğunuza büyüklerin değerini hissettirin ki onlar da yarın torunlarınız ile sizin aranızda iyi birer köprü olabilsinler.

Bütün dedelerin ellerinden öpüyorum. Rabbim ölenlerine rahmet eylesin, kalanlarına hayırlı uzun ömürler versin. Dedemden bana kalan hatıra: iri taneli doksan dokuz çeki, ağaç tespih. Bir de onun iç aydınlatıcı tebessümü. Doğruluğu, hasbiliği, mertliği ile hayatıma rol model oldu. Seni çok özledim dede...

ÇOCUKLUĞUMUN HAZİNESİ

▲ TUBA NUR KAR

Yağmurun çitirtisini kucaklayan çatının altında, tahta peykeye uzanmış çocukluğum, duvardaki saate yansıyan ayın ışığını avuçlarına tam sığdıracakken; dimağında yankılanıyor birkaç satırlık hatıra:

"Yattım Allah kaldır beni,
İman ile daldır beni,
Gece gündüz zar ağlarım,
Kur'an ile gönder beni."

Heceleri inci gibi art arda dizilen mısranın bilmem hangi satırında asılı kaldım ben!

"Yattım sağıma, döndüm soluma,
Sığındım Sübhânım'a,
Melekler şahit olsun,
Dinime, imanıma."

Çocukluğumun zarif ninnisi, bu latif duanın muallimi

kıymetli babaannem! Rüzgarın serinliğine müsamaha gösterdiğimiz gecelerde, uykunun gözlerimizi esir almasına direnirken mırıldandığım satırların zâkiri...

İnsanın çocukluğunun yâdı; bayram sabahının neşesine uyanmak kadar müstesnâ, ayağına giyineceği papuçları yanı başında uyuyan gözlerin ışıltısı kadar tarifsiz... Bağının izleri ellerinde, toprağının kokusu tâ yüreğinde babaannemden miras "tevazu"yu anlatmaya gayret ederken kelâmımın dili tutulur hürmetinden. On üç yaşına kadar yurdunun altında yeşeren ömrümü bereket sayarım kalanına! Adına nimet diyeceğim insanların yanındaki rikkatin, damağında bıraktığı tat çocukluğuma eş değer...

Minicik bir beden bir başına geldiği dünyasını zengin eden insanların varlığı, Yaradan'ın kuluna en güzel lütfudur. Çünkü insan insanın yurdudur. Yarasını sarmalayıp, sürûruna ortak olduğu, acısının üzerine sekinet bastığı hilkatın devâsıdır.

Evvvelâ dünyaya nâçar doğan insanı karşılayan mütebessim bir ananın yüreğinin sıcaklığı yayılır ruhuna. Sonra güvenmenin dağları aştığı babanın varlığı gelir ardına. Var ise etrafında "bunlar benim ailem" dediğin güzide insanlar; huzur kaplar yarınını. İnsanı insanın büyütüp yetiştirdiği yerde kocaman bir aile mühimdir elbette. Kelâmın letâfetinden, nezâketinden, şefkatinden ilham alındığı kapının eşığı dahi mahir bir çehreye bürünüverir. İslam'ın nizamını ehemmiyet gösteren büyüklerin dizinin dibinde yetişen çocukların geleceği umut verir. Sancaktarı olacağı davanın cihâna nâm salmış cengâverleri için dua edilir. Bittabî adımları camiye varan örneklerin ardına cemaati dizilir. **Mûnis lisânın yağurduğu bir çocuğun mayası hüsn-i hâl bilinir. Neslinden amel-i hayr görenin ömrüne salih ameller serilir...**

Zamanla o büyük aileler küçük ailelere evrilsen dâhi, küçücük bir bedenden "insan yetiştirme şuuru" sarmalar ise yüreklerimizi, terazimizin kolları tartarsa muvâzeneyle, gösterilir ise küçük hatalara müsamaha, payidâr bir hasletin kucaklayıcısı oluveririz. Ve en sonunda iyilerden olmanın, iyilerle beraber olmanın, iyilere önder olmanın hayali arkadaşlık eder dualarımıza.

Ne zaman ki çocukluğumuz gelir aklımıza; toprağın kokusuyla buluşmuş yağmurun ıslaklığını hisseder ruhumuz. Ne zaman kanasa kesilen parmağımız; çocukluğumuzun sokağında düşüp yaraladığımız dizin acısını hissederiz parmağımızda. Akşam ezanına kadar evinin yolunu tutturamayan içimizin çocuğu varınca hayalimize; tâ yüreğimizin derinliklerini kaplayan huzura gülümseriz sadece.

Bir hatıra huzuru tutturabilmiş simâların gözlerinin önünde büyüyen çocukların, umutlar devşirdiği yarınları, masmavi göğün yüzünde uçuşan rengârenk balonların bıraktığı manzaraya emsaldir. Bahçıvanın elinde yetişen bir gülün kokusu etrafına yayılır ve seyredilir yapraklarındaki o hüsn-ü nizam... Kim bakarsa baksın, kim sularsa sulasın; üstâdı olmadığı vakit, elleri gülü

devşiremez. Ve bu yüzden çiçekten önce bahçıvan eğitilir. Evinin bağrındaki güllerine bahçıvan olan her insanın yüreğinden merhamet serilir. Dikenlerinin batacağını bile bile o güllere ömür verilir...

Bilmem hangi çocuğunun yüreğindeki taşlarını toplayan her büyüğüne, çiçeğinin dikenlerini temizleyen bahçıvanın gösterdiği özeni diliyorum. Kocaman ailelerin şen kahkahalarının arasında oyunlarını oynayan çocukluğumuza bulaşmış sekinetin, ömrümüzü sirâyetini istiyorum... çok şeyi değil, masumiyetimizden kalan anıların gözlerinden öpmeyi özlüyorum...

Düşe kalka büyüyen çocukluğumuzun izleri bugünümüzün temsili... Yaralarından büyüyen insanın varlığına şahit olanların öğretmeyi başardıkları hecelerin toplamı, bugün; bizim çocukluğumuzun kalanı. Sokaklarının dâhi bizim olduğu vaktin büyüklerinin ellerini öperken; edilen duaların hatırına sürûrumuzu demleriz. Yanına, biriktirdiğimiz insanların muhabbetini ekleyince kıymeti artar tek kelime öğretenlerin. Ve şimdi kırk yıl kölesi olunacak örneklerimin yanına soluğu almaya varırken, küçük bir ailenin eşığından atıyorum adımlarımı. Tüm öğrendiklerimin huzuruyla.. dahasını da öğreneceğim huzura...

BİR NEFES SİHHAT

ALPASLAN ARSLAN

A dım Alpaslan Arslan, Alanyalıyım, turizmle uğraşıyorum, eğitim seviyesi ortanın üzerinde, doktora seviyesinde, ayrıca iki üniversitede daha lisans okuyorum, niçin belirtiyorum çünkü muhakeme yeteneğim yerinde, eğriyi doğrudan ayırabilecek durumda olduğumu izah etmek için, ne zamana kadar, virüse yakalanana kadar, meğerse değilmişim. Hikâyem şöyle:

Kurban bayramının üçüncü günü ağabeyime bayram ziyaretine gittik. Ben ağabeyim hizasında, hanım karşı koltukta oturmasına rağmen, muhtemelen karşılaşmaya da vedalaşma sırasında ağabeyimden virüsü kapmış. Ağabeyim bir hafta kadar sonra kendisinin virüsü kapmış, bizlerin de test yaptırmamız gerektiğini söyledi, hanımda da o sırada öksürük başlamıştı. Kızım da aynı şekilde yüksek ateş rahatsızlığı başladığı için teste götürdüm. Eşimde pozitif, kızımda negatif çıktı. Birkaç gün sonra bende de griplikler olmaya başlayınca kızımı da alarak teste gittim, ikimiz de pozitif çıktık. Birkaç gün sonra eşimin hastalığı arttı, hastaneye götürdüm zatürre olmuş. Eşimi hastaneye götürdüğüm gün bir medikalci den vücudun oksijen seviyesini ölçen oksimetre aldım. Eve geldik, oksimetreyle kızımın seviyesini ölçtüm 99, eşimin seviyesini ölçtüm 96, kendi seviyemi ölçtüm 90. Her ikisi de hastalıktan kırılırken ben ayakta kaldım ve onlara hizmet ediyorum. Sekizinci günümde ben gene normalim, tat koku kaybı, uykularda halüsinasyon, biraz da öksürük dışında yine bir şeyim yok ama oksijen seviyem 80'lere geriledi. Onuncu gün sabahı tekrar ölçtüğümüzde oksijen seviyem 77 olunca ve bende de biraz halsizlik başlayınca hastaneye gitmeye karar verdik. Hastanede film ve tetkiklerden doktor, ciğerlerimde tutunma olduğunu söyledi ve yatırdı.

Eşim coronaya yakalandıktan bir kaç gün sonra annelerine gitmiş, orada bulunan baldızlarım, bacanağım ve çocukları dahil yedi kişiye daha virüsü bulaştırmıştı. Ağabeyim dahil ailede on iki kişi hasta oldu. Fakat bunlardan üçü aşısız, dokuzu aşılydı. Kayınpederim 81 yaşında ve koah hastası, kayınvalidem 71 yaşında ve böbrekleri %30 çalışıyor, şeker hastası. Doktor kayınvalideme sekizli ilaç kullanmayı yasakladı, buna rağmen hastalığı kolay atlattı, kayınpederim iyileşti, diğer aşılylar da iyileşti,

21 yaşındaki aşısız kızım ve 17 yaşındaki baldızımın aşısız oğlu en zor atlatılanlar oldu. Bir de ben ailenin en okumuşu ve akıllısı! olarak hastaneliğim. Hepsi beni merak ediyor, ne zaman iyileşeceğimi düşünüyorlar. Bir aşı tembelinin düştüğü durumdu bu. On iki kişilik ailenin en sonuncusu olarak hastaneye yatacaktım.

Üç günlük Antalya Eğitim ve Araştırma Hastanesinde ara yoğun bakımda yatışım sonrası yeterli düzelme olmadığını görünce Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesine sevkimi istedim. Tek kişilik bir odaya geceye yakın yerleştirildik. Odada benden başka kimse yoktu. Refakatçimin olup olmadığını sordular, önceki hastanede refakatçi yasağı olduğu için buradaki durumun da böyle olacağını düşünerek çağırmadım dedim. Hemşireler hastanenin solunum cihazına bağladılar, acil çağrı butonunu gösterdiler ve gittiler. Eğitim Araştırmada iken küçük abdestimi hemşirelerden ördek isteyerek yapıyordum. Ördek istemek için butona bastım gelen giden yok. Odam da hastanenin en son odasıydı. Bağırırım çağırırım duyan yok, buton bozuk. Nerdeyse patlayacağım, baktım çare yok solunum cihazını çıkardım, tuvalete gittim. Döndüğümde oksijen seviyem 75'lerden 60'lı rakamlardaki düşmüştü. Zaten 75 yeterli bir seviye değil, sıkıntından patlıyorum, neredeyse hava çekebilmek için hastanenin duvarlarını yutmak istiyorum, bir de 60'lara düşünce kendimden geçecek hale geldim. Hemşireleri ikinci abdestim için çağırmam gerekti, gene ses yok. Bir taraftan su içmek zorundayım, su içiyorum, mecburen iki saatte bir küçük abdest ihtiyacı doğuyor. Bu durum sabaha kadar dört beş kere tekrar etti. Uyku yok, yüzüstü yatarak hava seviyemi 80'lerin üzerine anca çıkarabiliyorum, lazım olan hava 99 ama 90'nın üstü yetecek. Sabah 5 gibi bir hemşirenin ateşimi ölçtüğünü fark ettim ama gözümü açacak mecalim yok, tam ağzımı açacaktım ki hemşire gitti. Ben gene kalakaldım. Bu şekilde yarı uyanık yarı bitap bir şekilde sabah 10 sularında ilk gördüğüm kişi bana bir şey anlatmaya çalışıyor. Doğrudum bir daha anlattırdım. Siz oksijen cihazı mı kiraya veriyorsunuz, doğru mu anladım dedim. Evet dedi. Kaç para dedim, iki haftalığı 3500 lira dedi. Yenisi ne kadar dedim 7500 Euro dedi. Deneyleyim memnun kalırsam kiralayım

dedim. Bir de etrafıma danışayım bu arada dedim bir yakınım doktoru aradım, kiralayabilirsin dedi. Cihaz geldi, bir ventilatordur cihaz, burnuma bir taktım, sanki burnum Gevne Yaylasından hava çekiyordu, kiraladık. O gecenin üstüne oksijen seviyemin 95'e çıktığı da görünce bu iş tamam dedim, ondan sonra hep rahat geceler geçirdim. Arayanlar sesimin iyi çıktığını söylüyorlardı, burnumu iyi yere dayadığımı anlatmaya çalıştım dilim döndüğünce. Cihazı iki hafta kullandıktan sonra iade edip hastane solunum sistemine geçtim. Doktorlar cihazsız 90 seviyesine gelince taburcu edeceğimiz dediler. Bu sözün daha dokuz güne tekabül edeceğini o anda bilmiyorum tabi. Ama aldığım nefesin ne kadar kıymetli olduğunu ilklerime kadar öyle hissediyorum ki Rabbimin yüceliğini ve büyüklüğünü bir daha idrak etmişim. Oksijenin 90 seviyesini bulmasıyla hastaneden çıkarken, evde de solunum cihazı kullanmam gerektiği belirtildi, eve de daha düşük ölçekli bir cihaz kiralayarak çıktık.

Bu konuyu anlatmamın sebebi aşı vurulanlarla vurulmayanlar arasındaki iyileşme sürelerinin farklılığını anlatmak içindi. Aşı karşıtlarının iddialarına birazcık kulak vermem, biraz da tembellik yapmam sebebiyle bu illet hayatımdan 34 günü aldı. Vücudumun fabrika ayarları bozuldu, kullandığım sekizli ilaç sonrası yan tesirlerini gidermek için doktorlar kortizon kullandı, şekerim 350'ye çıktı. Normalde şeker hastası değilken değerlerin bu seviyelere çıkması insülin ile dengeleme zorunluluğu doğurdu. Artık kararsız halim gitmişti, aşı konusuna inandım. Sağlık bakanımız Fahrettin Koca'nın yapmış olduğum aşı taraftarı bir video konuşmamı bütün sosyal medya hesaplarından paylaşması neticesinde

üç milyon kişinin seyretmesi, TRT-Haber'in videomu yayınlaması, İHA'nın hastaneye gelip röportaj yapması ve TGRT'de yayınlaması, Sabah Gazetesi'nin tam sayfa haber yapması, yazılı ve görsel sosyal medyanın da haber yapmasıyla ciddi dönüşler aldım, aşı olmaya giden bir çok insana vesile olmuştum. Tabi ki aşı karşıtlarının hakaret ve alayları da oldu. Ama artık şunu kabul ediyorum ki aşı olmakla hastalığı çok daha rahat geçireceğim konusunda tereddüdüm kalmadı.

Hastane odasında nefesin değeriyle ilgili de şu satırlar yüreğimden dökülmüştü:

EY NEFES

Eskiden senin varlığın diğer var olanlar gibiydi. Şükrettiklerimden birisiydin sadece. Sen gelir giderdin ben de seni solurdum, bu kadardı seninle olan ilişkimiz. Ne zamanki bu hastalığa düçar oldum sana olan bakış açım değişti. Meğerse sen ölümün eşiymişsin, senden sonrası ölüm, sen olmayınca ölümle burun burunayım. Seni almak ayrı bir güzellik vermek ayrı bir güzellik. Senin her bir tanen ne kadar değerli biliyor musun? Hastanenin duvarlarını yutmak istediğim zaman seni çok iyi anladım. Sana burada oksijen diyorlar. Makineyle ölçüyorlar seviyeni. Ama benim gözümde hayatsın, hayatın anlamısın. Hay ve Hu olan Rabbimin dünyadaki tecellisisin. Seni verene şükrolsun. Senin sonuncunu soluyacağım güne kadar senin kıymetini daha iyi bileceğim. Artık değerini gözümde çok daha büyük. Belki kıymetini şimdiye kadar tam bilemedim, ama kıymetin artık biliniyor.

SENİ VERENE HAMDOLSUN.

“ZİYA ÖĞRETMEN” NEYİ BAŞARAMADI?

▲ IDRİS ŞEKERCİ

Aslında bazen sabırlı okuyucuyu bulmak kolay olmuyor. O yüzden sabırsızlarımız için sonda tekrar edeceğimizi baştan da söylemiş olalım; **“dert bir değil ki elvan, elvan...”**

Şimdi çözümün test usulündeki gibi, bulunan değil çabalayarak, efkar sahibi olarak, ince ince işlenerek örülen, harf harf, kelime kelime, paragraf paragraf geliştirilen; çoğu zaman da tek bir kişinin çabasıyla sonuca bağlanamayan, hayatın gerçekleri yanında –gereği yapılmadığı müddetçe–güzel teorilerin pek de fayda üretmediği; Çünkü **“pis bir gerçek güzelim teoriyi çoğu zaman mahveder.”**i bilen efkar sahipleri okuyucularımız için “spolier” vermeye başlayalım. Metnimizi kolay okunabilir hale getirmek için arada bir beylik lafları da sıkıştıralım;

“Ayinesi iştir kişinin lâfa bakılmaz/Şahsın görünür rütbe-i aklı eserinde”

Ayrıca **“Başarı, çalışmaktan sadece sözlükte önce gelir.”**

Bir metni çözümlmek için metni oluşturan her kelimenin anlamı kadar bağlamını bilmek de çok önemlidir. Bu metinlerde, en basit iletişim ve aktarım yapabilmek için kavramın kendi zihnimizdeki karşılığı kadar muhatabının zihnindeki karşılığı da çok önemlidir. Bu usulden hareketle önce Eğitim sistemimiz için başarı, başarılı olmak derken kurum yöneticilerimizin, hangi zihinsel ve duygu durumuna karşılık geliyor, daha kanlı canlı bireyler için ise başarılı olmak derken ne kastediliyor biraz tefekkür edelim. Yine sonu baştan ifade edelim ki, içinde insan olan bir olguyu rakamlara böğmek ve istatistiğini açıklayıcı yönü kadar manipüle etme fonksiyonuna müracaat –ki azda yapılmayan bir şey değildir– bizim çözüm irademizin uygulanmasını kolaylaştırmayacaktır.

Yirmi yedi yıllık öğretmenim ve bu süreçte, Milli Eğitimi idare eden on kürer bakan gördüm. Bu süre zarfında, **“göreve başlarken toplumsal kredisi en yüksek olan hangisiydi?”** diye sorulsa, hiç tereddüt etmeden Ziya Selçuk olduğunu söyleyebilirim. Bu kredinin altında yatan gerçeğin, eğitim camiasının beklentisine de denk düşecek şekilde Ziya Bey'in eğitim kökenli oluşuydu.

İlaveten, öğretmenin değerine vurgu yapan cümleleri ve sosyal medya üzerinden kurduğu sıcak diyalog idi.

Bir televizyon programında **“Eğitim mutabakat işidir, ortak payda işidir... Eğitimle ilgili bir yasa söz konusu ise bu herhangi bir partinin ödevi değildir, bir ülke ödevidir. Böyle mutabakat olursa eğitim bir fırsat penceresi oluyor, yoksa bir tehdit penceresi oluyor.”** (CNN Türk, 12 Aralık 2014) ifadeleri “ortak akıl” ve “memleket meselesi” vurguları umutlanmak için bize nedenler sunuyordu.

2018 yılının son aylarında Milli Eğitim Bakanı Ziya Selçuk tarafından açıklanan “2023 Eğitim Vizyonu” hem açıklandığı dönemdeki gündemin yoğunluğu, (Kaşıkçı cinayeti ve Andımız polemikleri) hem de vizyon ve reform kavramlarının artık kimseyi heyecanlandırmaması nedeniyle gerekli ilgiyi göremese bile, teorik olarak iyi çalışılmış bir metin **olduğunu da itiraf etmeliyim.**

Proje, Türkiye’de eğitim sisteminde, **sistemsel** (bütüncül) yaklaşımın gereği olarak öğrenci, öğretmen, veli, yönetici, okul ve çevreden oluşan tüm aktörleri sürece dahil eden bir dönüşüm süreci öngörüyor, kökten bir paradigma değişimi talep ediyordu. Ders sayıları azaltılıyor, öğrenciler ana okuldan başlayıp liseden mezun olana kadar bilgi ve becerilerini geliştirebilecekleri yeni bir eğitim anlayışı getiriliyordu.

Her okulda tasarım ve beceri atölyeleri açılarak, okulların sadece merkezi müfredat veren kurumlar değil, öğrencileri yaşamın gerçekleri ile uyumlu, mizaç ve kabiliyetlerine uygun mesleklere hazırlayan ve yönlendiren kurumlar haline getirilmesi öngörülmüştü. Kodlama, 3D tasarım, bilişim teknolojileri dersleri daha ilkokuldan verilerek çocuklar, dünyadaki dijital rekabete hazır hale getiriliyor; dahası sistemin tümü devasa veri bankalarından oluşan bir dijital altyapıyla destekleniyor ve bütün süreçlerde yapay zeka kullanılıyordu. Bunlar 2023 Eğitim Vizyonunda öngörülen değişikliklerdi.

İşte tüm bu beklentiyi yükselten süreçte –herkes– “tamam şimdi oldu!” derken Sayın Bakan’ın bagajı dolu ve “bir ajandası mı var?” sorularını akla getiren kimi uygulamaları–deyim yerindeyse– kendi eliyle

kendisini tartışmaya açtı. 2014 yılında yönetici atama yönetmeliğinde –konjonktür gereği– yapılan değişiklikle ağırlıklı olarak gezi olaylarında, okulları karargah olarak kullandıran yöneticilerin değiştirilmesi, ilaveten 17–25 Aralık süreci sonrasında FETÖ ile mücadele kapsamında yapılan değişiklikler sonucu atanan yöneticileri karşısına alması izahı gayri kâbil bir durum olarak not edilmişti. Ayrıca, okul müdürlerine yaptığı bir konuşmada “Siz birilerinin adamısınız?!” iması ile küçümseyici ve dışlayıcı dil kullanması–daha da ötesi– kurduğu yeni ekibinin de yönlendirmesiyle o dönemde atanan tüm yöneticileri yeniden sınava almak istemesi kamuoyunda büyük tepkiyle karşılanmıştı.

Başarının sırrı, onu ortaya çıkaran fikrin sağlam, yönetimde tercih sebebinin de isabetli olması beklenir. 15 Temmuz süreci tekrar göstermiştir ki; “Ehliyet ve Liyakat”, millete ve milletin değerlerine “Sadakat” ile tekemmül etmedikçe doğru karar almış olmuyorsunuz. Eğitimde her unsur önemlidir; ama başarı hikâyesi yazmak için, daha önce de ifade ettiğimiz toplumda bir “hikayenin” olması gerekir. Adanmışlığı ve hasbiliği

ıskalayan ehliyet ve liyakat tartışmaları emânet edilen makamların sahibi olma kavgasından öte bir şey değildir. Eğitim faaliyetinin en çok öğrenciye dokunan unsuru olan öğretmen ve yöneticilerimizin gayreti başarı hikâyesinin olmazsa olmazıdır. Bu kahramanlarımızın hikâyeleri sosyal medyada pek görünmediği için olsa gerek gerçeklerden çok algıya yatırım yapanlar tarafından takdir edilmemektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı, tüm hükümetler için önemi tartışılmaz bir bakanlık olmuştur. Önemi kadar yönetimi ve beklentileri karşılama düzeyi de hep sancılı olmuştur. Eğitim politikalarının yapısı gereği, uzun vadeli olması gerekliliğine karşılık politika yapıcılarının daha acil ve güncel beklentileri maalesef bu alanı da popülizmin esaretine mahkum etmiştir. Buna bizde çok yaygın olan bürokratların “iz bırakma hastalığı”nı da eklediğimizde her görev değişimi bir rüzgara sebep olmakta, büyük iddialar ve laflar söylenmekte, kolay teslim olunan enaniyetle de çoğu zaman kurumların birikimleri heba edilmekte, günün sonunda ise akıllarda 1939 yapımı 10 Oskarlı film kalmaktadır **“Rüzgar Gibi Geçti”**

Bugün baktığımızda, Sayın Selçuk'un göreve gelmez yapmak istediklerini, gerek müfredat ve gerekse eğitimin kök sorunlarına ilişkin yapılan onca değişikliği berhava edecek, bu toplumun değerlerine denk düşen değişiklikleri tartışmalı hale getirecek bir irade ortaya koymak istemesi, Mehmet Akif Ersoy'un;

“Hadi gel yıkalım Süleymaniye’yi desen, İki kazma kürek, iki de ırgat gerek.

Ancak, hadi gel yapalım şunu geri desen;

Bir Sinan, bir de Süleyman gerek!” sözünü hatırlatan talihsizlikler olarak not edebiliriz.

Sayın Bakanın da uzmanlık alanı olan PDR’cilerden öğrendiğimiz **“Anlamlandırmak yerine anlamak!”** eğitimin temel kuralıdır. Bakanlığı sürecinde –en çok da kendisine yakışacak olan bu hassasiyeti Ziya Öğretmen’de ne yazık ki göremedik. Lakin itiraf etmeliyiz ki Sayın Selçuk bir şeyi iyi keşfetmişti. Sosyal medya üzerinden yapılan piar, uzaktan bakanların gözlerini kamaştıran bir yöntemdi ve uzunca bir süre, eğitimin içinde olmayanlar, gerçek ile sanal arasında dağlar kadar fark olmasına rağmen bu yanılmasamaya itibar etti. Ama her şeyin de bir miadı vardı. Tumturaklı cümleler ile ortaya konulan 2023

vizyonu ve kaşla göz arasında geçirilmek istenen “Lise Tasarımı” özelde seçmeli dersler genelde ise **“yaz –boz tahtasına”** dönen lise çeşitliliği tartışmalarını yeniden alevlendirmesi kaçınılmazdı.

Ve öyle de oldu. “İstisare pişmanlığa kaledir.” Hadis-i Şerifinin aksine, dar ekibi dışında hiç kimseye istisare etmeden aldığı bu karar kamuoyunda büyük tartışmalara neden oldu. İlgili genel müdürlerin dahi bilgisi dışında –ki o gün ilgili bürokratların canlı yayın esnasında aldığı notlardan bu durum ifşa olmuştu– gerçekleşen bu değişim kararı eğitimin paydaşı sivil toplum kuruluşları ve sendikalar tarafından ciddi tepkiyle karşılandı. Norm kadroları alt üst edecek olması boyutuyla dahi bir süzgeçten geçirilmeden yapılan bu masa başı değişiklik önerisi, Ziya Bakan’ın iş tutuşunu anlama bakımından yeterlidir.

Can Kozanoğlu'nun yirmi yıl öncesinde yazdığı, “Cilalı İmaj Devri” adlı eserini çağrıştıran birçok uygulaması ile anacağımız Ziya Selçuk’un itiraf edelim ki en büyük başarısı neredeyse tüm okullara sosyal medya hesabı açtırması ve kendi hesabının takibini sağlaması bakımından kimi sosyal medya fenomenlerine taş çıkartacak düzeydedir. Kozanoğlu'nun, **“Yeni düzen**

imajlar yarattı, imajlar yeni düzeni parlattı.” saptaması belki o gün popüler kültüre geçişi izah eden değerlendirmeler olarak not edilebilir. Lakin Sayın Selçuk ile geçen Milli Eğitim için bu saptamayı dikkate almak gerekir.

DYS’ye bakılmadan Ziya Öğretmen’in Twitter adresine bakıldığı, hastag çalışmaları “Sosyal medya hipnozu” ile Bakanlık... çalışmalarının ve özellikle Sayın Bakan’ın parlatılmasıyla bu kadar olabilirdi. Klavye başında; okul, İlçe ve İl Milli Eğitim müdürlüklerinin mefluç edildiği bir döneme dair kurulacak cümleleri olabildiğince seçmeye çalışınca, kelimeler ister istemez kifayetsiz kalıyor.

Burada imdadımıza Milli Eğitim’e yapılan yeni atamayı değerlendiren Milli Savunma Üniversitesi Rektörü Erhan Afyoncu yetişiyor;

“Milli Eğitim Bakanlığı’na algı peşinde koşmadan, eğitim meselelerini kendine dert edinip çözmek için uğraşacak..” bir anlayışın özlemi tavan yaptığı demde, **“Andersen masallarında sona doğru..”** derken, **“Hikâyesi olmayanın masallar sığınağı olur”** tespitine göndermede bulunmak istemişim.

Ziya Bey’in son bir buçuk yılı **“Şu öğrenciler olmasa okulları ne de rahat yönetirdik!”** sözünü hatırlatan “Uzaktan Eğitim” dönemi, her ne kadar kendisine ilaç gibi geldiyse de nihayet illüzyon bir yere kadardı. Zaten var olan uygulamaların ve fiili durumun adını değiştirip yeni bir isim koyarak keşfedilmemiş proje diyerek imaj yapmaya kalkınca büyük iş yapmış olmuyorsunuz. Buna bir de **“yukarıya şirin görünme müptelası taşra yöneticileri”** eklenince Guinness Rekorlar Kitabı’na girecek kadar proje çöplüğü bir vaziyete neden olursunuz.

Şimdi doğal olarak burada şu soru sorulabilir:

–İyi de kardeşim; yarısı uzaktan eğitim ile geçen bir bakanlığın başarısızlığından söz etmek haksızlık olmaz mı?

Doğru, Sayın Bakan’ın ifade ettiğimiz üzere, bakanlık serüveninin yarısı uzaktan eğitim ile geçti. Ancak sorunları anlama, teşhis ve takip tam da Sayın Afyoncu’nun dediği gibi **“algı üzerinden..”** yani **“uzaktan yönetim”** ile geçti. Sahadan uzak, çalışılmış fotoğraflar üzerinden bakanlık yönetilmeye kalkınca, ne yazık ki Sayın Bakan, etrafını saran –ideolojik –yönetim

çemberini yeterince fark edemedi. Birimler arası koordinasyonda inisiyatifi de kaybedince başarısızlık kaçınılmaz oldu.

Peki, eğitimi yönetilemez hale getiren, Sayın Bakan’a inisiyatifi elinden kaçıran kim/ler?

Bir önceki dönemde, okulları ikinci ve hatta üçüncü plana atan dershane / özel okul baskısını kıran, DYK modeli üzerinden, okulların LGS ve YKS hazırlığı noktasında ciddi mesafe aldırın yönetim anlayışını geliştirmek dururken, özellikle uzaktan eğitim sürecinde, özel okulların ve kursların önünü açmak kimin fikriydi?

Ruhsatı başka icraatı başka, “kurs mu desem, dershane mi desem?” soruları ile dahi cevabını bulamadığımız özel kurumların önünü açarken, mevcut kurumları ayakta tutmak için çırpınıp duran yöneticileri “liyakat” üzerinden itibarsızlaştırmayı maharet sanan bir anlayış ile bu kadar olurdu!..

Nihayetinde insanı Allah iddiası ile sınırdı ve öyle de oldu. Liyakat diyerek devri sabık oluşturan Sayın Bakan’ın ziyası, tam da eleştirdiği yerden soldu; giderayak epeyce liyakat(!) odaklı atamaları ardında bırakarak ayrıldı makamdan.

Ve son tespit olarak kayıtlara girsin diyerek şunu söyleyebiliriz:

Ziya Selçuk, her ne kadar 2023 vizyonu ile sükse yaptıysa da, beğenilecek, sadra şifa bir eğitim sistemi kurabilecek bir bakan olarak değil, eğitimcilerin kendisini beğeneceği, like (layk) edeceği bir bakan olarak zihinlerde iz bırakarak.

TÜRKİYE'NİN ULUSAL YAPAY ZEKÂ STRATEJİSİ

MUSA DEMİRKESEN

Terim olarak ilk defa 1956 yılında New Hampshire'da (İngiltere) bulunan Dartmouth College'da yapılan bir konferansta ortaya atılan "Yapay Zekâ"(YZ) artık göz ardı edilmesi imkânsız bir alandır. Bu alandaki gelişmelerin takip edilmesi ve ulusal stratejilere uygulanması ise çoktan zorunluluk haline gelmiştir diyebiliriz.

Pek çok uzman YZ'yi Dördüncü Sanayi Devrimi ve bir güç kuvveti çarpanı olarak görmektedir. Zira YZ insan yaşamının her alanını (eğitim, sağlık, ekonomi, hukuk, siyaset, ticaret, ulaşım, savunma vb.) dönüştürme potansiyeline sahiptir.

Birçok devlet başkanı YZ'nin önemini ortaya koyan açıklamalarda bulunmuştur. Bu açıklamalardan en dikkat çeken Rusya Federasyonu Devlet Başkanı

Vladimir Putin'in Eylül 2017'deki "... Yapay Zekâ alanında lider kim olursa, dünyanın da hükümdarı olur." ifadesidir diyebiliriz. Bununla birlikte pek çok ülke YZ ulusal stratejisini geliştirmeye odaklanmış ve bunun yanı sıra sivil toplum kuruluşları ile özel şirketler YZ araştırma ve geliştirme (Ar-Ge) konusunda kararlı adımlar atmaya başlamıştır.

Bu bakış açısıyla 20 Ağustos 2021 yılında Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi Başkanlığı ile Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından hazırlanan, Türkiye'nin önümüzdeki 5 yıllık dönemdeki yapay zekâ çalışmalarına yön verecek ilk "Ulusal Yapay Zekâ Stratejisi" (UYZS) Bilişim Vadisi'nde kamuoyuna ilan edilmiştir. Dünyaya baktığımızda daha önce 60 ülkenin buna benzer stratejiler açıkladıklarını; hatta

İngiltere'nin 3 yıl aradan sonra ikinci yapay zekâ stratejisini hazırladığını görebiliriz. Bu durum Türkiye'nin YZ yol haritasını çizmesini, uygulamaya başlamasını ve farklı alanlarda kullanmasını zorunlu kılmaktadır. YZ alanının hızla gelişmesi, ülkemizin bu alandaki ilk ulusal stratejisi olması ve diğer ülkelerdeki stratejilerin de zaman içerisinde gelişim göstermesi nedeniyle özünde keşfedici bir yaklaşıma sahip olan stratejiyi; geç kalınmış ama ülkemiz adına sevindirici ve çok önemli bir hamle olarak nitelendirebiliriz.

Türkiye, yapay zekâ (YZ) çalışmaları yapan ülkeler listesinde, **2020 verilerine göre 62 ülke arasında 53. Sırada** [The Global AI Index]. Raporla 2019 verileri verilmiş, 54 ülke arasında 41. sıradaymışız. Yani 1 yılda 12 sıra geriye gitmişiz. Daha doğrusu 1 yılda bir şey yapmayınca, yapan ülkeler önümüze geçmiş. 2020'de YZ puanımız 100 üzerinden 10,5.

UYZS aslında birçok kamu kurumunun ve birçok özel sektör kuruluşunun bir arada çalışmasını gerektiriyor. Yani bir bakanlığın, bir kamu ya da sivil toplum kurumunun, bir üniversitenin tek başına yapacağı bir iş olmayıp farklı yapıların; araştırma, eğitim, etik, uluslararası iş birliği gibi birçok boyutta koordinasyon ve iş birliğini zorunlu kılıyor.

Raporun amaçları ifade edilirken **ön sözünü Cumhurbaşkanı R. Tayyip Erdoğan'ın yazdığı Strateji Raporu 93 sayfa ve içinde şu amaçlar sıralanmış;**

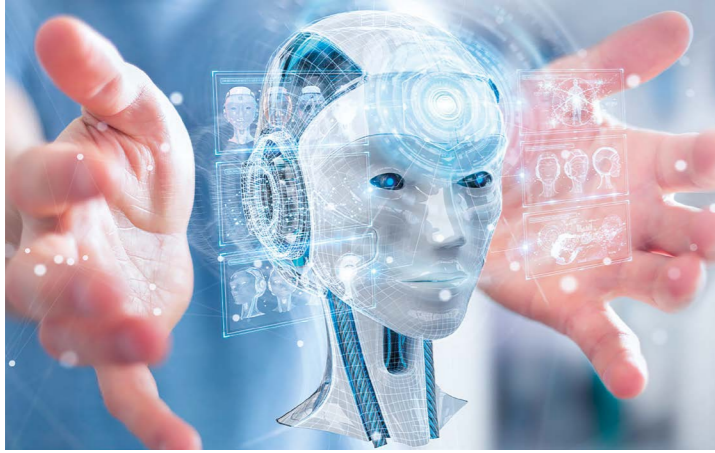
1. YZ uzmanlarını yetiştirmek ve alanda istihdamı artırmak
2. Araştırma, girişimcilik ve yenilikçiliği desteklemek
3. Kaliteli veriye ve teknik altyapıya erişim imkânlarını genişletmek
4. Sosyoekonomik uyumu hızlandıracak düzenlemeleri yapmak
5. Uluslararası iş birliklerini güçlendirmek
6. Yapısal ve iş gücü dönüşümünü hızlandırmak

Bu stratejik öncelikler kapsamında 24 amaç ve 119 tedbir belirlenmiş.

Acaba bu stratejide neler var ve neler eksik. Atılması gereken adımlar sadece ARGE ve iş birliği geliştirilmesi mi yoksa bazı politik kararların da alınması gerekiyor mu?

Türkiye'de yapay zeka konusundaki en önemli ihtiyaç elbette insan kaynağı ve eğitimi olarak göze çarpıyor. Buna paralel olarak UYZS'de YZ uzmanı yetiştirmek ve istihdam etmek stratejik önceliklerin başında yer alıyor. UYZS'de çok önemli programlar öngörülmüş. Hem insan kaynağının artırılması yani yazılımcı yetiştirilmesi, veri bilimci yetiştirilmesi gibi, hem de bunların kullanılmasındaki uluslararası iş birliğine dikkat çekilmiş çünkü siz dünya ile iş birliği yapmazsanız dünyadaki pratikleri de ülkenize getiremezsiniz anlayışı benimsenmiş. Yabancı programlara dahil olma konusunda çok önemli planlar içeren strateji bu açıdan ümit vaat ediyor.

Ancak şunu da söylemek lazım Türkiye'de yazılımcılarımızın önemli bir bölümünü maalesef göç veriyoruz belki bu giden yazılımcılarımız gittikleri yerlerde ilişkilerimizi geliştiriyorlar bu önemli bir şey ama bir taraftan insan kaynağımız azalıyor. Dolayısıyla yazılımcı yatırımını sadece üniversitelerde yazılımcı yetiştirerek değil meslek liselerinde özel ya da resmi

kurslarla da genişletmek önemli. Bu çerçevede yazılımcı ve veri bilimci sayısını artıracak büyük bir seferberliğe ihtiyacımız var.

Bunun için atılması gereken adımların en başında özellikle lise düzeyinde bilişim ve matematik öğretmenlerinin eğitimi "Bilişim Liseleri"nin artırılması ve bu liselerde yapay zekâ bölümlerinin oluşturulması, bu bölümlere alınacak öğrencilerin niteliklerini artırmak için bir takım ön koşulların belirlenmesi yer almalıdır. Bu ön koşulların içerisinde matematik bilgisi ayrı bir yer tutmalıdır. Çünkü yapay zekanın temelini matematik oluşturmaktadır. Ülkemizdeki matematik dersi başarısı göz önünde bulundurulduğunda işimizin zorluğu biraz daha ortaya çıkmaktadır.

Neden matematik?

Yapay zekâ denilince insanlar cihaz düşünüyorlar. Ama yapay zekâ aslında büyük veri kullanan bir yazılımdır. Yani elindeki verilere bakar ve kendisine insanlar tarafından tanımlanan algoritmaya göre bir cevap verir. Bu cevap, içine konulduğu robot gibi bir cihazın hareket ettirilmesi de olabilir, bilgisayarınızda/cep telefonunuzda Siri benzeri sesli bir cevap da olabilir, yazılı bir metin de olabilir.

Yani basitçe tanımlarsak, yapay zeka=algoritmadır. Algoritma ise matematik demektir. Ülkemizdeki öğrencilerin matematik konusunda durumları ortada "Yapay zekâ stratejisinin içinde ilkokuldan itibaren "matematik" eğitiminde iyileştirme önemli ve öncelikli bir meseledir.

UYZS'de yer alan "YZ Eğitim ve Farkındalık Projesi" kapsamında; meslek lisesi ve lise öğrenci ve öğretmenlerine, üniversite öğrencilerine ve akademisyenlere, çalışanlara ve şirketlere yönelik

50 bin kişiye eğitim verilmesi planlanmıştır. Temennimiz bu proje gecikmeden hayata geçirilir ve amacına ulaşır.

Yazılımcı eğitimlerinin yanında yerli şirketlerimizin yazılımcı ihtiyacını karşılayacak ve yazılımcı kullanmasını kolaylaştıracak genel bir yazılımcı ekosistemi teşviki şekillendirmek gerekmektedir. Sadece teknoparklarda ve ARGE merkezlerinde verilen mevcut teşvik sisteminin modernleşmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Türkiye'de yapay zekâ konusundaki bir diğer önemli problem veri transferi ile ilgili standartların net olarak belirlenmemiş olmasıdır. Özellikle kamu kuruluşlarının veri transferinde önemli problemler yaşanmaktadır.

Yurtdışına ya da bir veri merkezine (bulut ortamına) veri transfer etmek istediğinizde büyük belirsizliklerle ve kısıtlamalarla karşılaşmaktadır.

Yapay zekanın nasıl işlediğinin daha iyi anlaşılması açısından birkaç örnek vermemiz gerekirse. Otonom araçları düşünelim, bu araçların karar verebilmesi yeni durumlara uyum sağlayabilmesi için farklı araçlardan toplanan verilere ihtiyacı olacaktır. Yahut bir kanser tanısı konulması gerektiğini düşünelim. Birçok hastadan gelen verinin yapay zekâ tarafından işlenip yeni hastanın verileriyle karşılaştırılarak bir sonuca ulaşması gerekir. **Kısaca yapay zekâ aslında veriler birleştikçe güçlenen bir yapıdır.** Bu açıdan bakıldığında veri transferi veya bulut ortamına veri çıkarılması Türkiye'de belli kısıtlamalarla karşılaştığı için istenilen düzeyde sonuçlar elde edilmesini ve yeteri kadar iyi çalışmasını beklememiz çok iyimser bir tablo çizmek olacaktır.

Yapay zekâ stratejisini uygularken atılması gereken önemli adımlardan biri de Türkiye'yi uluslararası sistemin bir parçası yapacak şekilde veri transferinin önünü açmak olacaktır.

Yapay zekânın ihtiyaç duyacağı veriyi toplama ve veriye ulaşma konusundaki etik ve hukuki ilkeler bağlamında UYZS'de YZ uygulamalarının etik ve hukuki boyutlarını ele alan faaliyetler yürütüleceği, uluslararası arenada bu alanda yürütülen çalışmaların takip edileceği vurgulanıyor. Bu önemli bir ifade ve dünyadaki genel etik ilkelere uyum sağlanması stratejinin emin ilerlemesini sağlayacaktır. Dünyada bu alanda öncü olarak Avrupa Birliği göze çarpıyor dolayısıyla bizim de AB'deki uygulamaları yakından takip etmemiz ve bu uygulamaları Türkiye'de tartışmamız önem arz ediyor.

Yüz tanıma sistemi örneğinden yola çıkacak olursak. Yüz tanıma çok önemli bir YZ sistemidir. Yüz tanıma sistemleri ile birçok ticari uygulama geliştirilebiliyor, kimlik doğrulama yapılabiliyor. Ama bir de bunun kişisel verilerin korunması, özel hayatın gizliliği ve ayrımcılığa maruz kalma gibi kısıtlamaları da var. Bugün cadde ve sokaklardaki, iş yerlerindeki, insanların toplu olarak buldukları havaalanı, stadyum gibi yerlerdeki kamera görüntüleri ve biyometrik verileri veritabanlarında tutulmakta; bu verilerin alınıp satıldığı da bilinmektedir. Yüz tanıma sistemleri de bu verileri kullanmaktadır. Peki yüz tanıma sistemleri ne kadar kullanılmalıdır, yüz tanımadaki kullanılan YZ pratikte vatandaşın özgürlüğünü kısıtlar mı, ayrımcılığa yol açar mı bunlar tartışılması gereken çok önemli etik sorunlar arasında yer almaktadır.

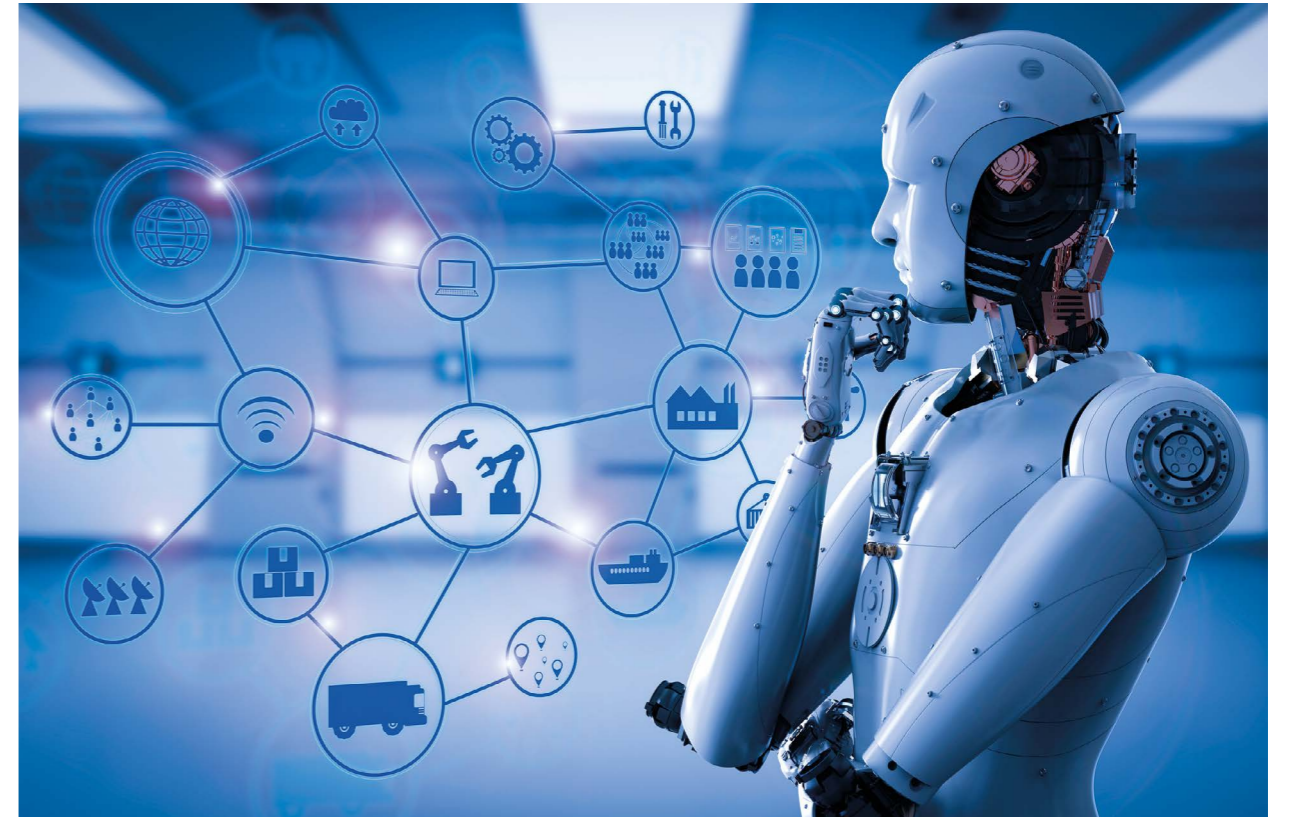
AB henüz yasalaşmayan ve tartışılmaya devam eden yapay zekâ düzenlemesinde yüz tanıma sistemlerinin kullanılmasını yasaklamayı gündeminde tutuyor. Çin gibi bazı ülkeler ise bu konuya liberal yaklaşıyor. Devlet herkesin yüzünü tanıyıp istediği gibi sen şuraya girebilirsin ya da giremezsin şunu yapabilirsin ya da yapamazsın diyebiliyor. Bu durum ülkelerin rejimlerine, demokrasiyi ne kadar benimsediklerine, kişisel hak

ve hürriyetlere ne kadar saygı duyduklarına da bağlı olabiliyor. Bunu ekonomik veya teknik bir konu olmaktan ziyade siyasi bir konu olarak ele alabiliriz.

Türkiye'de ise biz işin "abc"sinde sayılırız ve maalesef henüz bu noktaları tartışmaya gelebilmiş değiliz. Yüz tanımanın ulusal güvenlik açısından kullanımı ile mahremiyet açısından sınırlandırılması arasında bir denge nasıl kurulmalıdır? Yüz tanıma sistemi hukuki ve etik açıdan nasıl değerlendirilmelidir? gibi sorular yakın zamanda cevap bulmayı bekliyor olacak.

Özetle **"Ulusal Yapay Zekâ Stratejisi"** ülkemiz adına **zorunlu, önemli ve sevindirici bir adımdır. Keşfedici bir yaklaşımla ve gayet özenle hazırlanmış olan bu strateji belgesi popülizme kurban edilmeden ve gençlerimizin geleceği düşünülerek vakit kaybetmeden uygulanmaya başlanmalıdır.** Eğitim, istihdam, veri paylaşımı, uluslararası işbirliği konularında gerekli politik adımlar atılmalı yapay zekâ ve etik konuları tartışmaya açılarak toplumun genelinin içine sinecek ve memnun edecek uygulamalar hayata geçirilmelidir.

Ülkemize ve Milletimize hayırlı olsun.

EĞİTİM VE SOSYALLEŞME

▲ KEREM ÜNLÜ

Sosyalleşme kavram olarak; bireylerin, çocukluklarından toplumda belirli bir eğitim ve kültür sahibi insan olarak yaşamlarını sürdürmelerini sağlayıcaya, toplumsal hayata fiilen katılincaya kadar geçirdikleri ve toplumsal kültürün kuşaktan kuşağa aktarılmasını sağlayan, ailede başlayıp diğer birincil ve ikincil gruplar yoluyla devam eden, fertlerin içinde doğdukları toplumun adet, gelenek din, değer, bilgi ve becerilerini kazanmalarını içeren bir süreçtir. (Badawi, 1986).

Sosyalleşme, birçok karmaşık faktörün etkilediği bir oluşumdur. Bireyin sosyalleşmesinden, bir anlamda yaşadığı kültürü ve dolaylı olarak bu kültürle bağlantılı

diğer kültürleri öğrenmesi kastedilmektedir. Bir diğer anlamında ise sosyalleşme, kişinin, grubun kural ve değerlerine uymayı öğrenmesi, bu değerler düzenini benimsemesidir. Bu öğrenme, doğumdan ölüme dek tüm yaşam boyunca devam eder ve bu süre içinde bireyin çevredeki insanlarla ilişkileri ve diğer çevre faktörleri sosyal uyumda önemli rol oynar. Çevresel etkenlerin yanı sıra, kişinin kalıtsal özelliklerinin de önemi küçümsenemez. (Yavuzer, 2018)

İnsan biyo-kültürel ve sosyal bir varlıktır. Kültürel koşullar içinde sosyal ilişkiler, hem toplumun, hem kültürün, hem de bireyin yapısını etkiler. Bireyin tüm yaşamı, çevresine uyum sağlama çabası içinde geçer.

Bu uyum çabası, doğumdan başlayarak bir gelişim gösterir. Gelişim ile ilgili kitapları incelediğimizde konuyu daha iyi kavrayabilmek ve daha pratik olması açısından gelişimin doğum öncesi, bebeklik, çocukluk, ergenlik ve yetişkinlik gibi evrelere ayrıldığını ve her evrenin kendi içinde bedensel gelişim, bilişsel gelişim, motor gelişim, dil gelişimi, duygusal gelişim ve sosyal gelişim adı altında evrelere ayrıldığını görürüz. Bunlara ilave olarak akademik gelişim, kişilik gelişimi ve ahlaki gelişimden de bahsedebiliriz. Sosyalleşme konusunu daha iyi kavramak için önce gelişimin ne olduğuna bir göz atalım.

Gelişim - Büyüme

Büyüme ile gelişim birbirinden farklı kavramlar olmakla birlikte birbirine karıştırılır. Büyüme bireyin fiziksel yapısında zamanla orantılı olarak gerçekleşen nicelik boyutundaki değişiklikler olarak tanımlanabilir. Örnek verecek olursak, boyun uzaması, kilo alınımı, vücudun büyümesi büyüme örnektir. **Gelişme ise değişikliğin niceliksel yanı sıra birlikte niteliğini de içerir ve büyümeyle göre daha geniş ve kapsamlı bir süreçtir. Büyüme belli bir dönemden sonra dururken, gelişim sürekli devam eder.** Büyüme sadece fiziksel boyutla ilgilenirken, gelişim hem fiziksel hem psikolojik olaylar bütünüdür. Büyüme santimetre, kilogram gibi somut kavramlarla ifade edilebilirken, gelişme bu tür somut kavramlarla ifade edilemez. Her büyüme gelişimdir, her gelişim büyüme değildir. Örneğin insanların vücutları büyür aynı zamanda gelişir, zihinleri ise gelişir fakat büyümez.

Gelişimde Kalıtım mı Çevre mi?

Gelişimde çevre mi, kalıtım mı daha etkilidir? Gelişimin tüm boyutlarında kalıtım daha etkilidir veya çevre daha etkilidir diye ifade yanlış olur. Gelişimin belli bir alanının belli özelliklerinde kalıtım daha etkin olabilirken, başka özelliklerde çevre daha etkin olabilmektedir. Örneğin yapılan araştırmalarda zihinsel gelişimde kalıtım daha etkinken, bir takım kişilik özelliklerinde çevrenin daha etkin olduğunu ortaya koymaktadır.

Gelişim Görevleri;

Gelişim görevi, kişinin içinde bulunduğu yaşam döneminde başarılması gereken görevleri, kazanması gereken bazı özellikleri, geliştirmesi gereken davranışları ifade eder. Gelişim görevleri; bireyin yaşamında belli bir dönemde ortaya çıkan, başarıyla elde edildiğinde daha sonraki görevlerde başarıya ve mutluluğa yol açan, başarısızlığı durumlarda ise kişide mutsuzluğa ve toplumun hoş görmemesine, daha sonraki görevlerde

zorluklara yol açan görevlerdir. Aşağıda yaşam dönemlerine ilişkin gelişim görevleri belirtilmiştir.

Bebeklik ve İlk Çocukluk (0-6 Yaş)

- Yürümeyi öğrenme
- Katı yiyecekleri yemeyi öğrenme
- Konuşmayı öğrenme
- Beden artıklarının atılmasını kontrol etmeyi öğrenme
- Cinsiyet farklılıklarını öğrenme
- Okumaya hazır hale gelme
- Doğru ve yanlış ayırma ve vicdan gelişimi

Orta Çocukluk (6-12 Yaş)

- Gündelik oyunlar için gerekli fiziksel becerileri öğrenme
- Büyüyen bir organizma olarak kendine karşı yararlı bir tutum oluşturma
- Yaşlarıyla geçinmeyi öğrenme
- Uygun erkeksi veya kadınsı sosyal rolü öğrenme
- Okuma, yazma ve hesap ile ilgili temel becerileri geliştirme
- Gündelik yaşam için gerekli kavramları geliştirme
- Vicdan, ahlak ve değerler sistemi geliştirme
- Kişisel bağımsızlığa ulaşma
- Sosyal gruplar ve kurumlara karşı tutum geliştirme

Ergenlik (12- 18 Yaş)

- Her iki cins yaşlarıyla yeni ve daha olgun ilişkilere erişme
- Erkeksi veya kadınsı sosyal role erişme
- Bedenini kabul etme ve etkili bir şekilde kullanma
- Anne baba ve diğer yetişkinlerden duygusal bağımsızlığa ulaşma
- Evlilik ve aile hayatına hazırlanma
- Bir meslek için hazırlanma
- Bir değerler sistemi ve ahlak sistemi edinme
- Toplumsal açıdan sorumlu davranışı isteme ve kazanma

Genç Yetişkinlik (18-30 Yaş)

- Eş seçme
- Eşiyle yaşamayı öğrenme
- Bir aile kurma
- Çocuk yetiştirme
- Ev idare etme
- Bir işe girme/ başlama

Vatandaşlık sorumluluklarını üstlenme
Topluma uyumlu bir sosyal grup bulma

Yetişkinlik

Yetişkin vatandaşlık ve toplumsal sorumluluğa erişme
Ekonomik bir yaşam standardı kurma ve sürdürme
Kendi çocuklarının sorumlu yetişkin olmalarına yardım etme
Yetişkin boş zaman etkinlikleri geliştirme
Orta yaşın fizyolojik değişikliklerini kabul etme

Yaşlılık

Azalan güç ve sağlığına uyum yapma
Emeklilik ve azalan gelire uyum sağlama
Eşin ölümüne uyum sağlama
Yaş grubu ile açık bir yakınlık kurma
Toplumsal ve vatandaşlık yükümlülüklerini yerine getirme

Doyurucu fiziksel yaşama düzenlemesi oluşturma
Kişi içinde bulunduğu yaşam döneminde bu görevlerle karşılaşır ve kendine göre yerine getirmeye çalışır. (Bacanlı,1996) Yukarıdaki gelişim görevlerine baktığımızda görevlerin hemen hepsi sosyal gelişimle yani sosyalleşme süreci ile alakalı. O nedenle yukarıdaki gelişim görevlerini yaş evrelerine sosyal gelişim görevleri desek yeridir. Yine sosyal gelişim süreci ile ilgili yayınları incelediğimizde doğumla başlayıp ilk bir yıla ilişkin ay ay, sonra 36. aya kadar 3 aylık dilimlerle, 36-72 aralığında 6 aylık dilimlerle çocuğumuzun o dönemdeki sosyal gelişim özelliklerinin neler olduğunu öğrenebiliyoruz. Bu gruplandırma sayesinde uzmanlar ve aileler çocuklarının gelişim düzeyleri ile ilgili bilgi sahibi olabiliyor. **Bunların farkında olan anne babalar ve eğitimciler** çocuk eğitiminde bu süreçlerde **daha sağlıklı ilerleyebiliyor.**

0-6 yaş aralığında yine bireylerdeki gelişimle ilgili sıkıntılarının tespiti ve tanılama amacıyla geliştirilmiş ölçekler mevcuttur. Denver Gelişimsel Tarama Testi, Gazi Erken Çocukluk Değerlendirme Aracı, Ankara Gelişim Envanteri gibi ölçeklerle 0-6 yaş aralığında Bilişsel, motor, dil, sosyal, vb. gelişim alanlarında çocukların yaşlarına göre ne düzeyde olduklarını değerlendirebiliyoruz. Genellikle bu tür ölçeklere, özel eğitim gereksinimi olduğu düşünülen bireylerin tanılmasında başvurulur. Bu grupta da genellikle ya zihinsel, ya fiziksel ya da dil gelişiminde bir problem olduğu düşünülen çocuklar başvurur. Çünkü dört yaşına

gelmiş bir çocuğun yürütmesinde, konuşmasında ve zihinsel becerilerinde bir sıkıntı varsa aile tıbbi incelemeye ihtiyaç duyabilmektedir. Yapılan tıbbi incelemelerde zihinsel yetersizlik, bedensel yetersizlik, dil ve konuşma güçlüğü gibi tanılar alabilmektedir. Fakat sosyal gelişim geriliği şüphesi ile tıbbi incelemeye başvuran olmaz. Başvursa bile böyle bir tıbbi tanı da yoktur. O nedenle sosyal gelişimdeki sıkıntılar okul öncesi dönemde pek fark edilmez, fark edilse bile pek önemsenmez. Ta ki çocuk anasınıfına veya ilkököl birinci sınıfa başladığı dönemde sosyalleşme ile ilgili sıkıntılar eğitim sürecinde bariz bir şekilde fark edilir. Çünkü **okul ortamı o ana kadar kazanması gereken becerilerin sergilendiği doğal bir test ortamıdır sanki.** O nedenle bireylerin sosyalleşmesinde eğitime, ailelerden çok daha fazla görevler düşmektedir. Eğitim kurumlarımızın en temel varlık sebeplerinden biride bireyin sosyalleşmesine destek olmaktır. Bizlerde yazımızda sosyalleşmenin eğitim boyutuna odaklanacağız. Malumunuz pandemi başladığında ilkököl 1. Sınıfa devam öğrencilerimiz şu an 3. Sınıf oldular, lise 9. Sınıfa başlayan çocuklarımız 11. Sınıf oldular. Arada 1,5 yıllık okuldan uzak bir süreç yaşadılar. 2021-2022 eğitim öğretim yılında yüz yüze eğitimlere başladık, temennimiz bir daha okulların kapatılmaması fakat pandemi hala etkisini sürdürüyor ve ileride neler olur kestiremiyoruz. Akademik eğitimi belki uzaktan eğitimlerle bir nebze olsun telafi edilmiş olabilir fakat sosyalleşme boyutunda açığımız bir hayli fazla diye düşünüyorum. Şimdilik çocuklar yüz yüze eğitimlerin başlamasından dolayı hayli mutlular. Pandemi sürecinin olumsuz etkilerini ilerleyen zamanlarda yapılacak bilimsel çalışmalarla daha net olarak göreceğiz.

Şimdi okul öncesi, ilkököl ve lise düzeylerinde sosyal gelişim alanında neler oluyor onlara bir bakalım.

Okul Öncesi Dönemde Sosyalleşme (36 - 72 Ay)

Bu dönemde çocuk sosyal ilişkisinin nasıl kurulduğunu öğrenir. Ev dışındaki insanlarla, özellikle kendi yaşlarıyla nasıl beraber olunacağını öğrenmeye başlar, uyum ve işbirliği gelişir. **Bu dönemde çevredeki diğer insanlarla ne kadar çok ilişkiye girerse sosyal gelişimi o düzeyde artar.** Bu nedenle anaokuluna giden bireyler çok fazla arkadaşla ilişki kuracağından, sosyal faaliyetleri aile ve komşu düzeyinde sınırlı olan çocuklara oranla daha iyi bir toplumsal uyum gösterirler. Okul öncesi eğitim kurumlarında etkinlikler uzmanlar eşliğinde yapıldığından daha kontrollü bir sosyal deneyim imkânı sunar. Anaokulu kadar olmasa da bu dönemde çocuk oyun parkları sosyalleşme için bize bulunmaz fırsatlar

sunar. **Buralarda sürekli akranları ile birlikte vakit geçiren çocukların sosyal becerileri o denli gelişir.**

Bu dönemde çocukların davranış biçimlerinden çoğunun sosyal olmadığı, hatta bir bölümünün anti sosyal olduğu görülür. Bütün bunlara karşın, her adım sosyalleşme süreci için yararlı ve olumlu bir aşama olarak kabul edilir.

Bu dönemde yetişkinlerden daha çok kendi yaşları ile birlikte olma istekleri daha fazladır. Bağımsızlık arzusunun yanında büyüklerin dikkatini çekmek ve beğenilmek isteği de artar. Bu dönem çocuklarında inatçılık ve karşı gelme davranışı anne babaları endişelendirir. Anneler çocuklarını yeniden kendi kontrolleri altına almaya çalışırlar. Bu dönemde oluşan saplantı ve ruhsal bunalımlar ileri ki yıllarda inatçılık ve direnç şekline dönüşür. Bu tür durumların bu yaşlarda normal olduğu ve sosyalleşmesi için faydalı olduğu, süreç sağlıklı ilerlediği takdirde sosyal olmayan davranışlarda olumlu düzeltilmeler olacağı unutulmamalıdır.

İlköğretimde Sosyalleşme (6 - 13 Yaş)

0-6 yaş döneminde daha çok ailenin ve yakın çevrenin etkisinde olan birey artık okula başlamasıyla birlikte sosyalleşmesinde okulun etkisi aileden daha önemlidir. Bu dönemde çocuk kendini, sınıf, arkadaş ve oyun grubu

içinde bulur. Buda onu kendi cinsiyetindeki grubun tüm faaliyetlerine katılmaya, arkadaşlarıyla iletişim kurmaya doğru yönlendirir. İlkokul birinci sınıf kritik bir dönem. Okuldaki tüm öğrencileri hesap kattığımızda şimdiye kadar böyle büyüklükte bir sosyal ortamla çocuk ilk defa karşılaşır. Okul çağı aynı zamanda grup çağı. Anne babadan ayrı olarak bu sosyal ortamda şimdiye kadar edindiği becerileri sergileyerek çocuk bulunduğu ortama uyum sağlamaya çalışır. İlkokulun ilk günlerinde yapacağınız gözlemler, okul öncesi dönemin nasıl geçtiği hakkında bize pek çok fikir verir. Kimler hızlı bir şekilde arkadaş grupları oluşturmuş, kimler okul kurallarına uyuyor, kimler zorlanıyor, kimlerde zorbaca davranışlar var ve daha birçok konuda gözlem yapma fırsatı verir. İlkokulda idareci ve öğretmensiz okulun ilk günleri okul bahçesinde ve diğer mekânlarında gözlem yaparak bu bilgileri kaçırmayın derim. Bol bol gözlem yapın. Emin olun ilerleyen zamanda çok işinize yarayacak. İlkokul olsun, ortaokul, lise olsun yeni başlayan öğrenciler için okul, yeni bir ortam ve yeni bir başlangıç demektir. Özellikle sosyalleşme süreçlerinde sıkıntıları olan öğrencileri bu dönemde fark edip baştan olumlu müdahalelerde bulunursak hem kendinize hem öğrenciye büyük bir iyilik yapmış olursunuz.

Bu dönem, kişilik, ahlak ve sosyal gelişim açısından çok önemli bir zaman aralığı. Bu dönemde biz eğitimciler; çocukların okul öncesi dönemdeki eksiklerini tamamlayarak bir sonraki dönem olan ergenlik dönemine düzgün bir şekilde hazırlayabilirsek bilin ki yarının sağlıklı toplumunun oluşmasında en büyük katkı bizim. 0-6 yaş döneminde çocuk model olarak anne babayı alır. Anne baba her şeyin en iyisini bilir, en doğrusunu yapar. İlkokul ile birlikte anne babanın yerini öğretmeni alır. Bu dönemin sonlarında ve ergenlik dönemlerinde ise çocuk üzerinde akranları daha etkin olur. O nedenle sosyalleşmede ilköğretim dönemine altın çağ desek yanlış olmaz. Benim yaşadığım bölge kalabalık bir bölge o yüzden çevremizdeki ilkokullarda ikili öğretim yapılıyor. Öğlenci olan bir çocuk 13.30 da derse giriyor, 18.20 de okuldan çıkıyor. 40 dakika ders, 10 dakika teneffüs. Oyunun sosyalleşme üzerinde etkisi çok fazla. Ders içinde yapılan resim, müzik etkinliklerinin yanında 10 dakikalık teneffüs oyun ve sosyalleşme için asla yeterli değil. Bir buçuk yıllık uzaktan eğitim döneminde akademik olarak çok fazla bir telafiye ihtiyacımız olmadığını düşünüyorum. Diğer alanlarla eksiklerimizi kapatmak için akademik programı biraz daraltıp bu sene ve önümüzdeki yıllar için özellikle sosyalleşmeye yönelik programlar hazırlamamız lazım diye düşünüyorum. Örneğin ders saatlerini 30 dakikaya düşürüp teneffüs aralarını 20 dakikaya çıkarıp, bu aralıklarda da okul bahçelerinde gelişigüzel değil de kontrollü sosyal deneyimler sunsak güzel olur. Burada harcanan zamanı boşa geçen vakit olarak görmemek lazım. Gelişimi bizler pratik olsun diye belli alanlara ayırırız fakat kesin çizgilerle birbirlerinden ayırlamayacağı, birbirleri olumlu veya olumsuz etkileyebildikleri unutulmamalıdır. Bunu örnekle açıklamak gerekirse isimleri akademik, bedensel, bilişsel, dil, duygusal ve sosyal olan ve el ele tutuşmuş 6 kardeş düşünün. Hepsi de yan yana aynı

istikamete doğru ilerlediklerini farz edelim. Siz aynı yöne doğru birlikte hareket eden bu altı kardeşten birini tutup yürümesini engellediğinizde diğer kardeşlerde bir iki adım daha attığında durmak zorunda kalacaktır. Aynı örnek üzerinde değişiklik yapalım. Bu sefer engellemek yerine bu altı kardeşten akademik gelişimi ilerletmek için onu arkadan ittirdiğimizi düşünelim. El ele tutuşmamış olsalardı belki emeğinizin karşılığını alırdık fakat diğer kardeşlerin yavaş ilerlediği bir durumda, siz akademik gelişimi ne kadar ittirseniz ittirin sonuçlar sizi hayal kırıklığına uğratabilir. O nedenle diğer gelişim alanları da önemsenmeli ve bu alanları geliştirmeye yönelik harcanan zaman asla boşa harcanan zaman olarak görülmemelidir.

Lisede Sosyalleşme (14 - 18)

Bu dönem ergenlik dönemini kapsar. Bu dönemde toplum artık bireyi bir çocuk olarak görmez. Fakat yetişkin olarak ta görmez. Bu dönem çocuklukla yetişkinlik arasında bir geçiş dönemidir. Bu dönemde bireyin çocukça alışkanlık ve davranışları, yerlerini olgun tutum ve davranışlara bırakır. Bu dönem içinde bir kimlik arayışında olan ergen, çevresinde onunda gibi olmak istediği bir model arar. İçinde bulunduğu gruba çok önem verir ve grup kurallarına uymak için elinden gelen gayreti gösterir.

Son dönemde zamanın ergenleri için Z kuşağı kavram ortaya çıktı. Evet, son kuşağın isminin alfabenin son harfi ile isimlendirilmesi anlamlı olmuş. Fakat sanki böyle bir kuşak bu dönemde ortaya çıkmış gibi bir algı oluşturuluyor. Z kuşağı diye isimlendirilmese bile insanoğlunun var olduğu günden bu zamana gelene kadar bu ergenlerle yetişkinler arasında kuşak çatışmaları her daim olmuştur. Bu çatışma zamana ve şartlara göre değişimlere uğramakla birlikte hep var olmuştur. Düşünün ki eskiden savaşlar savaş meydanında kılıç, kalkan, ok, mızrakla yapılırdı, şimdi insansız hava araçları yapıyoruz. Biraz daha ileri zamanlarda belki tamamen robotlarla olacaktır. Savaşların yapısı değişse de insanoğlu var olduğu sürece savaşlar devam edecektir. Bu dönemde teknolojiye baş döndüren hızlı değişim hayatımızda da hızlı bir dönüşüme sebep olmaktadır. Daha düne kadar sadece aynı dili konuşan insanlar birbiri ile iletişim kurabilirken bugün yapay zekâ alanında gelişmelerle birlikte yabancı dil bilmeseniz de dünyanın her yerinden her türlü insanla etkileşim kurabiliyorsunuz. Akıllı telefonlarla birlikte kol saati ve fotoğraf

makineleri kullanım oranları nasıl düşmüşse, yabancı dil kursları da yakında zamanda tarih olacaktır diye düşünüyorum.

Hayatımızdaki hızlı değişim ve dönüşüm bireylerin sosyalleşme süreçlerini nasıl etkiliyor acaba? Bugünkü gençlerimizin hemen hepsinin akıllı telefonları var. En fakir ailemiz bile çocuğun derslerine yardımcı olsun, hem herkeste var benim çocuğum yoksunluk hissetmesin diye bütçesini zorluyor akıllı telefon alıyor. Peki, bu durum bize yarar mı getiriyor, yoksa zarar mı? Bunun yorumunu sizlere bırakıyorum. Çünkü kral çıplak demek her babayığidin harcı değil. Ben yine de şu ana kadar gözlemlediğim birkaç tecrübemi sizlerle paylaşmak istiyorum. Ergenlik dönemi ilkökul 6-7 sınıf düzeylerinde başlar ve dışarıdan etkilemeye, yönlendirmeye en açık dönem 13-14 yaşları dönemleridir. Son zamanlarda sırt çantalarında, okul sıralarında, parklarda kamelyalarda, sokak aralarında apartman duvarlarında BTS yazısı dikkatimi çok çekmeye başladı. Bir öğrencim üzerinden vakıf olduğum konuyu araştırınca Güney Koreli bir müzik grubu. Hepsi de henüz sakalı çıkmamış 16-17 sinde gençlerden oluşan bu grubun dünya genelinde hayran kitlesi hayli fazla. Özellikle 13-14 yaş grubundan çok fazla çocuğumuz bunları takip ediyor. Kendileri sadece müzik yapmıyorlar, giyim kuşamları ile gençlere model oluşturuyorlar ve otoriteye karşı koymalarını, cinsiyet konusunda nötr cinsiyeti aşıyorlar. Ne kızsın ne erkek, yetişkin olunca cinsiyetine kendin karar ver diyorlar. Bu grupları takip eden bireyler bir zaman sonra diğer bütün sosyal ilişkileri bırakıp sadece sosyal medyadan bunları takip ediyorlar. Yine birçok ailemiz iyi bir lise kazandığı için hediye olarak akıllı telefon aldık, sonrasında ders çalışmaz oldu, akademik başarısı çok düştü diye dertlenen birçok veli ile karşılaşıyoruz. Okullarda telefonla derse girmek yasaktır fakat öğretmenlerimizin en büyük şikâyetlerinden biri çocukların derse telefonla girmeleridir. Açık konuşmak gerekirse aslanın önüne eti koyuyoruz, sonra da aaa aslan eti yedi diye şaşırıyoruz. Şaşırarak lazım. Oysaki bu teknolojileri üreten firma sahiplerinin çocuklarının teknolojiden uzak, kara tahtada eğitim aldığı biliyoruz. Teknolojiye karşı değilim fakat doğru kullanımı konusunda sadece gençlerimizde değil toplum olarak sıkıntımız var diye düşünüyorum. **Teknolojiye bağlı olmamız fakat bağımlı olmamalıyız. Özellikle pandemi sürecinde çocuklar çok fazla telefon, bilgisayar, tablet ve internetle haşır neşir oldular. Yüz yüze eğitimin başladığı şu dönemde yeni sürece daha hızlı uyum sağlamak için gençlerin biraz teknoloji kullanımını normal seviyelere indirmelerine yardımcı olmak için**

ailecek teknoloji ile aramıza mesafe koymalıyız. Biz eğitimciler de bu dönemde gençlerimizi çok daha fazla spor, gezi, sanat ve kültürel faaliyetler yönünden desteklememiz lazım ki pandeminin olumsuz etkilerden bir an önce kurtulup yolumuza devam edelim.

Kıymetli okurlar kendi özelimde hayata doğumla- ölüm aralığındaki bir zaman dilimi olarak değil kalu bela ile başlayıp, sonu cennet ve cehennemle neticelenen sürecin bir kesiti olarak baktığımdan dolayı sizinle bunları paylaşma ihtiyacı hissediyorum. Bir eğitimci olarak gençlerimizin de hayata bu perspektiften bakmaları konusunda gayret sarf ediyorum. İstiyorum ki bütün gençlerimiz hayatın anlam ve amacının en başına Allah (c.c.)'ün rızasını koysunlar. Her gördüğüm öğrenciye hayalini hedefini sorduğumda onları hedefsiz görmek, özgüvensiz görmek, planlarının arasında Allah rızasını görememek yüreğimde fırtınalar estiriyor. Onlara Osmanlı döneminde nöbet tutan askerin, neden nöbet tutuyorsun asker diye sorulduğunda; dini devlet, mülkü millet muhafazası için, Rızaen-Lillallah vazifedeyim efendim cevabını anlatıyorum. Hedef belirlemede ali himmet olmalarını, en iyi üniversitelerde okuyup mesleklerinde en iyilerden biri olmak gibi bir dertleri olmasını tavsiye ediyorum. Sizler okuyup büyük adam olacaksınız, sadece bu ülkenin insanına değil, inanan inanmayan tüm insanlığa umut olacaksınız diye onlara özgüven aşılama çalışıyorum. Batıda okullaşmanın mazisinin 200 yıllık bir süreç olduğunu, bizimse kökümüzün asırlar öncesine dayandığını, kendimize güvenirse, geçmişimizle barışık yaşarsak, sabırla elimizden gelen gayreti gösterirsek Allah c.c. nün izni ve yardımı ile insanlığı, içinde bulunduğu zillet döneminden tekrar izzet dönemine taşıma şerefine erişebileceğimizi ifade ediyorum.

Sosyal Olmakla, Sosyalleşmek Aynı Şeyler Mi?

Bunu da iki örnekle sizlere açıklayıp yazımızı tamamlayacağız inşallah. Örneklere geçmeden önce eğitim ile öğretim kavramlarına değinmek istiyorum. Okulda geçen eğitim sürecine bizler eğitim-öğretim yılı diye ifade ederiz. Eğitimle öğretim aynı şeyler olsaydı iki defa niye yazsınlar ki? Öğretim öğretmektir, bilgiyi çocuğa aktarmaktır. Eğitim ise öğrendiklerinin davranışa dönüşmesidir. İslami eğitimde ilim ve amel kavramları buna benzer. İlmi alıp okursunuz, okuduklarınızı tatbik ederseniz amel olur. İlave olarak ihlas diye bir kavram daha vardır. O da yaptığınız işi sadece Allah c.c. rızası için yapmaktır. Yaptığınız işlerde bu üçü bir arada bulunuyorsa Allah c.c. katında yaptığınız iş kıymetlidir. İlminiz var amel etmiyorsanız, kitapları yüklenmiş

eşekten bir farkınız yoktur diyor büyükler. İlim ile birlikte amel var fakat niyet desinler demesinler için ise bunlarında amellerini ahirette yüzlerine vuracağını, alimin, zengin ve şehidin hesabından örneklerle Rabbimiz bizlere haber veriyor. Bir kimsede ilim yok, amel yok, ihlas yok ise ona diyecek hiçbir şeyimiz yok. Kısacası öğrendiklerimizi özümseyip, severek isteyerek hayatımızda tatbik ettiğimiz zaman bir şeyler kıymet kazanıyor.

Daha önceki bölümlerde, ne kadar çok sosyal ortamlarda bulunursa insan bir o kadar da toplumsal uyumun gelişeceğini ifade etmiştik. Peki, gerçekten böyle midir? Evet, topluma uyum sağlama anlamında birçok sosyal faaliyetin içinde olmak bir avantajdır fakat herkes bu avantajı lehine o düzeyde sosyalleşebiliyor mu acaba? Birinci örnekle başlayalım. Ekrem Bey; yeni aldığı evine taşınmanın verdiği heyecanla ilk yaptığı şeylerden biri 80 dairelik apartmanda acaba tanıdık biri var mı diye kapı zillerinde yazan isimleri okur. 42 numarada yazan isim Türkiye'de birçok markaya koçluk yapan birinin ismiyle aynıdır. Acaba o mu, yoksa isim benzerliği mi diye kafasına takılır. Bir akşam site yönetiminin apartman toplantısına gittiğinde komşulara sorar, ta kendisidir, fakat hiç toplantılara gelmez, komşularla iletişimi yoktur, evine gelip gider, o kadar derler. 2 saate yakın süren toplantının neredeyse tek konusu 42 numaralı daire sakinidir. Çünkü herkes ondan şikâyetçidir. Aidatlarını ödemez, insanları süründürmekten zevk alır, çok agresiftir, iki cümleden sonra kavga çıkarır, hiçbir site kuralına uymaz, çöpünü komşu dairelerden birinin çöpünün yanına bırakır, yüzünden düşen bin parçadır, tam bir baş belasıdır. Sayılı firmalara koçluk, liderlik, önderlik yapacak çapta olan birisi nasıl böyle olabilir? Ekrem Bey dayanamayıp 42 numaralı dairenin ziline basar, usulünce durumu izah eder. Kapıyı açan hanımefendi; eşinin o ünlü kişi olduğunu, dışarıda öyle tanınan eşinin yakın çevresinde ve evinde hiç tanınmayacak kadar farklılaştığını, çevrelerinin olmadığını, akrabalarının bile onun bu tutumu yüzünden evlerine gelip gitmediklerini ifade eder. Örneğimizde de görüldüğü üzere kişi çok sosyal bir insan ama sosyalleşme aynı düzeyde değil.

İkinci örneğimiz aklını yitirdiği iddiasıyla Elazığ akıl hastanesinden tutulan ve 1965 yılında vefat eden bir adamın hikâyesi. Vefatından önce Allah'a yazdığı ibretlik mektubu sonuna kadar okuyun lütfen.

"Ben dünya kürresi, Türkiye karyesi ve Urfa Köyünden, El-Aziz (Elazığ) Tımarhanesi (Akıl ve Ruh Sağlığı Hastanesi) sakinlerinden; ismi önemsiz, cismi değersiz,

çaresiz ve kimsesiz bir abdi acizin, ahir deminde misafiri Azrail'i beklerken, Başhekimlik üzerinden Hâkimler Hakimi'nin Dergahı Uluhiyetine son arzuhalimdir.

Ben gam (dertlilik) deryasında, fakirlik vatanında, horluk ve rezillik kaftanında Padişah yapılmışım. Meyvalardan dağdağana, çalgılardan ney-kemana kapılmışım. Benim yatağım akasya dikeninden, yorganım kirpi derisinden farksızdır. Kalbim Ayızman'ın (Hitlerin işkenceci Nazi Komutanı) fırını ve sahranın çöl fırtınasıdır.

Ruhum aşık-ı Hüda Mahub peresttir, lakin aklım kaderin cilvesi ve talihin sillesiyle gurestir (gelgittir)! Bana gelen derdü gamın kilosunu beleştir. Nerde bir güzel varsa bana karşı keleşir (yüz vermez, cesaretlidir), bütün yiğitler de bana hep ters ve terestir.

Aylar geçti, tek temizliğim, gözyaşıyla ve kara toprakla aldığım teyemmüm abdesttir! Yani, içtiğimiz kezzap suyu, mezemiz ise ateştir!

Ol Resulü Zişan ve Sultanı Dücihan: "Cenabı Allah'ın insanları dünya, dünyayı ise insanlar için yarattığını; ruhları vücut için, vücutları ise ruhlar için yarattığını; erkekleri kadınlar; kadınları erkekler için yarattığını; cenneti mü'min kullar, mü'min kulları da cennet için yarattığını; cehennemi inkârcılar ve münafıklar, inkârcıları ve münafıkları da cehennem için yarattığını" hadisleriyle haber vermiştir. Peki, acaba benim gibi meczup divaneleri ne maksatla halk etmiştir? Bilen babayığit, meydana çıkıp söylesin.

Allah sana iman verdi sen tuğyan edersin; O in'am etti sen küfran (nankörlük) edersin; O ikram etti sen inkâr edersin; O ihsan etti sen isyan edersin; bir de kalkıp bana deli divane diye bühtan edersin.

Bu söylediklerimin hepsi ruhumun içinde cenk etmektedir. Eğer dilekçemin cevabı gelirse bu manevralar sona erecektir. Şimdi hacetimi arz ediyorum: Kur'an'ı geldiği yere, yine Kur'an'ı getiren geri taşısın. Madem ki ahkamı ve ahlakı kalmadı, Kur'an'ın kağıdı ve yazısı neye yarasın! Ta ki Hz. Muhammed Mehdi (A.S) gelince yeniden okunup yaşansın.

Ey zerrelere kürelere, yerlerden göklere bütün alemlerin Rabbi! Ey cemadi, nebati, hayvani, insani, ruhani ve nurani her şeyin ve herkesin yegane sahibi! Ey iman ve şuur ehli kalplerin en yüce habibi! Ey dertli bedenlerin kederli gönüllerin ve yaralı yüreklerin tabibi! Ben biçare kulun ki; garipler garibi, hüznülerin esiri, zulümlerin muzdaribi, öksüz, yetim ve sahipsiz bir tımarhane delisi! Ama kutsi muhabbet ve hasretinin divanesi.

Herkesi ve her şeyimi elimden aldın, ama sana sığındım, aşkına sarıldım, yegâne sen kaldın. Yurdumdan yuvamdan, evimden barkımdan ayırdın, gurbete ve hasrete saldın. Ama onları ararken sana ulaştım, sevdana daldım. Böylece fani ve hayali görüntülerden kurtarıp hakiki tecelline mazhar kıldın.

Yüceler yücesi Rabbim, Efendim...

Hakk'tan saporak ve haddimi aşarak, haşa senden, burak bineği, Cebrail seyisi, Sidretül Münteha menzili, cümle mahlukatın en şerefli, Rahmanın en mükemmel tecelli ve temsilcisi, kainatın fahri ebedisi, ahir zaman Nebisi ve Mehdisi, Levhi Mahfuzun tercümanı ve tebliğcisi, efendiler efendisi Hz. Muhammed sallallahu aleyhi vesellem'in mahbubiyetini mi istedim? Hanif Dinin üstadı ve nice nebilerin atası Hz. İbrahim'in haliliyetini, Hz. Süleyman'ın saltanat ve servetini, Hz. Musa'nın celadet ve cesaretini, Hz. İsa'nın ruhaniyetini mi istedim? Hz. Ebu Bekir Sıddık'ın yüksek fazilet ve kurbubiyetini, Hz. Ömerül Faruk'un dirayet ve teslimiyetini, Hz. Osman'ı Zinnureynin asalet ve sehavetini, Hz. Aliyyül Murtaza'nın ilim ve velayetini mi istedim? Senden mülkü hâkimiyet, şanü şöret, malü servet mi talep ettim? Senden vücuduma sıhhat ve afiyet, aklıma ziya ve selamet, hayatıma huzur ve istikamet dilendimse, bunlar için de bin kere tevbe ettim. Çünkü Şeriatın iptal, tarikatin ihmal, hakikatın ihlal ve mü'minlerin iğfal edildiği bir zillet ve rezalet döneminde, bana akıl ve mükellefiyet verseydin, bu sadece benim mesuliyet ve mahzuniyetimi ziyadeleştirecekti.

Sultanım Efendim: Ben senden sadece seni istedim. Pahası elbet böyle yüksektir ve tüm sevdiklerimi ve sahiplendiklerimi uğruna feda etmektir. Rabbim, elbet vardır hikmeti ki, bu kuluna böyle zillet ve zahmet çektirirsin. Ben haşa itiraz değil, naz ederim ama umarım sen niyaz kabul edersin.

Aile efradımı, aklı izanımı alıp beni hicrana saldın. Ama yine de şükür; ya akıllı kalıp ama hain ve hilekâr olaydım, ya varlıklı kalıp ama zalim ve sahtekar olaydım, ya alim ve saygın kalıp ama gafil ve riyakar olaydım, ya arkalı etraftı kalıp ama azgın ve zulümkar olaydım, ya sağlıklı sefalı kalıp ama, sapıtılmış, ahlaksız ve vicdansız olaydım.

Derdü bela ki, sabredenlerin vesile-i miracıdır. Müminler kalbimin tacı, mücrimler rahmetin muhtacı, münkirler hikmetin icabı, sadık ve aşık ehli cehd adaletin ilacıdır. Velakin bu münafık hain ve zalimler ise çibanbaşısıdır, akrep gibi sancıdır. Şerefli insana, helali dışında bütün kadınlar kızlar ana-bacıdır.

Ey Rabbim, Efendim!

Malum-u aliniz ve zaten yüce takdirinizdir ki; ne özenli-bezekli elbiselerle gezdiğim bayramlarım oldu, ne onurlu ve huzurlu seyahatlerim ve seyrânlarım oldu, ne etrafımda hizmet ve rağbet gösteren dostlarım ve hayranlarım oldu. Lezzet ne imiş, izzet ne imiş ve fazilet ne imiş tatmadım. Ama şikâyet şekavettir; Bütün bu fani ve fena nimetlerin asıl sahibi olan Padişahlar Padişahını buldum.

Beni yoktan var ettin, İman ve hidayet buyurup varlığından haberdar ettin, ama aklımı alıp kulunu bi-karar ettin, sana sonsuz şükürler olsun.

Şimdi son dileğim beni yanına al ve bir daha huzurundan ve sonsuz nurundan ayırma ne olursun. Umarım bu dilekçeyi yazdım diye bana darılmazsın. Çünkü zaten Zatından gayrıya yalvarıp yakarmanın şirk olduğunu buyurdun."

Evet, kıymetli dostlar; bu yazımızda sosyalleşme sürecinden bahsettik. Peki, **bu mektubu yazan meczup divaneyi sosyalleşmenin neresine koyacağımızı bilen babayığit meydana çıkıp söylesin.**

Selam ve dua ile...

KAYNAKLAR

- Yavuzer H. (2018), Çocuk Psikolojisi, Remzi Kitapevi, İstanbul
Bacanlı H. (1996), Eğitim Psikolojisi, Alkım Yayınevi, İstanbul
Onur B. (1997), Gelişim Psikolojisi, İmge Kitapevi, Ankara

HESABIM, KARAKTERLERİM ve BEN!

▲ MEHMET HAMZA

90'lı yıllarda ortaokulda öğrenci iken, (babası vefat ettiğinden annesiyle yaşayan) sıra arkadaşına bir gün önceki akşam TV de yayınlanan bir diziyi izleyip izlemediğini sorduğumda, bana 'evlerinde TV olmadığını' söylemişti. Sebebini sorduğumda, "Annem Televizyon şeytandır diyor!" demişti.

Bu söz burada kalsın. Şimdilik...

2020 yılı başlarında ülkemizde okulların ve bir kısım kamu kurumlarının geçici olarak kapatılmasına, eğitimin çoğunlukla uzaktan (online) yapılmasına sebebiyet veren COVID Pandemisi (Salgın hastalığı) süreci 2021 yılında da kısmen devam etti. Bu dönemin getirdiği zaruretler nedeniyle daha önce evinde internet bağlantısı olmayan milyonlarca insan; çocuklarının eğitimi için tablet, bilgisayar, cep telefonu, dizüstü bilgisayar almak ve evinde sınırsız ya da yüksek kapasiteli internet bağlantısı kurduklarında zorunda kaldı.

2000'li yıllarda internet ve dizüstü bilgisayar, tablet bilgisayar, akıllı cep telefonları daha çok iş nedeniyle ve serbest çalışan insanlar tarafından belirli sınırlarda kullanılabilen, biraz pahalı ve neredeyse lüks sayılabilecek mahiyette idi.

Cep telefonları ile konuşmak biraz pahalıca bir durum olduğundan insanlar kısa süreli ve hızlıca merakını anlatıp telefonu kapatırdı. Sonrasında cep telefonlarının yaygınlaştırılması ve cep telefonlarının daha kazançlı olmasını sağlamak için önce cep telefonu kullanımını sağlayan firmalar konuşma fiyatlarını ucuzlatıp dakikaları artırdı, insanlara hediye dakikalar, mesajlar verdi, sonrasında da yavaş yavaş cep telefonlarının internete bağlanabilen akıllı modellerini piyasaya sürerek her yerden kolaylıkla insanların internete bağlanabilmesini sağladı.

Buraya kadar her şey güzel; pek çok devlet hizmetini bürokrasi ve kırtasiye olmadan, hızlıca alabiliyorsunuz. Tabii bunun yanında size satılmak istenen ne varsa bunları da kolayca, hızlıca size satabiliyor şirketler. Yerinizden kalkmadan sipariş ettiğiniz araba lastiğiniz 2 gün içinde kapınızda, hem de kargo ücretsiz! İşte saadet...

2000'li yılların başında pek çok işyerinde dahi henüz internet bağlantısı yok iken pandemi sonrasında 2021 yılında muhtemelen ülkemizin her ilçesinde, her kasabasında karınca kararında ve biraz da mecburiyetten neredeyse her evde hem internet bağlantısı var hem de internetin kullanılacağı bilgisayar ve akıllı cep telefonu...

Ortalama memleket evlerinde okul çağında olan çocuğun ya da gencin günlük mesaisi; İnternet bağlantısı ile dizüstü bilgisayarından derslerini takip etmek, ders aralarında yaşı küçük ise PES ya da Mine Craft, Braw Stars, Pubg, CS go, Valorant, FIFA oyunlarını oynamak, yaşı biraz daha büyük ise Youtuberlerin, Sosyal medya fenomenlerinin (artık youtuber ve fenomen diye iki kavram var ki bunları bilmen gerek ey okur, sen fenomen olamazsın, bu net, ama terzi gibi kasap gibi artık iki yeni meslek dalı var...) videolarını izleyip

arada da TIKTOK tan komik video izleyip RAPÇİlerin küfürlü, atarlı (sen belki çok duymadın ama ey okur; artık gergin, huysuz ve sinirli davranışların karşılığı ATARLANMAK ! Öğren bunları artık...) şarkılarını dinlemek şeklinde...

Peki bu kadar internetimiz ve akıllı mı akıllı telefonlarımız olunca çocuklarımız, gençlerimiz ve tabii ki örnek/rol model anne/babalarımız öğrenme aşkıyla, bitmeyen merak duygularıyla neleri araştırıyor, arıyor, soruyor?

Dünyadaki kıtalar ve okyanuslar, Cahit Zarifoğlu'nun yaşamı ve eserleri, 2.Dünya Savaşını nedenleri, Aliya İzzetbegoviç neden Bilge Kral...?

İlk aklımıza gelen bu konular mı arandı, araştırıldı acaba?

Yoksa anneler Instagramdan yemek, kıyafet fotoğraflarına, videolarına, çocuklar ve gençler oyunlara, komik videolara bakarken, babalar facebooktan arkadaşlarının arkadaşlarının paylaşımlarına beğeniler göndermekle, 1000 yıl önce oynanmış maçta Alex'in attığı gollere bakmakla mı geçirdi saatlerini?

Elhak ikinci seçenekte yazılanlar yapıldı. Başka ihtimalleri edepsiz sayılımda yokmuş gibi davranalım ey okur. Yok sayarak hangi problemlerimizi çözebildiğimizi de bir soru olarak burada dursun.

Pandemiden önce okulda yüzyüze eğitim olduğu için gündüz okulda, okul sonrası mahallede/sitede (artık

çok da sokak ve mahallede oynamak kalmadı ey okur, artık pek çoğumuz sitede yaşıyoruz, sitenin önünde varsa biraz yeşil alan çocuklar orada site arkadaşlarıyla oynuyor.) arkadaşlarıyla vakit geçiren çocuk, akşam biraz ders sonrası, varsa babasının cep telefonunun internetinden kısıtlı (diyelim 1 saat) olarak kullanıp uyurdu. Pandemi sonrasında çocuk gününü en az 6-7 saatini uzaktan eğitim sırasında (ya da bu bahaneyle, aralarda kaytararak) bilgisayarda online geçirirken, kalan sürede de evde sınırsız olan internetin tüm nimetlerinden sınırsızca (anne babaların kısıtlama / eve kapanma gibi sebeplerle biraz mecburiyetten biraz merhametten biraz uğraşacak mecali kalmamaktan ya da başa çıkamamaktan) faydalanıyor...

Çook uzak olmayan bir vakitlerde; büyük oğluma Yavuz Bahadıroğlu' nun masallarından; merhameti, yardımlaşmayı, iyiliği, dürüstlüğü anlatan Yavru Kuşlar, Küçük Çoban, Sabırsız Tavşan, Akıllı Kaplumbağa, Saf Kuzucuk, Uyanık Geyik, Akvaryum Güzeli, Karınca Birliği, Dertli Alp Keçisi gibi kitapları okurdum. Küçük oğluma da ilk kitap okumaya başladığımda bunları okumaya başladım, ama şimdilerde artık küçük oğlum bu masalları beğenmemeye başladı. Çünkü artık daha hızlı, daha hareketli, daha renkli, daha gürültülü oyunlar oynuyor küçük oğlum...

Ortalama bir silahlı, karakter kazanmalı bilgisayar oyununda birkaç dakikada belki de yüzlerce hedefini

zihniniz, beyniniz o şeyi, o davranışı normal, sıradan, olağan kabul eder. O şeye o davranışa alışırsınız. İşte 70 li yıllarda televizyonların hayatımıza girmesi, 90 lı yıllarda Televizyonun evlerde / köylerde yaygınlaşması, 2000 li yıllarda başlayan bilgisayar ve internet kullanımının giderek artması ve pandemi ile birlikte internetin en ücra yerlere kadar ulaşması ile birlikte size/bize satılmak/ öğretilmek/ benimsetilmek istenen herşeyin daha kolayca satılmasını, öğretilmesini, benimsetilmesini mümkün kıldı.

Geldiğimiz durumda; Bu kadar hızlı internete bağlanan gence Neşet ERTAŞ'ı, Erkan OĞUR'u

öldüren, karakter / ödül / puan kazanan bir çocuğa merhameti, yardımlaşmayı, iyiliği anlatan masalları anlattığınızda / okuduğunuzda çocuğa bu masallar / hikayeler yavan gelmeye başlar. Çünkü artık çağ hız çağı, anlık iletişim / ulaşım ve sınırsız ulaşılabilen karakterler / ödüller / kazanılan karakterler çağındayız! Saf kuzucuklar, birlikte çalışan karıncalar, küçük çobanlar, yuvasından / yurdundan ayrıldığı için dertlenen keçileri bilmiyor / tanımıyor / anlamıyor günümüz çocukları.

Eskiden ölümden, öldürmekten, mezardan korkan / tedirgin olan çocukların yerini bir oyunda birkaç dakikada yüzlerce hedefi, elindeki uzay silahlarıyla bombalayan / yok eden / öldüren ve bunların karşılığında da level atlayan, karakter kazanan Ninja, hunter, vuran, kıran, yok eden çocuklar var!

Pandemiden önce pek çok insan evinde internet kullanmayı ev hayatı için, çocukların eğitimi ve ahlaki için, aile saadeti için uygun görmeyenken, pandeminin getirdiği zaruret nedeniyle mecburen (uzaktan eğitim, online alışveriş gibi sebeplerle) evlerine internet aldı.

İnternet ya da eski haliyle Televizyon iletişimi, yaymak istenileni kolayca yaymayı, satılmak isteneni kolayca satmayı sağlayan araçlar. Televizyonun yaygınlaşması ile birlikte insanlar sigarayı, alkolü, film ve dizlerde gördüğü ve ilk başta yadırgadığı / garipsediği bazı davranış şekillerini, yaşam şekillerini, kıyafetleri, gündün güne benimsedi, içselleştirdi. Çünkü tekrarlanan şeylerin öğrenilmesi / öğretilmesi daha kolaydır.

Bir şeyi pek çok defa gördüğünüzde bir süre sonra

dinletemezsiniz!

Bu kadar sınırsız interneti olan gence Orhan KEMAL'i, Mustafa KUTLU'yu, Sait Faik ABASIYANIK'ı, Cahit ZARİFOĞLU' nu, İsmet ÖZEL' i, Cahti Sıtkı TARANCI'yı okutamazsınız!

Bu kadar çok savaşı, silahlı, bombalı, ninjalı oyun oynayan çocuğa 'ağlayabilseydiniz anlardınız' (Necip Fazıl KISAKÜREK – REİS BEY) cümlesinin anlamını, "dünyadaki ömrü boyunca, hiçbir insana yan bakışı olmayan kır çiçeklerine bile, yan gözle bakmayan" (İsmet ÖZEL – NAAT) Efendimizi bu kadar PUPG, BRAW STARS, NİNJA GO oynayan çocuklara anlatamazsınız ...

80'lerde yakışıklı kovboylara sigara tütürerek Televizyon eliyle sigarayı tüm dünyaya satmayı becerenlerle 2020'li yıllarda size/bize internet eliyle her an her yerde yanımızda olduğunu hissettirenler; konumumuzu, neyi beğenip neyi aradığımızı dahi bilen, bize lüzumlu lüzumsuz ne satmak isterse onu ihtiyaç gibi gösteren, filmlerle oyunlarla neyi isterse normalleştiren, kabullendiren, benimsetenler esasen aynı kafadır.

90 lı yıllarda evine TV'yi koymayan, 2000'li yıllarda evine interneti bağlamayı istemeyen o güzel insanlar acaba haklı mıydı ?

Velhasılı kelim; zor zamanlar bizi bekliyor. Bu zor zamanlarda şuraya internetten okuduğumuz beylik bir laf koysak iş görür mü acaba?

"zor zamanlar mücadeleci insanları..."

SOSYAL MEDYA VE SOSYALLEŞME ÜZERİNE BİR DERKENAR

▲ DOÇ. DR. MURAT KIRIŞCI

"Bir ya da birden fazla toplumsal ilişkiyle birbirine bağlanmış, dolayısıyla toplumsal bir bağ oluşturan bireyler" olarak tanımlanan sosyal ağ günümüzde sanal dünya ile buluşmuş ve hayatı derinden etkilemiştir. Bugün herkesin elinde dünyaya açılan bir pencere vardır. Yani değişim dijital imkanlar ile yakından ilişkilidir. Bir haber almak için haftalarca beklenen bir dünyadan "anlık" olarak bilgi edinilebilen bir dünyaya geçmek çevrimiçi ve çevrimdışı olmak terimleriyle hayata bakmayı zorunlu hale getirmiştir. Bu zorunluluk sonucu kişisel ile profesyonellik arasındaki sınırlar olabildiğince belirsiz ve bulanık hale gelmiştir.

Günümüz dünyasının sosyalleşmenin merkezi sayılan sosyal medya / sosyal ağların popülaritesi gün be gün hızla artmakta, mahremiyetten ilişkilere kadar çok özel alanlar ortalığa dökülmekte, yani insanın kişiselden toplumsala tüm hayatı temelden şekillendirilmektedir. 2019 yılı sonu itibarıyla dünya nüfusunun %57'si internete bağlı iken %45'i (yaklaşık 3.5 milyar) aktif olarak sosyal medya kullanıcısıdır.

Sosyal ilişkiler adı verilen bu asosyal yapıda çok eğlenceli(!) bir hayat sunuluyor. Fotoğraflar paylaşıyor, anlamlı ifadelerle ile bilgi seli oluşturuluyor, beğenilen fotoğraflar -paylaşımlar -gönderiler -deneyimler kendi

ağları içerisinde bulunanların beğenisine sunulmak için paylaşıyor. Müzikten diziye sinema filminden mini videolara oyundan alışverişe kadar çok geniş bir eğlence sistemine ücretsiz olarak hem de hiçbir sorun yaşamadan, zorlanmadan ulaşılabilir. Kişilerin sosyal mecradaki bu etkinlikleri, kendilerini özgürce(!) ifade etme ve kendi yaşantılarını uluslararası da dâhil olmak üzere herkes ile paylaşabilme, kendilerini tanıtabilme, tanınabilme imkânını sunuyor. Kişiler böylece kendi dijital evrenlerini oluşturuyor, kendi uzaylarında yeni bir hayat tasarlıyorlar. Kendilerini sunmanın ötesinde dijital dünyanın verdiği büyük imkânlardan birisi olarak tanıdık olsun olmasın başka kişilerin ürettiği içeriklere karşı da memnuniyet (veya memnuniyetsizlik) ifade etme fırsatı buluyorlar.

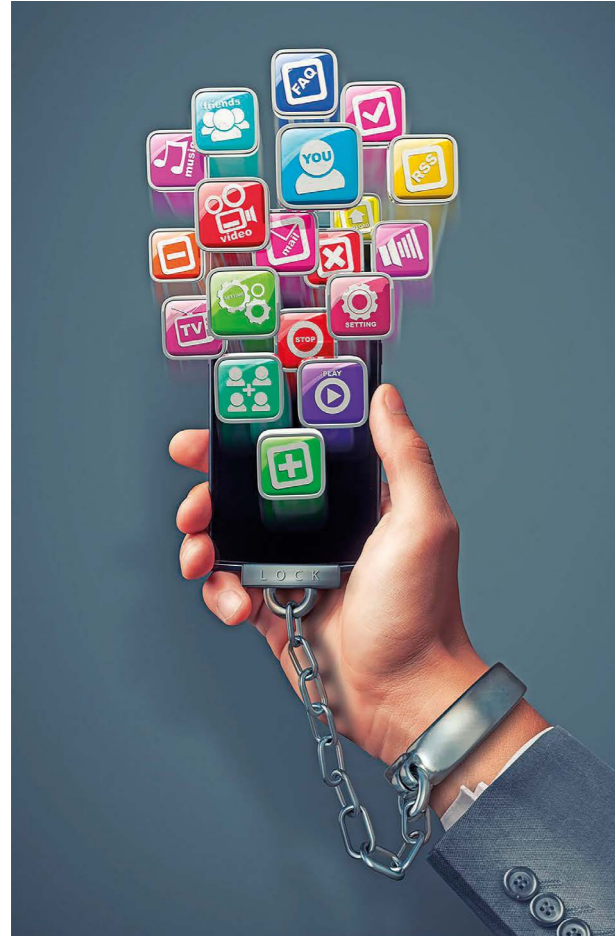
Yeni dijital evrendeki paylaşımlar, anlatılar, beğeniler vs için yapılan araştırmalar, kişilerin derin kaygılarının, çatışmalarının, talep-beklenti ve isteklerinin, arzularının, tutkularının paylaşılmasının aslında bu durumlarla başa çıkmak için kullandığını göstermektedir. **Başta çıkma problem başlıkları kişileri daha fazla paylaşım itmekte ve hatta din, siyaset, özgürlükler, psikoloji gibi hassas konularda gerçek hayattakinden çok daha sık görüş-inanç bildirir hale geliyorlar.**

Kişiler, çevrimdışındayken yani gerçek hayattayken yaşadıklarını fotoğraflar ve gönderiler aracılığıyla çevrimiçi yayınlamaya, birçok kişinin normal zamanda bilemeyeceği, hakkında bilgi sahibi olamayacakları durumlarını ortaya "döküyor" sosyal mecra. İnsanoğlunun en sıradan en profesyonele kadar iletişim şekilleri yerini dijitalliğe bırakırken bu yeni teknikler birer norm haline almaya başladı. Farklı sosyal mecralar var olsa da aslında birbirlerinin aynısı olan bu yapılar kişisel bilgileri elde ederken klasik insan düşüncesinin öngöremeyeceği yöntemleri kullanmaktadır ve kişilerin en özel bilgileri bile kişilerin rızasıyla elde edilebilmektedir.

Bu yapının imkânlarından birisi de fiziksel olarak uzak olanların dijital yakınlık oluşturabilmesidir. Ancak bu imkânın olumsuzluğu da mevcuttur: Fiziksel olarak yakın olanların bu dijital evrende birbirlerinden uzakta yaşayabilmesi de mümkündür ki son dönemde hayatın bu şekilde evriliyor olması kaygı vericidir.

Medyanın belirleyiciliği ile ilgili klasik düşünce "medya ne düşüneceğimizi söylemede başarılı olmayabilir ancak

ne hakkında düşüneceğimizi söylemede son derece başarılıdır" görüşünden ortaya çıkmıştır. Bu görüş sosyal mecra için de geçerlidir ve **klasik medyanın ulaşamayacağı noktalara kadar kolayca ulaşabilme özelliği sosyal medyanın belirleyiciliği geometrik bir şekilde artırmaktadır. Belirleyiciliğin bu kadar güçlü olduğu bir mecranın doğal olarak hayata müdahale eden ve böylece geleceği tehdit eden bir yönü vardır.**

Sosyal medyanın gerçeklere çok ihtiyacı olmadığı açıktır. Ancak bu mecrada çok fazla olan yalan değil yalan duymaya istekli olanların sayısının beklenenden daha fazla olmasıdır. Sanki bir bağımlı gibi yalan talebi oluşturanlar gerçeklikten olabildiğince uzak kalmayı ve görmek/duymak istedikleri yalanların ardı arkası gelmeden devam etmesi istemektedir. Yalan bilgi/belge/haber/duyuru ne kadar çok dolaşıma sokulur ve ne kadar sıklıkla tekrarlanırsa o kadar önemli ve doğruymuş gibi görünmektedir. Bu yüzden günümüzde kanıt dayalı bir bilgi istendiğinde kanıt olarak gösterilen yerin sosyal medya olması hiç şaşırtıcı değildir.

Sosyal medyanın ürettiği insan tipinin en önemli özelliği araştırmadan bilgi edinmeden her konunun en doğrusunu bildiğini zanneden, gereksiz bir özgüven ve gereksiz bir kibir sahibi olmasıdır. Herkesi yerden yere vurma, hakaret etme, aşağılama, yargılama, yaftalama yetkisini sınırsızca kendisinde görebilen ve bunu bir durum tespiti tanımlamasına soğan bu insan tipi durum kendi aleyhine döndüğünde ise laf oyunları oynayarak kötülüklerini gizlemeye çalışmaktadır. Bu yüzden sosyal medyanın ürettiği bu insan tipi gereksiz özgüvenin bir sonucu olarak karşısındakilerin (fiziksel karşılıklık olmayan) aklını hafife almaktadır. Hafife alma olayının sonucu olarak, çirkin, yakışsız, kibir dolu tavırlarla kendisi dışındaki herkese balta ile saldırmayı kendinde hak olarak görülebilmektedir. "Gözümle görmeden, kulağımla duymadan inanmam" diyenlerin çok büyük bölümü sosyal medyada işte bu tiplere dönüşmüştür. Aslında görseller ya da duysalar dahi sorgulama yapamayacak bu tipler bilginin kendileri sayesinde yayıldığı gibi bir hezeyana sahiptir. Sosyal medyanın bu insan tipinin temel özelliği, dijital/sanal olmasına ve görmeden, duymadan, denemeden inanmalarına rağmen kendilerini gerçek hayatta kandırılması imkânsız uyanıklar olarak tanımlamaktan çekinmemesidir. Aslında bu tip insanlar Anadolu deyimiyle "sonradan görme yeni zenginler" olarak tanımlanabilir.

Kişileri bu şekilde tornadasından geçiren dijital evren yerel olanı tanımlıyor artık. Sisteme dâhil olmayı yok

sayıyor ama bu sistemin sınırları belirlenemiyor. Evrensel olarak nitelendiriliyor ama evrenselin koşullarını da çok sağlamaya yeltenmiyor ve kendi şartlarını evrensel diye dayatıyor. Dünyanın her coğrafyasında her ikliminde her toplumunda standartlaşma ve homojenleştirme işlemi öneriyor. Başlangıçta çok güzel ve çok yararlıymış gibi görünen bu yapı temelde işlevsizleştirilmeden başka bir şey değil. Yerelin zenginliğini tehdit eden bu tek tip yaşamın kodları bir virüs gibi yayılıyor. Yaşamın erişilebilir damarlarını tıkayarak farklı olanı erişilemez olarak tanımlıyor yani ötekileştiriyor. İçeriksiz, tarihsiz, talihsiz, coğrafyasız bir hayat önerisinde bulunuyor bu dijital dönüşüm. Sosyal medyanın temel mottosu ise "anlık". Yani yaşandı ve bitti. Geriye ne kaldı? Hiç. Hiçliğe giden bu yol kısa bir süre sonra insanı anlamsız ve amaçsız bırakıyor.

Sosyal medyayı sadece olumsuzluklarla tanımlamak çok adil değil tabii ki. Doğru ve yerinde kullanıldığında sosyal medya/dijital evren insana çok büyük imkânlar sunabilmektedir. Uzakları yakınlaştırması büyük bir kolaylıktır. Bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma, bilgiyi yayma ve bilgiden üretilen sonuçların paylaşılması anlamında çok yararlıdır. Hızın hızını artırdığı bu mecranın kısa bir zaman diliminde ürettiği bilgi, dünyanın bu dönemine kadar ürettiği bilginin kat be kat fazlasıdır ve daha da hızlanarak bilginin de katlanarak büyümesine sebep olmaktadır. Kolayca ulaşılabilen bilgiler sayesinde hemen hemen dünyanın her yerinde bilgiye erişim eşit şekilde olmaktadır. Dar çerçeveli toplumsal şartlar, olumsuzluklar insanların ulaştığı bilgiyle değişmek zorunda kalmakta, her toplum daha insani daha adil daha iyi şartlar talep edebilecek örnekler görmektedir. Yani sosyal medya doğru kullanıldığında toplumlar için uyarı, ikaz, hatırlatma, talep etme, beklenti oluşturma işlevlerini görebilmektedir.

Sosyal medyanın geleneksel medyanın aksine etkileşimli iletişime, bireylerin örgütlenmesine, düşüncelerini paylaşmasına ve bilgiye erişimlerine önemli imkânlar sağlaması, bu iletişim aracına olan sempatiyi artırmış ve hatta özellikle gençler arasında bu iletişim mecrasının katılımcı demokrasiyi genişleteceği düşüncesi kabul görmüştür. Aslında gençler arasında katılımcı demokrasi dışında alternatif bir sistemin

var olabileceğini düşündürmüyor bu yapı gençleri seçenezsiz ve zoraki bir şekilde katılımcı demokrasi yapısı altında buluşturmaktadır. Her ne kadar böyle cici imkânları var görünse de dijital evrenin gücünü ülkelerin/toplumların gelişmişlikleri, toplumların dünya nimetlerinden faydalanma imkânları belirlemektedir.

Olumlu ya da olumsuz olarak bakılan sosyal medya hayatımızı, gerçeklik algılarımızı ve yargılarımızı değiştirdi. Şimdilik çevremizde basit eğlenceler olarak görülen sosyal medya eğer kullanımı doğru bir şekilde bürünmez ise geleceğimiz için (çok yakın bir gelecek) çok büyük tehdit haline gelecektir. Bugün alfa nesli olarak tanımlanan 0-15 yaş arası çocukların biyolojik anne babaları var olmakla beraber bu çocukların eğitimi sosyal medyada yürütülmektedir ve bu bir tercih ya da kötü ebeveynlik değildir. Şartlarını belirleyemediğimiz dijital evrenin dönüştürdüğü **hayatın içinde yaşamının bedelini ödüyoruz. Kopan sosyal ilişkilerden ekonomik dertlere siyasetten eğitime kadar çok geniş spektrumlu bir dönüşümden bahsediyoruz.** Her verileri kabul eden ve bu şekilde tutum ve davranışları değiştirilebilen kişilerin pasif bir alıcıya dönüşüyor olması endişe edilecek bir durumdur. Ne yapacağını, nasıl yaşayacağını, neyi/kimi takip edeceğini kendisinin belirlemediği insanın gelecekte hayatı tehdit edeceği düşünülen robotlardan ne farkı olabilir?

Geldiğimiz noktada kullanılmadığı hiçbir alan kalmayan ve insanın sanki bir organı gibi hayata giren sosyal medya takip edilmesi zor bir değişime yol açmıştır. Sosyal bir varlık olan insanın bu asosyalleşmeyi durdurup sistemin kalıcı olumsuz etkilerini azaltabilmesinin ilk basamağı konunun farkında olmak ve bilgi sahibi olarak çözümler üretmek olmalıdır.

SOSYAL MEDYA KURBANLARI

▲ İLKAY CAN

Günümüz insanında -modern çağın getirisi olarak-, yapılan araştırmalar sonucu dehşet verici boyutlarda bir yozlaşma (alt bilinçdışı aktivitesi artması) gözlemleniyor. Sosyal medyada geçirilen zaman miktarının çok fazla olması sonucu; başta yaşanan haz, çekici gibi gelse de belli bir süre sonra bireyde o âlemindarlığını, karanlığını ve kasvetini hissetmesiyle sonuçlanır. Sonuç olarak, bireyde baş etmekte zorlandığı kaygı durumları oluşturur. Dünya Sağlık Örgütü 2019 da çocukların ve ergenlerin ekran başında geçirdikleri zamanla ilgili bir kılavuz yayınlamıştı. Yani çocukları ve gençleri ekrandan uzak tutma çabası salgından öncede hayatımızın zorluklarından biriydi. Salgınla beraber sosyal medyada geçirilen zaman her kesimde arttığından Dünya Sağlık Örgütü'nün açıklamaları Anksiyete Bozukluğu %10, Psikotik Bozukluk %14, Depresyon ve Disimetik bozukluk %25, Duygu Durum Bozukluğu %33, Madde Kullanımı ise %38 arttığı belirtiliyor.

Psikolojiye göre kaygıyla başa çıkmak varoluşun temelini oluşturmaktadır. Oluşan mevcut kaygıyla başa çıkmaya çalışan bireyin, bazı davranışlar geliştirdiği ifade edilmekte buna da savunma mekanizmaları adı verilmektedir. Savunma Mekanizmaları, engelleme veya çatışma yoluyla doyumsuz kalan ihtiyaçların ortaya çıkardığı kaygı durumlarıyla baş edebilmek için, sonunu gündeme getirmeden bilinçsizce başvurulan mekanizmalar olarak tanımlanır. Bu tanımlar ışığında;

Hiçbir kuralın ve kanunun olmadığı sosyal medya ortamında bireyler, istem dışı olarak geliştirdikleri yozlaşmanın getirisi olarak günlük yaşantılarına kusur görme, ayıplama, yerme, küçük görme vb. hasletleri normalmiş gibi kullanmaya başlarlar. Bunun temelinde ise, kendi bilinçdışı kaosunu dışına yansıtıp, -sözde- rahatlatma yatar. Genelde bakıldığında kusur görmemek mümkün değildir; ama kusur görmekte ısrar varsa, bu bizim kendi yetersizliğimizi, kusurumuzu karşıdaki aynaya yansıtarak görmektir.

Sosyal medya ortamında olan bireyler, yaşadıkları kaygıdan ve çatışmalardan kendini korumak için unutmama, karşıt tepki geliştirme, mantığa bürünme

mekanizmaları geliştirirler. Böylece sürekli **duymak istediklerini seçip, gerçekte olan bağlantılarını koparırlar**. Zira kaygıyla başa çıkmak fitratımız gereği yaptığımız bir şeydir. Sosyal medya üzerinden kurulan etkileşimler yüz yüze kurulan etkileşimlerden daha yaygın hale geldikçe, bireylerin yaşama biçimleri, iletişim, dil, ilgi odakları ve en önemlisi ruh halleri büyük ölçüde etki altına girer. Sanal ortamda kullanılan savunma mekanizmaları ölçülü kullanıldığı takdirde bireye faydalı olabilir. Aşırı kullanıldıklarında ise çok fazla zarara sebep olurlar. Kendimizi yabancı hissettiğimiz, inandığımız prensiplere ters düşen durumlarda yadsımaya çalışma yada mevcut davranışlarımızı haklı gösterme amaçlı bahaneler bulunmasıyla başlar. En sıkıntılı tarafı da bireyin kullandığı savunma mekanizmasının farkında olmamasıdır. Bu durum süreli olduğunda ise bireyde suçluluk duygusu, doyumsuzluk ve mutsuzluğu getirir. Özellikle sosyal medyanın tarafgirliği ve yönlendirici tarafı bireyleri manipüle etme konusunda o kadar başarılı ki sorgulamayı, yanlış mı doğrumu diye düşünmeyi unutturan bir tarafı da var. Son olan Afganlılar hakkında çıkan karalama haberleri bu konuda örnek gösterilebilir. Yayınlanan sahnelerde İslamofobiyi besleyen cahil, güdülesi bir halk görüntüsü verilerek, bizim ülkemize de bir tehdit olarak sunuldu. Oysa son 50 yılda Afganlı kardeşlerimizin çektiirdiği çileler, Amerika'nın ikiz kulelerin suçlularınıymış gibi yaptığı işgal sonrası yapılan sömürü politikaları, böylesi güzel bir ülkenin kaderini değiştirdiği hiç konuşulmuyor. Maverünnehir ve çevresinin bize kazandırdığı Bir uni, Muhammed İkbal gibi eşsiz zenginlikleri unutmamamız lazımken, bize sunulan sahnede Afganlı kardeşlerimizin kafa kesen, kadınları toplumun dışına süren bir çerçeve çizilmeye çalışıldı ve özellikle o toprakların kültürünü, müziğini zenginliklerini gösteren tek bir yayın olmaması da dikkat çekiyor. Bu algı oyunları her dönem tekrar edebiliyor. Kur'an da bir ayette "Herhangi bir topluluğa duyduğunuz kin, sizi adaletsiz davranmaya itmesin." (Maide 8) Bu ayet tüm insanlığı sorgulamaya ve adaletli olmaya davet ediyor.

Genel olarak kullanılan savunma mekanizmalarına örnek vererek, kendimizde olanı tesbit etmeye çalışalım.

Yadsıma; bir tür inkar. Realitede var olan olayı yok sayma olumsuzlama olarak tanımlanabilir. Sosyal medyadan gelebilecek tehlikelerden kaçamayacağımızı ve başedemeyeceğimizi hissettiğimizde o tehlikeyi yok sayıp, kendimizi aklayacak sebeplere dayanmaktır. Aklimız bizi rahatlatıcak öylesine mantıklı önermeler getirir ki, neyi eksik yaptığımızı unutturur. Bunlardan bir kaç; "sosyal medya ortamında dünya gündemini takip ediyorum, kafamı boşaltıyorum, şu anda dinleniyorum, kendime özel vakit ayırmayayım mı?" gibi bahaneler. Bu düşünceler eşliğinde bir de bakmışız ki saatlerimizi harcayıp, hem gerçek dünyadan kopmuşuz, hem de sürekli duymak istediklerimizin olduğu mecralarda vakit tüketiyoruz.

Yansıtma; Bireyin kabul edilemeyecek bir davranışından dolayı duyacağı suçluluk duygusundan, o davranışı başkasına atfederek ya da yansıtarak kurtulma çabasıdır. Yani birey kendi kusurlarını başkasında görür. Pandemi sürecinde ev içi ilişkilerin bozulmasında en çok kullanılan hallerin başında geliyor. Aile bireyleri

sosyal medyada tasvip edilemez mecralarda dolaşırken kendine duyduğu kızgınlığı diğer aile bireyelerine yansıtması sonucu, ev içi huzursuzluklar artmıştır.

Bu durum o kadar yaygın hale geldi ki birçok evde iletişim şekli olarak "eleştiri" en başa oturdu. Her bireyin birbirinin açığını ortaya çıkarma çabası, iğneleyici konuşma tarzı bu psikolojinin bir getirisi olarak önümüze çıktı. Bu durumun temelinde suçu başkasına atmakla, suçluluk duygusundan kurtulabilmek yatar.

Mantığa bürüne; Buna bahane bulma da diyebiliriz. Neden bulma biçiminde de ifade edilen mantığa bürünmede birey, yapmış olduğu davranışın sonucunda kabul edilebilecek bir güdüyü, kabul edilemeyecek bir güdünün yerine koyar. Kişinin bunu yapmaktaki amacı yetersizlik duygularını hafifletme çabasıdır. Twitter ortamlarında birbirini karalama, hedef gösterme, saldırı içeren içerikleri normal sayıp, bunun bir parçası olmak ve kendine olan kızgınlığını, sahnede hedef gösterilen kişiye yöneltmek örnek olarak gösterilebilir. Her provakasyona yem olmak, sürü psikolojisinde olduğu

gibi bir taş da bireyin kendisinin atmasıyla sonuçlanır. Bunu her dönem şahit olduğumuz proveke olaylardan biri olan Gezi olaylarında sahte hesaplardan halkı galeyana getirecek mesajlar yayınlandı. Sokaklara dökülen birçok genç maşa olarak kullanıldı. .

Karşıt tepki geliştirme: Birey bilinçaltındaki tehdit edici ve kaygı verici bir düşünceden uzaklaşmak için bilinçaltı arzularının tersi yönde davranması halidir. Bu şekilde birey, içgüdülerine kesin engeller koyar ve olumsuz dürtülerini bilinç düzeyinden uzaklaştırmış olur. Mesela bir nedenden dolayı bir gruba ya da şahsa kızan bireyin tam tersi onu ne kadar sevdiğini söylemesi örnek olarak gösterilebilir. Bu mekanizma kişiyi münafıklığa kadar sürükleyebilecek tehlikedir. Zira içlerindeki duygu ve düşünceleri dışarıya tam tersi yönde yansıtırlar. Şöyle ki; prensip olarak bize ters gelse de, ya da inandığımız değerlere zıt tavırlar sergileyen, sırf medya yüceltiyor diye herkesin övdüğü grup ve şahısları bizim de onları seviyormuş gibi davranmamız şeklinde görünür. Bir çok zaman gençlerin düştüğü bu tuzak, sırf sosyal medya mecrasında yer edinebilmek için başvuru bir tavidir....

Gerileme: Herhangi bir problemle başa çıkamayan bireyin çocuksu yada ilkel davranış biçimleriyle problemi çözmeye çalışması, gerileme mekanizmasını ifade

etmektedir. Problem karşısında birey, somurtkan yada saldırgan hale gelir. Birey, sosyal medya ortamında haddinden fazla zaman geçirir veyapması gereken sorumluluklarını yerine getirememe durumu ile karşılaşır; eğer bu birey öğrenciyse derslerini, rutin yapması gereken ibadetlerini yapamaz, toplumdaki görevlerinin birçoğu sekteye uğrar. Bu durumla yüzleşmekten kaçan birey, toplumda istem dışı saldırganlık sergilemeye başlar. Günümüzde trafikte yaşanan olaylar, bir yerde sıra beklerken yaşanan gerginlikler, yakın ilişkilerdeki anlamsız çıkışlar, bu duruma örnek olarak gösterilebilir.

Özdeşleşme: Bireyin kendini başka birinin yerine koyma ve onun gibi davranma eğilimi özdeşleşmeyi ifade eder. Genç bir kızın çok beğendiği film yıldızı gibi giyinip süslenmesi buna örnek olarak verilebilir. Aslında onların ekranlarda görüldüğü gibi muhteşem yaşam değildir. Her daim göz önünde olmak, kendilerine ait bir alanlarının olmaması o yıldızları içinden çıkılamayan bir kaosa sürükler. Ama medya önündeki o şatafatlı görüntüleri bunun yanında hep mutlu ve iyi hallerinin bize yansımaları yanıltıcıdır. Bunun sonucunda, "Ben niye böyle değilim?" ya da "Keşke bende böyle ünlü olabilsem..." şeklinde bir ruh haline sürükler. **Özenti yaşamlar kişiyi huzursuz edecektir.**

Tüm bu yoğunlaşmalar ve benmerkezcilik, egosantrizim ve enaniyeti artırır. Sanki bireye bir koza içinde hapsolmuş hissiyatı verir. Bizim fitratımızda var olan Tekamül yolculuğu sekteye uğrar. Tüm bu süreçlerin temelinde devasa boyutlarda öfke birikir. Nedeni ise yoğun bir şekilde duyulan kaygıdır. Zira insan aslında anlamdan uzak, kendine bir katkıda bulunmayan ortamlarda fitratı gereği; boğuluyormuş gibi hisseder. Tüketim odaklı, hep almaya yönelik bir varoluş tarzı bizi boğar, nefes alamaz hale getirir. Sanki ölü gibiyizdir, hayatın güzelliklerini hissedemeyiz.

Kur'an'da Rabbimiz bizlere "Hayat veren işlere yönelin." çağrısı yapar. Bu çağrıya kulak vermek, farkındalık kazanmak öncelikle yapmamız gereken görevdir.

Mü'minin suresi 3. ayette de müminlerin özelliklerinden olan, "Ve öyle kişiler onlardır ki boş şeylerden yüz çevirirler." gerçeğiyle yüzleşebilme cesaretini hepimizin taşıması gerekir.

Selam Ve Dua İle

KAYNAKLAR

1. URL: <http://yeşilay.org.tr/bağımlılığı/teknoloji/bağımlılığı>
2. Kur'an'da Psikolojik Savunma Mekanizmaları Enver Bayram
3. Statista.com

GENÇLİK MERKEZLERİ GENÇLİK ÇALIŞMALARI

ALİ KARA

Genç kelimesinin lügat anlamına baktığımızda çocukluk çağından çıkmış bulunan kimse delikanlı anlamına gelir. Gençliğin tanımına baktığımızda bebeklikten yetişkinliğe kadar olan dönemi anlatmak için kullanılan terimdir. Gençlik çalışmaları ise; devletin öngördüğü müfredat kapsamında gerçekleştirilen örgün eğitimin dışında, formel olmayan metotlarla gençler için gençlerin katılımı ile hayata geçirilen sosyal, kültürel, eğitsel ve politik çalışmaların tümü olarak değerlendirilebilir.

Gençlik çalışmalarının ana amacı, gençlere geleceklerini inşa edebilecekleri fırsatları sağlamak olarak söylenebilir. Bu şekilde gencin yaşadığı topluma en üst düzeyde katılımı amaçlanır. Gençlik çalışmalarından gençlerle çalışırken farklı yaklaşımlardan bahsetmek mümkündür.

Gençlerin gençlik çalışmasının sadece konusu olmaktan çıkıp, öznesi de olduğu bir yaklaşıma doğru evrilmesi söz konusudur. Tabi bu değişim eş zamanlı bir farklılaşmayı ifade etmeyecektir. Gençlik çalışmaları ülkeden ülkeye kurumdan kuruma çeşitlenen bir çalışma alanıdır. Dolayısıyla geçmişte olduğu gibi günümüzde de farklı basamaklarda gençlik çalışmaları eş zamanlı olarak devam edebilmektedir.

Gençlik çalışmaları, gençlerin kendi geleceklerini şekillendirmeleri temelinde toplumsal katılımını temel amaç olarak alır.

Türkiye'de 1980'lerden itibaren otoriter yönetimlerden demokrasiye geçiş sürecinde, Dünya'da ve paralelinde Türkiye'de de sivil toplum alanında yapılan çalışmalar artmış ve sivil toplum kuruluşları çeşitlenmiştir. Sivil toplum alanının bileşenlerinden olan "gençlik çalışmaları" da bu gelişim sürecinin bir parçası olarak yerini almıştır. Yeni genç kuşakların taleplerindeki değişimler ve bu talepleri karşılama biçimi gençlik çalışmalarının dinamik yapısına bir zemin oluşturmaktadır.

Gençlik politikalarından bahsederken aynı zamanda "gençlik" tanımının da ne şekilde yapıldığına bakmakta fayda var. **Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesi'nde 14- 29 yaş arası bireyler, genç olarak alınmakla birlikte gençliğin biyolojik olmaktan ziyade sosyolojik**

anlamda ele alınması gereken bir kavram olması gerektiği vurgulanıyor. Evrensel kabul görmüş tek bir yaş aralığından söz etmek mümkün değildir; içinde bulunulan zaman, toplumların sosyo-ekonomik gelişimleri, kültür ve geleneklerine göre tanımlı yapmak mümkündür. Bununla birlikte, hedef kitlesi gençler olan gençlik merkezlerine baktığımızda bu genç olma yaş aralığının aşağı ve yukarı doğru genişlediğini görmekteyiz

GENÇLİK MERKEZLERİ

"Gençlerin serbest zamanlarında ilgi, ihtiyaç ve beklentilerini karşılayacak bilimsel, kültürel, sanatsal ve sportif faaliyetler düzenleyerek bedensel ve zihinsel gelişimlerini sağlayabilecekleri, zararlı alışkanlıklardan korunabilecekleri zemini hazırlayarak, eğitim ve istihdamlarına yönelik kurs, seminer ve girişimcilik programları düzenleyerek, akranlarıyla kaynaşmalarını, sevgi, saygı, hoşgörü, nezaket gibi değerleri benimsemelerini sağlayarak, ailenin kutsallığını anne, baba ve diğer aile büyüklerine karşı sevgi ve saygı bilincini temin ederek, farklılıklarımızın zenginliğimizdir anlayışını benimseyerek milli birlik ve beraberliğimize katkıda bulunmalarını sağlamak, karar alma ve uygulama süreçleriyle ilgili bilgilendirmelerine ve bu süreçlere etkin şekilde katılmalarına imkan oluşturarak, bilgi ve iletişim teknolojilerine erişimlerini kolaylaştırmak için faaliyet yürüten kurumlardır."

Kurtuluş Savaşından günümüze gençlik merkezlerinin gelişimine baktığımızda ana arter olarak Halk Ocaklarını ve Türk Ocaklarını görebiliriz.

Kurtuluş Savaşı zaferle sonuçlandıktan sonra sıra, "yeni bir Türk insanı yaratmaya" gelmişti. Bu insan; çağdaş, uygar bir yapıda olmalıydı. Bunun için de halkın, yapılan ve yapılmakta olan devrimleri özümsemesi ön koşuldu. İşte bunun için çeşitli örgütlenmelere gereksinim vardı.

Başlangıçta mevcut olan **Halk Ocakları**'ndan yararlanıldı. Halk Ocakları fikri, kaybedilen savaşlar sonucu Osmanlı Devleti'nin iyice zayıfladığını gören 190 askeri tıbbiye öğrencisi tarafından ortaya atıldı: "Büyük emelleri

Çekoslovakya gibi Orta Avrupa ülkelerine gönderildi. Bunların raporları Ankara'da inceleniyor, Türk Ocakları'nda düzenlenen konferanslarda geniş tartışmalara neden oluyordu. Böylece onların çalışmaları Halkevlerine giden yolu açıyordu. Özellikle Selim Sırrı Tarcan ve Vildan Aşir Savaşır'ın Çekoslovakya'daki Sokol adlı kuruluş üzerine düzenledikleri konferans oldukça ilgi çekmişti.

Araştırmaların ve kamuoyunun belli bir olgunluğa gelmesi üzerine, ileride Milli Eğitim Bakanlığı'na

atanacak olan Dr. Reşit Galip'e Halkevleri'nin kurulması çalışmalarına başlaması emrini verir. Reşit Galip, Ankara Türk Ocağı binasında bir toplantı düzenlemiş ve dönemin önemli isimleri bu toplantıdaki yerlerini almışlardır. Bu arada 10 Nisan 1931'de Türk Ocakları Olağanüstü Kurultayı toplanır. Ocakların Cumhuriyet Halk Fırkası'na katılması ve bütün mallarının devredilmesi kurultayda oybirliği ile kabul edilir. Böylece **Halkevleri**'nin açılması önünde hiçbir engel kalmaz.

Yaklaşık dokuz ay sonra 19 Şubat 1932 Cuma günü Halkevleri açılır. **Halkevlerinin kuruluş nedenini** yalnızca kapatılan Türk Ocakları'nın oluşturduğu boşluğu bir şekilde doldurmak olarak görmemek gerekir. Halkevleri, Cumhuriyetin, Cumhuriyet ideolojisinin ve özellikle 1930'lu yıllardaki ekonomik ve toplumsal koşulların bir ürünüdür.

Sonuç olarak yönetici sınıf, halkla arasındaki bu uçurumu olabildiğince kısa sürede kapatmak adına bir şeyler yapmanın gerekliliğini tüm bünyesinde hissetmişti. Bu nedenle Halkevleri, halkla yakın ilişkiye geçmek ve sıradan insanlarla aydınların yaşam ve düşünce tarzları, davranış kodları hatta kültürel ve estetik beğenilerini birleştirmek amacı güden; Cumhuriyet yönetiminin ideolojisini aydınlar ve yerel önderler aracılığıyla halka ulaştırmayı ve benimsetmeyi hedefleyen; ulusu bilinçli, birbirini anlayan ve aynı ülkeye bağlı halk kütlesi halinde örgütlemek hedefinde olan girişim olarak yaşam buldu. **Genç cumhuriyetin gereksinim duyduğu yurttaş tipi eğitilmiş, modern, devrimleri anlamış, rejimin ilke ve düşünce sistemini benimsemiş bir bireydi ve Halkevleri bunu sağlayacaktı.**

Demokrat Partinin Başkanı Adnan Menderes, 12 Aralık 1950 tarihinde DP Meclis Grubu'nda yaptığı konuşmada şunları söylüyordu:

gerçekleştirmek için kavmin gençleri birleşmeli, doğmuş olan emeli fikren ve nakden beslemeli, yaşatmalıdır." Akçuroğlu Yusuf Bey 3 Temmuz 1911 günü yaptığı toplantıda **Türk Ocağı**'nın fiilen kurulduğunu bildirir. Oysa 1912 yılında yayınlanan Türk Ocağı Nizamnamesi'nde Türk Ocağı'nın 25 Mart 1912'de kurulduğu yazılıdır. Türk Ocağı'nın Tüzüğü'nde amacının, önemli bir temel direği olan Türklerin, milli terbiye ve ilmi, iktisadi, kültür seviyenin yükselmesi Türk ırkı ve dilinin geliştirilmesine çalışmaktır" olduğu yazmaktadır. Bunu gerçekleştirmek için de eğitim faaliyetlerinden, konferanslardan, tiyatrodan ve sosyal yardım faaliyetlerinden yararlanmışlardır.

Cumhuriyetin ilk yıllarında görüldüğü gibi Türk Ocaklarına fazlasıyla önem verilmiştir. Çünkü Türk Ocaklarının temel amacı ulusa bir özyapı kazandırmaktır. Türk Ocakları ulusun kültürü üzerinde önemli etkiler yapmalıdır.

Türk Ocakları, ulusa öğretmenlik yapacak; bilim, iktisat, siyaset, güzel sanatlar gibi bütün kültür sahalarında milleti yetiştirmek için önderlik edecektir. Gençlik merkezlerinin amacına baktığımızda aynı amacı hedeflediğini yani gençlerin milli ve manevi değerlerinin farkına varması, kültür, sanat alanında gelişmelerinin önünü açtığını görürüz.

Türk Ocakları Genel Başkanı Hamdullah Suphi Tanrıöver 12 Haziran 1925'de İstanbul Muallimler Cemiyeti Kongresi'nde yaptığı konuşmasında faşizmi öven konuşma ve davranışları nedeniyle Türk Ocaklarının kapatılması düşünülmüştür. Fakat Ocakların kapatılması durumunda yeni bir örgütlenme gerekli idi. Bunun için arayışlara başlanmış, bu maksatla Cumhuriyet yönetimi bazı gençleri Avrupa ülkelerine göndererek buralardaki halk eğitimi çalışmalarını inceletmişti. Selim Sırrı Tarcan İsveç'e, Vildan Aşir Savaşır da

"Halkevleri denilen müessesese bugün toplumsal yapımızda bir diken gibi, bir yabancı cisim gibi önemsiz bir şeydir. Toplumsal, siyasal bir işlevi kalmamış, kapılarına zincir vurulmuştur. Bunlar içtimai ve siyasi bünyemiz içinde tamamıyla abes, beyhude, geri ve yabancı bir uzuv halindedir. Bunları demokratik fikirlerin neşir ve tamimi için bir mektep haline getirmek hayali yine dar bir telakkinin mahsulü olmaktan başka bir mana ifade etmez."

Demokrat partinin yasa teklifi ile halk evleri tamamen kapatılmıştır.

Tarihten günümüze kadar gençlerin sosyal, kültürel yönlerinin geliştirilmesi için devlet çeşitli politikalar uygulamış 29 Haziran 1938 tarihinde kabul edilen 3530 sayılı kanunla *Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü* kurulmuştur. 1969 Türkiye genel seçimlerinin ardından ilk kez *Spor Bakanlığı* adıyla kurulan bakanlığın başına 3 Kasım 1969 tarihinde İsmet Sezgin atandı. 1972 yılında adı *Gençlik ve Spor Bakanlığı* olarak değiştirildi. 1983 Türkiye genel seçimlerinin ardından ise *Milli Eğitim, Gençlik ve Spor Bakanlığı* adını aldı. 1 Nisan 1989'dan itibaren Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü olarak faaliyetlerine devam etti. 2011 yılında ise *Türkiye Cumhuriyeti Gençlik ve Spor Bakanlığı* adıyla yeniden kuruldu.

Gençlik ve Spor Bakanlığının görev ve yetkileri şunlardır:

1. Gençliğin kişisel ve sosyal gelişimini destekleyici politikaların tespiti amacıyla gerekli çalışmaları yapmak, farklı genç gruplarının ihtiyaçlarını da dikkate alarak gençlerin kendi potansiyellerini gerçekleştirebilmelerine imkân sağlamak, karar alma ve uygulama süreçleri ile sosyal hayatın her alanına etkin katılımını sağlayıcı öneriler geliştirmek ve bu doğrultuda faaliyetler yürütmek, ilgili kurumların gençliği ilgilendiren hizmetlerinde koordinasyon ve işbirliğini sağlamak.

2. Gençliğin ihtiyaçları ile gençliğe sunulan hizmet ve imkânlar konusunda inceleme ve araştırmalar yapmak ve öneriler geliştirmek, gençlik alanında bilgilendirme, rehberlik ve danışmanlık yapmak.

3. Gençlik çalışma ve projelerine ilişkin usul ve esasları belirlemek.

4. Gençlik çalışma ve projeleri yapmak, bu çalışma ve projeleri desteklemek, bunların uygulama ve sonuçlarını denetlemektir.

Gençlerin kişisel ve sosyal gelişimini sağlamak amacıyla Gençlik Merkezlerinde Atölye ve Kulüp faaliyetleri yürütülmektedir.

Gençlik merkezlerinde hayatın her alanıyla ilgili takım ruhu ve aktif katılımın öne çıktığı atölye çalışmaları gerçekleştirilmektedir. Atölye çalışmalarında gençlerin bilgiyi hayatta kullanmasını sağlayacak şekilde başta yaygın eğitim teknikleri olmak üzere çeşitli uygulamalı yöntemler kullanılmaktadır.

Gençlere hem sanatsal kurslar veren hem de okul hayatlarında derslerine yardımcı olacak kurs imkânlarını ücretsiz sunan gençlik merkezlerinin mevcut sayısı günden güne artmaktadır.

Gençlerin kötü alışkanlıklardan uzak durmasını ve daha faal bireyler olarak yetişmesini amaçlayan gençlik merkezleri ayrıca birlik, beraberlik ve paylaşım bilinci yüksek bireyler yetiştirmeyi amaç edinmektedir.

Bakanlığın gençlerle daha rahat iletişime geçerek onların ihtiyaçlarını daha çabuk gidermek için köprü görevi yapan gençlik liderleri aynı zamanda merkezlerde çeşitli faaliyet ve projeler üretmek için gençlerle birlikte çalışıyorlar. Gençlik Merkezleri, maddi durumu nedeniyle gençlerin ulaşamayacağı imkânlara ve aktivitelere ulaşmasını sağlıyor. Osmanlı Türkçesi, İngilizce ve Arapça başta olmak üzere onlarca dilde kurslarının verildiği merkezlerde gençler; kemandan, neye kadar geleneksel ve batı ekolünden müzikal enstrümanlarla tanışıyor.

Gençlik Merkezlerinde Gençlik Merkezleri Akademisi başlığı altında şu atölyeler vardır.

Değerler Atölyesi

Kadim medeniyetimizden günümüze miras olan milli ve manevi değerlerimizin gençlerimiz tarafından yaşayarak, gözleyerek ve hissederek özümsemesi üzerine atölye çalışmaları yapılmaktadır.

Dini İlimler Atölyesi

Gençlerimizin dinimizi doğru kaynaklardan okumaları, öğrenmeleri ve bu öğrendiklerini tatbik etmeleri üzerine atölye çalışmaları yapılmaktadır.

İnovasyon Atölyesi

Gençlerimize ihtiyaç duydukları alanlarla ilgili yepyeni imkânlar sunularak girişimci, yeniliğe açık, bilimsel gelişmeleri takip eden, çağın gereksinimlerini yakalamış bireyler olarak geleceği inşa etmelerine katkı sağlayacak atölye çalışmaları yapılmaktadır.

Kişisel Gelişim Atölyesi

Gençlerimizin her geçen gün gelişen dünyamızda ne istediğinin farkında olan, kendi kabiliyet ve yeterliliklerinin sınırlarını zorlayan; gerek sosyal hayatta gerek kariyer planlamasında daha etkili olmaları üzerine atölye çalışmaları yapılmaktadır.

Sosyal Bilimler Atölyesi

Gençlerimizin ufuk açıcı atölye çalışmalarıyla hayata, topluma, tarihe ve sanata farklı açılardan bakmaları sağlanmaktadır.

Dil Eğitimleri Atölyesi

Gençlerin istek ve ihtiyaçları doğrultusunda farklı dillerin de atölye çalışması gerçekleştirilmektedir. "Bir dil bir insan, iki dil iki insan" düşüncesiyle hareket edilerek, gençlerimizin kendilerini farklı dil kullanımları geliştirmelerini sağlayacak atölye çalışmaları yapılmaktadır. Bu atölyede esas olan gramer eğitimi değil, gençlerimizin ilgi duyduğu dille ilgili günlük konuşma becerisini elde edebilmeleridir. Gençlerimizin eğitimi almak istediği bütün dillerle ilgili imkânlar ölçüsünde atölye çalışmaları yapılmaktadır.

Güzel Sanatlar Atölyesi

Gençlerimizin en verimli, en üretken yaşlarında gençlik merkezlerinde güzel sanatların her alanında nitelikli atölye çalışmaları ile beden ve kalp birlikteliğini tecrübe etmeleri sağlanmaktadır.

Sağlıklı Yaşam ve Spor Atölyesi

Gençlerimizin güçlü Türkiye için sağlıklı nesillerin yetişmesi gerektiğinin farkında olarak sağlıklı bir yaşam ve spor üzerine atölye çalışmalarına katılmaları sağlanmaktadır.

Ayrıca, Gençlik Merkezi Kulüpleri; gençlerin sivil inisiyatif alabilmeleri için kurulanmış olup, gençlerin örgün eğitimle veya Gençlik Merkezleri Akademisinde yapmış oldukları atölye çalışmalarıyla edindikleri bilgi ve becerileri sosyal hayatta uygulayarak kendilerini ifade etmelerini sağlayacak her türlü platform oluşturulmuş; faaliyetleri tasarlayıp, planlayıp gerçekleştirmelerine imkânlar sağlanmıştır.

Gençlere ilgi duydukları alana göre sosyal, kültürel, sanatsal, bilimsel ve sportif faaliyetleri kendilerinin (tiyatrolar, konserler, şiir dinletileri, sergiler, yarışmalar, turnuvalar, festivaller, sempozyumlar, fuarlar vs.) bizzat planlayarak gerçekleştirebilecekleri ve faydalı zaman geçirebilecekleri imkânlar sunmaktadır. Bunlar;

Sosyal ve Kültürel Faaliyetler Kulübü – Merkezim Her Yerde

Gençlik merkezlerine ulaşma imkânı bulamayan tüm gençlere ulaşarak gençlik merkezlerinin tanıtımını yaparak, faaliyetlerden herkesin yararlanması; kitap okuma alışkanlığının, eleştirel düşüncenin ve kendini ifade yeteneğinin

gençler arasında gelişmesi; topluma, tarihe ve medeniyete ait duyarlılıkların canlı tutulması üzerine pek çok sosyal ve kültürel çalışmalar düzenli olarak planlanıp uygulanmalıdır. Yapılacak sosyal ve kültürel faaliyetlerin planlanması ve uygulanmasında gençlerimizin aktif rol almasına fırsat verilmiştir.

Güzel Sanatlar Kulübü

Kendini sanatla ifade etmek isteyen gençlerimizin kendilerine ve hayata dair söyleyeceklerini estetik bir dil kullanarak toplumla paylaşabileceği çeşitli programları düzenli olarak planlanıp uygulanmaktadır.

Bilim ve Teknoloji Kulübü

Gençlerimizin bilim ve teknolojiye ait gelişmeleri yakından takip ederek tüketen değil üreten ve yenilikçi yönlerini ortaya çıkaracak programlara, yarışmalara, çalışmalara katılmaları düzenli olarak planlayıp uygulanmaktadır.

Sağlıklı Yaşam ve Spor Kulübü

Gençlerin hayatı etkin yaşamının bedensel ve ruhsal sağlıktan geçtiğini görmesi, sağlıklı beslenme kadar aktiviteyi de hayatın merkezine koymaları, yaşadığımız çevreye duyarlı olmaları için çeşitli programlar düzenlenmektedir.

Gönüllülük Kulübü

Gençler arasında iyilik yapmanın alışkanlık haline dönüşmesi, iyiliklerin paylaşılması yoluyla toplum bilincinin artırılması ve kişilerin değil yapılacak iyiliklerin

ön plana çıkarılması amaçlandığı kulüb çalışmasıdır.

Gençlik merkezlerinin atölye ve kulüp çalışmalarına baktığımızda ilgi, ihtiyaç ve talepleri doğrultusunda planlandığını görmekteyiz.

Sonuç olarak gençlik merkezlerinin amacına baktığımızda kendi kültürü ile barışık milli ve manevi değerlerimizle donatılmış gençlik yetiştirmektedir.

Yine Gençlik Merkezlerinin çokca ilgi gören kamp çalışmalarında gençlerimizin doğayla, kendisiyle ve toplumla barışık bireyler olabilmesi için yaptığı çalışmalarından. Yapılan gençlik kamplarının, gençler için farklı kültürleri bir arada yaşayarak öğrendikleri paylaştıkları alanlar olarak gençlerin hayatlarında önemli bir anı olarak görülmektedir. Kardeşliğin dostluğun zirvede yaşandığı paylaşmanın mutluluk verdiği mekânlardır gençlik kampları. Gençlerin başlangıçta gitmek istemediği kamp ortamında dostluğun ve kardeşlik ikliminin zirvede yaşandığı kamp sonunda gençlerin birbirinden ayrılmak istemediği ağlayarak ayrıldıkları bir ortam...

Gençlik lideri olarak Gençlik Merkezi'nde 2012 yılında göreve başladığımda gençlere bir şey öğretmek değil gençlerden de öğreneceğimiz çok şey olduğunu anladım birçok güzelliği onlardan öğrendim. Gençleri önemseyerek ve dileyerek sevmediği şeyleri bile sevdirebileceğimizi öğrendim. **Kısacası bizimde gençlerden, birbirimizden öğrenecek çok şeyimiz var.**

SPOR, SOSYALLEŞME VE TOPLUM

▲ OĞUZ YAVUZ OLCAY

Sosyalleşme (sosyalizasyon) kişinin toplumsal kültürle bütünleşmesini ve içinde yaşadığı toplumla uyum sağlamasını mümkün kılan bir mekanizmadır. Yeni doğan bir çocuk toplumsallaşma süreci ile sosyal davranışları öğrenip toplumsal sistemin bir üyesi haline gelir. **Toplumsallaşma, kişinin toplumun değerlerini ve ideallerini benimsemesi, sosyal hayatta oynayacağı rolleri öğrenmesi anlamını taşır.**

Bir çocuğun sosyalleşmesini sağlayan araçlar, ailesi, komşuları, oyun arkadaşları, okul arkadaşları, öğretmenleri ve kitle iletişim araçlarıdır. **Sosyalizasyon toplum açısından bir kontrol süreci ve gurup yaşamında düzenlilik sağlama yoludur. Bu anlamda toplumsallaşma yaşam boyu süren bir süreçtir.**

Gelişmiş ülkelerde sportif yarışmalar da sosyalleşmenin önemli bir aracı olarak kabul edilir. Amerika Birleşik Devletlerinde fikir olarak bu eğilimde olan yetişkinler, oyunlu aktiviteler düzenlemekte ve amaç edinmeyi, beceri geliştirmeyi ve ödül alma başarısının önemini vurgulayan spor programlarına katılması için çocuklarını teşvik etmektedirler. Çocuğun temel gelişiminde zaten oyuna sınırsız ihtiyacı vardır. Organize edilmiş sportif oyunlar

yoluyla çocukların hem kendi akranları ile bir arada olması sağlanır hem de kurallara ve kararlara uyma, yenme ve yenilmeyi hazmetme gibi deneyimler kazandırılır. Ancak bu organizasyonlarda çocuğun insan yönü üzerinde durulmalı sporcu yönü ön plana çıkarılmamalıdır. Böylece çocuk kendi vücudunu tanıma, fiziksel özelliklerinin farkına varma fırsatını elde eder. Kendinden daha çok iyi ve daha az iyi kişiler olduğunu fark eder. Daha az iyi olanları küçük görmemeyi, daha çok iyi olanları takdir etmeyi öğrenir. Bu deneyimler hayatı boyunca farklı konularda ve farklı koşullarda karşılaşılabilecek benzer durumlara uyumunu kolaylaştırır. Mutlu ve başarılı olmak için çalışırken kendine ve başkalarına zarar vermeden rekabet edebilir.

Sosyalizasyon nesnel olarak ve öznel olarak açıklanabilir. Nesnel olarak sosyalizasyon toplumun kültürünün bir kuşaktan diğerine geçirildiği ve bireyin, örgütlenmiş sosyal yaşamın kabul edilmiş ve onaylanmış yollarına uyarıldığı süreçtir. Öznel olarak sosyalizasyon ise, bireyin çevresindeki kişilere uyarlanması sonrasında cereyan eden bir öğrenme sürecidir. Bu anlamda öznel sosyalizasyon bireyin öğrenmeleriyle ilgilidir. En önemli öğrenme süreci ise taklit ve rekabettir.

Çocuk ilk aylarından itibaren en basit davranış şekillerini bile taklit yoluyla geliştirir. Anne ve babayla başlayan bu taklit etmeler giderek sevdiği, beğendiği ve hayranlık duyduğu diğer büyüklerle devam eder. Sporcular, müzisyenler ve sinema oyuncuları gençlerin taklit etmeye en çok eğilim gösterdikleri kişilerdir. Bu yüzden sporcular örnek davranış ve alışkanlıklarıyla sosyalleşme sürecinde diğer kişilere iyi birer model olabilirler.

Rekabet ise iki veya daha çok bireyin bir şeyi başarmada birbiriyle yarışmaya girdikleri uyarıcı bir süreçtir. Gelişmiş ve esnek kültürlerde sosyal öğrenme de son derece rekabetçidir. Spor rekabetin en uygun koşullarda yaşanılmasına olanak sağlar. Başkalarıyla ilişki kurma sosyal öğrenmenin temel koşuludur. Kişinin yaşantısındaki ilişkilerin sayısı ve çeşitliliğinin artması onun toplumsallaşma derecesi ile ilgili bir fikir verebilir. Spor çalışmaları özellikle spor müsabakaları değişik okul ve kulüp elemanlarıyla farklı şehirlerin insanlarıyla, hatta uluslararası yarışmalar düşünüldüğünde farklı toplumların insanlarıyla temas kurulmasını sağlayan organizasyonlardır.(1)

Çağımızda, kentsel yaşam koşullarının neden olduğu sosyal uyum sorunu giderek artmaktadır. Sosyal uyum güçlüğü sorunu denem kavramın sosyalleşme sorunsalının bir parçası olduğu unutulmamalıdır. Eğitim-öğretim dünyamızda yerini istedik şekilde alamayan onbinlerce çocuğumuzun bu sorununu gidermeye yönelik çalışmaların yapılması ve teknik olarak standartlara kavuşturulması zorunludur. **Sosyal etkinliklerin, bireyin sosyalleştirilmesi sürecindeki önemi yadsınamaz.** Bilişsel ve duyuşsal çerçevelerde sorun yaşayan çocuklarımızın, sorunlarının üstesinden kendiliğinden gelmesi mümkün değildir. Ergenlik sürecini geçince, bu bilişsel ve duyuşsal taşmaların biteceği inancı gerçekçi değildir. Çocuğun sadece doğal gelişimsel ivmesini bu noktada yanlış anlamamak gerekmektedir.

Başlangıç olarak sporun en temel (birincil) yararını göz önünde bulundurarak planlamalara gitmek düşünülürse, bireyin fiziksel gelişiminden söz etmiş oluruz. Bu gelişim azımsanacak bir gelişim türü değildir. Tam tersine kendinden sonra gelecek olan zincirleme ve tetiklenmiş bir süreçler birliğinin de temelleri atılmış olacaktır. İşin özeti, ince ve kaba kas kontrolü yönündeki önemli artışı hesaba katmak gereklidir. Yeteneğinin farkına varan öğrencilerdeki duyuşsal-bilişsel gelişimin artması pratikte görülmektedir.

Okulda spor gruplarında ve okul takımlarında mücadele eden öğrencilerimizin kendine güven duygusunda ilerleme

kaydettikleri ve bununla beraber diğer öğrencilere oranla daha başarılı oldukları bir gerçekliktir. Bunun yanında sınıflar arası ve okullar arası yapılan sportif faaliyetlerde öğrencilerin sosyalleştiği, taktiksel olarak geliştiği ve kazananı tebrik edip kaybetmeyi kabullenmeyi öğrendiği de unutulmamalıdır. İş gençlerimize spor etkinlikleri üzerinden sağlıklı bir beden ve ruh sağlığına sahip ve ekip çalışmasına uyumlu bireyler yetiştirmek olan bizler gözlemlerimizle de teyit etmekteyiz ki Spor :

- Gelişmiş bir kas ve iskelet yapısı, sağlıklı bir vücut ve yüksek bir kondisyon,
- Çeşitli ruhsal, fiziksel ve bedensel tüm engellemelere rağmen mücadeleden kopmama özelliği bunun yanında karakterli olmayı,
- Takım sporları işbirliği özelliğini
- Bireysel sporlar kişisel disiplini, mücadeleyi öğretirken cesareti de arttırmayı,
- Saldırganlık dürtülerini engellemeyi öğrenme yeteneğini kazandırır.

Sporun birincil, temel amaçlarına uygun gelişimlerden daha önemlisi de arkasından gelen gelişimsel olumluluk süreçleridir. Bunlara kısaca yer vermek uygun olacaktır.

Bunlar;

- **Bir Gruba Dahil Olma;**

Yaşamının birçok bölümünde, gruba dâhil olma duygusu yaşamayan bireylerin mutsuz olmaları kaçınılmazdır. Esasında okul başarısızlıklarının bir kısmını da bu nedenlere bağlamak yanlış olmaz. Bireyin, sosyalleşmesinin temeli de bu dahil oluşturmaktır. Bu nedenle uyum güçlüğü çeken çocuklarda, ekibe dahil olma, bir arkadaşlık kurgusu yararlı olacaktır. Bunu da en doğal şekliyle spor sağlayacaktır.

• Eğlenme;

Birçok edebiyatçının, düşün adamının ilgi alanına giren ve olumluluğu belirtilen eğlenme – oyun, doğru zamanda doğru şekilde yapıldığında bireysel ve sosyal gelişim sürecinde önemli bir etkiye sahip olacaktır.

• Ekip Ruhu;

Bir gruba dahil olma sürecinin gelişmesiyle kazanılan bir duygudur. Ekip ruhu kazanmış bir grup üyesinin sorunlarının üstesinden gelmesi daha kolaydır. Birlikte sevinmek, birlikte üzülme, coşkunun en doğal şekliyle açığa çıkması pozitif kazançlardandır.

• Kazanma Duygusu;

Başarılımlı olguların bireye kattığı fiziksel, ruhsal rahatlamaları yaşamak çok önemlidir. Pozitif duygularla geçirilmiş kısa zamanlar bile günün ilerleyen zamanlarında kendini olumlu, pozitif duygularla kendini gösterecektir.

• Paylaşma;

Kollektif yapılan spor branşlarında, ekili bir iletişim süreci yaşanmaktadır. Doğal bir süreçtir bu. Örneğin futbol, voleybol ve basketbol sporlarında bu özellik daha ön plandadır. Pas verme, pas alma olguları iletişim, dikkat, paylaşma gerektiren durumlardandır.

• Organizasyon Becerileri;

Bu beceri, günlük yaşam becerileriyle bire bir örtüşen, planlanmamış başarıları kazandıran bir beceridir. Bir makinenin dişlileri gibi, önceki ve sonraki devinimleri hesaplanmış davranışları içerir. Bu becerileri yüksek olan bireyler, kaptan, çalıştırıcı gibi konumlara rahatlıkla gelebilecekleri gerçektir.

• Özel Yeteneklerin Açığa Çıkması;

Spor çalışmalarını sırasında, gerek takım gerekse bireysel oyunlar sırasında yeteneklerin açığa çıkması mümkün olabilmektedir. Son olimpiyat şampiyonasında üst üste

rekorlar kıran yüzücünün DEHB (Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu) tanılı olması buna örnektir.

• El-göz Koordinasyonunun Gelişmesi;

Gerek bireysel gerekse grup sporlarında, oyununu türüne göre bir koordinasyon birliği zaten geçerlidir. Bunun için spor ortamı ve çalıştırıcıların alanında eğitim almış olması önemlidir. Gelişi güzel yapılan her hareket spor olarak adlandırılmaz. Spor içinde rekabet barındıran, belirli bir alanda, belli kurallara göre yapılan ve en öne geçmeyi amaçlayan hareketler bütünüdür.

Tarihsel Olarak Sporun Kültür ve Toplumla İlişkisi

Sporun ilk ve nerede yapıldığını tam olarak söyleyebilmek mümkün değildir. Ancak spor olaylarının insanların doğaya uyma ve onunla baş etme zorunluluklarından ortaya çıktığı ortak bir kanıdır. Sporun, ilk insanların avlanma, av olmama, kaçma-kovalama gibi hayatlarını sürdürebilmek için doğayla verdiği mücadelelerde sergilediği hareket ve kullandığı aletlere kadar dayandığı genel kabul gören bir düşüncedir.

Eski Yunan'da olimpiyatlar "Tanrı Zeus ve diğer tanrıları" onurlandırmak adına dini bir motivasyonla yapılan şenlikler şeklinde başlamış ve şimdiki modern olimpiyatların kökenini oluşturmuştur. Modern olimpiyatlarda amaç tamamen amatör ruhla mücadele etmektir. Yunan site devletlerinde hem şehir içi bir etkinlik ve eğlenme aracı olarak işlev kazanan müsabakalar, komşu siteler ile rekabet içerisinde sosyolojik olarak site içi iç bütünlüğe hizmet etmiştir. Bu durum günümüz siyaset ve uluslar arası ilişkilerde kullanılan dış düşman retoriğinin daha eğlenceli ve az maliyetli olanıdır.

Eski zamanlarda spor, savaşçı milletlerin askerlerinin devamlı hareketli ve savaşmaya hazır halde bulunmaları konusunda onlara yardımcı olan bir araç olarak kullanılmıştır. Ata sporumuz güreş, atıcılık ve okçuluk gibi sporlar bunlara örnek verilebilir. Hatta bazen sadece yarışlar ve müsabakalar değil halk oyunları bile toplumda hâkim kültürün, yüceltilen nitelikleri anlamamıza yardımcı olur. Bir düğün merasiminde oynanan Kılıç-Kalkan Oyunu, yapılan güreşler, savaştaki gereği tartışılmaz olan mızrak atmayı öğreten atlı cirit oyunları toplumu her zaman oluşabilecek fiili duruma hazırlıklı olmayı teşvik etmiştir.

Kitle iletişim araçları sayesinde dünyanın küresel bir köye dönüştüğü günümüzde, insanlar, dünyanın herhangi bir yerinde gerçekleşen bir etkinliğe anında erişme imkânı

bulabilmektedirler. Bu sayede spor ve spor olayları geniş halk kitleleri tarafından izlenmekte, takip edilmekte ve uygulanmaktadır. Birçok farklı kesimden insanı aynı anda bir araya getirme gücüne sahip, etkili bir unsur olan spor, bu özelliği ile sosyal yaşam üzerinde büyük bir etki oluşturmuş ve popüler bir kavram haline gelmiştir. Bununla birlikte kitlelerin spora olan bu ilgisini değerlendirmek isteyen, ekonomik ve sosyal olarak çıkara dönüştürmeyi arzu eden bir kesim de ortaya çıkmıştır. Spor, kitle iletişim araçlarının da desteğiyle ekonomik açıdan oldukça kazançlı bir pazarlama aracı olmuş, ticarete dâhil edilmiş, adeta endüstrileştirilmiştir. Öyle ki, dünyanın en büyük şirketleri uzun yıllar önce bu gücü fark etmiş ve sporla ilişkili pazarlamayı ön plana çıkarmışlardır. Bugün dünya çapında kapitalizmin sembolü olarak göstereceğimiz marka ve firmalar milli takımlar sponsoru olmakta birbiri ile yarışmaktadır.

Ekonomi çevrelerinin ticari bir meta haline getirdiği sporu, siyasiler de kendi amaçlarına hizmet eden bir olgu haline getirmeyi istemiş, bunu gerçekleştirmek için yoğun çaba harcamışlardır. Ayrıca son yıllarda politikacılar ve iş insanları sporu propaganda ve gelir getirici bir araç olarak kullanmakta ve asıl amacından oldukça uzaklaştırmaktadırlar.

Sporun bireye fiziki katkısının yanı sıra başkalarıyla olan ilişkilerde de saygı, sevgi, anlayış, hoşgörü, sevinç, üzüntü paylaşımları vb. değerlerin oluşturulmasında ve yerleşmesinde önemli etkisi vardır. Spor aracılığıyla edinilen bu değerler toplumsal uyum mekanizmalarını harekete geçireceği düşünüldüğünde, siyasilerin politikalarını benimsetme ve yerleştirme uğraşında sporun oynayacağı rolün ne denli önemli olduğu ortaya çıkmaktadır.

Birçok dünya ülkesinde olduğu gibi Türkiye'de de iktidarlar genel manada sporun, özel de de futbolun kalabalık kitesinden ürkmüşlerdir. Bu heyecanlı kalabalığın farklı şekillerde uygulanan yasaklarla kontrol altına alınamayacağı kabul edilmiş ve onları kazanmanın tek yolunun heyecanlarına ortak olmaktan geçtiği anlaşılmıştır. Bu anlayıştan hareketle, hemen her dönemde çoğu ülkede iktidarlar spor olaylarının içinde yer almayı bir politika olarak benimsemişlerdir. Hatta sporun tek hâkimi konumunda bulunmayı arzulamışlardır. Bu yüzden spor alanında iktidarların, kişilerin spora ve spor olaylarına yönelmesinde hatta spor zevkinin

oluşmasında belirleyici rol oynadıkları ve siyasilerle spor arasında yakın bir ilişki olduğu açıkça görülmektedir.

Bu ilişkinin oluşmasında siyasilerin çıkarları ve onlar tarafından oluşturulan felsefenin etkin olduğu anlaşılmaktadır. Spor olaylarından elde edilecek başarının ülke içinde ve uluslararası platformda sağlayacağı olumlu imaj ve kazançlar, iktidarların uzun ömürlü olmasını destekleyeceği düşüncesiyle spor elde tutulmaya çalışılmıştır. Bu uğurda her türlü çabanın gösterildiği açıktır. (2)

Spor ve etkileşimde bulunduğu alanlar bağlamında maalesef diyerek ifade etmek isteriz ki, Bizim kişisel gözlemlerimiz; Türkiye de ya topçu ya da popçu olacaksın düsturuyla spor, başarı ve rekor kırma duygusunu tatmin etme yerine tamamen paraya endekslenmiş bir araç olarak kullanılmaktadır. Anne ve babalar çocuklarını spora götürürken çocuklarının sağlıklı bir hayat yaşama alışkanlığı kazanmalarında daha fazla "daha çok nasıl para kazanır, hayatını kurtarır..." amacı ile davranmaktadır. Spor daha çok ekonomik kariyer olarak düşünen ve planlayan kişilerin bu algısını besleyen etken ise; ekranda en fazla görülen ama tüm sportif aktivitelerin çok azı olan kişiler ve onların kazançlarıdır.

Spor başta olmak üzere tüm sosyal faaliyetlerde gerçek ile algının arasındaki mesafenin kapanması dileğiyle tüm dostlara pro-aktif günler dileriz.

KAYNAKLAR

- (1) Prof. Dr. Füsün Öztürk Kuter'in Toplumsal Boyutlarıyla Spor isimli kitabından derlenmiştir.
- (2) Spor ile Siyasetin İlişkisi Üzerine Bir Analiz: Sporu Siyasete Alet Etmek Mustafa İnçe* Karabük Üniversitesi, Safranbolu Meslek Yüksekokulu, Karabük

CAMİLERİMİZ VE SOSYAL FONKSİYONLARI

▲ MEHMET TEMEL

İnsanlık tarihi boyunca yeryüzünde farklı özelliklere ve yapılar sahip medeniyetler kurulmuştur. Kurulan bu medeniyetler aynı özelliklere sahip olmayıp pek çok açıdan birbirlerinden farklılık göstermişlerdir. Her medeniyet kendine özgü niteliklerle ve yapılarla tarih içinde belirginleşmiştir. İslam medeniyeti de tarih içinde önemli bir konuma sahip olmuş, tarih boyunca hem maddi hem de manevi cami yapısıyla öne çıkmıştır. Bundan dolayı bizler de İslam medeniyetini cami merkezli bir medeniyet olarak tanımlarız.

Hız. Peygamber Efendimiz kendisine risâlet görevinin tevdi edilmesiyle beraber hayatının merkezine mescidi yerleştirmiş ve İslam dinini buradan dünyaya tebliğ etmiştir. İslam'ın ilk yıllarında Kabe'nin putlarla dolu olmasından ve müşriklerin baskısından dolayı Hz. Peygamber Erkam b. Ebi'l-Erkam'ın evini mescid olarak kullanmış, Müslümanları burada toplayarak vahyin gölgesinde eğitmiş ve beraber cemaatle namaz kılmıştır. Bununla beraber Müslüman olanların toplumsal anlamda büyük bir baskı altına alındığı, toplumdan dışlandığı, müşrikler tarafından işkence gördüğü, akrabalarının, eşlerinin, çocuklarının yüz çevirdiği, bütün kapıların kapandığı o zor şartlarda bu mescid, Müslümanlara birbirlerine kenetlenip imanın gücünü, kardeşliğini hissettikleri, moral buldukları, birbirlerine destek oldukları önemli bir sığınak görevi görmüştür. Hz. Peygamber Medine'ye hicretinde daha Medine'ye varmadan Kuba'da ilk mescidi ardından da Medine de pek çok fonksiyona haiz olan Mescid-i Nebi'yi inşa ettirmiştir. Hz. Peygamber bu mescitleri sadece dini olarak değil sosyal, eğitimsel, siyasi, idari ve çeşitli faaliyetler amacıyla da kullanmıştır. Bunları İslam tarihinden bizzat örneklerle pekiştirelim ki mescidin önemini daha iyi anlayalım.

1- Eğitimsel Faaliyetler: Efendimiz Mescidi Nebevi'nin yanına suffe denilen bir bölüm oluşturmuştu. Buradaki msesiz, ihtiyaç sahibi ve bekar sahabeler kalıyordu. Burada bulunan sahabelerin sosyal anlamda ihtiyaçları hallediliyor diğer yandan Efendimizin ilminden istifade edip onun tedrisatından geçiyorlardı. Daha sonra da Efendimiz

bu sahabeleri İslami tebliğ amacıyla yakın beldelere gönderiyordu. Elim hadiseler olarak bildiğimiz Râci ve Bi'ri ma'üne olayları sırasında şehit edilen pek çok sahabe ehli-suffedendi. Bizler Ashabı Suffede bulunan sahabeler sayesinde Efendimizin hayatına, asrı saadette yaşanan olaylara hakimiz. Bunun en büyük örneği de suffede yetişen Ebu Hureyredir. Ebu Hureyre hadis alanında en çok hadis rivayet eden sahabedir.

2- Sosyal Faaliyetler: Sahabeler dünyevi ve uhrevi her türlü problemlerini, sorularını Efendimizle mescidde istişare ederdi. Adaletle dair hukuksal olaylar mescidde çözümlenip ceza burada tatbik edilirdi. Çevre şehirlerden gelen yabancı heyetler burada ağırlanır ve gösterilerini icra ederdi. Barınacak yeri olmayan kimsesiz kişiler burada kalır ve onların ihtiyaçları temin edilirdi. Düşünler burada yapılır ve velime denilen düşün yemeği dağıtılırdı.

3- İdari ve Siyasi Faaliyetler: Efendimiz peygamberlik göreviyle birlikte devlet başkanlığı görevine de sahipti. Bu devlet başkanlığına dair işlerini de mescitten idare ediyordu. Savaş öncesi istişareler, görevlendirmeler, atamalar burada gerçekleşirdi. Dış devletlerin elçileriyle burada görüşürdü. Zekatların tahsilatını ve dağıtım işlemlerini buradan gerçekleştirirdi.

Hız. Peygamber hayatı boyunca camilere büyük önem vermiş, camileri pek çok açıdan Müslümanların en önemli merkezi konumuna getirmiş ve Müslümanları da cami yapımına teşvik etmiştir: " Kim Allah rızasını umarak bir mescid yaparsa, Allah'da ona cennette bir köşk bina eder." İşte bu hadisin müjdesine nail olmak isteyen Müslümanlar tarih içinde kurmuş oldukları şehirlere, fethettikleri yerlere cami inşa etmiş, insanların kolaylıkla ulaşım ibadet edebilmeleri için camiye şehrin merkezi konumuna almışlardır bundan dolayı da Müslüman şehirlerin en belirgin özelliği cami olarak ortaya çıkmıştır. **Caminin şehrin merkezi konumunda olmasından dolayı caminin çevresine aş evleri, hamamlar, ticarethaneler, ilmi ve sosyal mekânlar tesis edilerek cami merkezli içtimai bir hayat oluşturulmuştur.** Türk-

İslam devletlerinde inşa edilen külliye bu hususta örnek gösterilebilir. Yaşadığımız ülkede bulunan Selimiye, Süleymaniye, Fatih vb. birçok tarihi cami de bu konuda örnek olarak zikredilebilir.

Cami merkezli oluşturulan bu içtimai hayat Müslümanların camiye hem ibadet hem de sosyo-kültürel açıdan daha aktif bir şekilde kullanmalarına ve sosyalleşmelerine büyük katkı sağlamıştır. Mevlid, taziye, cenaze, yağmur duası, bayram, nikâh vb. merasimler sebebiyle bir araya gelen Müslümanlar birbirlerinin duygularını paylaşım birbirlerine destek olmuşlardır. Cami avlusunda yapılan sohbetler kişilerin birbirleriyle kaynaşım tanışmasına ve manevi olarak gelişmesine vesile olmuştur. Bayram, **Cuma, teravih vb. toplu**

eda edilen ibadetler Müslümanlarda birlik ve beraberlik şuurunu pekiştirerek toplumsal kimliğin oluşmasına katkı sağlamıştır. Bu toplu yapılan ibadetler en çokta toplumsal kimlik anlamında çocuklarımız üzerinde etkili olmuştur. Hepimiz geçmişe dair cami ile olan bağımızı yoklayınca caminin üzerimizde ki izlerini hatırlarız elbette. Ramazan akşamlarında iftar yapıldıktan sonra yatsı vakti herkes teravih namazına giderdi. Çocuklarda heyecanlı bir şekilde buna iştirak eder ve kendilerince eğlenirlerdi camide. Kimi koşuşturur kimi bağırırdı. Bu çocuklar belki orada bir şey elde edemezdi hatta kızanlarda olurdu onlara ama o **mekanda bulunmak çocukların** camiye aidiyetini sağlıyor, onlarda toplumsallık duygusunu inşa ediyor ve anılarında yer **ediniyordu.** Bayram namazlarından sonrada bütün cemaatin birbirleriyle bayramlaşması çocuklarımızın da buna iştirak edip o birlik ve beraberliğe şahit olması onlar açısından aynı şekilde çok önemli. Bir cami görevlisi olarak ben halen teravih zamanında oynadığımız saklambaçları, mahallenin o civil civil kalabalığını unutamam, hatta özlüyorum bile diyebilirim.

Vaaz, hutbe vb. camide gerçekleştirilen dini eğitim olanakları ile kişilerin doğru dini bilgilere ulaşması sağlanarak, madden ve manen gelişimine katkı sağlanmış, ahlaklı bireylerin topluma kazandırılması yönünde cami büyük bir rol almıştır. Bir imam arkadaşım cemaatine bu dünyanın gelip geçiciliğiyle alakalı sohbet

yapmış. Cemaatten biri de sohbetin manevi ikliminden etkilenecek bir tarla davasından dolayı zarar vereceği kişiye zarar vermektan vazgeçmiş. Hepimiz etrafımızda bu şekilde yüzlerce örneğe rastlıyoruz veya duyuyoruz. Söylenen bir söz, bir cümle, bir kelime hiç bilmediğimiz insanların hayatlarına dokunuyor.

Osmanlı devleti zamanında belli başlı camilerde tezhip, hat meşki vb. güzel sanatlara dair kültürel etkinlikler yer almıştır. Bunun yanında cami çevresinde bulunan kahvehaneler zamanla birer okuma salonuna dönüşerek cami cemaatinin kültürel, sosyal ve ilmi anlamda gelişmesine katkı sağlamıştır.

Hız. Peygamberden tarafından oluşturulan Müslüman devletler tarafından devam ettirilen cami merkezli medeniyet anlayışı Müslümanların tarihi süreç içerisinde gelişimine pek çok katkı sağlamış ve toplumsal açıdan çok önemli bir yer edinmiştir. Fakat 20. yy başlarından itibaren dünya genelinde yaşanan siyasi ve sosyal değişiklikler cami merkezli medeniyet anlayışına da etki etmiş ve camiler pasifize edilerek sadece ibadet edilen mekanlar haline gelmiştir. Hatta ülkemizde belli bir döneme kadar camiler büyük darbe almış ve işlevsiz hale getirilmiştir. Camilerin işlevsiz hale getirilmesi toplumumuzda yıllarca kapatılmayacak maddi ve manevi yaralar açmış, o döneme denk gelen gençlerimiz cami kültürüne yabancı kalarak caminin o manevi ikliminden istifade edememiş bunun sonucunda da

dininden, kültüründen ve ahlaki değerlerinden uzak nice nesiller ortaya çıkmıştır.

Günümüze geldiğimizde ise camilerimiz hem ibadet hem de sosyo-kültürel anlamda eskiden olduğu gibi etkin bir şekilde kullanılmaya çalışılmaktadır. Hem resmi kurumlar aracılığıyla hem de şahsi çabalarla camilerimiz hayatın merkezine alınarak insanlarımızın maddi-manevi problemlerine çözüm sunmaya çalışmakta ve kişilerin hayata aktif bir şekilde katılımını sağlamakta. **Camilerimiz en çok da yaşlılarımız için bir sosyalleşme ve aktifleşme mekânı görevi görüyor.** Bunu hepimiz etrafımızda zaten müşahede ediyoruz. Ben de bir imam olarak kendi cemaatimden biliyorum. Emekli olan yaşlılarımızın camiye gelip arkadaşlarıyla çay içmesi, sohbet muhabbet etmesi onları sosyalleştiriyor ve yalnız olmadıklarını hissediyorlar. Benim camimde olan cemaatimin yaş ortalaması 60. Çoğunun çocukları, torunları başka yerlerde ve yalnız yaşıyorlar. Ama **camiyeye gelip gitmeleri, insanlarla diyalog halinde olmaları, camide yapılan sohbetlere katılmaları onların hayatla bağlarını diri tutuyor.**

Üniversite yıllarında üniversitemizde bulunan camide ilmi, dini ve kültürel dersler yapılmaktaydı. Bu dersler sayesinde öğrenciler hem camiyle haşır neşir oluyor hem de farklı çevrelerle diyalog halinde olup sosyalleşme imkânı buluyordu. Bununla birlikte Ramazan ayında cami bahçesinde iftar verilmesi öğrenciler için çok önemli bir destek oluyordu ve itikaf için hazırlanan camide öğrencilere ibadet anlamında da imkân sağlıyordu. Üniversitede farklı milletlerden de insanlar bulunmaktaydı. Farklı milletler, diller ve ırklar bir çatı altında buluşuyor ve tanışıyorlardı. Hucurat suresinde geçen "tanışsınız diye sizi kavim ve kabilelere ayırdık" ayeti üniversite camisinin ortamında makes buluyordu. Bu sayede nice kardeşlik bağları kuruldu, gönül köprüleri atıldı orada. Caminin bahçesinde bulunan çay ocağına her oturduğumuzda farklı bölümlerden, farklı milletlerden arkadaşlarla beraber çay, çorba içerek samimi sohbetler ederdik. Bazen bu sohbetler dostluğa uzanan bir köprü olurdu. Çok çeşitli dillerin konuşulduğu bu ortam da yabancı dillerini geliştirmek isteyen öğrenciler içinde büyük bir fırsat oluyordu. Şahsen ben pratik Arapçamın bir kısmını da bu cami bahçesinde ki çok çeşitli ortamda geliştirdim diyebilirim. **Düşünün cami bahçesine yapılan bir çay ocağı, hizmete sunulan sıcak bir çorba, bahçede hazırlanan bir iftar nice insanların ihtiyaçlarının giderilmesine, birbirleriyle tanışmasına, kıtalar arası dostlukların kurulmasına ve nice güzelliklerin oluşumuna imkân sağladı.**

Mahallelerimizde ve köylerimizde bulunan cami imamaları kendi çevresindeki sosyal yardıma muhtaç ve manevi anlamda desteğe ihtiyacı olan kişileri tespit ederek onlara yardımcı olmakta, bu anlamda faaliyetler sürdürülmekte. Burada bu konuyu biraz açmak istiyorum. Bakınız Türkiye'de 81 il, 922 ilçe, 32814 mahalle ve 18291 köy bulunmakta. Bu verilerin hepsini içişleri bakanlığının resmi sitesinden aldım. Bu saymış olduğum yerleşim yerlerinin hepsinin merkezinden en ücra köşesine kadar her yerinde pek çok cami bulunmakta ve bunların çoğunluğunda da imam var bazılarında hem imam hem müezzin var. **Türkiye'de Diyanet İşleri Başkanlığı'nın sahip olduğu bu teşkilatlanma Türkiye'de başka hiçbir kurumda bulunmamakta. Böyle bir teşkilatlanma üzerinde ciddi anlamda projeler geliştirilirse Türkiye'de çalınmadık kapı, tespit edilmeyen hiçbir ihtiyaç sahibi kalmaz.** En basit örnekle şöyle anlatalım: Her imam görevli bulunduğu yerde evleri gezip, kapıları çalsa ve ihtiyaç sahibi kişileri belirlese, bunları kayıt altına alıp bağlı bulunduğu müftülüklere bildirirse, müftülükler de ilçede bulunan varlıklı kişiler aracılığıyla veya devletin imkanlarıyla bu ihtiyaç sahibi insanların maddi sıkıntılarını gidermiş olur. Hatta sağlıklı bir iletişim ve çabayla mahallenin tüm ihtiyaç sahibi olan ailelerin ihtiyaçları mahallenin imkânları ile giderilir. Bu mahalle dayanışması da birçok asayiş ve toplumsal problemin daha çıkmadan önlenmesini de sağlar. Buradan hatırlatmak isteriz ki iyilikte bulunmak en çok da iyilik sahibi insanın maneviyatını yükseltir, hayatına anlam katar varsa da her türlü psikolojik problemini iyilikle rehabilte eder. Aynı uygulama manevi, ailevi, toplumsal ve sosyal problemleri olanlar için uygulansa ve bunlara da gerek din görevlileri gerek Aile Sosyal Bakanlığından görevli kişiler gerek doktorlar aracılığıyla yardımcı olursa bu insanların da manevi ve sosyal sıkıntıları giderilmiş olur. Böyle uygulamalar kısıtlı ve bireysel imkanlarla yapılıyor ama benim burada kastettiğim bizzat Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından talimat verilerek, ara ara denetimler yapılarak ciddi bir şekilde bu işin aksatılmadan sürdürülmesi. Bireysel açıdan ben kendi görev yaptığım köyden de örnek verecek olursam köyümde 100 hane bulunmakta toplamda da yaklaşık 300 insan var. Bunların pek çoğu yatalak, hasta veya çeşitli problemleri var. Ben göreve başladıktan birkaç ay sonra bulunduğum yerdeki insanların halinden haberdar olmak, maddi ve manevi problemlerine çare bulmak için muhtarla evleri gezmeyi planladım ama küresel anlamda ki salgın hastalık ortaya çıkınca bu planımızı biraz ertelemek mecburiyetinde kaldık.

Diğer bir örnek köyümde birinin ailevi sıkıntılarının olduğunu duydum. Belirli girişimlerde bulunarak bu problemi gidermeye çalıştım. Çok şükür sonuç olarak problemi hallettik. Kendi gözlemlerimce ülkemizde çoğu vatandaşımız din görevlilerine ayrı bir saygı ve sevgi besliyor ve onları lider olarak görüyor. En son çıkan yangınlarda birçok STK'nın ihtiyaç sahibi insanlara ulaşmada imamların aracılığına tercih etmesi buna bir örnektir. Maddi ve manevi açıdan camilerimizin toplumsal fayda üretme konusunda teşkilatlanmanın yanında din görevlilerinin bu toplumsal liderliği de ciddi anlamda faydalı bir şekilde kullanılabilir. Bu konuda biz imam ve cami görevlilerine de çok iş düşüğünü, kendi imajımız ile ilgili çokca düşünmemiz gerektiğini de bir özeleştirici olarak ifade etmiş bulunalım.

Yurt dışında yıllarca kendi memleketine dönmeyen, dönemeyen, orada doğup büyüyen kendi kültür ve örfüne hatta ve hatta kendi dinine yabancılaşmış pek çok vatandaşımız var. Yurt dışında bulunan camilerimiz de orada bulunan Müslümanlara ve vatandaşlarımıza gerek cami dersleriyle gerek haftalık toplantılarla dini ve kültürel anlamda destek sağlıyor bunun yanında orada bulunan gençlerimizin ahlak, maneviyat, din ve kültür bağlarını sıkılaştırmaya ve güçlendirmeye çalışıyor. Orada sağlanan bu imkân ve destek gurbetçi vatandaşlarımız tarafından çok önemli görülmekte ve onlara ciddi anlamda da fayda sağlamakta. Bunu çevremizde gördüğümüz veya duyduğumuz örneklerle anlıyoruz. İmamların her ay görev yaptığı ilçede toplantıları olur. Bu toplantıların birinde müftü bey Yaz Kur'an Kurslarının insanlarımız tarafından ne kadar önemli görüldüğüyle alakalı yurt dışında imam olarak görevliyken orada bulunan gurbetçi vatandaşlarımızın 50 km uzaklıktan sadece bu kurs için çocuklarını getirdiğini aktarmıştı. Bizzat şahit olduğum diğer bir örnek te kendi köyümde. Köyümüzde cemaatimden bir amcanın çocukları ve torunları yurt dışında ikamet ediyor ve yazları da köye büyüklerini ziyarete geliyorlar. Bu amcanın Almanya'dan gelen torunlarından lise çağındaki bir genç köyde bulunduğu süre zarfında camiye geliyor ve müezzinlik yapıyordu. Ara ara sohbet ederken namazı, Kur'an okumayı ve müezzinlik yapmayı Almanyada bulunan camilerimizde öğrendiğini söylemişti. Sadece bu birkaç örnek bile oradaki camilerimizin gurbetçi vatandaşlarımız ve evlatları için çok önemli değerler ürettiğinin göstergesidir.

Köylerde bulunan cami imamlarımız köyün, köylünün problemleriyle ilgilenerek, köydeki birlik ve beraberliği sağlayarak cemaat olma şuurunu diri tutar. Görev yaptığım köy camisine yeni bir tuvalet yapılması

kararlaştırıldı her şey ayarlandı inşaata başlanacak ama arsasını veren köylü sudan bahanelerle arsasını vermekten vazgeçti. Köylülerden kimse arsa sahibi sözünden döndüğü için tekrar onunla muhatap olmak istemedi ve o inşaat her şey ayarlanmışken iptal olacaktı ve belki de bundan dolayı başka problemler baş gösterecekti. Ben bir caminin imamı olarak yanıma köyde sözü geçen birkaç kişiyi alarak arsa sahibin yanına gittim ve onunla konuşarak işi tatlıya bağladık ve bu şekilde köyde oluşacak huzursuzluk ve problem giderilmiş oldu.

Sosyalleşme imkânının az olduğu köylerde camiler en büyük sosyalleşme alanı olarak görev görür. Ben bunu bizzat tecrübe ederek farkettim. Cemaat namaza vaktin çok öncesinde gelecek birbirleriyle sohbet muhabbet eder. Bazen yeri gelir namazdan önce semaver yakar. Cami onlar için bir buluşma ve kaynaşma mekânı görevi görür. Cami cemaati, caminin veya imamın herhangi bir ihtiyacında kayıtsız kalmayıp yardımcı olur ve camin her işi bir şekilde halledilir. Cemaatimden doksan yaşında bir amca gençken 30-40 km gibi bir mesafeden cami minaresine takmak için taşıma yükü çok ağır olan alemi sırtında taşıyarak camiye getirdiğinden bahsetmişti. Köyümüz muhtarı cami işleriyle ilgilendiği için kendi tecrübesini şöyle aktarmıştı : "Hocam ben caminin bir işini yaparken hiçbir zaman yarım kalmadı hep bir şekilde çözüldü, halledildi" derdi. Gerçekten de görev yaptığım caminin ve lojmanın şahit olduğum bütün işleri maddi, manevi anlamda cemaatin ve başka kişilerin el birliğiyle yapıldı. Türkiye'de camilerin çoğunluğunun, özellikle kırsal kesimlerdeki camilerin vatandaşlarımızın el birliğiyle yapıldığını göz önünde bulundurunca insanlarımızın camiyle olan maddi ve manevi bağını daha iyi anlayabiliriz.

Hız Peygamberle başlayan cami merkezli hayat tarihi süreç içerisinde bazen kesintiye uğramışsa da bugün camilerimizin bu konumda olması için gerek bireysel gerek kurumsal anlamda gayret gösterilmektedir. Caminin yeniden medeniyetimizin temel umdesi haline gelebilmesi için; yeni fikirler üretmek, çağın yeniliklerini göz önünde bulundurarak projeler oluşturmak, cami imamlarına seminerler ve eğitimler düzenlemek, caminin tarih içindeki merkezi konumunu inceleyip dersler çıkarmak bize bu anlamda fayda sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

1. Ahmet Akın- Tarihi Süreç İçinde Cami ve Fonksiyonları Üzerine Bir Deneme- Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
2. Şuayip Kurnaz- Camilerin Toplumsal Kimlik ve Değerlerin Oluşumundaki Rolü- Dokuz Eylül Üniversitesi Felsefe ve Din Bilimleri Programı Yüksek Lisans Tezi
3. Hasan Kamil Yılmaz- Cami Merkezli Medeniyet- Altınoluk Dergisi- Sayı:272 <http://hasankamilyilmaz.com/cami-merkezli-medeniyet.html>

BİR SOSYALLEŞME HİKÂYESİ

▲ HASAN UYAR

"İnsan sosyal bir varlıktır" tanımı ve olgusu; akademik ve insana dönük faaliyetler içerisinde sürekli vurgulanır. Bu tespitin hakikat payı olmakla birlikte, toplum içinde içine kapanık insanların olduğu da inkâr edilemeyecek bir gerçek olarak karşımızda durmaktadır. Maalesef teknolojinin hayatımızı çepeçevre kuşattığı günümüzde a-sosyal insanların sayısı günden güne artmakta ve eğitimde ciddi bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır.

Eğitim fertlere bilgi kazandıran bir süreç olmakla birlikte onlara çeşitli beceriler ve davranışlar da kazandıran bir yol yürüyüşüdür. Bu yürüyüş ilk olarak ailede başlayan, okulda kurumsallağa dönüşen, hayatın içinde yaygın eğitimle birlikte bazen yarı kurumsal bazen de doğal olarak devam eden çeşitli durakları olan hayat hikâyelerinin oluşmasına vesile olur.

İşte bizim toplumsallaşma serüvenimizde böyle bir sosyalleşme hikâyesi...

İlkokul yıllarımdan hafızamda kalan içine kapanık, sessiz, sakın, soru sorulmayınca konuşmayan, sınıfta varlığıyla yokluğu belli olmayan bir öğrenci olduğum.

Bu durum hatırladığım kadarı ile İmam Hatip Lisesindeki talebeliğimin lise üçüncü sınıfına kadar devam etti. Ta ki 1982 senesinde İstanbul İmam Hatip Lisesi öğrencisi bir grup arkadaşımızın başlattığı gençlik çalışması ile tanışana kadar.

Okulda ders durumu iyiye yakın bir öğrenciydim. Bu yönümle hocalarımdan memnun olduğum öğrenciler arasındaydım. Dahil olduğumuz gençlik çalışması vesilesi

ile aramızda yaptığımız sohbetler, geziler ve kamplar arkadaşlarla birlikte sosyalleşmemiz anlamında ilk önemli dokunuşlardı diyebilirim.

Kitap okumayı çok seviyor, o günkü imkânlarla hikâye, roman, fikir kitabı ne bulursak okuyorduk. **Okumanın ve sohbetlerin bize kazandırdığı ufukla da kendimizi düzgün ifade etme konusunda sürekli geliştiğimizi fark ediyorduk.** Tabii ki bize cesaret veren hocalarımızın, alan açan ve sorumluluk veren ağabeylerimizin hakkını da teslim etmek gerekiyor.

Okulda hitabet dersimizde öğrendiğimiz teorik bilgileri camilerde vaaz ve hutbe sunumları ile pratiğe dönüştürürken edebiyat dersimizdeki kazanımlarımızı da okul içi ve okullar arası programlarda yer yer sunuculuk yaparak, münazara ve şiir yarışmalarında hünerlerimizi sergileyerek ciddi bir tecrübeye dönüştürüyorduk.

1980'li yılların atmosferinde katıldığımız mitinglerin, Şehitler Gecesi gibi kapalı salon toplantılarının, arkadaşlarla birlikte mahalle içi spor müsabakalarının hatta zaman zaman öğleden sonraları okulu asarak gittiğimiz statlarda maç izlemelerimizin de sosyalleşme sürecimizdeki katkısı yadsınmaz.

İnsanın hayat mücadelesi verirken yaşadıkları, sevdiği insanlardan gelen taleplere cevap vermek için gayretleri de kişisel sosyalleşme hikâyesinde önemli bir yere sahiptir. Bu meyanda mahallede su-simit satma, ilçemde gazete ve dergi dağıtma, mahallemizin camiinde Yaz Kur'an Kurslarında hocamıza yardım etme sonrasında okuluma devam ederken yeni inşa edilen bir camide fahri imamlık yapma vazifeleri şu anki tecrübe ve birikimimdeki önemli kilometre taşları olarak yerini almaktadır.

Üniversite eğitimine aileden uzak bir şekilde şehir dışında başlamak, yurtlarda ve öğrenci evlerinde kalmak, buralarda oluşan dostluklar ve yaşanmışlıklar da sosyalleşme hikâyemde ayrı bir değere sahip faktörler.

Üniversite son sınıfta staj için gittiğim İstanbul İmam Hatip Lisesinde sınıfa girdiğimdeki rahatlığım, öz güvenim, alanımdaki birikimim fakültedeki akranlarımla mukayese

ettiğimde çok farklı bir noktada olduğumu müşahede etmem hamdedilecek ne çok nimete sahip olduğumu da gösteriyordu.

İnsanın bilgi birikimi geliştikçe, tecrübesi arttıkça, kişiliği olgunlaştıkça üstlendiği sorumlulukların da buna paralel olarak büyümesi kişisel gelişimine önemli katkı sağlamaktadır. İçinde bulunduğumuz camiadaki sorumluklarımız, öğretmenlik hayatımızdaki gelişimimiz ve pratik tecrübelerimiz, gençlerin içinde olarak onlarla birlikte hayattaki yürüyüşümüz, **sorunlar karşısında çözümün bir parçası olarak taşın altına elimizi koymak şeklindeki yaklaşımlarımız** örgün ve yaygın eğitimdeki sosyalleşme hedeflerine bizi daha çok yaklaştıracaktır. Velhasıl kelimeler, eğitim ve sosyalleşme süreçlerinde teorik bilgi ve planlama mühim olmakla birlikte sahada pratiğin içinde yer alarak muhataplarımıza alan açma, onlara güvenerek sorumluluk verme, yönetim kademelerinde bulundurarak fikirlerini, tekliflerini alarak imkânlar oluşturmada oldukça önem arz etmektedir.

Günümüz gençliği için akademik kariyer planlaması öncelikli hedefler arasında yer almaktadır. Başta aileler ve eğitimciler olmak üzere tecrübe sahibi yetişkinler okullardaki öğrencilerimizi bu yönde teşvik etmekte kariyer planlamasının önemini kabul etmekle birlikte bunun gençlerin sosyalleşmesini engellemeden

yapılması gerekmektedir. Aksi takdirde kariyer sahibi fakat toplumla iletişim kuramayan, yönetim becerisi gelişmemiş bir nesil ile karşılaşma ihtimalimiz yüksek olacaktır.

Ailelerin çocuklarına "yeter ki okusunlar" düşüncesi ile sorumluluk yüklememesi, her isteklerini yerine getirmesi, sınırsız imkânlar sunması günümüz gençliğinin kişiliğinin olgunlaşması ve sosyalleşmesinde önemli problem alanı olarak karşımızda durmaktadır. Bunun çözümü ebeveynlerin çocuklarına karşı davranışlarını gözden geçirerek hatalı davranışlarını düzeltmelerinden geçmektedir.

Ailede ebeveynler, örgün ve yaygın eğitim kurumlarında eğitimciler, sivil toplum ve cemaat çalışmalarında yöneticiler gençlerin sosyalleşmesine katkı sunmalıdır. Bu da gençlere güvenerek ve sorumluluk vererek mümkündür.

Çocukken kardeşleriyle ve arkadaşlarıyla oyun kuramayan, en enerjik dönemlerinde televizyon ve bilgisayar başından kalkmayan, elinden cep telefonunu düşürmeyen, akademik kariyer yapacağı diyerek toplumdaki kopan, toplumsal meselelere kafa yormayan bir kuşaktan sosyal olmasını, ülkesinin geleceği ile ilgili sorumluluk almasını ve fedakârlık yapmasını beklemek beyhude olacaktır.

İNSAN VE İNSANI OKUMA ÜZERİNE

▲ MÜCAHİT SÜLEYMAN AYDEMİR

21 yy. Modern çağ şehirleşmenin yaşandığı nüfusun büyük çoğunluğunun şehirlerde yaşamayı tercih ettiği bir zaman dilimi. Şehirleştik, zenginleştik, tırnak içinde MEDENİLEŞTİK. Medenileştikçe kibrimiz arttı. Kibrimiz attıkça Rabbimizi unuttuk. Her şeyi kendimiz yaptık zannettik insanlığımızı yitirdik, dinimizi yitirdik.

Şehirleşen insan şeytanlaştı, önce Rabbinin unuttu, sonra insanlığını. İnsan insanın kurdudur dedi. Dinini, kendini yitiren bu mahlûkata artık insan demek ne kadar mümkün?

Neye yaklaşırsan onun gibi oluyorsun. Şehirlerde beton yığınlarının içinde beton gibi soğuk, bilgisayarların başında bilgisayarlar gibi, samimiyetsiz, düşüncesiz bir insan türedi. İşte neye temas ederseniz onun gibi oluyorsunuz. Toprakla temas halinde olanlarda onun gibi samimi, içten, mütevazı, sıcak kalabildi.

Kırsalda doğaya daha yakın kalabilen insan hem kendine hem de Rabbine daha yakın olmayı sürdürdü. İnsanlığını samimiyetini yitirmedi. Toprak gibi kibirden uzak, insan gibi insana devam etti. Hani diyoruz ya adetlerimiz gelenek ve göreneklerimiz ancak köylerde yaşatılmaya devam ediyor diye. İşte bunun nedeni şehirleşmemeleri (medenileşmemeleri) olsa gerek. Ancak o da git gide yok oluyor. Soyu tükenmek üzere. Peki, ne yapacağız?

Konumuzla bağlantımızı kurarak ifade edelim. Çağımızda dinimizi insanlara anlatmanın (tebliğ metodumuzun) başlangıcında bu noktayı gözden kaçırmamalı ve buradan başlamalıyız. Doğayı tekrar keşfettirmeli, toprakla bağlarını kurdurmalı kâinatı okumalarını sağlamalıyız.

OKUMANIN SIRRINA VARMA

Kâinat kitabını okumak bize Rabbimizin ilk emridir. Onu okudukça ve okuttukça huzuru ve sağlığı bulacağız. Zira biz de o kitabın bir parçasıyız. Bizi bizden daha iyi tanıyan Rabbimizin ilk emrinin oku olması ebetteki boş yere değildir.

Kitap okumadan önce okumamız, okutmamız gereken çok şey var. Bu okumaları yapabilirsek zaten kitap okumaya başlayabiliriz. Ya da kitap okumaya ihtiyaç duyarız, kitap okumayı severiz, kitap okumaya devam ederiz. Okuma bizim için vazgeçilmez olur.

Aslında okuma deyince sadece aklımıza kitabın gelmesi okumayı ve okuma sevgisini daraltıyor ve kitap okumamızı engelliyor.

Okumak (ikra) dan kasıt önce çevreni, kâinatı (yeryüzünü, gökyüzünü, insanları, hayvanları, kendini okumaktır.

İşte bunları okuyan yani kendini bilen Rabbinin bilir mertebesine eren okumanın sırrına ermiş demektir. Artık okumak onun için bir aşk olmuş demektir. Kâinatı, insanı, kendini daha iyi okuyabilmek için kitap okumaya da ihtiyaç duyacaktır ve okuyacaktır. Yaratan Rabbinin adıyla okuyacaktır artık. Rabbinin kitabını ve diğer kitapları okudukça bilecek, bildikçe de okuyacaktır.

DOĞAYI TEKRAR KEŞFETME – KÂİNATI OKUTMA

Çocuklarımızı, gençlerimizi hâsılı tüm insanlarımızı tekrar toprak ile, su ile, ağaç ile, kuş ile doğa ile buluşturmalıyız. Doğanın sadece piknik yapmak için gidilen bir yer olmadığını fark ettirmeliyiz.

Bu nasıl mi olacak?

Doğadaki sevgi dilini bularak olacak.

Doğa bakışı ile olacak

Dikkatli olarak değil dikkat ederek olacak.

Hayret ederek olacak,

Deneme yanılma ile olacak.

Ailemizin, arkadaşlarımızın, eşimizin dostumuzun hâsılı tüm muhataplarımızın ellerinden tutup onlarla doğaya gitmeliyiz.

Bunu yaparken de doğadaki sevgi dilini keşfetmeliyiz. Bu size doğayı gerçekten sevmeyi ve ondaki mucizeleri fark etmeyi sağlayacaktır. Böylece buradaki keşfinizle kendinizi de, kendi doğanızı da keşfedeceksiniz. Kendinizi tanıyacaksınız en önemlisi bu farkındalık bu okuma size elbette Rabbinizi tanıyacaktır. Kendini bilen Rabbinin bilir sırrına ereceksiniz.

Doğada olmak size ya da yanınızdakilere ne ifade ediyor. Herkese aynı şeyi ifade etmeyebilir. Sizin için balık tutmaktır, çocuğunuz için taş toplamaktır, arkadaşınız için yürümek bir başkası için kamp yapmaktır, ya da birkaçı birdendir. Ya da bizim burada yazamadığımız doğada yapılacak bin bir faaliyetten biri, birkaçı, birçoğudur.

Doğadaki sevgi dilinizi keşfetmek için; ona doğa bakışı ile bakmalısınız, dikkat etmelisiniz, hayret etmelisiniz, denemelisiniz (yaparak, yaşayarak) ezcümle tüm duyularınızla orda olmalısınız. Şehirde daha çok izleme modundayız. Her şeyi seyrediyoruz ve duyuyoruz. Hissetme dokunma yok, çoğunlukla pasifiz, doğada tek başına diyerek televizyondan izliyoruz. İşte bizzat doğada olarak ama nerde olduğumuzun farkında olarak onu dinlemenin ve onda dinlenmenin onu okumanın onu tanımanın yolu; **doğa bakışı ile yakından bakarak tüm duyularınla onda olmaktan geçiyor.**

Evet, yakından bak. Dokun, hisset, duy. Rüzgârı, toprağı, ağacı, kuşları, kelebeği, karıncayı, çiçeği, bulutu, balığı, kayayı vs. sende hepsinden bir parça var zaten, sen de onun bir parçasısın. Senin nefesinde rüzgârın sesi var. Senin bedeninde suyun serinliği var. Senin bedeninde toprağın sıcaklığı var. Senin gözlerinde ağacın yeşili, gökyüzünü maviliği var.

Doğada yapman gereken ondan korkarak dikkatli olmak değil ona dikkat ederek ayrıntıları görmek olmalı. Dikkat edip yakından bakmalısın ki ondaki güzellikleri görebilesin. Dikkat etmelisin ki ondaki mucizeleri görebilesin. Dikkat etmelisin ki onda kendini keşfedebilesin. Dikkat etmelisin ki onda olmayı başarıp, onunla bir olup, onunla tanış olup, doğa adamı, doğa aşığı olasın.

Hayret duygunu yitirmemelisin. Doğada gördüğün her şey aslında bir mucize bunun farkına varmalısın mucizenin içinde yer almalısın mucizelerden biri de aslında sensin. Sadece bunun farkına varmalısın. Biz bunu genellikle kitaplardan okuyarak ve sözlü olarak anlamaya ya da anlatmaya çalışıyoruz. Bu nedenle de bu mucizeleri ne biz, ne de muhataplarımız fark edebiliyor. Yapmamız gereken sözle değil doğaya giderek bu mucizelere bizzat şahit olmak olmalı.

Doğadan korkmamalı ondaki mucizeleri görmenin hissetmenin yollarını bulmalıyız

Kimi doğada yürümek ister, kimi sessizce bir köşede oturmak, kimi gökyüzünü izlemek, kimi ağaçlarla konuşmak, kimi kuşları dinlemek –izlemek, kimi deresinde balık avlamak, kimi pınarlarında su içmek, kimi dağında kekik toplamak, kimi mantarlarını, otlarını toplamak.

İşte kâinat kitabını okumak ve doğayı sevmenin bin bir

yolundan birini ya da birkaçını ne bileyim ya da sırayla hepsini deneyin ve çevrenizdekilere denetin. İnanın okuduğunuz bu kitabı elinizden bırakamayacaksınız. İsteyeceksiniz ki çevrenizdeki herkes bu kitabı okusun. Evet, önce kendiniz sonra aileniz sonra da çevrenizdekilerin bu kitabı okumasını sağlamalısınız.

BİRE BİR

2000li yıllar yani milenyum çağı artık konferansların genel hitapların etkisini yitirdiği bir zaman dilimi. Zira insanlar her türlü konferansa bir tıkla ulaşabiliyor. İnsanlar artık genele hitap eden konferanslardan, hitabetlerden ziyade gönle hitap edecek bire bir ilgiye muhtaç.

Önceleri belli tiplerde, karakterlerde insanlar vardı. Şimdi ise insan karakterlerini gruplama çok güç, herkes ayrı bir dünya. Bu nedenle; bu ayrı dünyalara aynı nidalarla hitap etmek mümkün değil.

İNSANI OKUMA

Her insan ayrı bir dünyadır. O dünyalara nüfus etmek için insan okumayı bilmek gerek. İnsan okumak her insandan bir şeyler öğrenmek ve birinden öğrendiklerini diğerlerine öğretmektir. Muhatap olduğumuz her bir dünyadan muhakkak öğreneceğimiz çok şey vardır ve bu öğrendiklerimize muhtaç olan başka dünyalar vardır. İşte bu gözle baktığımızda hem öğrenir hem öğretiriz. Ayrıca bu dünyalar arasında kopmaz bir bağ kurabiliriz.

Birinden cömertliği öğrenir diğerine bu öğrendiğimizi öğretiriz. Birinden dostluğu öğreniriz diğerine hem dostluğu anlatır hem de dost oluruz. İyilerden iyiliği öğrenir onlara destek oluruz. Kötülerden kötülüğü öğrenir onlara da destek olup öğrendiğimiz iyilikleri onlara anlatır, onların kötülüklerini görmelerini sağlarız.

İnsanı okumak demek onun sevgi dilini anlamak demektir.

Kimisi için sevgi hediye almaktır.

Kimi için sevgi yanında olmaktır.

Kimi için sevgi takdir edilmektir.

Kimi için sevgi dokunmaktır.

Kimi için sevgi ...

İşte kişinin sevgi dilini bilmek gerekli ki ona ulaşabilelim.

Ayrıca insan okumak demek onun mizacını anlamak demektir. Hz Ömer gibi celalli mi, Hz Ebubekir gibi metanetli mi, Osman gibi halim salim mi, Hz Ali gibi cesaretli mi. Peygamber (sav) anlattı Hz Ebubekir onda kendini buldu, Peygamber (sav) anlattı Hz Ömer onda kendini buldu, Peygamber anlattı Hz Osman onda kendini buldu, Hz Ali onda kendini buldu, Bilal Habeşi onda kendi buldu. Çok farklı dünyalar onda kendini buldu, kendinden bir şeyler buldu ve onunla bir oldu. İşte o zaman Ömer Hz Ömer oldu Ebubekir Hz Ebu Bekir'i Sıddık oldu sahabe oldular. **Huyuları bir olmasa da, mizaçları bir olmasa da bazen fikirleri dahi bir olmasa da kalpleri bir oldu.**

Muhataplarımızın fikirlerine değil öncelikle kalplerine hitap etmeli, fikir birliği için değil öncelikle kalp birliği için çaba içerisinde olmalıyız.

MİZAÇ MİZACA

İnsan okumasını bilip, insanlara mizaçlarına göre anlatmalıyız, yaklaşmalıyız. Hz Ömer mizacındaki birine onun mizacındaki biri daha rahat yaklaşır daha rahat anlatabilir. İnsanları mizaçlarına uygun değerlendirmeliyiz. Celalli birinden ona uygun işler beklemeli, sakın birinden de ona göre işler beklemeliyiz. Hz Osman mizacındaki birinden Hz Ömer olmasını beklemek hem ona hem kendimize haksızlık olacaktır.

HASTAYA GÖRE REÇETE

Reçete yazmak için doktor olmak, doktor olmak içinde hastalıkları bilmek gerek.

Çağımızın hastalıklarını bilmeliyiz. Hastalıkları

bilmek yeterli değil tabii ki. Aynı zamanda bu hastalıkların ilaçlarını da bilmeliyiz.

Ancak hastaya göre reçete yazmalıyız. Tüm hastalıkları aynı reçete ile iyileştiremeyiz. Her hastalığın reçetesi farklıdır. Hatta aynı hastalığa tutulmuş iki farklı kişi için dahi farklı reçeteler gerekebilir.

Reçetemizin en baş ilacı iman. Ancak işte tüm mevzu zaten bu. Bu hâpî (imani) hastalarımıza nasıl yutturacağız bu reçeteyi onlara nasıl kabul ettireceğiz.

İman en büyük güçtür. Tüm hastalıkların ilacı diyeceğiz ancak o zaman buraya kadar yazdıklarımızla tezata düşmüş gibi olacağız. Aslında değil. Evet, iman her derdin ilacıdır. Ancak asıl mevzu bunun miktarı, çeşidi, nasıl alınacağı, nasıl verileceği, işte burada farklılıklar ortaya çıkıyor, kişiye göre reçete gerekiyor.

Rabbine giden ana yol iman. Ancak bu yola götüren çeşitli tali yollar var. İşte bize düşen herkesin bu iman yoluna götüreceği yolunu bulup onu o iman yoluna sokmak olmalı.

Ezcümle biz reçetemizi yazalım.

Kâinatı okuma şurubu

İnsanı okuma damlası

Kuran okuma, kitap okuma merhemi

İman hâpî

Bunların nasıl kullanılacağı doktorun maharetine hastanın durumuna bağlıdır.

Ancak doktor şunu gözden kaçırmamalıdır. Bunların hepsinin bir süre kullanımından sonra bunların karışımından elde edeceği iman hâpî en önemlisidir. Asıl amaç bu hâpî elde edip içirmektir.

TOPLUMSAL DEĞİŞİMDE EĞİTİMİN ROLÜ

▲ BAYRAM YILMAZ

Toplumsal ifadesi etki alanı bakımından birbiri ile iletişim/etkileşim halinde olan kişileri ilgilendiren her olgu ve durum için kullanılan bir kavramsallaştırma. Toplum insanların bir araya gelmesi ile oluşmaz, toplum dediğimiz karşılıklı etkileşimlerin bütünüdür.

Değişim ise tanım olarak mevcut halin süreç içinde farklılaşması anlamına gelmektedir. Değişimin öznesi olan insan, değişimin nesnesi olan algılar ve imkânlar dünyası bu kavramsallaştırma da olumlu-olumsuz bir değer içermez. Değişim arzu edilen bir süreç ise toplumun değiştirme filini olumlu olarak algılaması sağlanmalıdır.

Yaşamakta olduğumuz tecrübeler özellikle; üretim ve tüketim süreçleri ile ilgisi bakımından "değişim" kavramı olumlu çağrışımları daha fazla olan bir kavram haline getirilmiştir. Değişim kavramı çoğunlukla daha iyi olana evrilmeyi çağırır. Hatta "değişimi zorunlu bir süreç" olarak ifade eden kalıp cümleler yoluyla da oluşabilecek direnç düşüncesi ve imkânları azaltılmaya çalışılmıştır.

"Toplumsal değişim ise sosyolojik açıdan toplumun yapısını oluşturan toplumsal ilişkiler ağının ve bunları belirleyen kurumların, tarihsel süreç içerisinde değişmesini kapsamaktadır. Bu değişimler birey ve guruplara yansımakta ve toplumsal norm ve değerlerin farklılaşmasına yol açmaktadır." (Turhanlıoğlu,2010, sl)

Dünyaya insan yavrusu olarak gelen canlının insan olabilmesi ilk andan itibaren bir topluluk içinde olması ve eğitilmesi ile mümkündür. Toplum olabilme her türlü *kült* üretebilme imkânı oluşturabilmenin olmazsa olmazıdır. Kült, alet, medeniyet üretebilmek toplumsallık gerektirir.

İnsanlar en eski ve ilk olarak su kenarlarında medeniyetler inşa etmişlerdir. Başta Fırat-Dicle havzası (Mezopotamya) olmak üzere bilinen en eski ve güçlü uygarlıklar nehir kenarlarında veya nehirlerin denizle buluşma yerlerinde kurulmuştur.

İnsanların su taşkınlarının ve doğanın bazen yıkıcı olabileceğini kontrol etme ihtiyacı ve amacıyla

bentler, setler gibi iş-organizasyon gerektiren işler yapmışlardır. Bu tip geniş katılımlı işlerin başarılması için iş bölümü ve otorite gerekli olmuştur.

Nehir kenarlarında kurulan yerleşimlerde; zamanla artan üretim ve yönetim tecrübesinin de etkisi ile alet (teknoloji, kültür) üretilmiş. Bilginin korunma imkânları ile de, tecrübeler nesilden nesile aktarılabilmektedir. Biriken bilgi sayesinde güçlü devletler bu havzalarda oluşmuşlardır.

İnsanların yaşadığı şehirler kalabalıklaşıp, ilişkiler karmaşıklaştıkça, devlette büyümüş ve karmaşıklaşmıştır. Daha fazla insanın, daha fazla insana ihtiyaç hissettiği toplum yapısı oluşmuştur. Bireyler bir arada yaşamının dayattığı zorunluluklarla iş bölümü kültürü geliştirmiştir. Zorunlu ihtiyaçların temini, güvenlik ihtiyacı, adaletin tesisi gibi zorunluluklar insanların anlaşabilmelerini zorunlu kılmıştır. Maddi olanakların artırılması gayesi ile de üretim amaçlı organizasyonlar yapmışlardır. Tüm bu organizasyonların oluşumu, korunması, sürdürülebilmesi ise yönetim felsefesi ile ilgili literatürü oluşturmuştur.

İnsan bireyi ne kadar fazla insan ile toplumsallaşma (etkileşim) imkânı bulabilirse kendini geliştirme imkânı o kadar fazla olacaktır. Toplumsallık ne kadar fazla insanı kapsar ise teknoloji ve gelişmişlik düzeyi de o kadar fazla olacaktır. Aynı devlet organizasyonunda güvence altına alınabilen kültür üretme faaliyeti devletin yaklaşımları ve büyüklüğü ile ilgili olarak değişim imkânını çoğaltabilecektir. Ana karalardan uzakta, sınırlı sayıda insan topluluklarının (Pigmeler, Aborjinler, Amazon yerlileri) sadece yaşamsal becerileri kadar alet üretebilmeleri buna örnektir.

Ana karalarda yapılan bir keşif, buna ulaşabilen diğer keşif ve mucitlere yeni imkânların kapılarını açmaktadır. Elektriği tespit edebilmek, manyetik alanın keşfini, malzeme biliminin inkişaf etmesini, aydınlatma ve ışık üretebilme imkânını oluşturmuş, optik ve yörünge bilimine kapılar açmıştır. Her imkânın oluşması da birikmiş bilginin üstüne, nice yeni akılların ve tefekkürün eklenebilmesi ile çoğalabilmiştir.

Bilginin korunabilmesi ve geliştirilebilmesi oluşturulmuş tüm bilgi birikimlerini yeni kuşaklara aktarabilmekle sağlanabilir. Bu süreklilik halindeki aktarımda tek bir nesillik kırılma bile tüm birikimleri heba edebilir.

Zamanla artan bilginin korunması/içselleştirmesi daha yoğun bir eğitim müfredatını ve her bireyi bir bütünü mikro düzeydeki bir parçasında uzmanlaştırmayı gerektirmiştir. Erken dönemlerde insanlık daha az sayıda uzmanlık alanı ile toplumsal görev paylaşımı yapabilmekteydi. Bir klan/kabile örgütlenmesinde bir şifacı, bir ebe, bir eğitmen yetebiliyor toplumun kalan kısmı ise avcı/asker ya da çiftçi olarak örgütleniyordu. Birkaç özel sorumlu kişi haricinde kabilenin diğer üyeleri yeri doldurulamaz bir fonksiyonları bulunmamaktaydı. Az sayıda insan az sayıda insana mecbur bir dayanışma örgütlenmesi, toplumların genel özelliği idi.

Modern çağın çok fazla özgürlük vurgusuna rağmen pratikte tam tersine çok daha fazla muhtaçlık ve bağımlılık üretmektedir. Günümüz insanı sadece sınırlı bir alanda üretim yapabilmekte ve çeşitlendirdiği tüm ihtiyaçlar için yüzlerce insanın üretimine mecbur hale gelmektedir. Hayatı boyunca (bazen) nerde kullanılacağını bile bilmeden sadece tek bir ürün üreten birey; bu üretim sayesinde yüzlerce, binlerce ihtiyacını satın almaktadır. Bu sarmal zamanla artarak devam etmektedir.

Bilginin artması üretimi, üretimin artması nüfusun çoğalması sonucunu doğurmuştur. Artan nüfus daha geniş örgütlenme becerileri ile daha güçlü topluluklar meydana getirmiştir.

İnsanlar bu iş bölümünde görev dağılımını yapmak ve çatışmanın (sorunların) çözümü için kendi içinden meşru sayılan unvanlara sahip (soy, güç, kutsallık vs.) kişilere yetki vermiş ya da vermek zorunda kalmıştır. Bu otorite kimi yerde beylik, kimi yerde şahlık, kimi yerde sultanlık veya devlet olarak isimlendirilmiştir.

En basit tanımıyla devlet, belli bir toprak parçasında yaşayan bir topluluğun varlığını ve sürekliliğini idame ettirmek için ortak idare ve ortak kanunlarla meydana

getirdiği teşkilattır. Klasik sosyoloji ise devleti, toplumun örgütlenmiş biçimi, kolektif iradenin organizasyonu olarak tanımlar. En basit tanımıyla devlet bir toplumda bulunan en organizeli ve etkin güçtür. (bir de zorunlu bela tanımı vardır ya neyse...)

Toplumsal yapı içerisinde üstün olma çabası sadece teknoloji/kültür üretilmesine sebep olmamış aynı zamanda bu rekabet duygusu çatışma da üretmiştir. Toplum maddi ihtiyaçlar için ürettiği iş bölümünü, sosyal ve toplumsal düzen için de üretmek zorunda kalmıştır. Toplumun iyiliğine olan bir düzenlemeye ihtiyaç duyulması, bireyin menfaati ile toplumun menfaatinin çatışma durumunun yaygın olmasından kaynaklanır. İnsanlar bireysel menfaatlerini toplumun aleyhine bir sonuç üretse bile şahsi çıkarlarını tercih edebilir ve uygulayabilirler. Bu pragmatist ve bencil tercihler toplumun ifsadına giden süreci besler.

Toplumun menfaatini gözetmek toplumun aleyhine tercihlerin uygulanmasının önüne geçebilmek mümkün olur. Bu da önce iyi olanın tercih edilmesini sağlayacak ahlaki duyarlılık eğitiminin verilmesi, yeterli olmazsa ceza korkusunun üretilmesi ile mümkündür. Öncelik her zaman ahlak ve duyarlılık eğitiminin verilmesi olmalıdır.

Eğitimin temel ana konusu ve işlevi de "kaçınılmaz olarak kabul edilen" değişim süreçlerini, birey ve toplum için daha iyi olana evrilebilmesi için, planlı faaliyetlerle yönetmek olmuştur, olmaya devam etmektedir. Burada eğitimin herkes tarafından verilen tanımının verilmesi gerekmektedir. "Eğitim, süreç içinde insanlarda olumlu yönde kalıcı davranış değişikliği oluşturma süreci olarak tanımlanır."

Toplumsal Değişme var olanı değiştirdiği için çoğu zaman da toplum içerisinde farklı değerlendirmelerle çatışma konusu da olabilmektedir. Bunun nedeni eğitimin tanımında geçen "olumlu, iyi, güzel, ..." gibi kavramların içeriği; kişilere, toplumlara ve devletlere göre değişiklik göstermesidir. Bu göreceli olma durumu çok değişik eğitim felsefelerine ve görüşlerine neden olmuştur.

Her çocuk dünyaya bir evlat, bir kardeş olarak geldiği gibi o aynı zamanda bir vatandaşı adaydır. Her anne baba çocuğunun iyi bir evlat olması istediği gibi, devlet te aynı çocuğun devlete iyi bir vatandaş olması istenir. Devlet için hiçbir insan yavrusu öyle kendi haline bırakılacak kadar sadece anne ve babasının inisiyatifine terk edilecek bir mevzu değildir. Her otorite kendi toplumsal tabanını oluşturacak ve genişletecek eğitim müfredatı uygular. Toplumsal anlayışlar otoritelerin işlerini çok kolaylaştırdığı gibi son derece zorlaştıra da bilir.

Üzerinde devletin ve ailenin niyet beslediği ve hesap yaptığı aynı kişi olunca beklentilerin örtüşme ihtimali kadar çatışma ihtimali de vardır. Yaşanılan coğrafyada devlet aygıtının meşruiyet paradigmaları toplumsal değer ortalamasına uzaksa, devleti yönetenlerde yabancılaşma durumu varsa bebeğin nasıl yetiştirileceği ciddi bir çatışma potansiyeli oluşturur.

İnsanların düşünme biçimleri doğdukları, yaşadıkları, aldıkları eğitim süreçlerinden bağımsız değildir. Her birimiz çoğu zaman yılların, asırların, sürüklediği alışkanlıklarla davranırız. Toplumun düşünme biçimleri tarih içerisinde iktidarların farklı görüşlere farklı yaklaşımları sonucunda bugünkü halini almıştır. Bir kısım düşünceye "koltuk çıkmış" ve yaygınlaştırılmıştır. Bazı düşünceler ise çeşitli yöntemlerle baskı altına alınmış, tecrit edilmiştir. Örneğin toplumumuzdaki kader anlayışı Emevi saltanatı dönemindeki anlayışla şekillenmiş süregelen iktidarlar tarafından da bu anlayış makbul görülmüştür. Yine dört hak mezhep anlayışı Memlük Sultanı Baybars'ın 1266 yılında Kahire'de dört mezhebin dışındaki fıkhi yaklaşımları yasaklaması ile şekillenen bir kavramdır. Bugün Avrupa'nın her ülkesinde o ülkenin 16. Yüzyılın II. Yarısında hükümet edenler hangi mezhebi seçmişlerse şimdi de o vardır. (B. Russel sy. 141) İngilizlerin Anglikan kiliselerinin olması Kral Henri'nin dul kadınla evlenebilmenin fıkhi yolunu açmak ve kendine bağlı kilise oluşturma isteğinden oluşmuştur. Bugün Rusya'nın kendisine bağlı kiliseler birliğini oluşturması ve bunun üzerinden Slav birliğini kovalaması hep iktidarın inançları belirlemesine örnektir.

Kişilerin anlaşabilmeleri; bilgi birikimlerinin ortak veya yakın olmasından daha çok amaçlarının, değer yargılarının, mizaçların, birbirlerine benzemesi sayesinde. İnsanlar ortak duygulara sahipse birbirlerini sevmeleri daha kolay olur. Böyle bir yakınlaşma fikri ayrılıklardan doğabilecek zararları en aza indirir. İnsanların farklı yetenek ve özelliklerde olsalar bile birbiriyle uyumlu olabilmeleri için ortak kültürden beslenmeleri gerekir. Birbirlerini anlayabilmeleri

başarılı olmak için lüzumlu bir durumdur. Başarılı organizasyonlarda insanlar birbirlerinin eksikliklerini tamamlarlar. Her birey bütünün bir parçası olur. Devletler ve örgütlü yapılar bu uyumlu olma halini sağlayabilmek için insanları eğitim süreçlerine tabi tutarlar.

İnsan davranışlarını belirleyen en temel duygu kişinin inançları ve inancı ile ilgili tasavvurlardır.

Çoğunluğun saygı duymadığı yasa iktidarsızdır. Bir toplumun genelinin üzerinde itiraz ettiği bir anlayışla toplumlara idare etmek, yönlendirmek, bir arada tutmak mümkün değildir. Herhangi bir ülkede çoğunluğun karşı çıktığı yasa ve düşünce toplumsallaşamaz. Yönetim erkinin sadece maddi güç ile iktidar olma/kalma ısrarı; yönetme organizasyonunun maliyetini artırır. Yönetenlerin konforlarını bozar. Bu maliyet ekonomik olarak, güvenlik psikolojisi olarak, toplumsal gerilim olarak ortaya çıkar.

Kendini "ebedi" ilan eden her iktidar ve düşünce insanların düşüncelerini eğitim yoluyla biçimlendirmek ister. Bu sebeple tüm eğitim kurumlarının en önemli işlevi "vatana millete faydalı evlat yetiştirmek" olarak ısrarla vurgulanır.

İktidarlar insan davranışlarını belirleyebilmek için önce insanın düşünme biçimini belirlemek isterler, insanın düşünme ve davranışının şekillenmesi bebeklikten başlayan süreçtir. Dünyaya gelen her bebek bu yüzden iktidarın ilgisine mazhar olur. Bebek dünyaya sadece aile bireyi olarak gelmez. O aynı zamanda bir "vatandaş" adaydır. İşte bu adaylık; devlet için ilgilenebilmesi gerekli bir durumdur. Devlet doğan her vatandaşı kendi ölçülerine göre iyi vatandaş olmasını ister. Bu sadece bir istek olmanın ötesinde kendi varlığı için ileri düzeyde gerekliliktir.

Batılı bir eğitimcinin (Peter DURUCKER) sözü bu açıdan manidardır. Yazar "geleceği tahmin etmenin en iyi yolu onu yaratmaktır." der. Eğitimin devlet tarafından çok küçük yaşlardan itibaren zorunlu tutulmasının altında yatan temel etmen çocukların eğitimden mahrum kalmaları değil "yanlış eğitim" almalarının engellenmesidir.

Günümüzün anayasal metinlerine baktığımızda Eğitim ve Öğretim "herkes için bir hak" olarak (TC Anayasası M. 42) tanımlanmaktadır. Yine bu "anayasal hak"ın nasıl kullanılacağı kullanım kılavuzu üslubuyla anayasal metinleri açıklayan kanun ve tüzüklerde belirtilmiştir.

Ülkemizde 3 Mart 1924 yılında kabul edilip yürürlüğe giren Tevhid-i Tedrisat kanunundan, 4 Kasım 1981

yılında çıkarılan Yüksek Öğrenim Kurulu kanuna kadar hatta ana sınıfı yönetmeliğine varıncaya kadar eğitimle ilgili yapılan düzenlemelerin ilk maddeleri eğitimin ideolojik yanıyla ilgilidir.

İşte devlet bir kurgu ve organizasyon olarak "vatandaşların neye nasıl inanacaklarını belirleyebilmek ister, çünkü bunun mevcut yapının muhafazası ve devamı için elzem olduğunu geçmişin ve günümüzün tecrübesi ile bilir.

Cumhuriyetin Batıcı, seküler ve ulus temelli devlet projesi dine yaslanmadan iktidar \ erk oluşturmaya örnektir. Henüz çok genç olan Türkiye Cumhuriyeti İslam'a dayanmadan ve İslami bir referans almadan oluşturulan yönetim biçimidir. İlginç ve kendi içinde tezat olan laiklik vurgusunu sürekli yapsa da mevcut sistem bile dinin \ dindarların dinle saygılı ilişki kuranların kontrol dışına çıkmasına izin vermemektedir. Bunun için Diyanet adında fiilen dev bir teşkilat oluşturması bütçeden çok ciddi ekonomik kaynak aktarması dinin ya da insanların kutsallarının kontrolünün önemini göstermesi bakımından önemlidir.

Hindistan'ın İngilizler tarafından bu kadar kolay sömürülmesi Hintlilerin kast inanışından ve mitolojisinden bağımsız düşünülemez. Racaların asaleti, hükmetmeyi, saygıyı doğuştan gelen özellik olarak halklarına kabul ettirmeleri, halkın toplumun yöneticilerine karşı geliştirdiği inanç haline gelmiş saygı, İngilizlerle karşılaşınca İngiltere'nin lehine bir durum meydana getirmiştir. Konumu ne olursa olsun bir Hintli, İngiliz Efendi anlamında "Sahip" diye hitap ediyordu. İngiltere'yi 1700 yıllardan itibaren dünya imparatorluğu haline getiren süreç Hindistan'ın sömürülmesi ile başlamış ve gelişmiştir.

İnsanlar hayatın içerisinde kendilerinden daha başarılı ve saygın gördükleri kişilere özenir, onlar gibi olmak isterler, sosyolojik gerçek olarak zayıflar güçlülere taklit eder, onları benzemeye çalışırlar. Devlet eğitim yolu ile kariyer imkânlarını tanımlar ve oluşturur. Çoğu ülkede statü ve saygınlık kazanma devletle ilişkilendirerek oluşturulur. Devlet denilen aygıt da bu yüzden kendi ideolojik referanslarına bağlı insanları güçlü ve başarılı olarak takdim eder. Kendi kültürel referanslarını saygınlık kriteri olarak reklam eder. O yüzden kapitalizm çiplaklığı cesaret ve çağdaşlık olarak pazarlar. Güzel olmanın akıllı ve kültürlü olmaktan daha çok rağbet görmesi bu imaj çalışmalarının sonucudur. "Dünyaya mutlu olmak için geldiğinize" sizi inandırırılar, sonra "mutluluğa kapak açmanızı" dikte ederler.

Toplumsal başarı ve saygınlık kriterleri üzerinden

insanlar statü arayışlarını biçimlendirirler. Devleti de aşan bir toplumsallık içerisinde oluş(turul)an değerler hiyerarşisi sayesinde insanların/toplumun değer yargıları biçimlendirilir. Bu değer yargılarına uyum başarının ve saygın olmanın gereği olarak ifade edilir. İnsanın statü/saygınlık talebinden kaynaklı olarak da kişide istenilen yönde davranış değişikliği sağlanmış olur.

Eğitim de esas olarak en net haliyle değer yargılarını inşa etme sürecidir. Kişinin kimin saygısını daha çok istemesine bağlı olarak saygınlık kriterleri oluşturacaktır. Örneğin Yaradan'ın sevgisini hayatının en önemli amacı olarak belirlemiş birisi için kutsal kitabının buyrukları çok daha fazla bağlayıcı olacaktır. Maddi zenginliğin en fazla saygınlık sağladığı toplumsallaşma da ise "para kazanmak" en çok üzerinde durulan düşünce ve uğraş olarak ortaya çıkacaktır. Bilgi sahibi olmak, kültürlü olmak, güzel olmak, güçlü olmak, vs. vs. vs, tüm bunlar davranışları belirleyen arzulardır.

Kendi yaşadığım bir tecrübe olarak kızımı annesinin "güzel kızım" diye sevmesini yanlış bulmuş "akıllı kızım diye sev ki çocuk senin sevgini akıllı olmak üzerinden talep etsin" demiştim.

Eğitimin "değer yargısı" oluşturma ana amacından sonraki işlevi saygın olabilmeyi araçlarına sahip olabileceğini oluşturmaktır.

Saygınlığın Akademik kariyer olarak algılandığı bir toplumsallaşmada doktora programı açmak, doktora yapmak önemli bir istek ve uğraş olacaktır. Bu yönelim gerçekleştikten sonrada doktor olabilmeyi müfredatı belirlenir ve müfredatın içeriğine bağlı olarak süreç yönetilir. Yargılar, bakış açıları, alışkanlıklar üretilir (kazandırılır). Eğitim süreci ne kadar uzun tutulursa "istendik" davranışlar o kadar yerleşik olur.

Toplum kendi devamlılığını birey kendi toplumsallığını sağlamak için eğitim süreçlerine ihtiyaç duyar. Bireyin, ailenin, toplumun ve devletin eğitim süreçlerinden beklentileri bir çatışmanın konusu olabileceği gibi bir dayanışmanın da konusu olabilir. İdeal eğitim yaklaşımı insanı esas kabul eden, bireyin menfaati ile toplumun menfaatini çatıştırmayan yaklaşımlardır.

Eğitimde verimliliğin ön koşulu kişinin beklentileriyle toplumun beklentileri arasındaki uyum ve hedef birlıklidir. Çünkü eğitimin kendisi bir amaç değil, ekonomik sosyal ve kültürel gelişmeyi sağlamanın, bireyleri mutlu, toplumu daha huzurlu yapabilmeyi aracıdır. Bu özelliği ile eğitim dinamik yapı arz etmektedir. Ancak ürünleri kısa sürede alınmayan eğitimde

dinamizm adına yapılacak değişikliklerin kargaşaya yol açarak faydadan çok zarar getirmesi de yüksek bir ihtimaldir. Kısaca eğitim değişim ile sürekliliğin çok iyi dengelenmesi gereken bir hizmet alanıdır.

Eğitim sistemimiz (ve eğitim sitemleri) yapısı itibarı ile insan merkezli ve insan eliyle yürümek zorundadır. Eğitim gibi insanı hedefleyen ve insan eliyle yürütülmek zorunluluğu olan hizmet sektöründe teorilerin mükemmelliğinden daha çok bunun uygulama safhasına yansıma düzeyi önemlidir. Eğitim politikaları belirlenirken son derece iyi niyetli olsanız da, yapılacak değişiklikler elzem olsa da; ilgili kamuoyu değişime yeterince motive edilmemiş, gerekçeler yeterince anlaşılammışsa, maalesef uygulama safhasında aksaklıkların oluşması kaçınılmaz olmaktadır.

Her insan için eğitimin kendisi bir amaç değil, ekonomik sosyal ve kültürel gelişmeyi sağlamanın, bireysel olarak mutlu, toplum olarak ta daha huzurlu olabilmenin aracıdır. Bir ülkenin eğitim sisteminin millî olabilmesi için; her insanın etnik, aile ya da doğduğu coğrafyadan bağımsız olarak şahsi yetenekleri ile yükselebileme imkânı olmalıdır. Özellikle de ekonomik olarak *fakir ve kenar mahalle çocukları* için eğitim sınıf atlayabilmenin imkânıdır.

Eğitim süreci hem bireyin potansiyelini ortaya çıkaran hem de onu her düzeyde sosyalleştirerek toplumsallaştıran süreç olması gerekir. Birey eğitimi sayesinde amaçlarına ulaşabilmeli veyahut yaklaşabilmelidir. Kendi amacını gerçekleştirirken de bu çabası kendisi ve toplum için bir değer ifade etmelidir.

Eğitimin **biçimini, niteliğini ve psikolojisini** belirleyen en önemli etkenlerin başında devletin ve toplumun başarı tanımı ve başarı kriterleri gelmektedir.

Eğitim söz konusu olduğunda öncelikli olarak sorulması gereken soru "niçin eğitim" sorusudur. Bu soru belki ilk anda basit ve komik gelse de bu bizce yalın olan bu sorunun cevabı sorunun kendisi kadar basit ve kısa olmayacaktır. Niçin sorusu sorulan şeyin ve durumun anlam dünyasındaki karşılığı ile ilgili olmasına karşılık; nasıl sorusu biçimle ilgilidir. Nasıl sorusunun bir anlam karşılığı olacaksa bu biraz da niçin sorusu cevaplandıktan sonra oluşur.

Eğitimin iktidarla, toplumla, aile ve bireyin bizzat kendisinin geleceği ile çok yakından ilgisi bulunmaktadır. Eğitilmesi düşünülen birey; bir şahsiyet, bir evlat, toplumun bir üyesi olmasının yanında devlet için bir vatandaş adayıdır. Birey taşıdığı bu edinilmiş statülerinden dolayı çok yönlü hesapların odağındadır.

Toplumun tüm unsurları bireyin eğitim ve öğrenim süreçlerini kendi fayda anlayışına göre kurgulamak ve sürdürmek isterler.

Aileler de çocuklarının kendi istedikleri gibi eğitilmelerini isterler, inanç, anlayış ve kültürünü kendi nesline aktaramayan insanlar kaçınılmaz olarak kuşak çatışması yaşarlar ve her çatışma mutlaka taraflara az veya çok zarar verir.

Toplum içinde neslin eğitimi şarttır çünkü: eğitilmemiş neslin maliyeti eğitimin maliyetinden çok fazladır. Eğitilmemiş nesillerin topluma verebileceği zararları tüm toplum birlikte öder.

Bireyin bizzat kendisi için de "eğitim şart"ır. Çünkü kendinizi yetiştirmesenz maddi ve manevi bireysel ihtiyaçlarınızı karşılayamazsınız.

Devlet için ise eğitim devletin kendi ideolojik tasavvurunu nesle aktarabilmenin imkânıdır. Eğer bir devlet kendi meşruiyet paradigmasını içselleştirmiş bir kuşak yetiştirmeyi başaramazsa varlığı ile ilgili ciddi endişeler oluşur.

Bu konuda bir öğretmen olarak tecrübelerimiz çerçevesinde bizim tespitimiz;

- Her insan için eğitimin kendisi bir amaç değil, ekonomik sosyal ve kültürel gelişmeyi sağlamanın, bireysel olarak mutlu, toplum olarak ta daha huzurlu olabilmenin aracıdır. Özellikle de ekonomik olarak **fakir ve kenar mahalle çocukları** için eğitim sınıf atlayabilmenin imkânıdır.
- **Bir ülkede insanların özgür ve eşit olduğunun en önemli göstergesi; kariyer yapabilme özgürlüğü ve eşitliğidir.** Bir ülkenin eğitim sisteminin millî olabilmesi için; her insanın etnik, aile ya da doğduğu coğrafyadan bağımsız olarak şahsi yetenekleri ile yükselebileme imkânı olmalıdır.
- İnsan söz konusu olduğu zaman **toptancı yaklaşımlar**; bildiğimiz "herkes kadar cesur, herkes kadar korkak, herkes kadar ağır sevdalı..." her birimiz gibi, sokaktaki insan'ı ezen yaklaşımlar üretmiştir. Bu açıdan eğitim her bireyi saygı duyulması zorunlu bir şahsiyet olarak görmeli ve ona göre planlanmalıdır.
- Her insanın psikolojik gereklilik olarak başarıma isteği bulunmaktadır. Bunu ilkokulun birinci sınıfındaki çocuğumuzda da lisenin son sınıfındaki öğrencimizde de toplumu oluşturan tüm unsurlarda da görürüz. **Her insan kendisinde oluşan eksiklik**

duygusu üzerinden eksikliğini tamamlamaya çalışır. Eksiklik duygusu kişinin kendisini geliştirebilmesi için zorunluluktur.

Örneğin okullarımızda öğrencilerimizin çok fazla ve ekonomik durumlarına göre çok pahalı cep telefonları kullanmaları ihtiyaçlarından değil nispetle oluşturulmuş eksiklik duygusundan kaynaklanır. Bedeli ödenerek bir imaj satın alınır. Böyle bir ortamda kitap kültürüne sahip olmamanın oluşturduğu bir eksiklik duygusu yoksa siz insanlara kitap okutamazsınız. Matematik bilmenin, futbol maçlarının sonuçlarını bilmek kadar değer görmediği bir sosyalleşme ortamında çocukların akşamları ders çalışmak yerine futbol yorumlarını izlemeleri beklenebilecek en normal davranış biçimidir.

- Her insanın bir sosyal guruba ait olma, o gurubun saygınlık üreten değer kriterlerine sahip olma üzerinden duygusal ihtiyaçlarını doyurur. Ergenlik dönemine denk düşen ortaöğretim döneminde bu çok daha fazla belirleyici bir davranış motivasyonudur.

Sigara içmenin erkeklikle, büyümele, cesaretle ilişkilendirildiği bir sosyalleşme ortamında insanlar sigara alışkanlığına sahip olurlar. Bu kötü alışkanlığın önüne geçebilmek için bu davranış aptallıkla, "salaklık"la ve hatta sömürülmeye gönüllü olmakla ilişkilendirilip itibarsızlaştırılmalıdır.

- **Devlet ve toplum saygı görmenin kriterlerini belirleyerek insanların saygınlık arayışları üzerinden, tüm toplumu ve onu oluşturan bireylerin davranışlarını biçimlendirir.** Örneğin toplum ve lise öğrencisi için üniversiteli olmanın saygı görmek için şart olduğu imajı oluşturulmuşsa insanlar ressam olmak için değil resim öğretmeni olmak için çabalarlar. Zamanlarını bilimsel araştırmalarla

geçirseler belki mucit olabilecek çocuklarımız, bir berber çırağı kadar toplumsal katma değer üretmeden üniversite sınavında derece yaparlar. Üniversite sınavında derece yapmak için girdikleri rekabet duygusu nedeniyle de bencil ve a-sosyal olmaktadırlar.

Bugün öğrencilerimizin çoğunluğu ortaöğretim sürecini üniversite sınavına girebilme şartı olarak görmektedir. Bilginin kendisi hürmet görmemektedir. "Hocam bu üniversite sınavında çıkacak mı?" sorusu rahatsız edici bir vaka olarak çok sık karşımıza çıkmaktadır. Bu yüzden öğrenci, okulundaki matematik dersine sınıfını geçmek ve kalmak üzerinden bir anlam yükler ve yeterli önemi ve özeni göstermezken aynı öğrenci üniversite için dersane sürecine girmekte ve dersanedeki öğrenme motivasyonu daha yüksek olmaktadır. Okuldaki anlam azalmasından öğretmen de, aile de öğrenci de olumsuz etkilenmekte dört yıllık lise eğitimi yeterince anlamlı bir dönem olarak geçirilmemektedir.

- Siyaset, ticaret, eğitim gibi insan odaklı faaliyetlerde algi, davranışları belirlemede gerçeklerden daha çok etkili olmaktadır. Eğitim faaliyetinin verimliliği algi yönetimi ile de yakından ilgilidir.
- Eğitimde dikkat edilmesi gereken önemli bir husus ta eğitimi planlanan bireylerin talepleri ile ihtiyaçlarının doğru tespit edilmesidir. Eğitimin, toplumsal talepler kadar bireyin gelecekte ihtiyaç duyacağı bilgi ve becerilerin birey talep etmese de kazandırılacak şekilde planlanması gerekmektedir. Bu temel yaklaşımın sonucu olarak yeterlilik düzeyini (sınıf geçme), üniversite girişte barajı düşürmek olumsuz sonuçlar vermiş ve vermesi kuvvetle muhtemeldir.

Sonuç Olarak;

Her insan başarmak için önüne konulan bedel üzerinden bir mücadele sürecine girer.

Bir nesli doğru yetiştirmek için; Ya başarı tanımını doğru yapar ve bu tanımla toplumsallaştırırsınız -ki bugün buna çok ihtiyacımız bulunmaktadır- ya da mevcut başarı kriterine ulaşmak için öğrencilerin kazanması gereken nitelikleri doğru belirlemelisiniz.

GÖÇLER, MÜLTECİLER VE TOPLUMSALLAŞMA

▲ MUZAFFER EYÜPLER

Öncelikle sizlerle göç ile ilgili mümkün olsa 2021 yılına ait istatistiki verileri, o da olmadı 2020 yılının verilerini paylaşmak isterdik ama bu şimdilik mümkün değil.

"TÜİK, veri takvimine göre 16 Temmuz 2021 günü yayımlanması planlanan '2020 Uluslararası Göç İstatistikleri'ni ertelediğini duyurdu. Geçtiğimiz günlerde yayımlaması gereken '2020 ölüm ve ölüm nedeni istatistikleri' için erteleme kararı veren TÜİK, bugün de 2020 Uluslararası Göç İstatistikleri verilerinin yayımlanmasının belirsiz bir tarihe ertelendiğini duyurdu.

TÜİK gerekçe olarak idari kayıtlardan üretilmekte olan istatistiklere ilişkin çalışmaların henüz tamamlanamamış olmasını gösterdi. TÜİK, 2020 ölüm istatistiklerini de aynı gerekçe ile belirsiz bir tarihe ertelemiştir. TÜİK'ten yapılan açıklamada şöyle denildi:

"Ulusal Veri Yayınlama Takvimine göre 16 Temmuz 2021 tarihinde saat 10:00'da yayımlanması planlanan "Uluslararası Göç İstatistikleri, 2020 haber bülteni, idari kayıtlardan üretilmekte olan istatistiklere ilişkin çalışmaların henüz tamamlanamamış olması sebebiyle ileri bir tarihe ertelenmiştir." (14 Temmuz 2021 basın bültenleri ve açık kaynaklar)

İşi her türlü toplumsal, siyasal ve bilimsel faaliyetin gerçek veri ve rakamlara dayanarak sürdürülmesi için verileri toplayıp abonelerine ve ilgili birimlere açıklamak olan TÜİK'in açıklama yapmayacağını açıklaması bile mesenin ne kadar çetrefilli ve nazık olduğunun belirtisidir.

Ne yapalım bizde Göç ile ilgili TÜİK'in elimizdeki en güncel verileri ile idare edeceğiz.

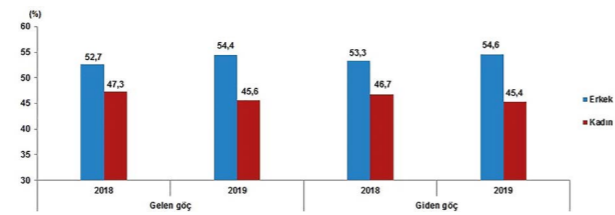
ULUSLARARASI GÖÇ İSTATİSTİKLERİ, 2019*

Yurt dışından Türkiye'ye 677 bin 42 kişi göç etti

Yurt dışından Türkiye'ye göç edenlerin sayısı 2019 yılında, bir önceki yıla göre %17,2 artarak 677 bin 42 kişi oldu. Göç eden nüfusun %54,4'ünü erkekler, %45,6'sını ise kadınlar oluşturdu. Yurt dışından gelen nüfusun 98 bin 554'ünü Türkiye Cumhuriyeti (T.C.) vatandaşları,

578 bin 488'ini ise yabancı uyruklu nüfus oluşturdu.

Türkiye'ye gelen ve Türkiye'den giden göçün cinsiyete göre dağılımı, 2018, 2019

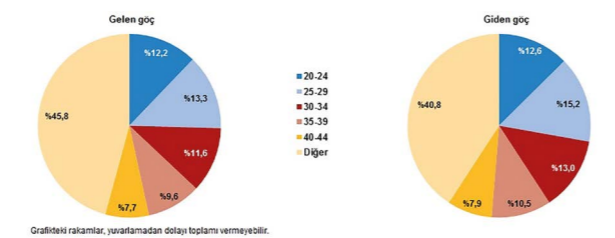
Türkiye'den yurt dışına 330 bin 289 kişi göç etti

Türkiye'den yurt dışına göç eden kişi sayısı 2019 yılında bir önceki yıla göre %2 artarak 330 bin 289 oldu. Göç eden nüfusun %54,6'sını erkekler, %45,4'ünü ise kadınlar oluşturdu. Türkiye'den yurt dışına giden nüfusun 84 bin 863'ünü T.C. vatandaşları, 245 bin 426'sını ise yabancı uyruklu nüfus oluşturdu.

En fazla 25-29 yaş grubundaki nüfus göç etti

Türkiye'ye 2019 yılında göç edenlerin yaş grubu incelendiğinde, en fazla göç edenlerin %13,3 ile 25-29 yaş grubu olduğu görüldü. Bu yaş grubunu %12,2 ile 20-24 ve %11,6 ile 30-34 yaş grubu izledi. Türkiye'den göç eden nüfusun yaş gruplarına bakıldığında, en fazla göç edenlerin %15,2 ile yine 25-29 yaş grubu olduğu görüldü. Bu yaş grubunu %13 ile 30-34 ve %12,6 ile 20-24 yaş grubu izledi.

Türkiye'ye gelen ve Türkiye'den giden göçün en fazla olduğu ilk 5 yaş grubu, 2019

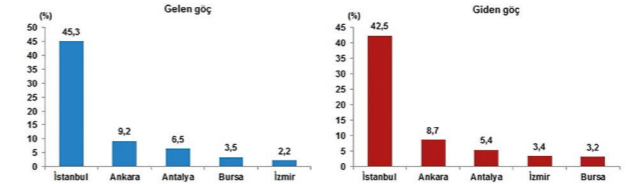

Yurt dışından en fazla göç alan ve yurt dışına en fazla göç veren il İstanbul oldu.

Türkiye'ye 2019 yılında göç edenlerin illere göre dağılımı incelendiğinde, %45,3 oranı ile en fazla göç alan ilin İstanbul olduğu görüldü. İstanbul'u, %9,2 ile Ankara, %6,5 ile Antalya, %3,5 ile Bursa ve %2,2 ile İzmir takip etti.

Türkiye'den göç eden nüfusun illere göre dağılımına bakıldığında ise %42,5 oranı ile İstanbul'un en fazla göç veren il olduğu görüldü. İstanbul'u, %8,7 ile Ankara, %5,4 ile Antalya, %3,4 ile İzmir ve %3,2 ile Bursa izledi.

Türkiye'ye gelen ve Türkiye'den giden göçün en fazla olduğu ilk 5 il, 2019

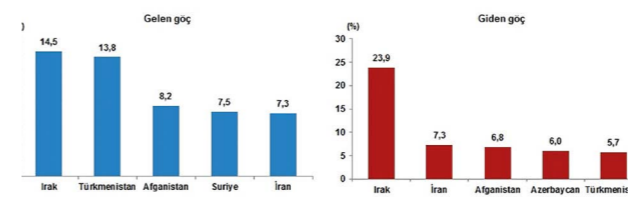

Türkiye'ye gelen yabancı nüfusun %14,5'ini Irak vatandaşları oluşturdu

Türkiye'ye 2019 yılında gelen yabancı uyruklu nüfus içinde ilk sırayı %14,5 ile Irak vatandaşları aldı. Irak'ı, %13,8 ile Türkmenistan, %8,2 ile Afganistan, %7,5 ile Suriye ve %7,3 ile İran vatandaşları izledi.

Türkiye'den göç eden yabancı uyruklu nüfus içinde ilk sırayı %23,9 ile yine Irak vatandaşları aldı. Irak'ı, %7,3 ile İran, %6,8 ile Afganistan, %6 ile Azerbaycan ve %5,7 ile Türkmenistan vatandaşları takip etti.

Vatandaşlık ülkesine göre Türkiye'ye gelen ve Türkiye'den giden göçün en fazla olduğu ilk 5 ülke, 2019

Bu konu ile ilgili bir sonraki haber bülteninin yayımlanma tarihi Temmuz 2021'dir. (2020 tarihli TÜİK açıklaması)

Gelelim Daha Çok Vicdan Referanslı Değerlendirmelerimize;

Dünyada 82 milyonun üzerinde insan yerini, yurdunu terk etmek zorunda kalarak mülteci durumuna düşmüştür. Göç etmek zorunda kalanların büyük bir çoğunluğunu çocuklar oluşturmaktadır. 2018-2020 yılları arasında yaklaşık bir milyon çocuk sığınmacı olarak dünyaya gelmiştir. Bu göçlerde en büyük sıkıntı

ve mağduriyeti çocuklar yaşamaktadır. Ülkesini terk edenlerin başında Suriyeliler, Venezuelalılar, Afganlar, Güney Sudanlılar ve Myanmarlılar geliyor. Yeni krizler, kuraklık, açlık ve bunlara çözüm bulunamaması mülteci sayısının günden güne artmasına neden oluyor. Dünyada en çok mülteci barından ülke Türkiye. Türkiye 4 milyona yakın mülteciye ev sahipliği yapıyor. Baktığımız zaman mültecilerin büyük çoğunluğunu Müslümanlar oluşturuyor.

"İslam âleminde birlik yok. Müslüman ülkeler, toplumlar bir araya gelemiyor. Bırakın ortaklaşa bir şeyler yapmayı, tek ses tepki bile veremiyorlar." diyoruz hep. İslam âlemi için en büyük eksikliğin bu olduğunu düşünüyoruz. Sürekli zulüm görmemizin, bu zulümlere "Dur!" diyemememizin ve başımıza gelen birçok felaketin nedeninin de bu olduğunu düşünüyoruz.

Bunları düşünmekte haksız da sayılmayız. Çok büyük bir topluluk söz konusu burada. Birlik, beraberlik temin edilebilse, tek ses, tek kuvvet olunabilse bırakın zulme uğramayı kimse yan gözle bile bakamaz bize. Müslümanların bu birlik ve beraberliği yaşadığı dönemler olmadı değil. Bu dönemlerde Müslümanlar dünyaya düzen ve nizam vermişlerdir. Bunun en yakın ve bizim en bildiğimiz örneği de Osmanlı'dır. Osmanlı'nın hüküm sürdüğü dönemlerde birçok ırktan, dinden, renkten insan çok geniş bir coğrafyada barış ve huzur içinde yaşayabilmiştir. Bugün kan ve gözyaşının sel gibi aktığı coğrafyadaki insanlar Osmanlı zamanında huzur ve hoşgörü ortamında yaşamlarını sürdürmüşlerdir. Bugün kaos ve karmaşanın merkezi durumundaki Kudüs'ün giriş kapısının üstüne Kanun Sultan Süleyman "La ilahe illallah İbrahim Halilullah" yazdırmıştır. Üç din için de önemli olan Kudüs'ün girişine üç dinin de üzerinde ittifak ettiği Hz. İbrahim'in yazılması Osmanlı'nın ne kadar da hassas olduğunu göstermektedir. Ecdadımızın yaklaşımına bakalım, bir de bugün yaşananları düşünelim. Bunları

düşündüğümüz zaman Müslümanların birlik olmasına sadece Müslümanların değil bütün dünyanın ihtiyacı olduğunu görüyoruz. Tabi ki bu kaos ve kargaşa ortamından beslenerek insanları, coğrafyaları sömüren düzen bunu istemez ve buna engel olabilmek için elinden geleni yapmaya devam edecektir.

Gelelim işin iç yüzüne. Bunları oturduğun yerden söylemek kolay. Ciddi bir oluşumun, çok etkili yerlerin başında değilsen bu dillendirilen mevzularla ilgili bir şeyler yapabilmenin imkânı da yok. Durum böyle olunca bu konularda ahkâm kesmek kolay oluyor. Birileri "Eee sen yap o zaman." derse, "Ben nasıl yapayım? Böyle bir etkim, gücüm yok ki." deyip işin içinden çıkabiliyoruz. Bir de İslam birliği hususunda kendimizi işin içinden çıkarıp Körfezin şımarık çocuklarına işi yüklediğimiz zaman bütün mesuliyet üstümüzden kalkıyor!

Körfezin şımarık çocuklarına kızmakta haklıyız tabi ki. Onlar masum, suçsuz, onları bir kenara koyalım demiyoruz. "Rabbim ıslah etsin, hidayet versin." diye de sürekli dua ediyoruz. Hepimiz onların nefislerinin peşinde koşarken batılının kulu kölesi olduğunu, tek dertlerinin menfaatleri olduğunu görüyoruz. Zulüm, haksızlık, fakirlik, masumların çektiği acıların hiçbirinin umurunda olmadığını görüyoruz. "Ne yapabiliriz?" Kendi adıma anca dua edebilirim. Belki birkaç tweet atarım.

Özellikle Körfez ülkelerindeki belli başlı aileler sattıkları petrolle çok müreffeh bir hayat sürüyorlar. Satmış oldukları petrollerden çok ciddi gelir kazanıyorlar ama kendi yaptıkları hiçbir şey yok. Tabi ki İslam alemine

fitne fesat sokmak dışında. Kendilerini ilerletecek yatırımlar, atılımlar yapmıyorlar. Ülkelerindeki petrolleri de genellikle batılı şirketler çıkarıyor. Batılının onlara verdikleri bol para ve pahalı oyuncaklarını alıp kendilerine verilecek talimatları bekliyorlar. Bu düzenin bozulmasından ellerindeki pahalı oyuncakların gidecek olmasından ödleri kopuyor.

Körfezin şımarık çocukları sınıandı ve sınıfta kaldı. Kalmaya da devam ediyor. Peki ya biz? Biz sınınanmıyor muyuz? Biz bu sınavdan muaf mıyız? Eğer hayattaysak ve nefes almaya devam ediyorsak muaf olma gibi bir şansımız yok. Sonuçlarını ahirette alacağımız bir dünya sınavı oluyoruz, aldığımız her nefeste.

İslam birliğiyle ilgili büyük büyük laflar ettik. Körfezin şımarık çocuklarına kızdık. Bunları söylemekle üzerimizdeki mesuliyet kalktı mı? Şimdi gece başımızı yastığa rahat bir şekilde koyup rahat bir uyku çekebilir miyiz? Yemek yerken lokmalar boğazımıza takılmadan geçebilir mi?

İslam birliği, ümmet kardeşliği dedik. Şu veya bu sebeple milyonlarca Müslüman kardeşimiz memleketimize geldi. Yine onların geldiği ülkedeki yöneticilere veryansın etmekle yetinip sonra da "Biz İslam birliği ve Ümmet kardeşliği hakkında büyük büyük laflar ettik. Sizin yöneticilerinize ve Körfezin şımarık çocuklarına da çok kızdık. Bizden bu kadar. Hadi bakalım, siz şimdi memleketinize geri dönün, başınızın çaresine bakın." mı diyeceğiz?

Bazı durumlara kızıyoruz. Sokaklarda serseri serseri gezen mülteciler bizi rahatsız ediyor. "Ne işi var bunların burada? Bizim serserimiz, edepsizimiz, ahlaksızımız bize yetiyor da artıyor." diyoruz. Böyle insanlar her zaman rahatsızlık veriyor. Lakin onlar yüzünden milyonlarca insana kin ve nefret beslemek ne kadar doğru? Toplumun dirliğini, düzenini, huzurunu bozan bırakın mülteciyi en yakınımız olsa dahi iyi gözle bakamayız. Tabi ki böyleleri mülteci olunca daha çok tepki görüyor ve bu tepki bütün mültecilere yansıyor.

Mültecilerin hep olumsuz yönleri üzerinde duruluyor. Sanki memleketin kanını emiyorlar ve memleketin sırtında bir kamburmuşlar gibi bir izlenim oluşturuluyor. Böyle bir bakış açısı yanında, özellikle sanayi sektöründe mülteciler olmaması durumunda birçok sektörün duracağından bahsediliyor. Bazı işlerde işverenler yerli çalışan bulamadıklarını ve mülteci çalıştırmak zorunda kaldıklarını söylüyor. Tabi ki bunun nedenleri var. **Yerlilerden daha ucuza çalışmaları belki de bunun en önemli nedenlerinden biri.** Buradan anlıyoruz ki mülteci iş gücü bazı sektörleri ayakta tutuyor. Yani bütün mülteciler sokaklarda boş boş gezip serserilik yapmıyor. Ekmeğinin, rızkının peşinde koşan ciddi bir çoğunluk var. Genellikle de kayıt dışı çalışıyorlar. Mültecilerin çalışma durumları bir düzene sokulabilse bu insanlardan hem daha fazla verim alınabilir hem de onların çalışma hayatında karşılaşabilecekleri sıkıntılara çözüm bulunabilir.

Kendimize tekrar gelecek olursak, acaba bir mülteciye derdini, sıkıntısını sorduk mu? İlle de yardım etmek

anlamında değil. Bu insanlara merhamet nazarıyla bakabildik mi? Bir tebessüm edebildik mi? Yoksa hep öteledik, hor, hakir görüp "Gitsinler ülkelerine" mi dedik?

İslam kardeşliğini düşünelim. Batıya dünya menfaati için kul köle olup mazlumlara sırtını dönenlere kızalım, buğzedelim ama unutmayalım ki buğzetseniz imanın en alt basamağı. Elimizle, dilimizle neleri düzeltebiliriz onu da düşünelim. Ben inanıyorum ve görüyorum ki mülteciler sokaklarda başıboş gezip serserilik yapan insanlardan ibaret değil. Gerçekten yaşam mücadelesi veren, tek derdi hayata tutunabilmek ve evlatlarının güvenliği olan insanlar da var. Toplumumuza değer katan ve ileride değer katacak olanlar da var. Medyaya her ne kadar "Ne işleri var burada? Dönsünler memleketlerine." diye bağırınların sesi yansıyor olsa da toplumun büyük bir çoğunluğunun merhamet nazarıyla bakabildiğine inanıyorum. Bu devran hep böyle devam etmeyecek. Zalimin zulmü elbet bitecek. Ya Müslümanlar hep birlikte bu gidişe bir dur diyecek de bitecek ya da Rabbim ebabillerini gönderecek ve bu gidişi tersine çevirecek. Biz de o gün geldiğinde nerede durduğumuzdan sorumlu olacağız.

AÇIKLAMALAR

*Uluslararası göç istatistikleri hesaplanırken, Birleşmiş Milletlerin "Uluslararası Göç İstatistikleri Tavsiyeler Dokümanı" ile Avrupa Birliği İstatistik Ofisi tarafından yayımlanan uluslararası göç istatistikleri metaverisinde yer alan tanım ve kavramlar dikkate alınmıştır.

* Yıllık göç akışı istatistikleri üretilirken, Türkiye'de ikamet eden T.C. vatandaşları ile yabancı uyruklu kişilerin kayıtlarının tutulduğu ve Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü tarafından güncellenen Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi ile yurt dışındaki T.C. vatandaşlarına ilişkin veri tabanı esas alınmıştır.

SOSYAL STATÜ OLARAK VATANDAŞLIK VE EĞİTİMİ

▲ KÜBRA GENÇ

İnsanlık var olduğu günden beri sosyal ve toplumsal ilişkiler içerisinde olmuştur. Toplumsal ilişkiler zaman içerisinde karışık yapılara dönüşmüştür. Bu durumun ilk adımı avcı toplayıcı toplumların zaman içinde toprağa bağlı yerleşim birimleri kurmaları olmuştur. Kurulan yerleşim birimlerinde iş bölümü ve buna bağlı olarak mülk edinme pratiği meydana gelmiştir. Adım adım toprak ile ilintili yapılar, örgütlü sistemler meydana getirmiştir. Örgütlenen yapılar aynı ekosistemi paylaştıkları diğer yapılar ile hayatta kalma politikaları doğrultusunda ilişkiler geliştirmişlerdir. Sınırların korunma ihtiyacı ve sürekli genişleme isteği savunma ihtiyacı ve askeri yapılanmaları ile yönetici sınıflarının doğmasına neden olmuştur. Doğayı tanımlama çabası doğrultusunda alet yapma becerisi ve kabiliyetini artıran insanlık, devasa boyutta kara parçalarına oturan devlet sistemlerini kurarak kurum ve birey ilişkilerin deneyimsel ilk yaşantılarını tarihe yazdırmış oldular. Toplumsal sistem ve yaşantıları belli bir düzen doğrultusunda sürdüren dinî yanı ağır basan kurallar ile yönetim erkleri eşitsiz bir yapı kurarak devleti en kutsal oluşum ve onu yönetenleri de tanrısal bir amaç ile bağdaştırdılar. Devlet ve birey arasındaki ilişki bu temelde tarihsel süreç içinde devam ederek günümüze kadar süren bir dönüşüm ve değişim eksenine yerleşti (Harari,2015).

Birey bağımsız olan en küçük varlık olarak tanımlanabilir. Bağımsızlığı onu tanımlayan en büyük özelliğidir. Varoluş olarak tektir ve bu varlığından ötürü canlıdır. Fakat insan olarak tanımlanabilmesi için kendisini aşması ve kendi sınırlarının dışına çıkması gerekir. Kendi sınırlarını aştığı zaman sınırların ötesinde sosyal ilişkilerle donatılmış bir varoluş temelinde kendisini var eder. Toplumsal düzende birey tek başına bir gerçeklik oluşturamaz. **Birey ancak bir toplumsal örgütlenme içinde anlam kazanabilir. Duygu, düşüncelerin paylaşımı ve başka bireyler ile kurulan iletişimsel ilişki sonucunda etkilenme ve etkileme bireyi toplumsal olarak konumlandırır.** Bireyi vareden sosyal ilişkiler, aynı zamanda diğer bireylerin yaşantılarını da düzenleyen ve toplumsal yaşantıların komplike oluşumları olan kurumlar ile olan ilişkilerin meydana geldiği bir zemini zorunlu hale getirmiştir.

Eğitim bireylerin hayatlarının her alanında ihtiyaçlarına ve gelecekte ihtiyaç duyabilecekleri durumlara karşı onları hazırlayan bir sistemdir. Eğitim sistemleri tıpkı yaşayan bir organizma gibidir. Sürekli dinamik ve değişim içinde olan bu sistem birçok ayaktan oluşmaktadır. Bu sistem içinde öğrenim sürecini devam ettiren bireyler yaşama dair birçok özellikle donanırlar. Okuma ve yazma öğrenmek gibi hayati bir donanımın yanı sıra vatandaşlık eğitimi sonucunda da vatandaşlık ve yurttaşlık bilinci kazanırlar. Bu vatandaşlık bilinci ülkemizde iyi vatandaş, iyi insan, ahlâklı birey gibi kavramlarla da anılmaktadır. **Bireyin ilkökul seviyesinden itibaren almaya başladığı bu vatandaşlık eğitimi ona sağladığı aidiyet duygusu ve bir bütünün parçası olma hissiyatı açısından çok önemlidir.**

Bugün ülkemizde karşılaştığımız birçok siyasi problem kendisini bir yere ait hissetmeyen ve bir bütünün parçası olma hissinin yaşayamayan bireylerden kaynaklanmaktadır.

Varlığını devam ettiren ve gelecekte de devam ettirmek isteyen her devlet kendine has bir eğitim sistemine sahiptir. Sahip olunan bu eğitim sistemi ülkelerin şimdiki eğitim hedeflerinin yanısıra gelecek hedefleri olarak belirlenen amaçlara da hizmet eder. Kendilerince belirlenen bu eğitim sistemleri ülkelerin ihtiyaçlarını, geleneklerini, jeopolitik ve jeostratejik konumlarını gözetenek de oluşturulur. İşte bu durumda verilen vatandaşlık eğitiminin önemi daha fazla göze çarpmaktadır. Vatandaşlık eğitimi ile ilgili yapılan çalışmalar bu eğitim alanının daha fazla gelişmesine katkı sağlayacaktır.

Günümüz dünyasında değişen şartlar (sosyo-ekonomik, kültürel, etnik vb.) bireylerde ve devletlerde bir vatandaşlık eğitim anlayışını gerekli kılmaktadır. T.H. Marshall'ın da dediği gibi "yurttaşlık, aynı uygarlığın üyelerini oluşturan insanlara bir sosyal aidiyet ve sadakat hissi kazandırmak yoluyla birleştirici bir durumdur" (Marshall,2000). **Bu bağlamda birleştiriciliği ve ortak aidiyeti sağlamanın en hızlı ve etkili yolu eğitimidir.** Ülke genelinde ücretsiz ve genellik ilkesi

uyarınca ve önceden belirlenmiş programlarla verilen eğitim vatandaşlık bilincine ulaşmanın en etkili yoludur.

Çocuklara eğitim hakkının tanınmış olması, yurttaşlık kurumlarıyla bağlantılıdır. Devlet, geleceğini oluşturacak bireylerin eğitim süreçlerini kontrol altına alıyorsa, bunu vatandaşlık kurumunun bir gereği olarak da yapıyordur. Eğitim hakkı doğası itibariyle yurttaşlık kurumunun önemli bir parçası olan sosyal hakların içinde yer alır. Çünkü **eğitimin amacı geleceğin yetişkinlerini çocuklukta şekillendirmektir** (Marshall, 2000).

Vatandaşlık ve yurttaşlık kavramlarının bu boyutları düşünüldüğünde eğitim ayağının gerekliliği daha fazla meydana çıkmaktadır. Vatandaşlık eğitiminin içerdiği demokrasi ve insan hakları kavramları da bu eğitimin önemini artırmaktadır.

1. Vatandaşlık

Vatandaşlık genel olarak birey ile devlet arasındaki ilişkiyi tanımlayan, karşılıklı hak ve sorumlulukları belirleyen bağ olarak ifade edilebilir. Vatandaşlık bireyin devlete karşı olan konumunu ve devletin de birey üzerinde sahip olduğu yetkileri tanımlar. Birey ve devlet arasındaki ilişkileri düzenleyen süreçler bütünüdür. Karşılıklı olarak birey ve devletin hukuksal zemindeki ilişkisini tanımlar (Aybay, 2004).

Bu ilişki tarihsel süreç içinde meydana gelen değişim ve

dönüşümlerden geçerek günümüzdeki halini almıştır. Süreç içinde keşfedilen bir durum olmasından ziyade görünür kılınmıştır. Tarihsel süreç içerisinde farklı zamanlarda ve mekânlarda meydana gelen gelişmeler ile günümüzdeki halini almıştır. Vatandaşlık hukuksal temelde bireyin sahip olduğu hakları ve sorumlulukları belirten boyutlara sahiptir. Sosyal, siyasal, sivil, ekonomik ve kültürel boyutlardan oluşan vatandaşlık, kendi içinde bireyleri temel alan tematik haklara sahiptir. Toplum içindeki bireylerin birbirleriyle olan ilişkilerini düzenleyen hukuksal çerçeveler, siyasal sistemler ile karşılıklı ilişkilerde hak ve görevleri, kişi özgürlüğünü, ifade ve inanç özgürlüğünü içeren bireysel hakları, ekonomik ve kültürel alanları düzenleyen bütüncül bir yapıya sahiptir (Çelik,2009).

Vatandaşlık bir devlet ve millet tarafından bireye sağlanan yasal düzenlemeler ve statüler bütünüdür (Engle ve Ochoa, 1988; akt. Merey, Karetekin, Kuş, 2012).

Bir başka vatandaşlık tanımı ise kişinin aidiyet anlamında bağımsız bir devlete bağlı oluşunu ifade eder. Devletin temel oluşum dinamiği olan millet olgusunun bir parçası olmayı temsil eder. Vatandaşlık olgusunun ırk, din, dil ve diğer kimliklerden üstün bir statüsü vardır. Bireyin sahip olduğu haklarına kamusal alan yarattığı ve bu kamusal alanda görev ve yükümlülüklerinin yer aldığı üst bir kimliktir (Yılmaz,2002).

Vatandaşlık kavramı tarihsel süreç içinde insan hakları ile beraber gelişerek görünür hale gelmiştir. Vatandaşlık kavramının sahip olduğu alt boyutları ve çerçevesini anlamak için insan hakları ile olan ilişkisine ve tarihsel serüvenine bakmak gerekir. Çünkü insan haklarının görünür olduğu her dönem vatandaşlık olgusu da belirginlik kazanmıştır. Bu bağlam etrafında vatandaşlığı tarihsel gelişim olarak üç alanda incelemek mümkündür. Bu gelişim süreçleri insan hakları ile birebir eş zamanlı ilerlemiştir. İnsan hakları ve onun kapsamında değerlendirilebilecek vatandaşlık, dinamik ve diyalektik bir yapıya sahiptir. İnsanlığın sürekli ilerici bir gelişme ve değişimin temelinde yer almasının en önemli sebebi toplumsal yaşam bağlamında ihtiyaçların ortaya çıkması ve ihtiyaçların karşılanması için dinamiklerin toplumu değiştirip dönüştürmesidir. Zaman bağlamında çeşitlenen bu ihtiyaç ve istekler beraberinde insan onuruna yaraşır bir yaşam prensibinden hareketle insan haklarının da gelişimini ortaya çıkarır. İnsan haklarının gelişimi ona göbekten bağlı vatandaşlık olgusunun da ilerici bir biçimde kapsam olarak gelişimini ortaya çıkarır. Bu durum vatandaşlık olgusu ve görünür kılınan haklar bakımından geri dönülmez bir süreci de betimler (Özbek, 2017).

Tarihsel süreç içinde kaçınılmaz bir durum olan değişim ve dönüşümden vatandaşlık olgusu da etkilenmiştir. Kapsam ve içerik olarak başladığı yerden çok farklı bir boyuta sahip olan vatandaşlık, modern yaşam ile beraber küresel köy halini alan dünyada sınırlar ile büyük uyumsuzluklar yaşamaktadır. Günümüzde çok farklı vatandaşlık tanımları yapılmaktadır. Özellikle McLuhan'ın küresel köy ile tanımladığı günümüz dünyasında küresel vatandaşlık olgusu tartışılan ve tanımlanmaya çalışılan bir konu olarak güncelliğini korumaktadır (McLuhan ve Powers, 2001).

Türkiye'de vatandaşlık kavramı ve olgusu sürekli olarak kendisini üreten bir yapıya sahiptir. Vatandaşlık olgusu hukuki anlamda tabiiyet ilişkisine indirgenmiş bir zeminde tartışılmaktadır. Vatandaş devlete bağlı edilgen bir özne olarak tanımlanmakta ve devlete bağlı olması onu var eden bir aidiyet duygusu ile anlamlandırılmaktadır (Caymaz, 2007). Anayasa olarak da bir vatandaşlık tanımı yapılmaktadır. Anayasanın 66. Maddesinde "Türk Devleti'ne vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türk'tür" (T.C Anayasası) tanımı ile aidiyet ve bağlılık vurgulanmaktadır.

Her ülkenin vatandaşlık tanımı ve vatandaşın beklentileri farklılaşmaktadır. Demokratik yapının

işlerliği tanım üzerinde belirleyici bir yapıya sahiptir. Vatandaşlık kavramı kendi içinde sürekli akış içindedir. Bu akış meydana gelen olay ve olgulardan etkilenip kırılmalar geçirebilmektedir. Türkiye'de vatandaşlık tanımı ve kavramının kapsamı sürekli bir tartışma konusu olmuştur. Özellikle toplumsal yapı içerisinde meydana gelen kırılmalar bu durumun temel nedenidir. Vatandaşlık kavramı içinde meydana gelen tartışmalar çok kültürlülük, anayasal vatandaşlık ve kültürel kimlik gibi konuların odağında cereyan etmektedir. Demokratikleşme sürecinde vatandaşlık kavramı kapsam ve içerik bakımında sınırların aşılması vurgusu ve genişlemesi eğilimi görülmektedir. Tartışmaların diğer bir odağı 1980'den beri devam eden kimlik sorunlarının çok kültürlü anayasal vatandaşlık kapsamında çözülebileceği görüşü ile vatandaşlığın kendi içinde taşıdığı anlamın ulusal kimlik çerçevesinde kurgulanması gerektiğini belirten anlayışın varlığıdır (Keyman ve İçduygu, 2005).

1.1. Vatandaşlık Olgusunun Tarihsel Gelişimi

Yurttaşlık ya da vatandaşlık olarak belirtilen olgu ve süreç, eski Yunan kent devletlerinden günümüze değin tartışılan ve üzerinde düşünülen bir konu olmuştur. Eski Yunan'da vatandaş olarak sayılanlar belli bir azınlık grubuydu. Zengin ve soylulardan oluşan azınlık olan vatandaşlar doğrudan yönetime katılabiliyorlardı. Fakirler, köleler ve halkın geri kalanı yurttaş olarak kabul edilmemekteydi.

Yunan devlet yapısı ve işleyişi soyluların ve zenginlerin üstünlüğünü koruyan, ataerkil anlayış üzerine kurulmuş bir temele dayanıyordu. Devlet yapılanması merkezi bir sistem yerine "site" denilen şehir devletçikleri şeklinde örgütlenmişlerdi. Sitelerin politik kadrolarında zenginler ve soylular yer alırlardı ve aynı dine mensup olmaları bir zorunluluk olarak kabul edilmekteydi. Bütün siteler kendi iç işlerinde serbest bir yapıya sahip olup kendilerini Yunan uygarlığının bir parçası olarak görüyorlardı. Bütün hukuksal yapı Yunan hukuk sisteminin benzeriydi. Eski Yunan devlet yapılanmasında bütün vatandaşlar doğrudan devlet yönetime katılabiliyordu (Akın, 1962). Bütün vatandaşlar söylemi kapsayıcı olabilir fakat gerçek durum çok daha dar kapsamlıdır.

Bütün kamusal alanları kapsayan, soylu ve zengin ol(a)mayan bireyleri yurttaş olarak görmeyen düşüncenin hükmü sürerken, ilerleyen dönemlerde bir ahlâk felsefesi olarak ortaya çıkan ve çağın çok ilerisinde fikirler ileri süren bir oluşum meydana gelmiştir. Özellikle insan hakları konusunda kapsayıcı düşünceler ileri süren ve Stoisyenler (stoacılar) olarak bilinen

düşünürler, devletin yapı olarak düşünüldüğü gibi her şeye sahip ve üstün olmadığı, devletin ve diğer bütün oluşumların üstünde yer alan evrensel yasalar olduğu ve bu evrensel yasalara akıl yoluyla ulaşılabilirliğini dile getirmişlerdir (Kepenekçi, 2014).

Roma medeniyeti Yunan uygarlığının mirası üzerine kurulmuş bir medeniyettir. Yunan siyasi ve kültür oluşumlarından etkilenmiştir. Roma medeniyeti güçlü bir hukuk anlayışı inşa ederek bütün toplumsal yapıları ve işleyişi bu kurgu üzerinde oluşturmuştur. Roma'da hukuk bütün anlayışların ana teması olarak kabul edilip, toplumsal anlamda meydana gelen bütün olay ve olgular hukuk teması içerisinde çözmeye çalışılmıştır (Akın, 1962).

Roma devletinin inşa ettiği hukuk sisteminde halk ikiye ayrılmış bir yapı ile yönetiliyordu. Özgür olanlar ve köle olanlar şeklinde ayrılmaktaydı. Roma hukuk sisteminde sadece özgür Roma vatandaşları kişi statüsünde kabul ediliyordu. Roma vatandaşı olmanın esasları ise Roma vatandaşı olan anne ve babanın çocukları olmaktı. Vatandaşlık bağı, kan ve toprak aidiyetine dayanıyordu. Sadece vatandaş olanlar haklara sahibi olabiliyorlardı. Köleler özgür olamadıkları için haklardan yararlanamıyordu ve hiçbir güvenceleri yoktu. Roma medeniyeti ilerleyen süreç ile beraber vatandaşlık statüsünü genişletip, imparatorlukta yaşayan herkesi (köle olanlar hariç) vatandaş statüsünde kabul etmişti. Fakat eşitsizlikler keskin bir şekilde varlığını devam ettirmiştir (Mumcu, 2003).

Roma devletinin yıkılışından sonra başlayan süreç ortaçağ olarak tanımlanmıştır. Uzun bir zaman dilimini kapsayan bu çağ, insan hakları ve vatandaşlık olgusunun gelişimi açısından incelenecek olursa, orta çağda insan hakları ve yurttaşlık olgusu açısından herhangi bir gelişme meydana gelmediği gibi ters yönde bir gerilemeye yaşanmıştır. Şöyle ki kamu hukuku ile kişi hukuku arasında herhangi ayırım sözkonusu olmadığı için feodal beylerin topraklarında yaşayan köylüler toprağa bağlı bir mülk gibi alınıp satılabiliyordu (Soysal, 1969).

17. ve 18. yüzyılda batı toplumlarında ve düşünce hayatında insan haklarının gelişimi ve bireyin devlet ile olan ilişkilerinin nasıl olduğu üzerinde derin tartışmalar yaşanmıştır. Devam eden süreç ile beraber bazı nedenlerden dolayı insanlar bir araya gelip bir sözleşme yaparak siyasi bir kurum olan devleti oluşturdu. Oluşturulan siyasi yapıya haklarının tamamını değil birkaçını verdiler ve diğer bütün haklarını korumayı devam ettirdiler. Devlet sonradan insanların ortaya çıkardığı bir organizasyondur.

Yurttaşlık olgusu geçirdiği değişim ve dönüşüm sonucunda en kapsamlı görünürlüğü ulus devlet yapılarının inşa edildiği dönemde elde etmiştir. Özellikle Fransız devrimi ile beraber başlayan süreç içinde yurttaşlık kavramının sınırları halkın siyasi ve medeni haklarının kazanımı ile beraber genişlemiştir. Ulus devlet yapılarının inşası sınırları belirginleştirmiş, belirgin sınırlar içinde kalan halkın aidiyet duygusu ulus kavramı ile bütünleşerek yurttaşlığı ulus ile pekiştirmiştir. Yurttaşlık ulus kimliği ile ortak bir kimlik alanı yaratırken beraberinde bir gerilim hattı da yaratmıştır. Bu gerilim hattı diğer kimlikler ve aidiyet biçimleri ile karşıtlık mücadelesine sahne olmuştur (Üstel, 1999).

Fransız İhtilalinin insan hakları ve yurttaşlık olgusu için yarattığı gerçek kurgu bir süre etkisini devam ettirmiştir. Fakat süreç içinde 19. yüzyılda bir tepki ve gerilim hattının oluştuğu görülmektedir. İnsan hakları bağlamında oluşan gerilimin temel nedeni kişilere tanınan hakların kurumsal olması ve toplumsal gerçeklikteki bireyi dikkate almadan tasarlanmasıdır. Kısaca bireyin kendi gerçekliğinden bağımsız olarak değerlendirilmesi, hakların, toplumsal kurguda yaşamını devam eden bireye ulaşamamasına neden olmuştur. İkinci sebep olarak birey haklarından haberdar değildi. Devrim beraberinde getirdiği hakları büyük halk kitlelerine ulaştıramamıştır. Ulaşılan yerlerde de bireyler hak ve özgürlüklerini kullanma olanaklarından yoksundular. Çünkü kurgu bireye sadece bu hayatta nefes alma alanı tanıyordu fakat ağır yaşam şartları, bireye haklarından yararlanma imkânı bırakmıyordu (Kapani, 1996).

2. Vatandaşlık Eğitimi

Bireyler kurgulanmış bir toplumsal çevreye doğarlar. Binlerce yıllık yaşantının kümülatif birikimi ile inşa edilen ve kültür olarak tanımlanan yapının içinde ilk günden beri deneyimsel bir öğrenme yaşantısı geliştirmeye başlarlar. Doğum ile beraber başlayan bu öğrenme serüveni bireyi sürekli olarak kurgunun bir parçası haline getirir. Anne ile girilen etkileşim giderek genişlemeye başlar. Aile ortamı ve bağımsız hareket becerisi ile beraber arkadaş çevresi, öğrenme halkasının farklı alanları olarak kurguya dâhil olurlar. Sistemli öğrenmelerin yapılandırıldığı okul hayatı bu öğrenme serüveninin en kapsamlı ve kasıtlı sürecini oluşturur. Birey bu süreçler bütünüünün sonunda aynışmayı veya bir diğer tanımla toplumsallaşmayı öğrenir. Birey hayatını devam ettirdiği toplumsal gerçekliklerin tamamını bu öğrenme döngüsü ile edinir.

Bir insan olarak hangi haklar, özgürlükler ve ödevlere sahip olduğunu bu toplumsallaşma ile fark eder. Bir vatandaş olarak bireyin kendiliğinden meydana gelen öğrenmelerin ötesinde, sahip olduğu hak ve özgürlükler alanında bilgi, beceri ve tutum düzeyinde öğrenmeler ve yaşantılar edinmesi gerekmektedir. Bu öğrenmeler sistematik, yapılandırılmış ve programlı bir eğitim ile mümkündür. Bir yurttaş ve vatandaş olarak birey temel insan haklarını, değişen toplumsal gerçeklikte hak ve özgürlüklerini ve demokratik bir toplumun inşası için sahip olması gereken rolleri eğitim gerçekliği ile edinebilir. Bu durum ancak vatandaşlık eğitimi ile mümkündür. Vatandaşlık eğitimi bir bireyin vatandaş olarak sahip olduğu hak ve yükümlülükleri bilmesi ve vatandaş olarak rollerini bilip yerine getirebilmesi için düzenlenen eğitimi temsil eder. Vatandaşlık eğitimi salt bilgi anlayışının çok ötesinde bireyin toplum içinde vatandaş olarak hak ve sorumluluklarının bilincine erişmesi ve bir yurttaş olarak farkındalık sahibi olmasını da amaçlayan bir süreci temsil eder (Çelik, 2009).

Bir ülkedeki vatandaşlık eğitimi bireylerin kurumlara ve siyasi organizasyona uyumunu kolaylaştıran bir amaç içermektedir (Çelik, 2008).

Vatandaşlık eğitimi bütün çağlar boyunca devletler için önemli bir konu olmuştur. İlkel devlet örgütlenmelerinden günümüzün modern devletlerine kadar bütün çağlar boyunca sürekli olarak gündemde olmuş ve gündemde yer almaya devam edecektir. (Köksal, 2007).

Vatandaşlık eğitimi geniş bir perspektife sahiptir. Kendi içinde farklı temaları ve boyutları barındıran

vatandaşlık eğitimi bireyin bütün yönleriyle gelişimini esas almaktadır. Bireyi vatandaş olarak yaşamını devam ettirdiği yerel ve ulusalın ötesinde uluslararası alanda siyasal, politik, bilişsel, sosyal, ekonomik ve kültürel anlamda gelişimini hedefleyen disiplinler arası bir eğitim sürecidir (Osler ve Starkey,1996).

Vatandaşlık eğitimi bir arada yaşayan insanların yaşam ortamlarının temel dinamikleri olan uyum, hoşgörü, uzlaşma ve iç disiplin gibi değerlerin aktarımını gerçekleştiren eğitim pratiğidir (Akdağ ve Taşkaya, 2011).

Bireylerin toplum ile olan ilişkilerinde ortaya çıkan, karşılıklı hukuk zemininde davranışların neler olması gerektiği ile bireylerin kurumlar ile olan ilişkilerinde

ortaya çıkan hak ve yükümlülüklerinin neler olduğunun öğretimi vatandaşlık eğitimi sayesinde gerçekleşir (Altunya, 2003).

Vatandaşlık ya da insan hakları eğitimi ve programlarının genel amacı, örgün eğitimsistemi içerisinde ve örgün eğitim dışında hayat boyu devam eden süreç içinde bütün herkesi, temel insan haklarına saygı ile yaklaşmayı ve hakların özelliklerini bilerek koruma bilincine sahip olmalarını amaçlamaktadır. Haklarını bilen ve kullanma bilincine sahip etkin ve aktif vatandaşlar yetiştirmek için bütün sürecin program ve ders içi kullanılan materyaller ile beraber tasarlandığı bir eğitim programıdır (Tezgel,2008).

Eğitim sadece bilgi ve kavramsal çerçevenin verilmesi veya aktarılması ile ilgili bir süreç olmanın çok ötesinde beceri, tutum, roller ve değer boyutunda da bireye kazanımlar sağlayan bir harekettir. İnsan hakları ve vatandaşlık eğitiminde bireylerin hak ve sorumlulukları konusunda bilgi sahibi olması ve bu yönde olumlu davranışlar göstermesi beklenir. İnsan hakları ve vatandaşlık eğitiminde bilgi boyutunda bireylerin düzeyine uygun kavramsal çerçevenin tam ve doğru aktarılması hedeflenmektedir. Beceri boyutunda bir vatandaşın sahip olması gereken bütün becerilerin öğretilmesini hedeflenmektedir. Toplumsal ilişkilerde diğer bireylerle etkili bir iletişim kurma becerisi, olaylara ve içinde bulunduğu durumlara karşı eleştirel düşünme becerisi, diğer bireylerle tartışılabilir becerisi, toplumsal düzen içinde karşılaştığı sorun ve problemleri çözme becerisi, sosyal ilişkilerde ve kamusal alanda

ortaya çıkabilecek çatışmaları çözme becerisi ve yeni bakış açıları geliştirebilme, analiz ve sentez yapabilme becerisi aktif ve bilinçli bir vatandaşın sahip olması gereken beceriler olarak ifade edilebilir. İnsan hakları ve vatandaşlık eğitiminin tutum boyutuna bakıldığı zaman bu alanın sahip olduğu önem ve gerekliliğine olan duygu, inanç ve davranışların geliştirilmesi ve bireylerin istendik davranışlar sergilemesi boyutunu içerir (Kepenekçi,2014).

2.1 Vatandaşlık Eğitiminin Boyutları

Vatandaşlık kavramı dinamik ve içinde yer aldığı şartlara göre değişkenlik gösteren akışkan bir kavramdır. Kapsam, içerik ve yapı olarak sürekli kamusal alanda aktif ve dinamik bir dönüşümün ekseninde yer almaktadır.

Vatandaşlık olgusunun temel amacı sadece devlet ve birey arasındaki bağın şeklini ve anlamını göstermek değil, muhatap olan taraf ve çevrelere pratik eylemsellik ve yükümlülükler yükleyen bir anlam kazandırma özelliğine de sahiptir. Vatandaşlık eğitimi ile birey sahip olması gereken bilgi, beceri, tutum ve değerleri öğrenir.

2.1.1 Vatandaşlık Eğitiminin Bilgi Boyutu

Bir kavramın içselleştirilmesi için kavramın anlam bütününi oluşturan epistemolojik boyutuna hakim olmak gerekmektedir.

Vatandaşlık eğitimi disiplinler arası bir boyuta sahiptir. Pek çok disiplinin konu alanına katkı sağladığı gibi kendisi de bu disiplinlerden etkilenmektedir. Siyaset bilimi, tarih, coğrafya, ekonomi, hukuk ve sosyoloji gibi pek çok bilim alanından beslenmektedir.

2.1.2 Vatandaşlık Eğitiminin Beceri Boyutu

Birey yaşadığı toplumda hayatını devam ettirebilmesi için hayatının ilk dönemlerinden beri bazı beceriler edinir ve bu beceri edinme eylemi hayat boyu devam eder. Eğitiminin en önemli amaçlarından biri bireye beceri kazandırmaktır. Her disiplinin kendi özel alanını kapsayan beceriler söz konusudur. Vatandaşlık eğitiminin de kendine özgü, bireye kazandırmak istediği beceriler vardır.

Vatandaşlık eğitiminin bireye kazandırmayı hedeflediği becerileri ifade edecek olursak; eleştirel düşünme becerisi, problem çözme becerisi, karar verme becerisi, oyverme, katılım ve topluma hizmet gibi siyasal faaliyetler ve yansıtıcı düşünme becerisi gibi beceriler sayılabilir

Düşünme becerileri; kapsamlı ve etkili bir vatandaşlık eğitiminde bireylerin vatandaşlık olgusu ve konusu

ile karşı karşıya kaldıkları olaylar ve durumlar ile ilgili bazı becerileri kapsamaktadır. Bireyin günlük olaylar sırasında karşılaştığı durumları tanıma, açıklama ve değerlendirme gibi süreçleri içeren beceriler bütünü olarak ifade edilebilir (CCE, 1997).

Katılım becerileri; bireylerin yaşadıkları kamusal alan içinde etkin vatandaşlar olarak sahip oldukları düşünme becerilerinin yanında farklı alanlara da hitap eden ve gerekli olan diğer becerilere sahip olmaları şeklinde ifade edilebilir. Katılım becerileri demokratik bir toplumda yaşayan bireylerin birey ve vatandaş olarak sahip oldukları haklar ve özgürlükleri bilip davranış ve eylemsellik boyutuna geçmelerini temsil eder. Bireylerin içinde yaşadıkları toplumdaki diğer bireylerle etkili bir iletişim kanalına sahip olması, aktif olarak işbirliği içinde bulunmayı ve toplum içinde toplumsal amaç için çalışmayı sağlayan becerilerdir. Toplumdaki diğer bireyleri etkili bir şekilde dinleme becerisi, karşılaştığı durum olay ve olguları sorgulayıp sorular sorması, sahip olduğu sorulara cevaplar araması ve bilgiye nerden nasıl ulaşacağını bilmesi, toplumsal alan içinde meydana gelen çatışma durumlarını çözüme kavuşturmak için problem çözme basamaklarını işe koşması ve diğer bireylerle ortak amaçlar doğrultusunda çalışabilmesi gibi beceriler söylenebilir (Branson,1998). Bireylerin yaşadıkları toplumdaki siyasi yönetim mekanizmasını ve karar alma süreçlerini etkileme becerisi de katılım becerisi olarak ifade edilebilir (Ersoy, 2007).

2.1.3 Vatandaşlık Eğitiminin Değerler Boyutu

Vatandaşlık eğitiminin önemli boyutlarından birini değerler oluşturur. Nitekim demokratik bir toplumda yaşayan bireylerin belirtilen değerlere sahip olması beklenir. Demokratik bir toplumda vatandaşların toplumda kabul edilen bilgi ve becerilerin yanında vatandaşlık eğitiminin değerlerine sahip olması da vatandaşlar için bir gerekliliktir. **Değerler herhangi bir grubun veya toplumun varoluş temellerini oluşturan ve grubun bütün üyelerinin gerekliliği ve önemi konusunda ortak bir tavır ve fikir birliğine vardığı genel inanç, ortak değer ve temel ahlâki ilkelerdir** (Çelik,2009).

Çünkü vatandaşlık eğitimi çerçevesinde verilen değerler bireyin toplumsal yaşam içinde mutlu olmasını ve kendini gerçekleştirmesini hedeflemektedir. Bireyin hak ve özgürlüklerini, toplumun ortak menfaat ve çıkarlarını, ortak zeminde adaleti, toplumdaki eşitsizlikleri ortadan kaldırmak için fırsat eşitliğini, toplumsal vücut içinde bir araya gelmiş farklılıklara

saygıyı ve kendimize ve toplumdaki diğer bireye karşı olan sorumluluk duygusunu içeren geniş bir alanı kapsamaktadır.

2.2. Vatandaşlık Eğitiminin Okulda Verilişi

Birey bütün hayatı boyunca bir öğrenme eylemi içinde yer almaktadır. Fakat bu öğrenmelerin çoğu sistematik ve doğru bilgi kaynağına dayanmamaktadır. Okul hayatı bireyin bütün hayatı boyunca edineceği öğrenmelerden daha büyük bir öğrenme alanı sağlar.

Vatandaşlık eğitimi konusunda aile, arkadaş çevresi ve medya etkili olmakla beraber okullar daha sistematik bir yapıya sahiptir. Okullar kasıtlı öğrenmeler için bütün paydaşların belli bir program dahilinde düzenlendiği sistemli bir ortamı ifade etmektedir. Okul ortamında bütün her şey mekân, dersler, öğretim programları, öğretmenler, boş zaman etkinlikleri ve oyunlar dahil kasıtlı bir düzen içinde amaçlar doğrultusunda kurgulanmıştır. Kurgu içerisinde bütün dinamikler gerçekleştirilmek istenilen öğrenme yaşantılarına hizmet etmektedir. Okullarda gerçekleştirilen eğitimde ders konuları arasında dağılmış temel insani değerler, ders dışı planlanan etkinlikler, okul dışı geziler ve inceleme uygulamaları, öğretim içerisinde kullanılan teknikler ve belirli gün ve haftaların kutlamaları ile aktarılan bilgi, beceri ve değerler bireyde demokratik kişilik ve aktif vatandaşlık rollerinin geliştirilmesi için hayati öneme sahiptir.

Okul ortamları geleceğin yetişkin ve yurttaşları olan bireylere salt bilgi aktarmak ile sınırlı bir amaca hizmet etmez. Okul ortamı farklı yaşantı, düşünce ve kimliklere sahip bireyleri hayatın erken bir döneminde bir araya getirerek önemli deneysel yaşantılar sağlamaktadır. Özellikle hoşgörü, sevgi, saygı ve karşılıklı anlayış gibi demokratik becerilerin gelişmesini ve deneyimlemesine ortam hazırlamaktadır (Çelik, 2009).

Okul sınırları içinde hazırlanan programlar yardımıyla öğrencilere tarih, yasa, yönetim ve demokrasi gibi konularda bir vatandaşın sahip olması gereken bilgileri kazandırmaktadır. Sistemli bir programın dışında okul çevresi bütün yönleriyle öğretme ve aktarma tasarımı içinde akan bir süreçler bütününe kapsamaktadır. Önemli öğrenmeler ve aktarımların çoğu öğretim programlarının dışında gerçekleşmektedir.

Vatandaşlık eğitimi okullarda çeşitli yöntemlerle aktarılmaktadır. Vatandaşlık ile ilgili bilgi, beceri ve değerlerin aktarımı doğrudan bir ders ve ders içi anlatım yöntemiyle olmayacak kadar karmaşık bir yapıya sahiptir. Bunun için okul sistemi içinde vatandaşlık

aktarımı farklı paydaşlar ile gerçekleştirilmektedir.

Vatandaşlık aktarımı bireyleri aktif ve bilinçli olarak kamusal yaşam alanına hazırlama amacı taşır. Vatandaşlık aktarımı hem dayandığı temellerin kurumsal bilgisini hem de uygulama pratiğini gerektirir. Bütün bunlar düşüldüğünde vatandaşlık aktarımı formel eğitim sisteminin sınırlarının içine sıkıştırılmayacak kadar geniş bir alanı kapsamaktadır.

2.5 Sosyal Bilgiler Dersinin Vatandaşlık Aktarımındaki Rolü

Sosyal bilgiler dersi, sosyal bilimlerin çalışmalarından elde edilen bilgilerin disiplinler arası bir anlayışla düzenlenip seçilerek ilköğretim çağındaki çocuklara öğretilecek düzeye getirilip aktarılmasını sağlayan disiplinler arası bir derstir (Sözer, 1998).

Sosyal bilgilerin tanım ve amaçlarına bakıldığı zaman bireyin içinde yaşadığı toplumdaki ilişki ve etkileşimine dair temel beceri ve bilgileri kazandırmayı amaçladığı söylenebilir.

Sosyal bilgiler iyi, sorumlu ve etkili vatandaş yetiştirmek amacıyla, farklı sosyal bilimlerin çalışma alanlarını disiplinler arası bir anlayış ile aktaran, bireylere yaşadıkları çevreyle ilgili yetenek bilgi, beceri, tutum ve değerlerin aktarıldığı çok boyutlu bir etkinlik alanıdır (Erden, tarihsiz).

Sosyal bilgiler dersi vatandaşlık eğitimi açısından çok önemli bir konumda olmasına rağmen, vatandaşlık aktarımı ve eğitimi yalnızca sosyal bilgiler dersi kapsamı ile sınırlı tutulamaz. Vatandaşlık eğitimi bireyin doğumu ile başlar. Bireyin bütün yönleriyle ilk eğitim sürecinin başladığı aile ortamı vatandaşlık aktarımı için de ilk adımı oluşturur. Bu kültürlenme süreci daha sonra okulda devam eder.

Etkili vatandaşlık eğitiminde aile, okul, bütün dersler ve öğretmenler sorumluluk sahibi konumunda bulunurlar. Bütün bunlara ek olarak vatandaşlık eğitiminde sosyal bilgiler dersine ve öğretmenlerine daha büyük sorumluluklar ve görevler düşmektedir.

Günümüzde eğitim için büyük ve kapsamlı bir beklenti söz konusudur. Özellikle devletler kendi örgütlenme biçimlerini ve yönetim pratiklerini devam ettirecek bireyler yetiştirmeyi hedeflemektedirler. Bu yüzden bütün eğitim sürecini takip edip programlamaya devletler büyük bir özen ve titizlik gösterirler. En büyük amaç vatandaş yetiştirmektir. Bu amaç doğrultusunda bazen tek disiplinler tarih, coğrafya ve vatandaşlık gibi dersler tercih edilmektedir. Bazen de birden çok disiplini

tek bir çatı altında toplayan disiplinler arası bir boyuta sahip sosyal bilgiler dersi içinde tercih edilmektedir. Nitekim sosyal bilgiler ile ilgili yapılan bütün tanımlar etkili vatandaşlık tanımını içermektedir (Safran, 2014).

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sahip olması gereken beceriler arasında vatandaşlık okuyazarlık becerisi de yer almaktadır. Vatandaşlık okuyazarlığına bakıldığı zaman toplumsal yaşam içinde var olan değişim ve dönüşümü görüp, meydana gelen değişimin olumlu bir parçası olmayı bilip buna göre davranma becerisi olarak tanımlanmaktadır. Vatandaşlık okuyazarlığı toplumsal sorunların farkında olmayı, sorunlara kalıcı çözümler üretmeyi ve temel insan haklarıyla ilgili farkındalık yaratarak, öğrenciler arasında kültürel farklılıkların güçlü bir iletişime ortam sağlamasını ifade eder (Gençtürk ve Sarpkaya, 2015).

Sosyal bir disiplin alanı olan siyaset bilimi bireylerin oluşturdukları siyasal organizasyonlarda kendilerinin nasıl yönetildikleri ve pratik süreçler bütünüyle ilgilendir. Kamusal alandaki kurumlar ve kurumların işleyişleri, yasal düzenlemeler ve yönetsel eylemler siyaset biliminin konu alanını oluşturur. İlköğretim okullarında bireylerin siyasal sistemler hakkında bilgi sahibi olmaları, devlet örgütlenme biçimi ve yönetsel şemalar ile ilgili bilgi, beceri ve tutum kazanmaları için önemli bir süreçtir. Öğretmen bu süreçte kilit konumda yer almaktadır. Sınıf içinde düzenlenen öğrenme ortamının demokratik yapısı ve düzeni öğrencilerin demokratik süreçlerle ilgili becerilerini geliştirip aktif vatandaş olmalarında etkin rol oynamaktadır (Öztürk, 2006).

2.6. Türk Eğitim Tarihinde Vatandaşlık Eğitimi

Vatandaşlık eğitimi insanlık tarihi kadar eski bir geçmişe sahiptir. Özellikle devlet yapılarının tarih sahnesine çıkması ile birey ve devlet arasındaki ilişki ortaya çıkmıştır. Devlet düzeni içinde yurttaş ve vatandaş olarak kabul edilen azınlık soylu gurupların eğitim anlayışlarında vatandaşlık aktarımı en önemli yere sahipti.

Tarihte ilk kez halk egemenliğine dayanan ulus devletin sağlam temellere dayanması için vatandaşlık eğitiminin bir araç olarak eğitim anlayışı içinde yapılandırılarak aktarılması Fransız ihtilali ile meydana gelmiştir.

Osmanlı devleti 19. yüzyılda batıdaki gelişmeleri yakından takip etmekteydi. Özellikle devlet kademelerinde yer alan

yöneticiler askeri anlamda yenilikler ile imparatorluğun dağılmaktan kurtulması için yoğun bir çaba içindeydiler. Fransa'ya giden aydınlar da kurtuluş çarelerini fikir ve edebiyat alanında akımlar ile oluşan bilinç ve yenilik hareketlerinde aramaktaydılar. Fransa'da ortaya çıkan vatandaşlık eğitimi alanındaki gelişmeler ve yenilikleri Osmanlı aydınları yakından takip ediyorlardı.

II. Meşrutiyetin ilanı Osmanlı toplumunda ilişkileri ve toplumsal örgütlenme biçimlerini kökünden değiştirmiştir. Osmanlı siyasal alanında meydana gelen bu değişim modern anlamda eşitlik anlayışının kaynaklık ettiği bir süreci temsil etmektedir. Osmanlı toplumu içinde devlet ile karşılıklı bağın inşa edildiği vatandaşlık anlayışında vatandaşların görevleri modern devlet anlayışı içinde yeniden tanımlanmıştır. Vatandaşların görev ve sorumlulukları kanunlara uymak, askerlik yapmak ve vergisini vermek olarak belirtilmiştir. Ortaya çıkan değişimler Osmanlı toplumunda haklar ve sorumluluklar bakımından bütün halkın eşit anlamda yer alacakları yeni bir vatandaşlık anlayışının ilk adımlarıdır (Üstel, 2016).

Büyük farklılıklar ve çeşitlilik gösteren Osmanlı toplumu yurttaşlık ve vatandaşlık eğitimi ve bilinci sayesinde bir arada tutulmaya çalışılmıştır.

1926 tarihli İlkmeçte Müfredat Programı'nda Yurt Bilgisi dersinin dayandığı temel ilke, "Türkiye'yi bir iş ve aile yurdu olmak üzere mütalaa etmek" şeklinde ifade edilmektedir. "Yurt Bilgisi dersinin temel amacı bireylerin yurttaş ve vatandaş olarak yetiştirilmesini sağlamaktır." olarak ifade edilebilir. Yurt Bilgisi dersinde içerik ve konularda milli unsur ve dinamikler ön planda tutulmuştur.

1948 tarihli ilkököl programı, çok partili demokratik yapının inşa edildiği dönemde yayınlanması bakımından çok önemlidir. Uzun bir dönem yürürlükte kalan programda vatandaşlık eğitimi ve aktarımı ile doğrudan ilişkili olan ders Yurttaşlık Bilgisi dersidir. Yurttaşlık Bilgisi dersinin ilkököl düzeyinde 4. ve 5. sınıflarda haftalık ders programında toplam üç saat olarak verilmesi kararlaştırılmıştır (Çelik,2009).

Yurttaşlık Bilgisi dersinin programına bakıldığı zaman vatandaşlık aktarımı bağlamında Türk askeri ve ordusuna önemle vurgu yapılmakta, bir vatandaş olarak bireylerin vatanda hizmet yükümlülüklerine büyük bir önem verilmektedir.

1968 yılında hazırlanan ilkököl programında Yurttaşlık Bilgisi dersi ilkököl öğretim programlarından kaldırılmıştır. Vatandaşlık Eğitimi'nin ayrı bir ders olarak okutulması yerine Sosyal Bilgiler dersi kapsamında verilmesi kararlaştırılmıştır.

17.06.1985 tarihlerinde Talim ve Terbiye Kurulu'nun aldığı bir kararla ortaokullarda okutulan Sosyal Bilgiler dersi kaldırılarak üç ayrı ders olarak okutulması kararlaştırılmıştır. Derslerin Milli Tarih, Milli Coğrafya ve Vatandaşlık Bilgileri olarak ayrı dersler şeklinde okutulmasına karar verilmiştir (Erdem vd. 1990; akt. Çelik,2009). Tarih ve coğrafya dersleri milli bilinç etrafında yeniden yapılandırılarak verilmeye çalışılmıştır. Yurttaşlık kavramı yerini vatandaşlığa bırakmıştır.

1997 yılında çıkarılan kanunla 8 yıllık kesintisiz eğitime geçilmiştir. Bu gelişmenin ardından vatandaşlık eğitimi dersi, vatandaşlık ve insan hakları eğitimi dersi olarak değiştirilmiştir. Bu dersin 7. ve 8. sınıflarda haftalık ders programında birer saat okutulması kararlaştırılmıştır (Üstel, 2016).

Ders programında insan hakları kavramı, temel hak ve özgürlükler, insanların ortak mirası konularının yanı sıra devlet, demokrasi, anayasa, vatandaşlık hak ve sorumlulukları, insan haklarının korunması ve bu süreçte ortaya çıkan sorunlara yer verilmiştir. Öte yandan bir vatandaşın yaşamını devam ettirdiği toplum içinde önemli olan milli güvenlik, milli güç unsurları konuları da öğrencilerin birer vatandaş olarak sahip olmaları gereken bilgiler arasında yer almaktadır (Çelik, 2009).

2005- 2006 eğitim öğretim yılından itibaren Türkiye genelinde 1-5. Sınıflarda uygulamaya konulan yeni öğretim programı çağdaş öğrenme yöntem ve teknikleri ile oluşturulmuştur. Yapılandırmacı anlayışı benimsemiş olarak ve tematik biçimde inşa edilen yeni programda ana esas öğrenci merkezli bir programın oluşturulmasıdır.

Yeni programda vatandaşlık eğitimiyle ilgi bireylerin sahip oldukları kültürel mirasın bütün boyutları ile gelişmesini, öğrencilerin bireysel sorumlulukları ve hakları ile ilgili bilgi sahibi olması ve çevresine uyum sağlaması, toplumsal sorunlara karşı duyarlı olması, demokratik kültürün bütün süreçlerinin nasıl işlediğinin farkına varması, demokrasi içinde bireyin sahip olduğu yeri bilmesi ve temel insan haklarını bilip saygı göstermesi konularını kapsayan geniş bir çerçeveye sahiptir (MEB Tebliğler Dergisi, 2004; akt. Çelik, 2009).

Yeni programda eğitim anlayışındaki köklü değişiklikler vatandaşlık eğitimi alanında da dönüşümler yaratmıştır. Yeni programda vatandaşlık eğitimi konularında küresel değerlerin vurgusu vatandaşlık eğitimi açısından yeni bir anlayışı temsil etmektedir. Bununla beraber toplumsal sorunlara karşı duyarlılığın artırılması ve bu konuda farkındalığın geliştirilmesi vurgulanmıştır (Çelik, 2009).

Son olarak Türkiye'deki vatandaşlık eğitiminin bütünleşik, ayrı ders ve disiplinler arası program yaklaşımlarının hepsini benimsediği görülmektedir. İlk ve ortaokulda verilen sosyal bilgiler dersi, içinde barındırdığı "birey ve toplum", "kültür ve miras", "insanlar yerler ve çevreler", "bilim teknoloji ve toplum", "etkin vatandaşlık" ve "küresel bağlantılar" öğrenme alanları vatandaşlık eğitimi ile bağlantılıdır.

3. SONUÇ

Sonuç olarak; yoğun göç alan ve göç ile ilgili meselelerin yakıcı bir gündem olduğu ülkemizde göçmenlerin oryantasyonu ile de ilgili vatandaşlık eğitimi sadece bir eğitim öğretim meselesi değildir. Vatandaşlık çok boyutlu ve ancak

sistem yaklaşımı bütünlüğü ile değerlendirilip, çözümler üretilebilecek kapsamlı bir meseledir.

Biz çok boyutlu olan "Vatandaşlık ve Eğitimi" meselesinin eğitim boyutuyla ilgili kısmında önerilerimizi paylaşmak isteriz.

1.Vatandaşlık eğitimine dair vatandaş, iyi vatandaş, ideâl vatandaş, etkin ve pasif vatandaş ve demokratik vatandaş gibi kavramların içeriği daha sağlam şekilde doldurulmalıdır.

2.Vatandaşlık eğitimi değerler eğitimi ile desteklenmeli özellikle iyi insan olma erdemi değer olarak eğitim sistemi içinde var olmalıdır.

3.Vatandaşlık eğitiminin hedeflerinden olan iyi ve ahlâklı aynı zamanda devletine ve milletine bağlı bireyler yetiştirme hedefi programlarda daha fazla vurgulanmalıdır.

4.Vatandaşlık eğitiminde en önemli unsur olarak görülen aile ile işbirliği arttırılmalıdır.

5.Vatandaşlık eğitimi için öğrencilere demokratik okul iklimleri oluşturulmalıdır.

6.Vatandaşlık eğitimi sadece sosyal bilgiler dersinde değil tüm disiplinlerde ön plana çıkarılmalıdır.

7.Vatandaşlık eğitimi için sadece sosyal bilgiler zümresi değil, okul öğretmenlerinin tümü işbirliği içinde olmalıdır.

8.Vatandaşlık eğitiminin vatandaşlık bilgisi boyutunda hak ve ödevler dengeli ve gerektiği şekilde verilmelidir.

9.Vatandaşlık eğitimi günlük siyasi gündemlerden sıyrılarak verilmelidir.

10.Vatandaşlık eğitiminde öğretmenlerin söylemlerinden çok hareketlerinin öğrencilerde örnek modeller oluşturması sebebiyle, öğretmenler okul içinde her anlamda öğrencilerine örnek olmalıdırlar.

11.Vatandaşlık eğitimi tüm resmi kurumlarla desteklenmeli ve okul dışı etkinliklere ağırlık verilmelidir.

12.Vatandaşlık eğitimi sadece yerel olmakla kalmayıp, vatandaşlık eğitiminde uluslararası ve küresel konulara da yer verilmelidir.

13.Vatandaşlık eğitiminin soyut olması dolayısıyla, bu eğitim öğrencilere somutlaştırarak ve etkinlikler aracılığı ile verilmelidir.

14.Vatandaşlık eğitimi kültürel ve ahlâki değerlerle zenginleştirilip öğrencilerde kalıcı yaşantılar sağlayacak şekilde verilmelidir.

KAYNAKÇA:

- Akdağ, H. ve Taşkaya, S. M. (2011). Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitiminin Sosyal Akın, I. F. (1962). Devlet Doktrinleri. İstanbul: Samim Güniz Sadık Özaygen Basımevi.
- Altunya, N. (2003). Eğitim Fakülteleri İçin Vatandaşlık Bilgisi. Ankara: Nobel Yayınları.
- Aybay, R. (2004). Vatandaşlık Hukuku. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Caymaz, B. (2007). Türkiye'de Vatandaşlık Resmi İdeoloji ve Yansımaları. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- CCE (1997). National Standards for Civics and Government. California: Center for Civic Education.
- Çelik, H. (2009). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Vatandaşlık Eğitiminin Bugünkü Durumu Ve Geleceğine İlişkin Görüşleri. Yayınlanmamış doktora tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Çelik, H. (2008). Cumhuriyet Dönemi Vatandaşlık Eğitiminde Önemli Adımlar. Sakarya Üniversitesi, Fen-Edebiyat Dergisi, 10, (1), 359-369.
- Erden, M. (Tarihsiz). Sosyal Bilgiler Öğretimi. Ankara: Alkın Yayınevi.
- Ersoy, A. F. (2007). Sosyal Bilgiler Dersinde Öğretmenlerin Etkili Vatandaşlık Eğitimi Uygulamalarına İlişkin Görüşleri. Yayınlanmamış doktora tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Gençtürk, E. ve Sarpkaya, G. (2015). Sosyal Bilgiler Öğretmeninin Yetenekleri. M. Safran (Ed), Sosyal Bilgiler Öğretimi içinde (s.49-66). Ankara: Pegem Akademi.
- Harari, Y. N. (2015). Hayvanlardan Tanrılara Sapiens: İnsan Türünün Kısa Bir Tarihi. İstanbul: Kolektif Kitap.
- Kapani, M. (1996). İnsan Haklarının Uluslararası Boyutları. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Kepenekçi, Y. (2014). Eğitimciler İçin İnsan Hakları ve Vatandaşlık. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Keyman, E. F. ve İcduygu, A. (2009). Küreselleşme, Avrupalılaştırma ve Türkiye'de Vatandaşlık. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Köksal, H. (2007). İlkçağ'da Vatandaşlık Eğitimi Olarak Tarih Öğretimi. Kastamonu Eğitim Dergisi, 15 (1), 271-278.
- Marshall, T. H. ve Bottomore, T. (2000). Yurttaşlık ve Toplumsal Sınıflar. Ankara: Gündoğan Yayınları.
- Mery, Z., Karatekin, K., Kuş, Z. (2012). İlköğretimde Vatandaşlık Eğitimi: Karşılaştırmalı Kuramsal Bir Çalışma. GEFAD / GÜJGEF 32(3), 795-821.
- McLuhan, M. Ve Powers, B. R. (2001). Global Köy: 21.Yüzyılda Yeryüzü Yaşamında ve Medyada Meydana Gelecek Dönüşümler. İstanbul: Scala Yayıncılık.
- Mumcu, A. (2003). İnsan Hakları ve Kamu Özgürlükleri. Ankara: Savaş Yayınları.
- Osler, A. Ve Starkey, H. (1996). Teacher Education and Human Rights. London: David Fulton.
- Özbek, R. (2017). Vatandaşlık ve insan hakları eğitimi ders amaçlarının gerçekleştirme düzeyi. İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 18(1), 359-371. DOI:10.17679/inuefd.302771.
- Öztürk, C. (2006). Sosyal Bilgiler: Toplumsal Yaşama Disiplinlerarası Bir Bakış. C. Öztürk (Ed), Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi: Yapılandırmacı Bir Yaklaşım içinde (s.21-50). Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Safran, M. (2014). Sosyal Bilgiler Öğretimine Bakış. Tay, B. Ve Öcal, A. (ed.). Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi içinde (ss.2-16). Ankara: Pegem Akademi.
- Soysal, M. (1969). Anayasaya Giriş. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- Sözer, E. (1998). Kuramdan Uygulamaya Sosyal Bilimlerin Öğretimi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Tezgel, R. (2008). Yeni İlköğretim Programlarında İnsan Hakları Vatandaşlık ve Kentlilik Eğitimi. Ankara: Araştırma Yayınları.
- Üstel, F. (1999). Yurttaşlık ve Demokrasi. Ankara: Dost Kitabevi.
- Üstel, F. (2016). Makbul Vatandaşın Peşinde. II. Mesruriyet'ten Bugüne Vatandaşlık Eğitimi. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Yılmaz, D. (2002). Üniversiteler İçin Vatandaşlık Bilgisi. Konya: Çizgi Kitabevi

SİVİL TOPLUMUN DOĞASINA DAİR

▲ KAMİL ERGENÇ

Sivil toplum, Aristo'dan beri gündemdeki yerini koruyor. Grek kültüründe Yurttaşlıkla eşanlamlı olarak kullanılan bu kavramın, yönetme ve/veya yönetime katılmayla olan doğrudan ilişkisi, sonraları Batı literatüründe de benzer işlevini sürdürecektir, bazı dönemlerde ise kimi ufak tadilatlarla maruz kalacaktır. Kadim Grek kültüründe/Atina'da, sınırlı sayıda kişi yönetime katılırdı. Yönetmek, akli olgunluk sahibi kişilerin harcı kabul edilirdi. Bu nedenle siyaset, aklın kemale ermesini sağlayan çabanın adı olarak anlam kazanmıştı. Siyasal bilince sahip olmayanlar "rüşd sahibi" kabul edilmezdi. Aristo geleneğinde siyasal bilinç sahibi olmak, insan olmanın da ön koşuluydu. Demek ki bu geleneğe göre yönetme kabiliyetine sahip olmayan biri henüz insan olmuş sayılmazdı. Buradaki yönetme sadece belli bir insan topluluğunu idare etme anlamında değil, evvela insanın kendini yönetmesi, öfke-şehvet gibi duygularını akıl yardımıyla denetim altına alma iradesi göstermesi anlamında değerlendirilmelidir. Binaenaleyh yönetime katılmayanlar Yurttaş, hatta insan sayılmazdı. Kadınlar, çocuklar ve köleler akli olgunluk düzeyine erişemedikleri için yönetime katılamazlardı.

Aristo, yönetmeye büyük önem atfetmiş ve "sivil" liği yurttaşlıkla eş değerde görmüştür. Ona göre insan zoon politicon (politik canlıdır). Bu nedenle O sivil toplumla politik toplumu aynı çerçevede ele almıştır. Buradaki sivil "polise/siteye" ait olmakla bağlantılıdır ve barbar olmamayı da zımnen içkindir. "Barbar", Yunanca konuşamayanlara verilen addır. Sonraları, muhtemelen 19.yüzyıl, dilimize medeniyet olarak çevirilen "civilization" (esasinda) barbar olmamaya işaret eder. Ancak bizdeki kullanımı, sanayi/endüstri devrimiyle birlikte çehresi değişen Avrupa'yı tanımlamak içindi. Düzenli şehirler, büyük fabrikalar, oldukça yoğun üretim, bilimsel çalışmalar, askeri yenilikler, modern mektepler, siyasal katılım, gazete vb. hepsi birden medeniyet sözcüğünün anlam dairesine giriyordu. Merhum Akif'in "medeniyet dediğin tek dışı kalmış canavar" mısraı, vaktiyle hayranlık uyandıran gelişmelere ev sahipliği yapan Avrupa'nın nasıl olup ta bu kadar vahşileştğine dair şaşkınlığı ifade eder. Burada medeniyet bütünüyle olumsuz bir mahiyette tezahür eder. Oryantalist çabalar

neticesinde "civilisation" sözcüğü, 19.yüzyılda, beyaz adamın Avrupa dışı ulusları sömürgeleştirmesi için oldukça kullanışlı bir mahiyet kazandı. Bu özelliğini 20.yüzyılda da sürdürdü...

Sivil toplumun Osmanlıca' daki karşılığı "cemiyeti medeni"dir. Buradaki medenilikten kasıt şehir kültürünü özümsemiş olmaktır ve belli düzeyde siyasal bilinç sahibi olmayı da içkindir. Çünkü şehirli olmak, farklı kimliklerle bir arada yaşayabilme ve onları yönetebilme kabiliyeti gerektirir. Bu kabiliyete akli olgunluğa, yani, siyasal bilince erişmiş olanlar sahiptirler. Ahmet Cevizci'nin Felsefe Sözlüğü'nde sivil toplum; "devlet ile aile arasında kalan ve bir toplumun hayatıyla işleyişi açısından önem arz eden ilişki ve kurumların, yani gönüllü sosyal ilişkilerle toplumsal organizasyon ve kurumların bütünü" olarak tarif edilir ve toplumun kendisini devletin müdahalesinden bağımsız yönetebilmesini mümkün kılan örgütlenmesi de sivil toplum bağlamında değerlendirilir. Böylece politik devletin "yurttaş" yaptığı bireyi, sivil toplumun "burjuva" yapacağı iddia edilir. Bu noktada örgütlü en büyük organizasyon olan devletle toplumun örgütlü en küçük yapısı olan aile arasında oluşan (siyasal, iktisadi, hukuki, akademik vb.) kurumlara dikkat çekilmektedir. Öte yandan iktisadi bağımsızlığa yapılan vurgu ve "burjuva" yakıştıması Avrupa'nın sosyal gerçekliğinde karşılığı olan feodal kültürle savaşım sürecine işaret etmektedir. Demek ki özgün anlamıyla sivil toplum, dinden destek alan feodal gelenekle(kır kültürüyle) savaşarak Protestan burjuva (kent) uygarlığının inşasında rol oynayan örgütlenme biçimidir. Aristocu geleneğin siyasal bilinçle ilişkilendirdiği "sivil"lik tam karşılığını burjuva Protestan "kentli" kodlarda bulmaktadır.

Süleyman Hayri Bolay'ın Felsefe Doktrinleri ve Terimleri Sözlüğü'nde ise Sivil Toplumun günümüzdeki anlamı; "toplumun siyasi otoritenin baskısından kurtulması" olarak tarif edilmiştir. Buradaki tarifte de Aristocu geleneğin siyasal bilinçle bağlantılı "sivil" tarifiyle örtüşme vardır. Çünkü siyasi otoritenin baskısından kurtulmak (ancak ve ancak) daha üst bir siyasal bilincin inşasıyla mümkündür. Orhan Hançerlioğlu'nun

Felsefe Ansiklopedisi'nde ise sivil toplum, "toplumsal ve ekonomik ilişkilerle belirlenen toplum" olarak tarif edilmiş ve Marx'ın üretim ilişkileri ve üretim biçimi üzerinden yaptığı çözümlemeye yer verilmiştir. Marx sivil toplum deyiminden toplumun siyasal alanlar dışında kalan alanlarını anlıyordu ve insan yaşamının sivil ve siyasal ikilik içinde birliğini yitirdiğini gözlemliyordu. Böylece sivil toplum deyimine ekonomik bir içerik kazandırmış oluyordu. Marx'ın tarih felsefesinde üretim araçları, üretim ilişkileri ve üretim biçiminin (hasılı kelam) iktisadın rolü hayatidir.

"Sivil" liğin rahmi olarak işlev gören polisi/siteyi/kenti daha iyi anlamak için zıddına müracaat etmekte fayda var. Polisin zıttı kır(köy)dür. Yani sadece kendisi için üretenlerin yaşadığı yer. Köyde mücadele doğayla. Değerin değil faydanın peşinden gidilir. Birliktelik zorunluluktan dolayıdır. Bu nedenle köylü, poliste egemen olan sistemi anla(ya)maz. Çünkü poliste mücadele tabiatla değil insanladır. Dolayısıyla yasa gerekir. Yasa ise, yönetme kabiliyeti kazanmış aklın yani sivil/politik toplumun yapabileceği bir şeydir. Köyün mistik, efsanevi, dinsel ve sivil olmayan doğasına karşı "polis" in seküler, rasyonel ve sivil/medeni tarzı her zaman tercihe şayandır(!) Bugün bile modern sosyoloji dinin köylü kentin ise seküler olduğu tezini merkeze alarak yol alma eğilimindedir. Hemen hemen bütün sekülerleşme teorileri sanayi/endüstri devrimine merkezi rol yükler. Bu teorilere göre tarım toplumlarının kente akın ederek sanayi kollarında çalışmaya başlaması hem feodal(köylü/kırsal) kültürü değiştirmiş hem de dinin yerine bilimi ikame ederek yeni bir çağ açmıştır. Epistemolojik bağımlılıkla malül akademimiz de Avrupa'nın bu sosyolojik evrimi üzerinden Türkiye'nin kır-kent ilişkisini çözümlemeye çalışır. Sonuç fiyaskodur... Çünkü bizde feodallikle eşdeğer bir yapı olmadığı gibi burjuva tecrübesi yoktur... Dolayısıyla sivil toplumun, feodal/kırsal/köylü kültürle savaşarak kente özgü seküler siyasallığın inşasında belirleyici olan özgün tarafının bizde karşılığı yoktur. Vakıf geleneğimizin sivil toplum bağlamında değerlendirilmesi ise ziyadesiyle anakroniktir.

Sivil toplum Grek'ten Roma ya geçtiğinde de siyasal bilince

yaptığı vurgu bağlamından pek bir şey kaybetmez. Roma'da asiller/soylular tarafından temsil edilen yönetim erki ve Romalı olmayanlara teşmil edilen Barbarlık vasfı, Yunan'dan mirastır. Burada ise "sivillik" uygarlıkla/Romalılıkla eş anlamlıdır. Bu kez barbarların sayısı ve çeşidi artmıştır. Yunan'ın ötekisi olan Perslere ilave olarak Kuzeyli Germen ve Got kabileleri de barbarlar arasındadır. Roma'nın sivilligine yapılan vurgu, insanlığa ve uygarlığa yapılan vurgu gibidir. Romalı olmayan "sivil" değildir. Yani insan altıdır... Ehlileştirilmesi gerektir. Barbarlar üzerine yapılan tüm taarruzlar, onların uygarlık düşmanı olmaları üzerinden meşrulaştırılır. Roma'ya husumet beslemek, ancak uygarlıktan nasibini almamışların işidir ve onlar ortadan kaldırılmayı hak edenlerdir. Roma'nın bugünkü temsilcisi olarak ABD(ya da daha genel anlamıyla Batı'nın) tavrı da benzerdir.

Roma, Pavlus'un hususi çabasıyla Hıristiyanlığı tercih etse de ırkçı-kapitalist ve müstehcen karakterinden taviz vermez. Sivillik, Hıristiyan Roma da aynı "üstün" vasfını sürdürür. İsa(a.s)'nın henüz hayattayken yaptığı tebliğ Roma kurulu düzenini sarsar. Onun ölümünden sonra da muvahhit İseviler Kurulu düzenin değişmesi amacıyla olağanüstü çabalar gösterir ve oldukça büyük bedeller öderler. Roma müesses nizamının yeni ötekisi/barbarları bu kez İsa'nın ardından giden muvahhitler olur. Roma'nın "sivil toplumu", İsevilere vebalı muamelesi yapar. Artık sivillik sadece yönetim erkiyle ilişkili olmayı değil, aynı zamanda, bir "yaşam tarzının" temsilcisi olmayı da göstermektedir. Vahye müstenit hayat tarzını yeğleyenler Epiküryen Roma sivilliginin

hedefindedir. İsevilerin Roma'nın ırkçı, kapitalist ve erotik/müstehcen kültürüne karşı direnişi "öteki" olarak konumlandırılmaları için yeter sebeptir. Muvahhit Hıristiyanlar, bu kokuşmuş düzene(sivil topluma)dahil olmamak için, kendilerine yer altı şehirleri inşa ederler. Bir cemaat olarak varoluş mücadelelerini sürdürürler ve hatta kendilerinden olmayan Romalılarla evlenmeyi bile yasaklarlar. Ancak bu durum uzun sürmez. Pavlus eliyle Hıristiyanlık, Roma'nın kabul edebileceği kıvama getirilir ve tabiri caizse "sivil"leşir. Hıristiyanlığın ruhbanlık sapması bu süreçte başlar ve Rönesans/reform süreciyle de Hıristiyanlık kadavralaşır.

Ancak sivillik kavramı içeriğinden bir şey kaybetmeden tarihsel serüvenine devam eder. Bu kez bir sapma biçimi olan ruhban örgütlenmesine karşı verilen mücadelede sahneye çıkar. Feodalitenin yıkılışı ve kent kültürünün ortaya çıkışıyla birlikte sivil toplum, kilise despotluğundan kurtuluşu sembolize eder. Yani dinin egemen olmadığı bir toplum düzenini inşa edici olarak belirginleşir. Roma düzeninde kazandığı yaşam biçimi içeriğine uygun olarak, kilise merkezli bir hayatın reddini formüle ederken sivil toplum kavramının gölgesine sığmılır. Burjuva, kilisenin ve feodalitenin-ki bunlar birbirinin mütemmim cüzüdür -canına okurken, yeni oluşturduğu kentlerde sivillik merkeze alır. Toprağın kilisenin elinden çıkarak sekülerleştiği bu dönemde, birliktelik biçimi teorilerinin ana omurgasını sivil toplum oluşturur. Burjuvanın öncülüğünde ve bilimin yardımıyla inşa edilen yeni kentlerin en temel özelliği hiç şüphesiz sekülerliktir. Tanrının temsilcilerinden kurtarılan bu yeni kentlerde, sivillik tıpkı Grek kültüründe taşıdığı anlam gibi ilkellikten(dini aidiyetten) sıyrılma olarak kodlanır. Hobbes, Locke, Rousseau gibi entelektüeller "doğa durumu" argümanına sığınarak sivil toplumun modern döneme de tevarüs edecek "uygar/medeni" çerçevesini çizerler. Buradaki doğa durumu, esasında, bir tür vahşilik haline işaret eder. Henüz sözleşmenin olmadığı ve insanların birbirleriyle rekabet ve savaş halinde olduğu durumdur doğal durum(!) Yani köylü/kırsal kültürün egemen olduğu durum... Sivil toplum ise "devlet otoritesini" merkeze alarak bu savaş ve rekabeti sonlandırdır. Bu perspektif sonraları Marks tarafından devleti değil sivil toplumu merkeze alacak şekilde köklü bir değişikliğe uğrar. Marx, devleti bir tür burjuva örgütlenmesi olarak gördüğünden, sivil toplumu devletin de üstünde bir konuma yerleştirmeyi dener ve devleti sivil topluma bağımlı olarak kodlar. Bu yönüyle Hegelci gelenekle zıtlaşır. Hegel de devlet, adeta bir tanrı gibidir ve sivil toplumun hem denetleyicisi hem de koruyucusudur. Denebilir ki, modern döneme

tevarüs eden sivil toplum perspektifi, genelde Hegelci gelenekten beslenmiştir.

Sivil topluma geçiş Avrupa'da Hıristiyanlığın evriminden bağımsız değildir. Yukarıda da işaret etmeye çalıştığımız bu evrim, esasında cemaatten kopuşu simgeler. Birliktelik biçimi olarak asırlarca cemaat üzerinden örgütlenmiş olan Hıristiyanların artık sivil topluma avdet etmesi, ciddi bir kırılmaya işaret eder. Bu süreç, aydınlanma paradigmasına maruz kalacak olan Müslüman toplumlar için de aynı çizgide ilerler. Özellikle 19.yüzyıldan bu yana Müslüman toplumlar, modernliğin birliktelik biçimi olan sivil toplumla, dinin önerdiği "cemaat" arasında sıkışmış durumdadır. Hala bu sorunun çözülebildiği söylenemez. Nitekim bugün cemaat havzalarının STK olarak tanımlanmaları, esasında, bahsini ettiğimiz bu sıkışıklığın sonucudur. Cemaatten topluma geçerken Hıristiyanlık, din dilinin egemen olmadığı bir birliktelik biçimini tercih ediyordu. Mezhebi enstrümanlarla sürdüren savaşlardan oldukça yıpranmış olarak çıkan Avrupa'nın, bu geçişi mantığa bürümeye zorlanmadığı söylenebilir. Toplum kavramı, bu bağlamda, cemaatin yerine ikame edilmiştir ve hiç şüphesiz sekülerdir. Dinin belirleyici olduğu birliktelik biçimi yerine, ulus-devlet aidiyetinin belirleyici olduğu bir toplum yaratılmıştır ve bu aidiyet biçimi vatandaş imgesiyle tamamlanmıştır. Dolayısıyla modern dönemin inşası imparatorluktan ulus devlet/ere, cemaatten topluma, şahsiyetten bireye geçişle mümkün olmuştur diyebiliriz.

Bu geçiş sürecinde burjuvanın oynadığı rol hayatidir. Bilimin de yardımıyla burjuva, Kilise karşısında kazandığı zaferi bir tür dinden arınma ritüeline dönüştürmüştür. Burjuvanın inşa ettiği kentler, kilise egemenliğinden kurtarılmış olmaları itibarıyla sonraları kapitalizmin cari kılınmasına hizmet edeceklerdir. Sivil toplum, bu kent yaşamında sözleşme eksenli biraradalığı simgeler. Bu kentlerde cemaat hiyerarşisi ortadan kalktığı için, Pazar hiyerarşisi egemendir. Kilisenin yerini bilim akademileri(sonraları üniversite), papazların yerini bilim adamları, vaizlerin yerini tüccarlar, kralların yerini ise prenslikler almıştır. 1648'le çerçevesi çizilen ulus devlet, kendi sivil toplumunu yaratmaya başlamıştır. Tanrının denetimi yerine devletin denetimi, İncilin yerine toplumsal sözleşme geçmiştir. Ulus devletin o gün çizdiği çerçeve, sivil toplumu bugüne taşıyan perspektife ilham vermiştir. Devletten mutlak anlamda bir bağımsızlık söz konusu değildir. Yönetim erkine katılımın sağlanması amacıyla toplumun politize edilmesi ana gayedir. Bu bağlamda, bireylerin eğitimi ve örgütlenmesi esas alınır. Eğitim, ulus devletin kurumlarında aydınlanma paradigması merkeze alınarak verilir. Örgütlenme ise, itikat eksenli

değil çıkar eksenli olarak sistemleştirilir. Adeta bir tanrı gibi olan devlet karşısında bireyin çıkarlarının müdafaa edilmesi ana ilkedir. Toplumsal uzlaşma imkanı ortadan kalktığına ya da devletin mevcudiyetine tehdit oluşacak bir hareketlilik cari olduğunda son noktayı koyan yine devlet aygıtı olur. Bu noktada sivil toplum, devletin denetim mekanizmasının kavileşmesine hizmet eder. Yunan/Grek kültüründe, aynı zamanda politik toplum anlamına gelen sivil toplum, ulus devletleşme süreciyle birlikte seküler hayatın teminatını sağlamak üzere operasyonel kılınır. Günümüzde de her ne kadar devlet dışı örgütlenme olarak tanımlansa da, esasında devletin egemenliğini tahkim etme rolünü oldukça iyi oynamaktadır.

Türkiye özelinde sivil toplum örgütlerinin(esasında Türkiye'de özgün anlamıyla yani Protestan burjuva kültür kodlarına uygun bir siyasallığın inşası bağlamında bir sivil toplum yapılanmasından bahsetmek mümkün değildir. Belki devlet karşısında bireyin haklarını müdafaa etmeye çalışan örgütlü yapılardan bahsedilebilir. Ancak bu örgütlü yapıların birçoğu Türkiye'nin radikal modernleşme tecrübesinin şoklarını tahlil edebilecek yetkinlikte olmadıkları için farkında olarak ya da olmayarak seküler kentli siyasallığın inşasında rol almaktadırlar.) özellikle 1990 yıllar ve sonrasında üstlendikleri misyon, tam da yukarıda ifade etmeye çalıştığımız bağlamla ilgilidir. Amaç, toplumun geleneksel kodlarının modernite lehine gevşetilmesidir. Bu noktada ilgili örgütlerin modern değerler sisteminin inşasında ulus devlete lojistik destek sağladığı söylenebilir. "Cemaat" yapılarının yaygın olduğu toplumları "mahiyet iradesi" üzerinden primitif/ilkel bağlama hapseden aydınlanmacı perspektif, ilgili sivil toplum örgütleri tarafından da benimsenir. Böylece geleneksel kültürler muhatabını "sürüleştiren" bir bağlama hapsedilir. Hıristiyanlığın tarihsel tecrübesi merkezleşir ve bütün geleneksel yapılar Hıristiyanlık üzerinden mahkûm edilir. Binaenaleyh Hıristiyanlığın yaşadığı evrim, küreselleştirilmeye çalışılır. Türkiye gibi ülkelerde de cari kılınmaya çalışılan toplumsal model, bu bağlamdan bağımsız değildir.

21.yüzyılda sivil toplum, küreselleşmenin de etkisiyle, ulus devletin egemenliğini sarsacak bir pozisyona evrilmiştir. Yaşanan enformasyon devrimiyle, sivil toplum unsurları küre ölçeğinde eşgüdüm halinde eylemler icra edebilmektedir. Küresel bir sivil toplumun oluşumu mümkün hale gelmiştir. Bu oluşum, küresel kültürün ilgili ülkelere taşınmasında oldukça etkili olmaya başlamıştır. Bu yönüyle sivil toplumun bu yeni şeklini, klasik kolonyal müdahalenin şekil değiştirmiş versiyonu olarak görmek mümkündür. Özellikle geleneksel kodların

henüz tam olarak çözülmediği, seküler ve modern kültürün bütün unsurlarıyla egemen kılınmadığı toplumlarda sivil toplum aracılığıyla gerçekleştirilen müdahaleler oldukça etkili olabilmektedir. İnsan hakları, kadın hakları, çevre, düşünce özgürlükleri vb. alanlar üzerinden ilgili ülkelere giriş yapan sivil toplum unsurlarının Avrupa merkezci dili ve kültürü egemen kılma yolunda oynadıkları rol hayatidir. Türkiye bu bağlamda en ciddi müdahalelere maruz kalan ve kalmaya da devam eden ülkeler arasındadır. Sivil toplum, Grekten beri içkin olduğu medeni/uygar ve seküler doğasını muhafaza etmekte ve fakat bu sefer bir tür misyonerlik saikiyle hareket etmektedir.

Türkiye'de ilginç olan ise cemaat havzalarının da kendilerini sivil toplum olarak tanımlamasıdır. Kamusal alanda (ki bu tabir bile ziyadesiyle sorunludur. Hayatı parçalara ayıran ve her parça için ayrı bir değer sistemini yetkilendiren modern akıl "tevhidî perspektife" yabancıdır.) legal faaliyetler icra edebilmek için tercih edilen sivil toplum yaklaşımı, bir süre sonra muhatabını kendi iç hiyerarşik doğasına ve esinlendiği paradigmaya uygun düşünmeye ikna etmektedir. "Cemaatler" kendi içlerinde dinin öğütlediği birliktelik biçimini cari kılmaya çalışırken, kamuya dair söylemlerinde Sivil Toplum Dilini kullanmayı yeğlemektedirler. Bu durum, İslam'ın "put kırıcı" söyleminin amorfleşmesini de beraberinde getirmektedir. Sivil Toplumun köklü seküler geleneği ile İslam'ın sarsıcı itikat dili arasında sıkışan cemaatler "kuş diliyle" konuşmaya mecbur kalmışlardır. Başlangıçta dernek/vakıf mevzuatının oldukça geniş faaliyet sahasından istifade etmek amaçlı kabul edilen bu yaklaşım, şimdilerde din dilinin "sivilleşmesi" sorununu ortaya çıkarmıştır ki bu sorun kolay aşılacağı benzememektedir. Buradaki sivilleşmeden kastımız, bütün bir hayata egemen olması gereken dinin/İslam'ın, sivil toplumun tabiatında içkin olan ayrımlı/parçalı düşünüş tarzına teslim olmaya başlamasıdır. Bu teslimiyetin sonucu, İslami dilin ve söylemin, sadece bireysel dindarlık biçimini tahkim edecek şekilde formüle edilmesidir. İktisadi, içtimai, hukuki, siyasi v.b alanlarda seküler bilginin tahakkümü içselleştirilirken, dinin sadece folklorik meşruiyeti müdafaa edilebilmektedir. Yine bu teslimiyetin sonucunda kamusal alan, sivillik esas alan seküler bir akla ve ufka teslim olurken, dine sadece özel alanlarda özgürlük vaat edilmektedir. Kanaatimce bu inhıraftan kurtuluş, İslam'ın hayatın bütününe vaziyet eden dilini inşa ederek mümkündür. Bu dilin yüksek düzeyli siyasal perspektifi için olduğu ise izahtan varestedir.

YENİ BİR SOSYAL SÖZLEŞMENİN, İMKÂNI VE MÜMKÜNLÜĞÜ'NE DAİR

▲ ABDÜLAZİZ TANTİK

İçinde yaşadığımız evreni yaşanılmaz kılan insanoğludur. İnsanlık tarihinde olmayacak kadar insan kibirli ve bencil bir karaktere büründü. Bunu besleyen ise kendi akli ile inşa ettiği kültür ve medeniyet kodlarıdır. Yani bugün içinde var olduğumuz kültür evreni tamamen insanın kendi ürünüdür. Ve bu insanı mutsuz kılan, umutsuz kılan ve sürekli bir ezilmeyle karşı karşıya bırakan, emniyetsiz bir ortamı oluşturdu. Teknolojik bir çağ olduğumuz doğru olmakla birlikte bu teknolojinin ruhumuza kattığı bir değer ortada görülmemektedir. Tam tersi disiplin toplumundan otoriter bir topluma bu dijital teknoloji sayesinde geçiş yaptık. Bu kültür evreni tek kelime ile insanı yabancılaştırdı. Bu yabancılaştırma bütün katmanları ile gerçekleşen ve tarihte eşi ve benzeri olmayan bir özellik taşımaktadır.

Mevcut kültürün ürettiği yaşam tarzının insanı daha mutlu kılan bir özelliği yoktur. Çünkü **insan tek başına yaşayacak bir varlık değildir. O çevresiyle birlikte bir uyum içinde yaşamayı başardığı zaman mutluluğu yakalar.** Bu uyum bozulduğu zaman hem psikolojik zemini yapı bozumuna uğrar, hem de sosyolojik zemini yapı bozumuna uğrar. Buda siyasi yapı bozumuna davetiye çıkarır.

Modern kültürün öteki kavramı üzerine bina ettiği felsefi yapısını yeniden düşünmek elzem olmuştur. Öteki kavramının yaşam üzerine oluşturduğu baskıyı kaldırmanın yolu, ötekiye yüklenen olumsuz, düşman ve yok edilmesi gereken olduğu duygusunu bertaraf etmekle işe başlamak ve yeni bir öteki/diğeri tanımına ulaşmak zorunlu görünüyor. Yoksa mevcut kültür bir şekilde varlığını idame ediyor, etmeye de devam edecektir. Bu durum salt öteki ile sınırlı olmamakla birlikte yeni bir başlangıç için öteki ile olan savaşı durduracak bir yaklaşıma olan ihtiyaç izaha muhtaç değildir. Elbette ki insan tanımı ve bu insan tanımı ile birlikte bir evren ve Yaratıcı ile yaşamın anlamı üzerine bir bakış geliştirmekte öteki üzerine geliştirilecek bakışa eşlik edecektir.

Bu yüzden önceliğimiz olan öteki ile kuracağımız ilişkinin mahiyeti önemini ibraz ediyor. İçinde var olduğumuz kültür evreninin ürettiği öteki kavramı kötülüğün cazibe

merkezi konumunu sürdürmektedir. Ötekiyi anlamlı ve ilişki kurulabilir, birlikte yaşanabilir kılacağımız bir bakış üzerinden yeniden tanımladığımızda kötülük kendiliğinden azalmaya yüz tutacaktır. Kötülüğün azalması demek, yabancılaşmanın kendi standardına doğru bir seyrüsefere çıkması anlamına gelecektir. Yabancılaşma, kötülüğün neşvünema bulduğu zemini kuruyor. Bu yüzden ötekiyi yabancılaştırarak yok edilmesi gereken veya sürekli sömürülmesi gereken biri olarak betimlendiğinde kötülük sürekli kendisine yeni alanlar bulmaya devam edecektir. O zaman daha yaşanabilir bir dünya için yeni bir diğeri/öteki kavramını inşa etmeyi başarmalıyız.

Bu noktada bir insan tanımı ve bu insan tanımına uygun yeni bir kavramsal şema da açığa çıkacaktır. Modern kültür evreninde insan mikro tanrıçık olarak betimlenmektedir. Yani kendisi ile ilgili yargılara ve kendisi dışında kalan şeylere dair yargılara da yine kendisi karar verecektir. Bu karar menşeinin de akıl olduğu vurgusu yapılmaktadır. Şimdi milyonlarca akıl, milyonlarca yargı üretebilir bir pozisyonu taşıyor. Bu da doğal olarak kendi hakikatinin sahibi olarak bu hakikati diğerlerine dikte etme imtiyazı da kazandırıyor. İşte modernleşme tarihinin belkemiğini oluşturan psikolojik vasat buradan neşet etmektedir. Hem her insanın kendi yargısının efendisi olacağı tezi, hem de bazı insanların diğer geride kalan büyük çoğunluğun yerine bu yargıları ortaya koymaya hak kazandığı tezi... Ve buna bina edilmiş, tek boyutlu insan, tek boyutlu evren ve tek boyutlu yaklaşım... İşte durağan, anlamsız, yabancılaştırıcı ve çürütücü, hiçliğin kurumsallaşmasını sağlayan vasat...

Öncelikli olarak işe kendi yetersizliğimizi kabul ederek başlamalıyız. Bu yetersizliğimiz bizim zaafımız değil, bilakis, bizim en büyük gücümüz olduğu bilincini kuşanarak işe başlamalıyız. Çünkü **insanlık tarihi boyunca tecrübe ettiğimiz temel gerçeklik; insan tek başına her şeyi yapamadığı gibi buna gücü de yetmez! O zaman paylaşmaya ve yardımlaşmaya açık bir vasatı birlikte inşa ederek yeni bir kültürün varlığını aşikâr kılmalıyız.** Bu yaklaşım bize öteki/diğeri ile bütünleşmeye

ve tamamlanmaya dair açık bir seçme/seçenek düzenini öne çıkartır. Böylece öteki ile ilişkimizi yok etmeye yönelik değil de birlikte var olmaya ve yardımlaşmaya matuf kılarak yeni bir başlangıcı işaret edebiliriz.

Bu yaklaşım, dinleri tek çatı altına toplamak, felsefi sistemleri birleştirmek gibi bir gayeyi taşımamaktadır. Temelde farklı düşüncelere sahip olursa da, burada, yeryüzünde birlikte yaşadığımızı unutmadan, burayı emniyetli bir yer kılmanın imkanı olarak, insanın yaşam koşullarını iyileştirecek bir yardımlaşmayı öne çıkartarak salt kendimizi değil, gelecekteki insanların da daha iyi bir dünyada yaşamasını sağlayacak koşulların oluşturulması ve bir sorumluluk duygusu ile beslenmektedir. Yani aslında bu yaklaşım, makul, reel ve temel gerçekliği dikkate sunarak ve işlevselliğini öne çıkartarak bunu yapma arzusundadır. Çünkü her bir insan teki olarak yaşadığımız tecrübe bize bunu öğretmektedir.

Ben bir Müslüman olarak kendi inancımaya göre yaşamayı tercih ederim. Bu inancımın gereği olarak da başkaları ile bir sözleşme gereği bir arada olma imtiyazım vardır. Yani dini inançlarım gereği, mümin kardeşlerimle bir hukukum, şeri olana dair bir zeminim var, ama öteki/diğeri ile olan ilişkiyi düşmanlık üzere değil, barış üzere ve bir sözleşme/ahitleşme üzerine kurabilirim, tarihte bunun örneği vardır. Bugünde bu örneği yapabiliriz. **Mesele salt benim Müslüman olarak varlığımı idame ettirmek değil; bilakis, varlığın her türünün kendisine verili olan yaşamın emniyet içinde varlığını idame ettirmesi de inancımızın bir parçasıdır.** Her insanın kendi sorumluluğunu kuşanarak bu hayatı yaşaması

ve emniyet içinde varlığını sürdürmesi ve neye inanıp inanmayacağını kendisinin belirleyeceği bir vasata sahip olması da benim inancımın bir parçası olduğu kadar insanın yaratılışının ve imtihan oluşunun temelini oluşturur. Bu yüzden insan, Baskılanarak herhangi bir ikna operasyonuna tabi kılınmadan kendi şartları içinde kendisi bir tercihte bulunarak bu sorumluluğunu kendisi üstlenmiş olmalıdır ki bir karşılığı aldığı anda adalet tecelli etsin.

Tam burada yeni bir başlangıcın şu üç temel kavram üzerine bina edilmesi gerektiğini düşünüyorum: anlam, sorumluluk, karşılık/mükâfat ve ceza... İnsanın davranışlarının tümünü bu üç kavram ile betimleyebiliriz. Yaşamda olup biten her şeyi bu üç temel kavram üzerine bina edebiliriz. Bu üç kavram, insanın ürettiği, anlamlandırdığı, ortaya koyduğu siyasi, sosyal, iktisadi, toplumsal ve bireysel her şeyde bir karşılığı vardır. **Bu üç temel kavramı ise iki temel kavramın zemininde var kılmalıyız: adalet ve barış...** Adaletin ve barışın ikame edilmediği bir zemin anlamı yokluğa tevdi eder, sorumluluğu ortadan kaldırır ve karşılığın zulümle sonuçlanmasını beraberinde taşır. Bu yüzden bu iki temel kavram çok önemli ve dikkatle kurulmasını gerektirir. **Ve en önemli kavrama geldik, ister ilk başta ve ister benim gibi son ilke olarak düşünelim; özgürlük...** Özgürlük olmadan bu beş kavramın içeriğinde sorunlar oluşur. Yani ilk üç kavram bu üç kavramın üzerine bina edileceği zemin olan iki kavram ve bu beş kavramın anlamını doğru bir şekilde bulacağı özgürlük kavramı; bize yeni bir çıkış noktasını ve yeni bir başlangıç noktasını açığa çıkartır. Bu kavramların her birinin yeniden tanımlanması gerektiği açıktır.

Denge kavramı ise bu altı kavramın sahici ve dinamik bir şekilde yaşamda karşılığının sağlanması açısından kaçınılmaz olmaktadır. Serinin denge kavramı ile birlikte sürdürülmesi bazı şeyleri dikkate sunmada faydası olacaktır.

Denge

Yaşam, düzen ve kaotik sistemi ile muazzam bir dengeye sahiptir. Yaşamda düzenin ve kaotik olanın kendine has bir dengesi olduğu bedihidir. Bu denge muhteşem bir ahenk içinde vuku bulur. Öyle bir denge ki bu hem düzen ve hem de kaosta hep bir dış elin varlığı hissedilir, görülmesi de...

Düzende denge belirli bir uyumun varlığını zorunlu kılar. Bu uyum üzerinden kaotik olan düzene kavuşur. Ama düzen her an kaotik olana açık bir yapı arz eder. Bu da hem yaşamın iç iradesi, insan iradesi ve Yaratıcı irade arasındaki dengede açığa çıkacak olan etkileşimle orantılıdır.

Yaşamdaki değişimin bu denge ile bağımlı doğru idrak ettiğimizde değişimin kaotik bir olgu olmadığını, bilakis, yaşamın devinimini ve dinamiğini oluşturduğu algılanabilir. O zaman mesele her zaman olduğu gibi bu meselede de insanın ilişkiler ağını hangi zemine yasladığına bağlı olarak kaotik veya düzen inşa olur. Elbette ki insanı aşan bir müdahale yaşamda vuku bulacaktır. Bu vakıa insanın saklı olan arzuların dışa vurumu kadar bu arzuların insana hazırlayacağı sonu görme açısından da değerini doğru anladığımızda dışsal müdahalenin insan ilişkileri ile ilgisini de idrak etme imtiyazını kazandırabilir insana...

Burada denge insana toplumda yalnızca kendisinin yaşamadığını kavrayarak, başkaları ile birlikte yaşadığını idrak ettirir. Ve böylece kendisi için istediklerini, diğerlerinin de imtiyazı ve hakkı olduğunu bilerek istekte bulunur ve imtiyaz talebinin karşılanmasını ister. İşte denge burada farklılığı kendi çoğul karakteri içinde birlik halinde yaşamaya alıştıtır.

Tabi denge sadece bu genel tabiatı gereği bu konuda yer almaz, ayrıntılarda da yer alır. Yaşamın her ayrıntısında denge artı ile eksinin bir dengede varlığı anlamlı kılacak bir pozisyonu elinde tutmasına zemin oluşturur. Denge bozulduğu an, çoğulluk teke irca edilir, uyum çatışmaya dönüşür.

Anlam–Denge İlişkisi

Anlam, eğer bir denge üzerine kurulu olmazsa aşırılığa ulaşması kaçınılmaz olacaktır. Anlam, kişinin kendisinde belirli bir varlık kazanır. Bu varlık kazanma ona belirli

bir kesinlik sağlar. Bu kesinlik ise diğer anlamları dışlamayı beraberinde taşır. İşte denge, çoğul yaklaşımın oluşturduğu denge ile kendi kesinliğini kendisi ile sınırlandırarak farklılığa müsamaha sağlayacak bir vasatın kurulmasını teminat altına alır. İnsan kendi arayışlarında dengeyi gözetererek, olayları ve olguları daha sahici bir zeminde anlamaya açık hale gelir. Bu da kendi görüşlerini sürekli bir iç kritiğe açık halde tutarak o kesinliğin militanca bir tutuma evrilmesine meydan vermez. Anlamın, farklı anlamlar ile kendi bütünlüklü yapısını kurmada işlevsel hale getirilmesini sağlayacak olan şey ise dengededir. Böylece anlam kavramının şümüllüğü içinde tamlığı işaret etmesine rağmen içeriğini her insanın kendi isteği, iradesi ve çabası ile eş değer oluşunu da dikkate alarak kendi anlam dünyasını otoriter ve hâkim bir anlam olarak başkalarına dayatma hakkı olmadığını anlar.

Her anlam bir sorumluluk taşır demiştik. Bu sorumluluğun insan üzerindeki etkisi ise iki türlü tepkiye neden olur. Kişi, ya sorumluluk duygusunu yerine getirerek özgüven kazanır ve bu özgüvene dayalı olarak kendine olan güveni gurura yönelir ki bu insanın kendisine yabancılaşmasına neden olur. Ya da sorumluluğunu yerine getiremediği için kendisiyle bir hesaplaşma içinde girerek kendini sürekli aşağılayarak kompleks sahibi biri olarak anlamsızlığa ulaşır.

Denge, anlam ve sorumluluk alanlarında bir karmaşa ve karışıklığa mahal bırakmadan belirli bir düzen içinde varlığını idame etmesine imkân tanırken, onları kendi otantik yapısı içinde tutarak yaşamın devinimini ve dinamiğini de olumlu bir şekilde etkiler.

Karşılık kavramı ise içerik olarak mükâfat ve ceza olarak betimlenir. İnsanın yaptığı her eylemin yaşamda bir karşılığı vardır. İnsan kendi yaşam tecrübesi içinde bu karşılığın idrakine sahip olur. Ama çoğu insan bu tecrübenin idrakine sahip olamadığı için olup bitenin neye taalluk ettiği konusunda bir kafa karışıklığına sahiptir. **Bir sosyal sözleşmede ceza ve mükâfat eğer bir denge üzerine kurulu olmazsa, denge bozulur ve kimin lehine veya aleyhine bozulmuşsa orada bir kaotik zemin kurulur. Bu da sözleşmenin yapı bozumuna uğramasına neden olur.** O yüzden hem insanın kendi vicdanında hem toplumun mahşeri vicdanında denge ceza ve mükâfat açısından kaçınılmaz bir olgudur, vazgeçilmeyecek olmaktadır. Bu adalet duygusunun zemin kazandığı alanı imler.

Adalet duygusu zedelenmiş bir toplumun veya insanlığın bir sözleşme etrafında bir araya gelmesi beklenemez ve çatışma kaçınılmaz olana tekabül eder. Bu yüzden

cezalandırırken ve mükâfatlandırırken adalet duygusunu zedeleyecek bir tutuma yönelmemesi elzemdir. Adalet duygusu, anlam, sorumluluk ve karşılık kavramlarının kendi otantik yapısı içinde var olmalarının daimiliğini sağlama konusunda en önemli enstrüman olarak öne çıkar ve barışın ikamesindeki en yetkin iradeyi oluşturur. Adalet duygusunun kararlılıkla varlık kazanması ve sürekliliğini devam ettirebilmesi dengeyi muhafaza etmesiyle orantılıdır. Adaletteki denge, vicdanlardaki sükûnete tekabül eder. **Vicdan yatışımsa onun sağlayacağı atmosfer barışı açığa çıkarır.**

Barış, yeni bir sosyal sözleşmenin kalıcılığının kaçınılmaz şartıdır. Barışta denge olmazsa, çatışmayı zorunlu kılar. Çünkü barış adına her türlü zorbalığa veya hukuksuzluğa ses çıkarılmadığı zaman çatışma kendiliğinden kaçınılmaz hale gelir. Bu yüzden, denge barışın teminatı olur. Barışta, barışın şartlarının gereği olan anlamın ve sorumluluğun yerine getirilmesine ortam hazırlamak, karşılığın sahici ve sağlıklı bir zeminde oluşmasına imkân tanımak ve adaletin ikamesinde vicdanlarda yara bere oluşturmamaya gayret etmektir.

Bir sosyal sözleşmede öneride bulunduğumuz her kavramın belirli bir denge üzerine kurulu olması gerektiği açıktır. Bu denge sadece bu kavramlarda değil, hayatın her aşamasında bize elzem olan bir şeydir.

İnsan açısından çok önemli bir zemin olan özgürlük bir sosyal sözleşmenin bel kemiğini oluşturduğunu bilerek bu özgürlüğün denge üzerinde durması gerektiği konusu da en azından sözleşmenin temeli kadar ehemmiyetli bir durumdur. Çünkü özgürlüğü elinden alınan her varlık ve dolayısıyla insan kendisine yabancılaşarak kendisinin düşmanı olur ve diğerlerinin de düşmanı haline gelerek önce barışı yok eder, sonra da adalet duygusunu zaafa uğratar. Özgürlüğü dengeden kopardığımız andan itibaren tam bir kaotik zemin kurulur ve bu kaotik zeminin dengesini de yerinden oynatmış olursunuz. Bu sefer ilahi müdahaleye açık bir durum meydana gelir.

Sözleşmenin Tarafı Olan İnsan...

Bir sözleşme tarafların tanımı ile başlamalıdır. Sözleşme karşılıklı bir güvenin tesisi ile ortaya konabilecek bir özellik kazanmalıdır. Sözleşmenin garantisinin hukuk olduğu söylemi elbette ki önemlidir. Ancak, sözleşmenin taraflarından birinin sözleşmeyi açık veya gizli ihlalinin giderilmesinin imkânlarını tartışmak elzemdir. Çünkü yaşadığımız modern tecrübe; hem ulusal sözleşmeler, hukuksal taahhütler, hem uluslar arası sözleşmeler dikkate alındığında bu sözleşmelerin hep nedense güçlülerin lehine işlediğini göstermiştir.

Bu noktada bir sosyal sözleşmenin aynı zamanda bir felsefi arka plana yaslanması gerektiğini ilzam eder. İşte ortaya koyduğumuz anlam, sorumluluk, karşılık, adalet ve barış, özgürlük ve denge kavramları aynı zamanda bize hem metafizik bir karakter inşa etmeye imkân sağlar, hem de yeni bir sosyal sözleşmenin felsefi arka planını sunabilir. Bu kavramların her insan teki için önemli ve gerekli oluşu kadar, farklı kültür ve medeniyetlerle, farklı felsefi ve düşünsel yaklaşımları da içerecek bir düzeyde ve açık bir yapı olarak kurmakta fayda var. Örneğin, anlam yapılan her şeyi gerekçelendirmek ve bu gerekçelendirmeyi gerçek/doğru üzerine bina etmeyi işaret eder. Farklı gerçeklikler veya doğrular, sözleşmenin gereğini yerine getirmekten alıkoymamalıdır.

İnsan, anlam arayışını sürdüren, arada unutsa da bu anlam arayışının onun bizzat kendi gerçeklik doğasını oluşturduğunu gören ve bilendir. Bu yüzden yanlış bir iş yapana saçmalama deriz. Bu saçmalama, anlamı dışarıda bırakan bir işlemle alakalıdır. İnsan, anlamlıdır. Bu anlamlılığı yaratılışı ile birlikte başlayan bir sürece işaret eder. Ayrıca varlık katmanlarında bilinç sahibi bir varlık olarak anlam yükleyen yegâne varlıktır. İsim koyma, tanım yapma, tarif etme ve ifade gücü insanı çok farklı bir konuma taşımaktadır.

İnsanın Başlı Başına Kendisi Bir Anlamdır,

Anlam, insana kurgu yapma yeteneği vermiştir. Kurgu yapmak ise neyi, nerede, nasıl ve neden yapması gerektiği konusunda insana fazladan bir yetkilendirme tanımaktadır. İşte bu yetkilendirme beraberinde bir sorumluluğu taşımaktadır. Çünkü anlam olan insan, anlam üretirken bu ürettiği anlamı sorumlulukla yerine getirme arayışını da taşıma zorunluluğunu doğurur. Farklı kültürel veya düşünsel havzalara sahip olmak bu durumu ortadan kaldırmıyor. Bu da farklılıklara rağmen, yeni bir sözleşmeyi kurarken anlam ve sorumluluğu taşıyan insana güven duymayı tecrübe ettirmeyi sağlar.

İnsan başıboş bırakıldığı andan itibaren saçmalar, yapı bozumuna uğratar, kurgular üzerinden kendi haklılığını inşa etmeyi becerir. Buna müsamaha gösteremeyiz. İşte karşılık, yani kişinin anlam ve sorumluluğunu yerine getirirken karşılaşıacağı mükâfat ve ceza burada devreye girmelidir. Yani bir sözleşme beraberinde bir karşılığı da taşımalıdır. İnsanın unutkanlık gibi bir özelliği olduğu için hatırlamakta zorlanmaktadır. Burada hatırlatıcı bir pozisyonu sürekli canlı tutmalıyız. İnsan, hatırlayıcı bir pozisyonu sürekli canlı tutarsa unutmaya belâsından kurtulacağı için sözleşmeye bağlı kalmayı da başarır. İnsan, anlam ve sorumluluğu doğal olarak karşılık ile taçlandırır. Bu karşılığın güvencesi bir sosyal sözleşmenin bel kemiğini oluşturur.

Bir sözleşmenin sürekliliğini sağlayacak olan şey ile bir insana güvenin sürekliliğini sağlayacak olan şey aynıdır: adalet... Adalet, insana olan güveni sağlamlaştırırken, sözleşmenin kalıcılığının teminatı olmayı da beraberinde taşır. Dolayısıyla insan adalet sahibi varlık olduğunda birlikte yaşamanın anlamını da keşfeder ve barış içinde varlığını keşfeden ve ilişkilerini bu yumuşak zeminde güçlendiren biri olur. İnsan, öncelikle kendisi ile barışık olduğunda başkası için güvenilir bir hale gelir. Kendisi ile barışık birinin bir başkası ile barışık olmanın tecrübesine haiz olacağı için onunla daha kolay bir barışıklığın içinde yer alır. Bu barışıklığı zaten anlam, sorumluluk ve karşılığın sağladığı zemin üzerinden adalet ile taçlandırdığı zaman barış kalıcı hale gelir. Barış kalıcı hale geldiğinde ise insan, etrafı ile sahici ve sağlıklı bir ilişki kurmayı başarır. Bu sahici ve sağlıklı ilişki ise sosyal sözleşmenin garantörü olmayı hak eder. İşte barışı sağlayacak zemin sözleşmenin de kalıcılığını işaret eder. Bu temel gerçekliği insanın öğrenmesi ve barışın kendisine sağlayacağı vasat üzerinden anlam ve sorumluluğunu yerine getirmenin kolaylığını hissetmelidir. Bu hissiyatı kazanması ise elbette ki barışık bir ortamın tecrübesine sahip olmakla sağlanabilir.

Özgürlük ve özgür irade insan açısından sorumluluğunu barışık bir şekilde ve adalet ile yerine getirmesi konusunda bir vasat inşa eder. İnsan özgür bir varlıktır. Bütün kısıtlılığına rağmen, insan özgürlüğü üzerine bina edilmiş anlam ve sorumluluğunu üstlenir. Bu yüzden anlamın anlam, sorumluluğun sorumluluk, karşılığın karşılık, barışın barış, adaletin ise adalet olarak karşılığını bulacağı bir zemini özgürlük inşa eder. Ve özgürlük de kendi güvenliğini denge üzerinden kurar. Denge özgürlüğünü sahici ve sağlıklı bir zeminde tutmaya imkân sağlar. Denge her kavramın pozitif boyuttan negatif boyuta yönelmemesinin teminatıdır.

Anlam...

Anlam, hayatın üzerine bina edilen yaşamın kendi varlığının anlamını izhar etmesi bağlamında da kaçınılmazdır. Hayatın beyhude olmadığı tezinin hayat kazanması ise anlam açısından esasa tekabül eder. Anlam; kişinin, toplumsalın, siyasetin, sokağın, kültürün, ticaretin, ailenin, toprağın, eğitimin, terbiyenin vesaire gerekliliğini izah eden en önemli etkidir. Anlamı çekip alırsanız yaşamdan geriye sadece bir fosil yığınağı kalır. Ki bu fosilin bir karşılığının olmadığı da bedihidir.

Bir sosyal sözleşmenin ve bir insanın şahsiyet kazanması bağlamında anlam, bir zorunluluğu işaret eder. Çünkü karşılıklı bir bağı oluşturan sözleşmenin temeli anlama dayalı olma zorunluluğu taşır. Gaysiz, hedefsiz, amaçsız

bir sözleşmenin geçerliliği sağlanamaz! Belirli bir güç üzerinden bu sözleşme dayatılsa da karşılığı oluşmayacağı gibi vicdanlarda makes de bulmaz ve reddedilir.

Anlam, hem kişiliğin üzerine bina edileceği şahsiyeti, hem de o kişiliğin ilişki ağını belirlemede temel bir kıstası oluşturur. **Anlam, insan söz konusu olduğunda onu çepeçevre kuşatan bütün olay, olgu ve durumlarını kuşatan bir şey demektir.** İnsanın aile oluşu, bir topluluk ile birlikte; ister kan bağı, ister değer bağı olsun ilişkisinin niteliğini, siyasal arayışlarda tarafını, iktisadi tutumlarında tepkisini, savaş ve barış arenasında katılımını, tabii afetlerde tutumunu belirler. Bu temel gerçekliği dikkate almadan bir ilişki ağı oluşturmak mümkün görünmemektedir. Zıttı olan anlamsızlığın üreteceği kabalık, şiddet ve öfke patlamalarının ilişkiye yükleyeceği olumsuzluğu hepimiz günlük hayatımızda tecrübe edinmişizdir.

Farklı anlamlar oluşturulabilir denebilir. Elbette ki farklı anlamlar olacaktır. Ama en temelde anlam bütün farklılıklarına rağmen içinde bir değeri taşıdığı için bu değer üzerine bir ilişki bina etmeyi kolaylaştırır. Farklı anlamlar bizi ayrıştırabilir, ama aynı zamanda bizi bir birimizi anlamaya yönelterek birlikte var olmanın imkânını sunabilir.

Anlam kendi içinde bir değer taşır. Bu değer ise anlamı hem süreklileştirir ve hem de anlamın somut bir olgu olarak öne çıkarılmasını sağlar. Değer, kendi bağlamı içinde ilişkiyi birbirine bağlayarak bu ilişkinin niteliğini temellendirir. Çünkü değer farklı anlam katmanlarına sahip olsa bile kendi içinde bir ihtiramı taşır. Bir şey değerli ise dikkate değer olandır.

Adalet ve barışı ikame edecek olan anlamdır. Anlama bina edilmeyen bir adalet zulüm aracı olur. Barış ise anlamlı ise karşılık bulur. Yoksa ilk anda yıkılır, kaybolur. Adalet ve barış bir sosyal sözleşmenin vazgeçilmezleridir. İnsanın kendi özgürlüğünü anlamlı kılabilmesi için önce kendisine verdiği ihtiram ile adım atar. Değer ile özgürlüğünü garanti altına alır. Anlam ile de özgürlüğünü sağlama olarak tadını çıkarır. Özgürlüğü başıboş, ser seri, amaçsız, hedefsiz bir zemin olarak düşünmek özgürlüğü anlamamakla eş değer bir işleve sahip olur. Özgürlüğü sadece kendi isteklerini yerine getirme olarak betimlemek, kendiliğinden başkalarının haklarını, özgürlüklerini, isteklerini yok saymak ve çatışmayı zorunlu kılmak anlamına gelir. Bir sosyal sözleşme bu zemin üzerine kurulamaz!

Anlam kendi içinde bir arayışı, bu arayış ise insanın yaşama isteğinin amacını belirgin kılar. Bu arayış üzerine

farklılığı muhterem kılar. Çünkü farklılık bu arayışın anlamlı oluşunu ve niteliğini artırır. Başlangıcı anlam olmayan her şey yıkılmaya mahkûm olur. Anlamsızlık sadece yıkımı işaret eder.

Anlamın dengeye olan ihtiyacı, mutlaklaştırmayı engellemesi ve kendisine tanıdığı hakkı diğeri içinde var saymasının imkânı oluşudur. Bu yüzden denge, anlamın varlık sahasına çıkmasının önündeki engelleri ortadan kaldırırken tek taraflı bir hak yerine çok taraflı bir anlam ve hak arayışını önceler. Denge barışın teminatı, anlamın varlık kazanması, değerinin itibarını artırırken, ihtiramın önemini ise aşikar kılar.

Sorumluluk

İnsanı yekdiğerinden farklı kılan sorumluluk duygusunu taşıyıp taşımadığıdır. İnsan, varlıklar içinde sorumlu olarak temayüz eden varlıktır. Bu yüzden sorumluluğu taşıdığı kadarı ile insani hasletlerini çoğaltan bir yapı arz etmektedir. Bir sosyal sözleşme ise taraflar eşit olduğunda gerçekleşebilir. Yani insan, insan ile sözleşme yapabilir. İnsan ise sorumluluğuna müdrük olduğu sürece insanlaşır. Sorumluluğunu terk ettiğinde ise yıkıcı bir karaktere dönüşerek ifsadın baş aktörü olur.

Sorumluluk, insanın yaşam karşısında duyduğu kaygı ile birlikte Yaratıcının, yaratılışın ve varlığın hakikatine yönelik bir ilgiyi beraberinde taşıyarak çatışma yerine sulhu eksene alan bir yaklaşımın tavrı olarak belirginleşmesidir. Yer yüzünün bir imtilhan dünyası olması, Bu yüzden her düşünce sahibine bir sorumluluk yüklemektedir. Sorumluluğunu ifa etmeyen kişiye ise güvenilmez olduğu açıkça ifade edilir. Böylece sorumluluk olgusu bir ayrıç gibi kötü ve iyi arasındaki ilişkiyi belirgin kılar.

İnsanların birbirlerini koruyup gözetlemeleri ve kötünün engellenmesi ile iyinin varlığını izhar etmenin yolu sorumluluğun varlığına dayalıdır. Murakabe ile insanlar bir birlerine karşı sorumluluk duygusuna sahiptir. Her insan teki, çocuğuna, babasına, kardeşine, ablasına, yakınlarına, bakmakla yükümlü olduğu kişilere, işine, ticaretine vesaire karşı sorumluluk duygusu taşıyarak sorumluluğun tecrübesine haizdir. Bu murakabe, fitri ve anlama bina edilmelidir. Siyasi murakabe, sosyolojik murakabe, iktisadi murakabe ve ahlaki murakabe hayatın belirli bir tanzim üzere gerçekleşmesine zemin oluşturur.

Bugün açısından bakıldığı zaman; bir; yeryüzü tarumar edilmiştir. İki, yeryüzü cehenneme dönüştürülmüştür. Üç, yeryüzündeki insan yaşadığı topraklardan uzaklaşmaktan başka seçenek bulamamaktadır, göç olayları ve bu göç

sırasında meydana gelen acı olaylar ile göçmenlerin karşı karşıya kaldığı yürek burkan durumlar. Dört, insanlar, bir diğeri istememektedir. Beş, zenginlerin daha zengin, fakirlerin ise daha fakir olduğu bir ekonomik dengenin kurulduğu gerçeğidir. Altı, anlamsızlığı ve sorumsuzluğun bir yaşam tarzına dönüştüğü bir dünya... Yedi, farkın ortadan kaldırılarak tam bir kaotik durumun oluşturulduğu bir zemin... Sekiz, kalabalıkların kendi varlığını öne çıkararak güç temerküzünde bulunanlara yardımcı oldukları bir dünya ve kendi cinsinden insanlara yönelik her türlü zorbalığı meşru görmesi... Dokuz, anlamsızlığın anlama birüdüğü yeni bir sosyal yapı... On, adalet ve hukukun ayaklar altına alındığı ve bunun normalleştirildiği bir dünya...

Bu maddelere yeni maddeler eklemek her zaman mümkün, ama meramımı ifade bağlamında yeterlidir. Burada önümüze çıkan anlamsızlığın aşılması bağlamında anlamın varlığı ve bu anlamın varlığını garanti altına alacak olan sorumluluğun yeniden yaşama katılmasına yönelik bir iradenin varlığını aşikâr kılmaktır. Sorumluluk duygusu, hakkaniyet ve adaletin gerekliliğini izaha kavuşturur.

Kaotik durumun düzene kavuşması için sorumluluk duygusuna sahip kişilerin ortaklaşa bir araya gelerek tamamen doğal bir zeminde ve sorumluluk duygusuna yaslanarak birlikte var olmanın gerekliliğini izhar edebilirler. Çünkü sorumluluk, kişilerin bir arada var olmalarının koşullarını üretir.

İnsanın insan olarak varlık sahasında kalıcı bir özellik taşıması ve her aşamada insan olarak kendi varlığını izhar edebilmesinin yegâne şartı sorumluluk duygusunu en yoğun bir şekilde yaralamadan göstermesidir. Kişi, sahip olduğu İlah anlayışına karşı bir sorumluluk duygusu geliştirir. Eğer Rabbine karşı sorumluluk duygusu geliştirmemişse bir kişi, başka şeylere karşı da bir sorumluluk duygusu geliştirmesi daha kolay imkan dâhilindedir.

Kişi, sadece metafizik bir sorumluluk duygusu ile sınırlı kalmaz! İnsan her aşamada bir sorumluluk duygusu geliştirir. Örneğin; ailesine karşı sorumluluk duygusu taşıması ki bu bütün canlılarda bulunur, istisnai olanı dışarıda tutarak... İnsan bulunduğu kan bağı ile veya inanç bağı ile birlikte olduğu topluluğa karşı sorumluluk duyar. Kişi, işine karşı sorumluluk duyar vesaire... Yani sorumluluk kişi için vazgeçilmez bir özelliktir. Ve her adımda sorumluluğuna havi kişi güven tesis ederek barışın ikamesinin temel taşı olur. Aynı zamanda kişi, sorumluluk duygusunu göstererek işlevselliğini ve sonucunu işaret ederek diğer kişiler için bir örneklik tesis

ederek başkalarının da kendi sorumluluk duygusuna ulaşmalarına imkân sağlar.

Burada şunu gözlemlemek mümkün; **sorumluluk duygusu gelişmemiş toplumlarda anarşi normalleşir, gelişmiş toplumlarda ise düzen normallik kazanır.**

Sorumluluk bir karşılıklılığı esas alır. Kişi sorumlu olduğu şeyden dolayı karşı karşıya kaldığı şeye gönüllü katlanır. Kişi, kendiliğinden sonucuna katlanacağı bir şeye ancak sorumluluğunu idrak ederek varabilir.

Sonuç olarak her insan sorumluluk duygusuna insan olmaklığı bakımından sahiptir. Bu sorumluluk duygusu farklı düşünce, inanç ve gelecek beklentilerine rağmen böyledir. Bir anlam arayışı içinde olan her kişi, aynı zamanda bir sorumluluk duygusu da taşır. Kişi, fitri olarak bu sorumluluk duygusuna sahip ise kendi sahip olduğu şeyleri koruma içgüdüsünün diğer kişilerde de var olduğu duygusu üzerinden çatışma yerine barışı istemekten memnunluk duyar.

Karşılıklılık...

Bir insanın yapıp ettikleri karşısında bir ceza ve mükâfat elde ettiği zemine karşılık bulma denir. İnsanın eyleminin ve düşünce zemininin kendi hayatında ve sosyal hayatta bir karşılık ürettiği temel gerçeğini görmesi ve ona göre davranması insan olma bağlamında önemli bir yere sahip olmalıdır. Çünkü hayatta bir boşluk bulunmamaktadır. İnsan, yaptıkları ile bir karşılık bulmadığı zaman veya bu karşılığa karşı koyacak güce sahip ise şiddete açık bir pozisyonu meşrulaştırır. O zaman kendisini bağlayacak bir şey olamayacağı kanısına uygun olarak yaptığı eylemin sonuçlarına dikkat kesilmelidir! Bu da bize toplumsal fesadın kaynağını açıkça göstermektedir.

Tekil anlamda insan, herhangi bir baskı olmadan eylemde bulunmak ve sorumlu tutulmamayı özler. Bu insanın özgürlük algısı ve kendisini durduracak bir gücün eksikliği ile orantılı bir şekilde yıkıcı bir konum kazanır. Karşılığı gözetmeyen kişi ise önce anlamı devre dışı tutar ve sonrada sorumsuzluğunu ilan ederek yaptıklarının sonuçlarına katlanmama arzusunu deklare eder. Bu da sosyal hiyerarşide dengenin bozulmasına sebep olur. Bir yapı bozumu olarak karşılıksızlık, ciddi bir bozgunculuğu beraberinde taşıyarak güveni zedeler.

Denge hayatın nirengi noktasıdır tespitinde bulunmuştuk. Karşılıklılık ise bu dengeyi sağlıklı bir zemine taşıma konusunda en önemli zeminlerdendir. Bu zeminin belirleyici vasfı yanında koruyucu vasfı da önemlidir. İnsanların eylemlerine fren görevi görmesi açısından da kıymete haizdir.

"İnsanın başıboş bırakılmadığı" tezi temel bir önermedir. İnsan, herhangi bir koşul aramadan eylemde bulunduğu zaman etrafına zarar vermekten kaçınmaz. Kişinin, kendi iç dengesini bulmasını sağlayacak olan şey yapıp ettiklerinin sorumluluğunu üstlenmesi ve kendisini teslim edeceği bir vasatın oluşudur. İnsan, yeryüzünde salt kendisinin var olduğunu düşündüğünde ve ne yaparsa yapsın, yanında kar kalacağını düşündüğünde yıkıcı bir özellik kazanır. Bu özelliği kendi iç bütünlüğünü de parçalar. İç bütünlüğünü kaybeden kişinin anlam ve sorumluluk duygusu zedelenir ve sadece yıkım projesi oluşturmaktan başka seçeneğe bırakmaz! Yıkım projesi ise bir sosyal projenin varlığını tehlikeye atar. Bu tehlikenin giderilmesi için yıkımın durdurulması ve onu önleyecek önlemlerin hayata geçirilmesi şart olmaktadır. İşte bu şartları oluşturan en önemli etken; karşılıklılık.

İnsan, öğrencilik hayatında, iş hayatında, sosyal hayatta, eğer yaptıklarının bir karşılığını görmeyeceklerine inanırlarsa onlara herhangi bir şey yaptırmak imkânsız gibi olur. Tabii ki insan, herhangi bir beklenti, korku vesaire olmadan da bu karşılık duygusuna sahip olabilir. Bu insanın fitri boyutunu görme ve onun doğal bir refleksi olarak bir Tanrı inancına sahip olması ve iyi bir insan olmanın Tanrı karşısında ona bir kıymet kazandıracığı duygusu ile hep sorumlu ve bir anlamı gözeterek eylemlerine yön verir. Fakat insanların kahr ekseriyeti ise duyguları ile hareket eder. Bu yüzden insana kendisini dengede tutacak bir ilkeler ve bu ilkelere uymadığı zaman dışlanacağı tecrübesi yaşatılmalıdır ki o zaman insan kendine çekidüzen vererek başkalarının da dikkate alınması gerektiği gerçeğine uyanır.

Kendi iç huzurunu sağlayan kişi, başkaları ile birlikte var olan bir sosyal yaşamın da huzurunu sağlayacak bir tecrübeye sahip olacaktır. Sosyal yaşam adı üzerinde birlikte var olmanın boyut kazandığı bir zemindir. İşte bu zeminde barışın esas olması elzemdir. Sosyal zeminde birden fazla topluluğun var olduğu, olacağı açıktır. Bu toplulukların kendi aralarındaki ilişkilerde adalet ölçüsünü gözetebilmeleri için hem karşılık esasına hem de bu karşılık esasını garanti eden bir güce olan ihtiyaç açıktır. İşte sorun burada baş göstermektedir. Garantörlüğü sağlayacak olan şey, her insan tekinin anlam arayışı ve bu anlam arayışına dayalı bir sorumluluk duygusudur. Kişi, kendisi için istediğini kardeşi/ diğeri için isteyerek kendi anlamını garanti altına almış olur. Yani başkasına olan güvence döner size de güvence olur. Bu nokta sivil bir idrakin olmazsa olmazdır. Bu idrak üzerine kurulu olan sosyal sözleşmenin garantörlüğü önemlidir. Ancak bu garantörlüğü güçlendirecek şey ise bu sözleşmenin

karşılık esasının yürürlüğe girmesini sağlayacak olan ortak yaklaşım ve ortak kabullerdir. Elbette ki başka garantörlük sistemleri de bulunmaktadır: devlet aygıtı gibi, ortaklaşa oluşturulan güvenlik gücü gibi... Ya da güven üzere seçilmiş elit bir ahlaki kesim gibi...

Ama her güç gibi ortak güç de zaman içerisinde gücü kötüye kullanma arzusunu hissedebilir. Gücün sağladığı avantajlara kanarak yanlış yollara saparak görevi kötüye kullanmaya yeltenebilir. İşte burada bu gücü durduracak olan şey ise toplumsal idrak ve bu idrake dayalı toplumsal kabuldür.

Karşılık duygusu iki temel yapıya haizdir. İlki, gözlem ve somut durumlara dair oluşan idraktır. Somut bir karşılık kişide somut bir duygu oluşturarak onu yönlendirir. İkincisi ise soyut bir idraktır. Yaratıcı bir Kudretin varlığı ve yaratılmışlığın derinden algılanmasının sağladığı anlam ve sorumluluk duygusunun kişide meydana getireceği soyut idrak ve bu idrake dayalı olarak kişinin kendisiyle ve diğeriyle kuracağı ilişkide ki samimiyet ve sahicilik üzerinden oluşturacağı idrakin sosyal yaşama yansımalarıdır. Böylece kişi, herhangi bir beklenti içinde olmadan başkaları ile ilişkide onların haklarını korumayı içgüdüsel olarak kabul ederek davranmayı içselleştirebilir. Böylece kendisinden bir kötülük meydana gelmeyen kişinin oluşturacağı olumsuzluk üzerinden aynı davranışı bir ilke olarak kabul ederek sosyal sözleşmeye dayanarak kılmak. Ama tek başına bu yeterli olmayacaktır. Kişiler hep aynı özelliği taşımayacaklardır. Ama olumlu örneklik bağlamında bu durum yeterliliği sağlar.

Adalet...

Bir sosyal sözleşme, doğal olarak yasama üzerinden korunacağı gibi asli olarak gönüllülük esasına göre korunduğunda anlamlı ve kalıcı bir özellik taşır. 'Sivil' alanda vicdani bir sorumluluk olarak kabulünü sağlayacak olan şey ise; adaletin; hem hukuki hem vicdani boyutta var olmasıdır.

Adalet, toplumsal zeminde bir karşılığın oluşturacağı tahribatı ortadan kaldıran ve hazmedilmesini sağlayan temel bir yapıdır. **Adalet duygusu zedelenmiş bir toplumda oluşan her olaya, olguya karşı gösterilen tepkinin olumlu veya olumsuzluğu bir tarafa, yıkıcılığı belirgindir. Bu zeminde yabancılaşma ve ötekileştirilme açığa çıkar.** Bu da bir sosyal sözleşmeyi anlamsızlaştırır.

Barışın ikamesi ve bozulmaması için adalet duygusunun yerli yerine konulması ve ona yönelik bir şüphenin varlığının açığa çıkmaması elzemdir. Adalet duygusunu zedeleyen en önemli amil ise hukuki zemindeki

iltimasın, kayırcılığın, göz göre göre hukuka uygun davranmamadır.

İki zeminde adalet duygusu yara alır. Birincisi, vicdani zeminde... İkincisi ise yasama zemininde...

Vicdani zeminde adaletin yara almaması için her farklı yapıya eşitliğin tam olarak icra edilebilmesi önemlidir. Yani **kişi veya topluluk, kendisi için istediğini diğeri için de isteyerek vicdani olarak sağlam bir zeminde durmalıdır ki adalet zarar görmesin.** Ama eşitliği bozan ve bunun bir haksızlığa mebni olduğunu düşündürten bir yaklaşım, vicdanlarda ciddi bir tepki oluşturur. İşte bu tepkisellik, vicdanlarda bir isyanı besler. Bu isyan ise hukuki zeminde de başlayacak bir adaletsizlik duygusu ile birlikte ayağa kalkarak toplumsal bir karmaşaya neden olur.

Toplumsal zeminde yapılacak hatalar, yanlışlar kasıtlı olmadığı sürece vicdanlarda bir makes bulmaz. Çünkü vicdan; hem toplumsal zeminde hem bireysel zeminde hassas ayarlara sahiptir. İşte bu yüzden **toplumsal vicdanı yaralamaktan uzak durmalıyız. Çünkü toplumsal vicdan yaralandığında yeniden iyileştirmenin zorluğu ise tarihi olaylarda mündemiçtir.** Birçok kültürün ve medeniyetin yıkılışının en önemli nedeni olarak toplumsal vicdanın yıkılışını örnek verebiliriz. Modern şiddet unsurlarının bir türlü toplumsal vicdanda makes bulmaması ve reddedilmesi de buna örnek verilebilir. Her türlü faşizm; sınıfsal ve ırksal fark etmez! Genel bir kabule dönüşmemektedir.

Toplumun gözleri önünde yapılan açık bir haksızlık asla tasvip görmez! Eğitim ile fertleri terbiye edilmiş ve hak, hukuk, adalet duygusu gelişmiş kültür ve medeniyetlerde kötülük neşvünema bulamaz! Kötülüğün bir toplumsal uzlaşma oluşturduğu görülmemiştir. Bu durum insanın sahip olduğu adalet duygusunun hem birey ve hem de toplumsal zemin için önemini göstermektedir.

Adalet duygusu, kişi ve toplumlarda karşılığın makul görülerek anlam ve sorumluluğun yerli yerinde kalışını garanti eder. Bilinir ki bir ceza veya mükâfat, o kadar kolay hazmedilir bir şey değildir. Toplumda bu ceza ve mükâfata birden fazla tepki oluşabilir. İşte bu tepkilerin sorun oluşturmadan hazmedilmesi için adalet duygusunun sağlam bir zeminde varlığını muhafaza etmesi kaçınılmazdır. O yüzden adalet duygusunu muhafaza etmek, sosyal sözleşmeyi garantiye almakla eş değere ulaşacak bir düzeyi işaret eder. Adalet duygusu aynı zamanda toplumsal ve bireysel iç barışını sağlayacak bir güvenli vasatı işaret

eder. Herhangi bir olay ve olguda adalete mugayir bir durum yoksa o toplumsal hafızadaki yerini alır. Adalet duygusu sağlam kaldığı sürece oluşacak ufak tefek sorunlar, yaralar, yabancılaşımlar, ötekileştirmeler, huysuzluklar vesaire tedavi edilebilir pozisyonunda tutularak barışın tutkalı haline dönüştürülebilir. Adalet bu kadar merkezi bir yere sahiptir.

Bir toplumsal sözleşmeyi oluşturan değerün ürettiği hukukun korunması asıldır. Çünkü bu hukuki zemini zedelenmeye başlandığı andan itibaren güveni zedelemeye başlar. **Hukuku meşru zeminde koruma altına alır ve hukuka uygun işlemler yaptığınız halde mahşeri vicdanda bir huzursuzluğa neden oluyorsanız, o meşru zeminde yaptığınız hukuksal yapıda bir sorun var demektir.** Bu ya niyette bir sorun taşındığını işaret eder veya bir iltimasa, kanunu arkadan dolanarak ama dokunmadan aşmak gibi bir durumun söz konusu olduğunu gösterir. Çünkü mahşeri vicdan, daha derinlerdeki bir sapmayı hissedecek bir kapasiteye sahiptir. O yüzden vicdan adaletin ikame ettiği mekândır. Vicdana yönelik her yaralayıcı hareket adaleti de zedeler.

Tam bu noktada toplumsal şeffaflık denilen olgunun önemi açığa çıkar. Ne yapılırsa yapılsın, makul ve tutarlı bir açıklamasının şart olduğu kadar, herhangi netameli bir niyetin var olmadığı da belirgin kılınmalıdır. Maalesef bugün ve tarihte de bu konu öyle kolaylıkla uygulana gelmemiştir. Ama eğer gerçekten bir sosyal sözleşme altında barış içinde yaşama arzusu varsa; önceliğin, vicdana ve dolayısıyla adaletin ikamesine verilmesi esasa taalluk eder.

Adalet duygusu, çok sert bir cezanın kabulünü sağlayacağı gibi hak eden bir kişiye verilen mükâfatı da rahatlıkla kabulünü sağlar. Onaylama makamı, yasalar olmakla birlikte bir önceki onayın makamı ise vicdan ve adalet duygusudur. Toplumsal infial, her zaman şiddete dayalı cezalandırmalar yüzünden olmuştur. Ama bu cezaların hak edildiği duygusu varsa o infial bir karşılık bulmayacaktır ve barışın varlığı korunabilecektir.

Barış...

Barış, kendi doğal akışını sürdürme ve sahiciliğini yitirmeden var olma becerisini gösterme zeminidir. Bu yüzden kişinin kendisi, Tanrısı, dini, kültürü, geleneği, tarihi, medeniyeti ve toplumu ile barışık olması demek; onlara dair uyumluluğu ve olumsallığı taşıması anlamına gelecektir. Yani bir şeyin sıfırdan başlayarak olgunlaşmasını sağlamak ve onu hep sahiciliği bir zeminde tutmanın yolu onunla kurulan psikolojik vasatın barışık/olumsallık taşımasıdır. Barışın, olumsallığın

temelini kurduğunu ve her şeyi iyiye doğru yönelten bir özelliği kazandırdığı bilinmektedir.

Barışık olmak, barış içinde var olmak, bir insanın, toplumun kendini var eden koşulları bütün içtenliği ile sahiplenmek ve sahiciliği süreklileştirmek anlamına gelecektir. Bu koşullar içinde var olan birey, toplum ve sosyal sözleşme kalıcı bir özellik kazanır. Barışıklığın olumsal boyutu özellikle insan ile ve insanın kendi dışındaki şey ile kuracağı ilişkide sahil ve sahiciliği bir boyutun varlığını ilzam eder. Çünkü kişi, sahil ve sahiciliği bir ilişki üzerine bina edildiği zaman hakikatin, adaletin, doğrunun, karşılığın, sorumluluğun, anlamın ikamesi kolaylaşacaktır.

Barış, olumsuz etkilenmeye karşı bir direnç sağlar. Barışık olan kişi, kendisine yönelik yöneltilmiş tehditleri daha sağlıklı bir şekilde değerlendirmeye alarak, tepkisellikten uzak sahiciliği bir karşı koyuş geliştirerek olumsuzluğu bertaraf eder. Barış ortamının siyasi, sosyolojik, psikolojik vasatı önemlidir. Barışıklığın kötülüğü engelleyen boyutu ve iyiliği çoğaltan özelliği ile sosyal sözleşmeyi kalıcı hale getirir.

Bir insanın kendisi ile barış içinde var olması, özgüveni sağlar. Bu özgüven üzerine diğerleri ile ilişkiyi de güven üzerinden tesis eder. Güven üzerinden tesis edilen ilişki, başkaları için örneklik teşkil eder. Bu örneklik bir sosyal sözleşmenin anlamını izhar eder. Bu anlamın izharı beraberinde bir sorumluluk duygusu geliştirir. İşte bu sorumluluk duygusu hayata geçtiğinde bu sorumluluk duygusunu zedeleyecek durumlara karşı bir karşılık oluşturur. Adalet duygusu bu karşılığı makulleştirerek sosyal sözleşmeyi güçlendirir. Barış bütün bu sürecin sağlıklı ve sahiciliği bir şekilde yürütülmesine imkân tanır. Güven, toplumsal barışın tutkalıdır.

Bir sosyal sözleşmede en önemli unsurlardan biri de teslimiyettir. Teslimiyet ise bir güven sonucu oluşur. Barış, ister bireysel özgüvene dayalı, ister toplumsal güvene dayalı, ister siyasi ve sosyal etkenlere dayalı olsun, kurucu bir işleve sahiptir.

Kin, nefret, bozgunculuk, kıskançlık gibi psikolojik hastalıklar, önce kişinin kendi barışıklığını ortadan kaldırır, sonra da onun dış âlemde kurduğu ilişkilerdeki barışı ortadan kaldırır ve böylece fesadın/yapı bozuculuğun açığa çıkmasına zemin oluşturur. Çatışma ve karmaşa barışın düşmanıdır. Bu iki kavramsallaştırma barışın yokluğu üzerine yaşam alanına çıkarlar. Sürekli bir çatışmanın kodlarını hayata geçirerek anlamın yokluğunu tevdi ederler.

Bir toplumsallığın varlığını ağaca benzetecek olursak;

tohumu anlam, gövdesi sorumluluk, dalları karşılık, büyümesi ve meyve vermesi ise adalet, tohumun ağaca dönüşmesi ve meyve vermesini sağlayacak olan süreci baştan sona sağlayacak olan toprağı ise barıştır. Bu süreçte nefes alması ve kendini zararlı şeylerden koruması ve her adımda ileri bir merhaleye geçişini de özgürlüğü sağlayacaktır. İşte bir sosyal sözleşmenin ana hatlarını bu örnek bize vermektedir.

Özgürlük...

Özgürlük, herhangi bir baskı altında olmadan içten gelen bir bakış ile o şeyi yapmaya teşebbüs etmektir. Kişinin kendi özgüvenini belirgin kılmasını sağladığı gibi kendisi ile barışık olmayı da içermektedir. Kendisi ile barışık olmak ve özgüven sahibi olmak ile ilişkilerin sahiciliği ve sağlıklı bir zeminde kurulması arasında birebir bir ilişki vardır. İlişkinin nitelikli bir özelliğe sahip oluşunu da betimler.

Özgürlük, daha çok **serbestiyet olarak yorumlanır. Bu doğru bir bakış değildir. Elbette ki serbestiyetin özgürlükle bir bağı vardır. Ama sadece ona indirgenemez!** Özgürlüğü dilediğini yapma olarak betimlemekte sorunludur. İnsan dilediğini yapamaz hale geldiğinde özgürlüğü de biter. Ama bu böyle değildir. Bu da bize özgürlüğün istediğini yapma olarak tanımlanamayacağını gösterir. O zaman özgürlük, hayır deme imtiyazıdır. Bir şeyi reddetmek de özgürlük olarak betimlenir. Ama her şeyi reddedemeyeceğimize göre bu tanım da eksik kalır. Özgürlük, 'özü gürleştirmektir' diyen tanımın daha güçlü ve daha kuşatıcı bir özellik taşıdığı görülmektedir. Çünkü insan kendi özünü güçlendirdikçe, barışıklığını artırır. Barışıklığı güçlü olan kişi, adaletle hükmeder. Adalet ile hükmeden kişi, karşılığın verilmesindeki hakkaniyeti işaret eder. Karşılık ise bizi sorumluluğa ve oradan da anlama taşır. İşte bu yüzden insanın kendi özü üzere olma çabası, kendinden uzaklaşmasına imkân tanımayacağı gibi, bir şeyi ne ise o olarak görme imtiyazını kazandırır.

'Bir şeyi yerli yerinde kullanmak adalet üzere hikmet ile eylemektir', denir. Çünkü ne yapılırsa yapılsın, eğer o şeyin aslına, özüne uygun yapılırsa anlamını bulur. Anlamını bulan her şey ise kendi varlığını işaret levhası gibi gözlemlere yakın kılar.

Baskı, otoriterlik gibi özün sorunlu hale gelmesini sağlayacak olgular, özün gürleşmesine engel olduğu gibi yabancılaşımayı beraberinde taşır ve adaletin zulme dönüşmesine zemin oluşturarak barışı zedeler, yokluğa tevdi eder. Barış, toplumsal yapıda zoraki bir durum olarak öngörülemmez! Zoraki olmak, tabii

olmayı engeller, tabii olmayı kaybettiğinizde ise sahtelik ve yapaylık devreye girer. Bu, hem anlam ve sorumluluğu ve hem de adalet ve barışı zedeler.

Özgürlüğün anlam ile irtibatı ve anlamın kalıcılığını sağlaması, anlamın kendi otantik yapısı açısından elzemdir. Anlam, kendini sahiciliğin kollarına tevdi eder. Sahicilik ise özgürlüğün olmazsa olmaz koşuludur. Özün gürleşmesi, o şeyin anlamının açığa çıkışını temellendirir. Anlam, özgürlük ile anlamını bulur. Özgürlüğü dışarıda bırakan herhangi bir olay, olgu ve durum kendi anlamını izhar edemez. Özgürlüğün sorumluluğu tabii seyri içinde ve herhangi bir baskı olmadan üstlenmeye zemin oluşturduğu bedihidir. Anlam ve sorumluluk, özgürlüğün sağladığı güvenli bir zemin üzerinden tabii yapılarına sahip olabilirler. Doğal olarak özgürlüğü olmayanın sorumluluğu da yoktur.

Özgürlük, bir sosyal sözleşmenin vasatıdır. Bu sosyal sözleşmeyi sağlayacak bütün unsurlar, amiller, olgular, özgürlüğün bereketli toprağından beslenirler ve o ruhun verdiği dirilikle canlı ve dinamik olurlar. Bir sosyal sözleşme, özgür iradeler arasında kabulü sağlandığında ve yürürlüğe girdiğinde meşru bir zemine sahip olabilir. Özgür iradeler, beyan ettikleri sözleşmeyi, kabul ederek, ona sadakat gösterirler ve kendilerinin kabulüne mazhar olmuş sözleşmenin sorumluluklarını yerine getirmekten içtinap etmezler. Böylece özgür bir irade ile yapılan sosyal sözleşme kendi kalıcılığını da bu özgür seçime dayandırarak onu işlevsel kılar. Bu ona hem sahicilik katar ve onu otorite kılmayı mümkünleştirir.

Bu kavramların üzerinden yaptığımız teklif, bir sosyal sözleşmenin ruhunu inşa etmeye matuftur. O sözleşmeyi sağlayacak ilkelerin, anayasal metinlerin, hukukun geliştirilmesinin üzerine bina edileceği ruhu, binayı, değeri, arka planının vermeyi amaçlamıştır. Bu zemin üzerinden bir yasama faaliyeti yapılabilir. Eğitim, siyaset ve iktisadi olanı da bu çerçeve içinde yeniden tanımlamak ve tasarımılamak mümkündür. İnsan, sorumlu bir varlıktır. Bu sorumluluğun içinde ilişkiler ağını kuracak bir bilgi ve ruh arayışı da vardır.

Dünyayı daha iyi bir yer yapmanın iradesini göstererek varlığımızın anlamını izhar etmeli, anlam ve sorumluluğunu kuşanmış biri olarak varlığımızın üzerine bina edildiği kulluğun gereği olarak imtihanını veren, kendimizle barışık sorumluluğunu yerine getirmiş bir fert olarak hayata gözlerimizi yummalıyız.

VEFA, GELENEK VE TANTUNİ...

▲ BAYRAM YILMAZ

Önce bir alıntı ile başlayalım İlyas Kaya'dan; "Anlatılacak hikâyesi olmalıymış insanın; yaşanmış gerçeklerden anısı, hatırası, öyküsü olmalıymış buram buram kardeşlik kokan. Nasıl bir tohum atılmış yıllar önce Tarsus'umuza. O tohum bu gün koca bir çınar olmuş serinletiyor bizi ve ailemizi, torunlarımızı. Bir araya getiriyor dağınıklığımızı. Yalnızlığımıza ev sahipliği yapıyor elhamdülillah. Anlatılacak hikayesi olmalıymış insanın; Erkam'ın evinden Medine'ye giden yol olmalıymış, yol arkadaşlığı ile birlikte daha yükseğe daha yükseklerle sidreye, sirete, sired-i Nebiye...

İlk kez bir piknikte herkes karsambaç yedi ben yiyemedim, 10 tane karpuz kesildi bir dilim yiyemedim arkadaşlarla konuşmaktan, iki uçları bir araya getirme çabasından Allah'a binlerce şükürler olsun. Hiç kimsenin aklına top oynama eğlenme eğlence gelmedi muhabbetten...Dertleşmeyi ne çok özlemişiz birbirimizle...Ne çok özlemişiz birbirimizi, ne çok konuşacak meselelerimiz varmış meğer...Kurtuluşun destanlarından birinin yazıldığı Karboğazı geçidinde zaman nasıl geçti, saatler dakikaları nasıl kovaladı yarışcasına... Elhamdülillah..."

Bir hikâyesi olmalı insanın...

Benzer örneklendirmeyi Mehmet Keleşoğlu hocamızdan Bahariyedeki bir sunumda da dinlemiştim. "Bir hikâyesi olmalı insanın" diyerek; davet ve tebliğ çalışmalarında bulunan, bulunmak zorunda olan her mümin/müslümanın Peygamber Efendimizin risalet öncesi örnekliğinden hareketle "eminliği, arkadaşlığı, vefası ile insanlar arasında var olması gerektiği" nin altını çizen...

İnsan şehrin gürültüsünden uzaklaşıp, çamların kokusunu içine çekip, beynine biraz daha fazla oksijen gidince bir daha soruyor: "**Benim/bizim hikâyemiz ne?**" Hadi diyelim ki çok daha anlatmaya değer bulmadığınız orijinal bir hikayeniz yok, yada hikayeniz var da anlatma aktarma konusunda temel toplumsal sorunlarımızdan, plan yapma, yazma, yazdıklarımızın takibini tutma gibi yaygın bir sıkıntımızdan sizinde payınıza düşenler var. Olsun yine de sormak lazım;

Bizlerin hikâyeleri ne? Her birimiz birlikte hangi hikâyenin parçasıyız ve hikâyemiz neye evriliyor... Özellikle sorup tefekkür etmemiz lazım; "Bizim hikâyelerimiz evlatlarımızın, dostlarımızın sözüne güç mü katmakta yoksa arkadaşlığımız çevremiz için sıkıntılar, bagajlar mı üretmekte? Yetiştirdiğimiz evlatlarımız ve neslimiz bizlerin adanmışlık, fedakârlık, ahlak ve mücadele konusundaki sözlerimizin etkisini, ikna ediciliğini artırmakta mıdır, yoksa azaltmakta mıdır?

Burada duralım ve biraz yavaşlayalım. Çünkü birçok dilde idrak etmek durmakla ilgili kelimelerle ifade edilir. Medeniyetin üretildiği yer anlamında şehir kelimesi "durulan yer" anlamında veya aynı kökten türetilir. İnsan sormadan edemiyor belki bu kadar hızlı, telaşlı, kaygılı yaşantıya zorlanmamızın bir sebebi de şöyle bir durup aklı başında bir soru sormamıza fırsat vermemekle ilgisi olabilir mi?

Biz soralım. Hikâyemiz nerde ne zaman başladı?

Amin Maalouf, Doğunun Limanları kitabında 1975'lerde Beyrut'ta geçen bir hikâyeyi anlatmak için 100 yıl öncesinin Osmanlı sarayına gider. "Her birimiz bizden yıllar önce yapılmış tercihlerin sonuçlarıyla yaşarız ..." vurgusuyla bugünü anlatmak için yıllar öncesinden hikâyesine başlar...

24 Temmuz 2021 Cumartesi günü Kadim Dostlar gurubunun öncülüğünde ve organizesinde Yolu Tarsus'tan geçmiş, bir şekilde geçmişte güzel anılar biriktirdiği arkadaşlarıyla olan hukukunu muhafaza etmiş, geçmişin anılarına hürmetkâr yüze yakın arkadaş grubu ailelerimizle beraber Tarsus'un Gülek kasabasının İstiklal Şavaşı'nın önemli anlarının yaşandığı Karboğazı mevkiinde bir araya gelelim istedik. Gelelimde hem geçmişimizi yad edelim hem geleceğimizi ihya etme konusunda birbirimize nasıl destek olabileceğimiz konuşalım. En azından 35 yıl kadar önce seyyar bir arabadaki bir tantuni tezgâhının sosyalleştirici imkânlarıyla Tarsus'ta öğrenci çalışmasının nasıl yapılabildiğini olayın başkahramanlarından dinleyelim. Anılarımızda yaşatıp geleceğe aktarabilelim. Ama önce bizde 24 Temmuz 2021 Cumartesi gününün

hikâyesini –daha öncesi de var ama– bir asır kadar öncesinden başlatalım...

30 Nisan 1920 Cuma - "Türkler mevzilerimizden birine 50 metre kadar yaklaştı. Akşama kadar üzerimize 55 top mermisi attı. Tel örgülerimiz önünde inatla delik açmaya ve siperlerimizi işgal etmeye çalışıyor. 4 yaralımız var" (Binbaşı Pierre Mesnil-Pozantı FransızKuvvetleri Kom.)

1 Mayıs 1920 - "Ablukadayız. Yardım gönderiniz. Düşman garnizonumuza çok yaklaşmıştır. Bir subayımız öldü. 3 subayımız yaralı, 37 erimiz öldü. 74 askerimiz yaralı. Ayrıca 11 kaybımız var. 3 makineli tüfeğimiz Türklerin eline geçti. Çok acele yardım bekliyoruz" (Binbaşı Pierre Mesnil'in bağlı bulunduğu Adana'daki komutanı General Dufieux'a gönderdiği pusuladan)

Kuvayı Milliye'nin Adana'daki Fransız kuvvetleriyle Pozantı'daki kuvvetleri arasındaki lojistik yollarını kesmesiyle Pozantı'daki birlik kendisine dağlar arasında yol bularak Adana veya Mersin'deki işgalci Fransız birliklere katılmak için yola çıkar. -Hikâye çok destansı ama yerimiz sınırlı.- Özetin özeti olarak yolda rastladıkları çobanları da esir alarak yollarına devam etmek isterler. Esirlerin içindeki Güleklü Kumcu Veli, köylüsü olan Hatice Hanıma kaçması ve Fransızlara pusu atılması için köylülere haber vermesini söyler. Fransız askerlerinin o esnada nerde olduğundan Kuvay-ı Milliye'nin haberi yoktur. Plan işe yarar Hatice Hanım kaçar ve 40 civarında (44) köylüsü ile Karboğazı geçidinin yamaçlarına yanlarındaki "cakaralmaz kurma tüfenkleri" taşları, sopaları ile gizlenirler. Sis de yardımıyla Fransız askerlerini yürüyüşü durdururular. Sonuçta telef edilenler hariç 100 yaralı olmak üzere 650 er ve 1 binbaşı 23 subay esir alınmıştır.

Genelde piknik türü organizasyonlarda yaşanan coğrafyanın tarihi anlatılmaz ama biz hikâyemizi bu toprakların geçmişinden ve geleceğinden ayrı

düşünmediğimizi idrak etmek için 40 civarında köylünün öncülüğünde Pozantı'dan işgali sürdürmek için yola çıkan 1000'den fazla Fransız askerinin nasıl pusuya düşürülüp silahlarıyla teslim alındığını anlamak istedik.

İdrak edilsin istedik; esirliğin bir hâl hali değil, bir ruh hali olduğunu, Nice az topluluğun gerekli fedakârlık ve cesaretle Allah'ın yardımını celbettiğini ve zaferler kazandığını, Meseleye "ben ne yapabilirim ki" diyerek değil de, **ben ne yapabilirim** diyerek bakıldığında kibirleri boylarını aşmış insanların yüzlerindeki "bizi bunlar mı esir aldı" şaşkınlığına şahit olunduğunu, esir edilmiş Fransız askerlerin yüzlerini görmüş çamların altında duyumsadık. Dost kıvamında demlenmiş çaylar eşliğinde bu hikayenin uzun versiyonunu Çanakkale'deki sembolik mezarında "Mersin Tarsus İlçesi Karakütük Köyü Nüfusuna Bağlı 6. Kolordu 48. Alay 2.Tabur 6.Bölük Askeri Ali Oğlu Recep Onbaşı 20/05/1915 Tarihinde Çanakkale Kanlısirt'da Şehit Düşmüştür." yazan dedenin torunundan dinledik. "Arkadaşlar bizler Müslümanız, bu toprakların asli unsuruyuz, bu toprakları vatan yapan ruhez. Herkes bir yerlere gitse biz gidemeyiz. Biz buranın yerlileriyiz... O yüzden kimsenin size 3. sınıf vatandaş muamelesi yapmaya hakkı da yok, haddi de yok... Sakın ola ki sizde inancınızdan ve görünürlüğünüzden dolayı mahsun olmayın... Müslümana en çok vakar yakıştır." son sözleriyle...

Yoklamada "Burada!" diyenler...

Emanet aldığımız bu vatanı kendimize soralım; yüz yıl sonra bizim hikâyemiz nasıl devam edecek?

Öncelikle hikâyeyi kimlerle yazıyorsunuz o önemli. Biz elhamdülillah bizlere tantuni hazırlayan, çayımızı demleyen, karpuz dilimleyen, bir birinin yüzünde umut gören insanlar olarak **birbirimizi sokakta gezerken bulmadık**. Her birimiz daha adil ve güzel bir dünya kurmak için evimizin önünü süpürürken birbirimizi gördük, sevdik, güvendik aynı yolda yol arkadaşı olduk. 1993 yılında Tarsus'ta Peygamberimizin pak ailesine yönelik iftiralara hançerlerimizden çıkan sesle karşı çıktık, tutuklandık. Tutuklanmayan arkadaşlar da vicdan yaptı... Yeni mezun bir liseli olarak o eylemde bulunmama rağmen eylem kararının nasıl alındığını 1983 tarihli Tarsus İmam Hatip Okulu girişli Yasin abimizden ilk defa orada öğrendim. Pikniğin en duygusallaştıran anlarında "Abi bir yoklama yapalım bakalım o gün orda olup da şuan burada olan kaç kişi var?" yoklamasında hatırı sayılır el kalkmasının oluşturduğu musakkarlık içimizde sadece muhatabının duyacağı "yarabbi sen bizi dostlarla haşret" niyazına vesile oldu.

Ortak anılarımızın ortak hatırlar biriktirdiğini gördük. Van'dan, Bitlis'ten, İstanbul'dan, Fethiye'den, Sakarya'dan, Hatay'dan yakından uzaktan sadece vefa duygusuyla değil bir gelenek arzusuyla da bir araya geldik. Dedik ki **"Gelenek ek alabilendir. Kökü olan, kök anlamı olan, ek aldıkça anlam zenginleşmesine imkân verebilendir."** Sadece anılarımızı yadetmedik. Evlatlarımızın da birbiriyle tanıştırap ortak anılarımıza mirasçı kıldık. Hafız bir evladımızın oradaki gençleri tarif eden ifadesiyle "İslamcı babaların İslamcı çocukları" da ancak özel gayretle gelinebilen o vadide birbirlerini buldular. Dileğimiz ömürlerinde nice güzel insanla buluşup daha güzel bir ülke ve dünya için evlerinin önünü ve sokaklarını pırü pak etmek için çalışsınlar. Çocuklarımıza ve birbirimize anlatmaya çalıştık **"Daldan kopan yaprağın akıbetini rüzgâr belirler."**, **"Bir damla ne kadar iri olursa olsun düştüğü yerde kurumaya mahkûmdur."** Damlalara karışırsa bengisu haline gelip bereket oluşturur. Irmak olur, okyanus olur...

Rahmanın rahmetine uğurladığımız ağabeylerimiz kardeşlerimizi andık. Ramazan Böle'nin kendi kız kardeşini yol arkadaşına "bir kız var istersen görtüş" deyip evlenmesine vesile olmasını hertürlü aile hassasiyetiyle düzenlenen sempozyumların öğreticiliğinden daha fazla ibretle dinledik.

Davut Özgül hocamızı andık. Ne kadar ömrümüz olursa olsun aslanın "bir insan biriktirdim" diyebilmek olduğunu hatırlatan anılarıyla...

Yakınlarda Dar-ul Beka'ya uğurladığımız, şahsen benim lise dönemlerinden itibaren aynı yolun yolcusu olarak birbirimizi bulduğumuz, yol arkadaşım, çocukluğumuzdaki Tarsus Barajında ve Karabucak ormanında pazar günleri yaptığımız futbol turnuvalarını, birlikte oturduğumuz yer sofralarını ve tevhidin hakikati ile ilgili derslerimizi özlemle anacağım, Nusret Aydemir hocamızı, kardeşimiz andık... Hala kulaklarımızda olan güzel sesiyle ve eniştesinin son anında bile şükürden geri kalmadığını belirten şahitliğiyle...

Geçmişte ve bugün Tarsus'a emeği olan arkadaşlarımızdan bir kez daha yol hikâyemizi dinleyip yol arkadaşlığımızın değerini takdir ettik.

Cümle geçmişlerimiz için niyazda bulunduk "Rabbim bu dünyada çektiikleri sıkıntılarını günahlarına kefaretil kilsin. Bizleri tüm yol arkadaşlarımızla cennetinde buluştursun..." Âmin diyerek.

Anılarımıza sahip çıkarak ve anılar emanet ederek, -şu an Tarsus'un sayılı nalburlarından olan- Hamza Konurhan abimizden/kardeşimizden yamaklarıyla

birlikte (yerimiz dar olduğu için hakkıyla teşekkür edemediğimiz Yakup Kaplan ve Abdülkadir Pılyanya dostlarımız) hazırladıkları hayatının en anlamlı tantunisini geçmişte Tarsus Endüstri Meslek Lisesi'nin karşısında konuşlanan O tantuni tezgâhı etrafında yazılmış güzel hikâyelerin benzerlerin yazabilmek arzusuyla yedik.

Son sözleri de Hamza abiye bıraktık;

"Bugün öğle yemeği tantuni. Peki Neden öğle yemeği tantuni arkadaşlar? Tarsus'taki İslami hareketin başlangıcı Muhammet Hayri kardeşimizin lokantasında temeli atılan, Abdülhakim kardeşimizin çay ocağında devam eden, Hamza kardeşinizin tantuni tezgâhında tebliğ ve davet çalışmalarıyla şu an mevcut olan birçok kardeşimizin (örneğin Osman abi, Hayri abi, Haşim abinin, Yakub'un) katkılarıyla ve gayretleriyle İslami çalışmalar yapıldı. Biz o tantuni tezgâhında bir öğrencinin ruhuna dokunabilir miyiz çalışmaları oralarda başladı. Öğrencilere ikramda bulunarak kalplerini İslam'a ısındırmak gayesiyle bir çaba ve gayret içerisine girilmiştir. Neticesi alınmıştır. Oradaki çalışmaların neticesi ve gayretiyle çoğu kardeşlerimiz bugün öğrencisi oldukları okulların öğretmeni ve yöneticisi oldu. İnşallah bu birlikteliklerimiz o günlerin ruhu ile şekillenir. Önemli olan nerede durduğumuz. Yapılan çalışmaların hiç biri karşılıksız kalmaz. Mutlaka bir gün karşımıza çıkar. Yeter ki nerede durduğumuzu, ne yapmak istediğimizi bilelim. Çaba gayret bizden mükâfat Rabbimizdendir.